Tetuti Şehircilik Kültürü Vakfı | ikidealkent | tepav | TOBB ETÜ

8. KENT ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

CUMHURİYETİN 100. YILINDA KENT

BİLDİRİ ÖZET KİTAPÇIĞI

İkinci Yüzyılına Giren Cumhuriyetin Yerleşmeler Konusundaki Yeni İddiaları Neler Olabilir?

22-23-24 KASIM 2023

8. KENT ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

22-23-24 Kasım 2023
Ankara

Bildiri Özet Kitabı

Editör
Elif Soysal

İdeal**Kent Yayınları**
Kent Araştırmaları Enstitüsü

8. Kent Araştırmaları Kongresi (2023: Ankara)

***Yayın Yönetmeni*:**	Emir Osmanoğlu
***Editör*:**	Elif Soysal
***Dizgi-Mizanpaj*:**	ADAMOR
Kapak:	Büşra Gezer
E-ISBN:	*978-625-98568-6-5*

Yayıncı Sertifika No: 46320
© ADAMOR Ltd. Şti. 2024
Mayıs 2024

©Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

KAE - Kent Araştırmaları Enstitüsü
Nasuh Akar Mahallesi, Türk Ocağı Caddesi, Prof. Dr. Osman Turan Sk.. No. 4
Kat:2, 06520 Balgat-Çankaya/ANKARA
Tel: +90 312 285 53 59 Faks: +90 312 285 53 59 Gsm: 0543 285 53 59
Web: www.idealkent.com.tr e-mail: info@idealkent.com.tr

8. KENT ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

22-23-24 Kasım 2023

Ankara

DANIŞMA KURULU*

Prof. Dr. İlhan Tekeli, ODTÜ (Emekli)
Prof. Dr. Güven Sak, TOBB-ETÜ ve TEPAV
Prof. Dr. H. Murat Güvenç, Kadir Has Üniversitesi
Prof. Dr. Handan Türkoğlu, İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Metin Şenbil, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur Tanyeli, İstinye Üniversitesi
Dr. Gül Berna Özcan, Royal Holloway University of London, İngiltere
Dr. Mehmet Durman, UCLG-MEWA

BİLİM KURULU*

Prof. Dr. Ahmet Korkut Tuna, İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Cengizkan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Türel, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Aliye Ahu Akgün, İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Asuman Türkün, Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen Savaş, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Baykan Günay, TED Üniversitesi
Prof. Dr. Berin Gür, TED Üniversitesi
Prof. Dr. Ece Ceylan Baba, Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Polat, Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Fahriye Nihan Özdemir Sönmez, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Filiz Kartal, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Fuat Gülüpınar, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hakkı Uyar, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice Ayataç, İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya Koç, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal Görmez, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Kemal Mert Çubukçu, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. M. Murat Yüceşahin, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. M. Rıfat Akbulut MSGSÜ, ŞBP
Prof. Dr. Mehmet Tunçer, Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Michael Goldman, University of Minnesota
Prof. Dr. Musa Öztürk, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Necibe Aydan Sat, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan Demirtaş-Milz, İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan Kulözü Uzunboy, Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy, Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Kayasü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Sutay Yavuz, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Şebnem Gökçen, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Şebnem Önal Hoşkara, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Tüzin Baycan, İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldırım Şentürk, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep Uludağ, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Alim Arlı, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Arzu Susan Taylan, Bursa Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Aslı Didem Danış Şenyüz, Galatasaray Üniversitesi
Doç. Dr. Aysu Uğurlar, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Doç. Dr. Elvan Gülöksüz, İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Emine Köseoğlu, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi
Doç. Dr. Leyla Alkan, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Murat Şentürk, İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Okan Murat Dede, Amasya Üniversitesi
Doç. Dr. Olgu Çalışkan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Semahat Özdemir, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (Emekli)
Doç. Dr. Yunus Uğur, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Zeynep Aslı Gürel, Gazi Üniversitesi
Dr. Nilgün Kiper, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr. Nuri Tunga Köroğlu, Çankaya Belediyesi
Dr. Öğr. Üyesi Alkan Üstün, Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cihan Erçetin, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Hazal Bezazoğlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Yıldız, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Günenç, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sezen Savran Penbecioğlu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Yılmaz Bayram, Karadeniz Teknik Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU*

Prof. Dr. Bilge Armatlı Köroğlu, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Burcu Halide Özüduru, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Çiğdem Varol Özden, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Yetişkul, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. F. Nihan Özdemir Sönmez, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Necibe Aydan Sat, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Şerife Geniş, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Tanyel Özelçi Eceral, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Çelik, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Cevriye Demir Güneş, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Sevinç Bahar Yenigül, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Zeynep Aslı Gürel, Gazi Üniversitesi
Dr. Emrah Söylemez, İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı
Dr. Leyla Bektaş Ata, Kadir Has Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aktan Acar, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Asmin Kavas Bilgiç, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Altay Kaya, Çankaya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Günenç, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Yılmaz Bayram, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr. Pınar Çobanyılmaz, Kent Araştırmaları Enstitüsü
Elif Helvacı, Kent Araştırmaları Enstitüsü ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Emir Osmanoğlu, Kent Araştırmaları Enstitüsü

KONGRE SEKRETARYASI

Büşra Özkan
Elif Soysal

*Unvana göre alfabetik sıralanmıştır.

İçindekiler

Ayça Arslan * 18
Yenilikçi Kentsel Mekân Yaklaşımları: Kuramlar ve Pratikler
Innovative Urban Space Approaches: Theories & Practices

*Gizem Seymen, Semiha İsmailoğlu * 21*
Mimarlık Lisans Öğrencilerinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlarına Yönelik Farkındalıkları
Awareness of Architecture Undergraduate Students on Republic Period Architects

*Semiha İsmailoğlu, Gizem Seymen * 25*
Mimarinin Geleceğinde Mekânın Uyarlanabilirliği: İşlev Dönüşümü
Adaptability of Space in the Future of Architecture: Function Transformation

*Melih İpçioğlu, Hakan Anay * 29*
Cumhuriyet Dönemi Kültür Mekânlarının Alexander'ın Örüntü Dili ile Analizi
Analysis Of Republican Era Cultural Spaces Through Alexander's Pattern Language

Orse Demirel * 33
Mesken Buhranından Konut Krizine: Cumhuriyetin 100. Yılında İtibar Görmeyen
Barınma Hakkı
The Evolution of The Housing Crisis: The Disspectable Right To Housing in The Republic's 100th Years

*Tuğba Canbulut, Sude Ekşi * 35*
Kentte Toplu Yaşam Alanlarının Barınma Hakkı Bağlamında Değerlendirilmesi: Üniversite Öğrenci Yurtları Örneği
Evaluation of Community Living Areas in the City in the Context of the Right to Shelter The Example of University Student Dormitories

*Şefika Aydın, Esen Gökçe Özdamar * 38*
Türkiye'de Tiny House Hareketinin Gelişimi ve Sosyo-Mekânsal Yansımaları
The Development and Socio-Spatial Reflections of the Tiny House Movement in Turkey

*Şölen Köseoğlu * 43*
Cumhuriyet'i Doğuda İnşa Etmek: Lojman Kenti Erzurum

Building the Republic in the East: Erzurum, a Public Housing City

*Ömer Faruk Günenç * 46*
Anadolu'da 19. Yüzyıldan Günümüze Bir Kavram Alımlama Pratiği: "Civil Architecture"
An Investigation of Conceptual Reception from the 19th Century to the Present in Anatolia: "Civil Architecture"

*Ahmet Erdem Tozoğlu * 51*
Bir Entelektüel Sarkaç Olarak Millilik Kavramı: Geç Osmanlı'dan Günümüze
Kavramın Mimarlık Alanında Tarihyazımı Üzerine Bir Değerlendirme
National Architecture Theme as an Intellectual Penindulum: A Historiographic Assessment of
the Theme since the late Ottoman Period

*Tayfun Gürkaş * 54*
Erken Cumhuriyet Mimarlık Tarihyazımında İdeoloji-Mimarlık İlişkisi/İlişkisizliği
The (non)Relationship Between Architecture and Ideology in the Historiography of Early Republican Period

*Göksun Akyürek Altürk * 56*
Mekânsal Anlatılarla Mimarlık Tarihinde Geç Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sürekliliği ve
Değişimi Tartışmak
Discussing Continuity and Change in Architectural History from the Late Ottoman to the Republic Through Spatial Narratives

*Harun Tanrıvermiş * 59*
Yeni Yasal ve Kurumsal Düzenlemelerin Kentsel Dönüşüm Projelerinin Geliştirilmesi ve
Uygulanmasına Olası Etkileri
Possible Effects of New Legal and Institutional Regulations on the Development and Implementation of Urban Redevelopment Projects

*Muhammed Said Yılmaz, Harun Tanrıvermiş * 63*
Kentsel Dönüşüm Projelerinin Finansmanında Değer Artışının Kamuya Aktarılması
Yöntemleri
Land Value Capture Methods in the Financing of Urban Redevelopment Projects

*Berna Görgülü, Ali Türel * 67*

Deprem Sonrası Yeniden Yapılanma Kapsamında Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler ve Uygulama Olanakları: 30.10.2020 İzmir Depremi Örneği
Regulations and Implementation Approaches in Türkiye to Post-Earthquake Reconstruction: Case Study on Izmir Earthquake in 2020

*Ümit Gedik, Yeşim Tanrıvermiş * 72*
Kent İçinde Kalmış Eski Sanayi ve Ticaret Merkezlerinin Dönüşümü
Transformation of Old Industrial and Commercial Centers in the City

*Emine Baydan, Parla Güneş, Nihan Özdemir Sönmez * 77*
Kentsel Dönüşüm Uzlaşma Süreci Yönetiminin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: İzmir Örneği
Evaluation of Urban Transformation Negotiation Process Management in Terms of Sustainability: The Case of İzmir

*Emir Sunguroğlu, Salih Demirkaya, Harun Tanrıvermiş * 81*
Kentsel Dönüşüm Projelerinde Akıllı Kent Yaklaşımları ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi
Smart City Approaches in Urban Transformation Projects and Evaluation of Applications

*Asmin Kavas * 84*
81 İlde Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Genel Değerlendirmesi
Evaluation of Women's Issues and These Issues in the Context of Gender Equality in 81 Provinces

*Betül Aybüke Meral, Gülden Demet Oruç * 89*
Cumhuriyetin İlk Yüzyılında Kamusal Mekân ve Gündelik Yaşamın Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme: İzmir Konak Meydanı
An Evaluation on the Change of Public Space and Everyday Life in the First Century of the Republic: İzmir Konak Square

*Hatice Burcu Önder Memiş * 94*
Kentlerde İletişimin Güvencesi Kamusal Alanlara Dair: Sağlıklı Toplumsal İletişim İçin Kentler Nasıl Olmalı?
Assurance of Communication in Cities Regarding Public Space: How Should Cities Be for Healthy Social Communication?

*Abdullah Eren Demirel * 98*
Ankara'da Komünite Kavramının Yerel Yönetimlerce İnşasında Söylemsel ve Mekânsal Farklılaşmalar
Discursive and Spatial Differences in the Construction of Community by Local Go-

vernments in Ankara

*Zehra Güngördü, Erhan Kurtarır * 103*
Hatay'ın Geleceğini Kaos Ortamında Planlamak
Planning The Future of Hatay in An Environment of Chaos

*İsmail Demirdağ * 110*
Şubat Depremlerinin Türkiye'deki On Bir İlde Yol Açtığı Makroekonomik Kayıpların Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma
A Research on Measuring Macroeconomic Losses Caused by February Earthquakes in Eleven Provinces in Türkiye

*Ezgi İdil Tiryaki, Eylem İpci * 114*
Afet Sonrası Konut Sorununa Alternatif Bir Çözüm: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi Sonrası Artımlı Konut Tasarımı Önerisi
An Alternative Solution to Post-Disaster Housing Problem: Incremental Housing Design Proposal after the February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake

*Elif Güler * 119*
Depremden Sonra İnşa Edilen Yapıların Sürdürülebilirlik Açısından Yaşam Döngülerinin Değerlendirilmesi
Life-cycle Assesment of Buildings Built After the Earthquake in terms of Sustainability

*İpek Sürmeli Söğüt * 123*
Cumhuriyet'ten Günümüze Büyük Depremler ve Konut Politikaları
Major Earthquakes and Housing Policies from the Republic to the Present

*Sezgin Sezgin, Müslüm Yıldız * 127*
Büyükşehir ve Bütünşehir Tartışmaları Kıskacında Köylerin Geleceği
The Future of Villages in the Grip of Metropolitan and Integrated Municipality Discussions

*Leyla Bektaş Ata * 131*
Cumhuriyet'in 100. Yılında Kent - Kır Ayrımı Yapabilmenin Güçlüğü: Sapanca Örneği
The difficulty of the urban-rural distinction in the 100th year of the Republic: The case of Sapanca

*Melda Balaban, Gamze Satılmış * 134*
Antroposen Çağda Kentleşmenin Kıra Etkisi: Muğla Örneği

The Impact of Urbanization on Rural Areas in the Anthropocene Epoch: The Case of Mugla

*Nezih Burak Bican, Nil Akdede, Elif Yurdaçalış * 140*
Geleceğin Türkiye'sinde Kırsal Yerleşimi Yeniden Düşünmek: Başkentte Bir Tasarım Deneyi
Re-Thinking Rural Settlement for Future Turkey: An Experiment by Design in the Capital City

*Müslüm Yıldız, Sezgin Sezgin * 144*
Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Kır ve Kent Ayrımında Yeni Bir Tartışma: Orta Yoğunluktaki Kentsel Alanlar ve Aracı Kentler
A New Debate on Rural and Urban Separation in the Centenary of the Republic: Medium-Density Urban Areas and Intermediary Cities

*Merve Dila Kaynar, Tanyel Özelçi Eceral * 148*
Planlama Mevzuatının Dirençlilik Bağlamında Tarihsel Değerlendirilmesi
Historical Evaluation of Planning Legislation in the Context of Resilience

*Ferruh Muratlı, Tanyel Eceral Özelçi * 152*
Islah İmar Planlarının Sağlıklı Kentler Bağlamında İrdelenmesi: "Ankara Keçiören Hacıkadın Deresi Planlama Süreci"
Analysis of Urban Renewal Plans within the Context of Healthy Cities: Ankara Keçiören Hacıkadın Creek Planning Process

*Dilcu Gönül, Fatma Gönüllü * 156*
Planlamada Katılım ve Aidiyet İlişkisi: Kentlerin "Yer" Kimliğinin Yeniden İnşası
The Relationship Between Participation And Place Attachment in Planning: Reconstruction of "Place" İdentity Of Cities

*Merve Özbay Kınacı, Nuran Zeren Gülersoy * 161*
Moltke'den Prost'a ve İstanbul Çevre Düzeni Planı'na: Bir Metropolü Planlamak
From Moltke to Prost and Istanbul Environmental Plan: Planning a Metropol

*Ömür Kaygısız * 166*
Mekânsal Planlama ve Yaya Güvenliği: Ankara Örneği
Spatial Planning and Pedestrian Safety: Ankara Case

*Murat Yaman, Erkan Çakır * 170*

Sürdürülebilir Kent İçi Ulaşım ve Mikromobilite: Kütahya İl Merkezi Durum Analizi
Sustainable Urban Transport and Micromobility: Situation Analysis of Kütahya City Centre

*Yunus Emre Kozoğlu * 174*
Pandemi Sonrası Şehirler İçin Yakınlık Temelli Yaklaşım: 15 Dakikalık Şehir
Proximity-Based Approach for Post-Pandemic Cities: 15-Minute City

*Aslıhan Çetin, Şefika Gülin Beyhan * 178*
Kadınların Kent Mekânına Erişimde Rota Tercihlerine Paralaks Etkisi: Algılarını Değiştiren Bir Faktör
The Parallax Effect on Women's Route Preferences in Access to Urban Space: A Factor Changing Their Perceptions

*Enis Yeter * 183*
21. Yüzyılda Ülkemizde Yıkılan Tarihi ve Kültürel Yapılar
21st Century Demolished Historical Buildings in Turkey

*Neda Haşemi, Pelin Gürol Öngören * 185*
Kentlerin Kültürel Dönüşümü Sürecinde Endüstri Mirası: Yedikule Gazhanesi Örneği
Industrial Heritage in the Process of Cultural Transformation of Cities: The Example of Yedikule Gasworks

*Harun Tanrıvermiş, Parla Güneş * 188*
Mekân Organizasyonunda Başkentlik; Sinerji Etkisinin İncelenmesi: Ankara İl'inde Saraçoğlu Mahallesi Örneği
Capital in Space Organization; Investigation of the Synergy Effect: The Case of Saraçoğlu Neighborhood in Ankara Province

*Pınar Şahin * 193*
Erken Cumhuriyet Dönemi Konut Yarışmaları Üzerine Bir Söylem Araştırması
A Survey on the Discourses of Early Republican Period Housing Competitions

*Ayşe Manav * 198*
Mersin'de Cumhuriyet Döneminde İnşa Edilmiş Köy Okulları ve Sürdürülebilir Yeniden Kullanımı
Village Schools Built in the Republican Period in Mersin and Their Sustainable Reuse

*Ayşe Nur Akdal * 201*

İstanbul'un Kentsel Tarım ve Gıda Sisteminin Tarihsel Dönüşümü
The Historical Transformation of Istanbul's Urban Agricultural and Food System

*Özgür Burçak Gürsoy, Ulaş Karakoç * 205*
İstanbul'da Kentsel Tarıma Dair Perspektifler: Beykoz ve Eyüp İlçeleri Üzerine Kıyaslamalı Bir Araştırma
Perspectives on Urban Agriculture in Istanbul: A Comparative Field Study on Beykoz and Eyüp

*Ayşe Burcu Kısacık * 209*
Yerel Yönetimlerin Kentsel Tarım Yaklaşımlarının İncelenmesi: Baltimore, Austin ve Viyana Örnekleri
Examination of Local Governments' Approaches to Urban Agriculture: Examples of Baltimore, Austin, and Vienna

*Hatice Kübra Kekillioğlu, Tanyel Özelçi Eceral * 213*
Metropoliten Bölgelerde Tarım Politikaları ve Yerel Yönetimler
Agricultural Policies and Local Governments in Metropolitan Regions

*Melike Atıcı Şahin, Cana Bilsel * 218*
Türkiye'de Konut Sorunu Tartışmalarını Mimarlık Dergisi Üzerinden Okumak
Reading the Housing Question Discussions in Turkey Through the Mimarlık Journal

*Selin Çınar Erdüzgün, Füsun Çizmeci Yöreş * 222*
Konut Sorununa Alternatif Çözüm Önerisi: Konut Mülkiyet Türlerinin Çeşitlendirilmesi
An Alternative Solution to Housing Problem: Tenure Diversification

*Abubakar Sadiq Abass * 227*
Türkiye'de Boş Konutta Yeni Trend: Sistematik Literatür Taraması ve Daha Fazla Tartışma Çağrısı ile İlerleme Yolu
New Trend in Vacant Housing in Türkiye: Way Forward through Systematic Review and a Call for Further Debates

*İrem Şevik, Meltem Çiçeklioğlu * 232*
Konutun Finansallaşması ve Sağlığın Ticari Belirleyeni Olarak Konut Üzerine Bir İnceleme
A Review: Financialization of Housing and Housing as a Commercial Determinant of Health

*Ebru Burcu Yılmaz * 237*
Edebî Hafızada Biriken Şehir Tecrübesi ve Kentin Geleceğinde Edebiyatın İddiası
City Experience Accumulated in Literary Memory and the Claim of Literature in the Future of the City

*Fatih Çam * 242*
Cumhuriyet Kentinde Kültür-Sanat: Yerel Yönetimlerin Hizmet Fonksiyonu
Culture and Arts in the Republic City: Service Function of Local Governments

*Şölen Köseoğlu, Merve Kılıçbay * 246*
Cumhuriyet'in Sınırlarında Göç, Sinema ve Mekân
Migration, Cinema and Space on the Borders of the Republic

*Zeynep Baykal * 249*
"Ev Kira, Semt Bizim": Tiyatro Mekânı, Şehir İlişkisi Bağlamında İstanbul ve Ankara'daki Bağımsız Tiyatro Mekânları
"The House is Rented But The District is Ours": The Relationship Between Independent Theater Venues and the Cities, The Case of İstanbul and Ankara

*Aygül Demir, Zeynep Aslı Gürel * 253*
Sokaklarda Görsel Estetik Kalitenin Geliştirilmesine Yönelik Arayışlar
Quests for Improving Visual Aesthetic Quality in Streets

*Seher Kalender Çetinkaya *257*
Kentsel Dönüşüm Projelerinde Farklı Yaklaşımlar
Different Approaches in Urban Renewal Projects

*Çağla Dalkıran * 260*
"Kanserli Kasaba"- Nevşehir İli Gülşehir İlçesi Tuzköy Beldesinde Kentsel Dönüşüm Sorunu
"Cancer Town"-Urban Renewal Problem in Tuzköy Town of Gülşehir District of Nevşehir Province

*Onur Uzer * 264*
Cumhuriyetin 100. Yılında Bursa Kentinin Kentleşme Dinamikleri ve Kentsel Dönüşüm Öyküsü
Urbanization Dynamics and Urban Transformation Story of Bursa City in the 100th Anniversary of the Republic

*Hasan Ege Söğüt * 269*

Kent Merkezlerinin Canlandırılmasında Üniversite Kampüslerinin Rolü
The Role of University Campuses in Revitalizing Urban Centers

*Arzu Ulusoy Shipstone * 272*
Geleceğin Şehirleri İçin Yenilikçi Yerel Yönetişim Stratejileri
Innovative Local Governance Strategies for Future Cities

*Mehmet Tunçer, İrem Yurday * 275*
Cumhuriyet'in Ütopyası'nı Sürdürmek: Gelecekte Başkent Ankara
Sustaining the Utopia of the Republic: The Future of Capital Ankara

*Hasan Aday, S. Bahar Yenigül * 277*
Cumhuriyetin 100. Yılında, Bilişim Çağında Kent Planlama
Urban Planning in The Age of Information in the 100th Anniversary of the Turkish Republic

*Ayşegül İpçioğlu, Melih İpçioğlu * 281*
Cumhuriyetten Günümüze Kırsal Kalkınma Stratejileri ve Mimarın Rolü: Kırsal Göçü
Azaltma ve Yerel Ekonomiyi Canlandırma Yolları
Strategies For Rural Development From The Republic Era To The Present And The Role of The Architect: Ways To Reduce Rural Migration And Revitalize The Local Economy

*Duygu Gören * 286*
Kızılay Meydanı'nın Sosyo-mekânsal Dönüşümünü Yeniden Değerlendirmek: Kızılay Sosyal ve Rant Tesisleri'nin Öyküsü
Reevaluating the Socio-Spatial Transformation of Kızılay Square: The Story of "Kızılay Social and Commercial Building"

*Tuğba Canbulut, Afranur Kısa Memişoğlu, Şevval Uğur * 292*
Eskişehir'in Kent Kimliği: Kuşaklar Arası Görünüm
Eskişehir's City Identity: Intergenerational View

*Hilal Çelebi, Eray Aktepe * 297*
Devletin Yeniden Ölçeklenmesi ve Mesleki Yeterlilik: Belediye Hizmet Personelinin Ölçme ve Değerlendirme Süreçleri
Re-scaling of the State and Vocational Qualification: The Processes of Measuring and Evaluating of Municipal Service Personnel

*Kemal Temel * 303*

Kent Nasıl Ayrışır? Bursa'da Üç Şehrin Hikâyesi
How Does the City Separate? The Story of Three Cities in Bursa

*B. Hande Gürsoy Haksevenler * 307*
Yerel Yönetimlerin Karbon Ayak İzinin Belirlenmesi için Bir Yaklaşım: İstanbul İlçeleri için Örnek Çalışma
An Approach for Determining the Carbon Footprint of Local Governments: A Case Study for Istanbul Districts

*Aysun Aygün Oğur, Mehmet Penpecioğlu, Sezen Savran Penpecioğlu * 311*
Kentsel Yönetişimin Çoklu Krizi ve Kalıcılaşan Çevresel Adaletsizlik: İzmir Harmandalı Atık Depolama Tesisi ve Etki Alanı Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma
The Multiple Crises of Urban Governance and The Persistent Environmental Injustice: A Comprehensive Research on the Izmir Harmandalı Waste Storage Facility and Its Impact Area

*Çağla Ercanlı * 316*
100 Sorun 100 Strateji: Kentsel Planlamanın 100. Yılında İklim Değişikliğinden Kaynaklı Afet Planlaması İçin İzlek
100 Problems 100 Strategies: A Path for Climate Change Disaster Planning in the 100th Anniversary of Urban Planning

*Şeyma Bulut, Zeynep Aslı Gürel * 319*
Suya Duyarlı Kentsel Tasarım ve Yönetim: Gazi Üniversitesi Kampüsü Örneği
Water Sensitive Urban Design and Management: The Case of Gazi University Campus

Bildiri Özetleri / Proceedings

Yenilikçi Kentsel Mekân Yaklaşımları: Kuramlar ve Pratikler

Innovative Urban Space Approaches: Theories & Practices

Dr. Öğr. Üyesi Ayça Arslan
Uşak Üniversitesi
ayca.arslan@usak.edu.tr

Öz

'Kentsel mekân' bir kentsel tasarım mıdır? Eğer öyle ise, mimarlık ve planlama arakesitinde yer alan kentsel tasarım disiplini içinde 'kentsel mekân' tasarımı, mimarlık baskın bir dal mıdır yoksa planlama hâkimiyetinde midir? Çalışma, kentsel mekân kavramını tüm boyutları ile ele alarak ve kentsel mekânın sınırlarını oluşturan tasarım prensiplerini inceleyerek, tasarım parametrelerini ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada öncelikle, Türkiye'de özellikle son yıllarda gelişim göstermeye başlayan, Kentsel Tasarım, disiplininin gelişimi incelenmiş, kentsel tasarım kavramı kuramlarda araştırıldıktan sonra, yurtiçi ve yurtdışı tasarım örnekleri ile analiz edilmiştir. Kuramsal bakımından kentsel tasarım kavramının irdelenmesi ardından, kentsel tasarım disiplinin önemli bir bileşeni olan 'kentsel mekân' kavramı araştırılmış ve konu kent olunca mekânsal sınırların ne şekilde oluşturulabildiği, iki ve üç boyutlu sınır bileşenlerin tasarımı ve çeşitliliği, mimari mekândan kentsel mekânı ayıran veya birleştiren mekânsal parametrelerin neler olduğu araştırılmıştır. İnsan odaklı bir tasarım disiplini olan mekân tasarımında; insandan (özne) sonra gelen ve bir iç mekânı oluşturan ana nesneler olan; mobilyalar, donatılar, duvar-tavan-zemin bileşenleri, doku, renk, malzeme, aydınlatma ve kaplamalar, konu kentsel mekân olunca ne kadar görünür oldukları, iç ve dış mekân analizleri ile ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. İnsan odaklı tasarım olarak mekân tasarımı, hem yaşana-bilirliğin hem de erişe-bilirliğin çerçevesinde içinde barındırdığı statik ve dinamik mekânları ile aslında bir oda-koridor ilişkisinin, meydan-bulvar ilişkisine de dönüşebileceği çok kapsamlı ve çeşitli bir kavramdır. Bu bakımdan hem iç hem kentsel mekânlarda yaşanabilir ve erişilebilir olma parametreleri mekânsal tasarım araçlarının ortak bir arakesitini sunar. Konu kent olunca da kentsel mekânlar mekânsal tasarım aracılığıyla form, ölçü ve hayat bulurlar. Dolayısıyla kentsel mekânlarda da tıpkı iç mekânlarda olduğu gibi, kullanıcı odaklı bir tasarım anlayışı, bir senaryo kurgusu bulunmaktadır.

'Kullanıcı-Kullanım Şekli-Kullanım' (User-Usage-Use) üçlü bileşeninden

oluşan ve 'know how' tasarımlar, yani 'ne için/kim için tasarlandı??' soruları ekseninde gelişen mekân senaryoları ile tasarım problemlerine çözümler üretilmektedir. Örnek olarak; tek kişilik bir stüdyo hem çalışma hem dinlenme hem de hobiler için kullanıyor olabilir. Burada ki kullanıcı- odaklı tasarım, 1+0,5 veya 1+1 stüdyo tasarımı, uyku ve çalışma için 1 açık mekân ve hobi aktivitesi için yarım mekândan oluşan minimal konuttur. Dolayısıyla bu kullanıcı odaklı tasarım yaşanabilir kullanıcı-dostu iç mekânların tasarlanmasında önemli bir yöntemdir ve konu mekân olunca kullanıcıdan ayrı düşünülmesi mümkün olmaz. Mekân tasarımdan sonraki aşamalarında, renk, doku, malzeme, aydınlatma, kaplamalar gibi aksesuar tasarım elemanları ile tasarım tamamlanır. Yani mekân tasarımı hem kullanıcı ihtiyaçları dâhilinde, uygun stillerin belirlenmesi aşamalarından oluşur. Araştırma iki ana başlık çevresinde gelişmiş, ilk olarak; mekân, kentsel mekân, kentsel tasarım konuları ile ilgili kuramsal araştırmalar yapılmış, ikinci olarak tasarım araştırmaları yapılarak, kuramsal veri ile tasarım pratikleri birleştirilerek, bulgular ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, makale de kentsel mekân kavramının günümüzde gelmiş olduğu nokta, iç mekân tasarımı da baz alınarak, yurtiçi ve yurtdışı güncel örnekler ile incelenerek, ortak kesişim noktaları ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel mekân, kentsel tasarım, rönesans şehirciliği, şekil-zemin, mekânsallık

Abstract

Is 'urban space' an urban design? If so, is the design of 'urban space' within the discipline of urban design located at the intersection of architecture and planning, is it a dominant branch of architecture or is it dominated by planning? Study, examines concept of urban space to discussion with all its dimensions, to reveal the design parameters by examining the design principles that form the boundaries of urban space. In this direction, first of all, the development of the discipline of 'Urban Design', which has started to develop in Turkey especially in recent years, has been examined, and after the concept of 'Urban Design' has been researched in theories and analyzed with domestic and international examples. Concept of 'urban space', as an important component of the urban design, have been investigated to determine; 'how spatial boundaries can be created when the subject is the city?'. 2&3 dimensional space borders, and the spatial parameters separating the architectural space from the urban space, have been determined. Space design, which is a human-oriented design discipline, the main ob-

jects that come after human (subject) can be categorized as; wall-ceiling-floor components, texture, color, material, lighting and coatings. These have been analyzed through interior and exterior spaces comparatively to reveal how visible they are when it comes to urban space? Space design is a comprehensive field, in which a room-corridor relationship can also turn into a square-boulevard relationship, with its' static and dynamic spaces that it contains of both livability and accessibility. In this respect, the parameters of being livable and accessible in both indoor and urban spaces present a common intersection of spatial design tools. When it comes to city, urban spaces find form, dimension and life through spatial design. Therefore, there is a user-oriented design approach and a scenario setup in urban spaces, just as in interior spaces.

Solutions to design problems are produced with space scenarios that consist of the triple component of 'User-Usage-Use' and develop on the axis of 'know-how' designs, that is, 'for what/for whom was it designed??' questions. For example; a studio can be used for both study and relaxation, as well as for the realization hobbies. The user-oriented design is a studio with 1+0.5 space; a minimal residence, consisting of 1 open space for sleeping and working and half space for hobby activities. In the next stages, the main space design is completed with accessories such as; color, texture, material, lighting and coatings. In other words, spatial design consists of the stages of creating usage patterns for the user, and then determining the appropriate styles for the user. Firstly, theoretical research on space, urban space, urban design issues, and secondly, design research has been realized, and presented by combining the theoretical data and design practices. As a result, in the article, the current state of the concept of urban space is examined based on interior design, with domestic and international current examples, and common intersection points with urban space has been revelaed.

Keywords: Urban space, urban design, renaissance urbanism, legibility, figure-ground, spatiality

Mimarlık Lisans Öğrencilerinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlarına Yönelik Farkındalıkları

Awareness of Architecture Undergraduate Students on Republic Period Architects

Arş. Gör. Gizem Seymen
Karadeniz Teknik Üniversitesi
ggizemseymen@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Semiha İsmailoğlu
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
semiha.ismailoglu@erdogan.edu.tr

Öz

Mimar, ihtiyaç duyulan mekânları tasarlayan ve oluşturulabilmesi için gerekli olan çeşitli disiplinleri organize eden, teknik, estetik ve işlevsel mekânlar üretilmesini sağlayan kişidir. Mimarlık pek çok edinimin, yetkinliğin bileşkesinde bir faaliyet alanıdır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte başta başkent Ankara olmak üzere Atatürk'ün önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde, kentsel ve mimari anlamda birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal alanlarda değişimler yaşanmıştır. Cumhuriyet dönemindeki yaşanan değişimlerin temel amacı "ideale" ulaşmak, gelişmek ve yükselmektir. İdeale ulaşmak için yapılan mimari değişimlerde birincil rol yerli ve yabancı mimarlara aittir. Bu mimarların başında Sedat Hakkı Eldem, Seyfi Arkan, Emin Onat, Bekir İhsan Ünal, Bruno Taut, Şevki Balmumcu, Ali Talat Bey, Vedat Tek, Paul Bonad, Bedri Uçar, Semih Rüstem, Şekip Akalın, Ernst Egli, Abidin Mortaş, Celal Biçer, Clemens Holzmeister ve Zeki Sayar gibi isimler gelmekte ve daha birçoğu başta büyük kentler olmak üzere dünyadaki gelişmelere paralel tasarımlara imza atmışlardır. 2000li yıllara gelindiğinde ise mimar kimliğinde köklü değişimler olmasa da artan nüfusa ve ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla mimar sayısında artış yaşanmıştır. Rekabet ortamı artmış, yeni nesil bir mimarlık ortamı oluşmuştur. Yalnızca yapıları ile değil yazdıkları metinler ile de yaşamı ve mimarlık ortamını şekillendirmiştir. Günümüz mimarlarına bakıldığında ise Turgut Cansever, Behruz Çini-

ci, Cengiz Bektaş, Enis Kortan, Afife Batur, Aydın Boysan, Leman Cevat Tomsu, Emre Arolat, Han Türmertekin, Hayati Tabanlıoğlu, Murat Tabanlıoğlu, Selçuk Avcı, Uğur Tanyeli ve Nevzat Sayın gibi isimler karşımıza çıkmaktadır. Sayısız mimar ülkenin mimari anlamda şekillenmesinde önemli bir aktör olmasına rağmen çok azı toplum tarafından bilinirliğe sahiptir.

Çalışmanın amacı, mimarlık lisans öğrencilerinin Cumhuriyet Dönemi'nde faaliyet gösteren mimarların hangi isimler olduğuna dair ne kadar bilgi sahibi olduğunu ölçmektir. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü lisans programından 160 öğrenciyle yapılan anketler Google Forms üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ankette öğrencilerden, cinsiyetleri, sınıfları ve cumhuriyet dönemi mimarlığı denildiğinde akıllarına gelen 5 mimarın ismini yazmaları istenmiştir. Görüşme sonrasında öncelikle, öğrencilerin verdiği cevaplardaki mimarlar söylenme sıklığına ve öğrencilerin okuduğu sınıfa göre olmak üzere tasnif edilmiş ve iki veri elde edilmiştir. Bu verilerden ilki olan söylenme sayıları ile öğrencilerin en çok hangi mimar/mimarları tanıdığı bilgisine ulaşılmıştır. Elde edilen ikinci veri ile ise hangi sınıflarda hangi mimar/mimarların daha çok tanındığı bilgisine ulaşılmıştır. Sonrasında ise verilen cevaplar üzerinden elde edilen mimarların etkin faaliyet gösterdiği dönemlere göre tasnifi yapılmış ve öğrencilerin hangi dönem mimarlığına ve mimarlarına dair daha çok bilgi sahibi olduğu ve yine bu bilgilerin öğrencilerin sınıfları ile olan ilişkisi analiz edilmiştir. Sonuç olarak; üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci ve ikinci sınıflardaki öğrencilere nazaran erken dönem Cumhuriyet Dönemi mimarlarına dair farkındalıklarının daha fazla olduğu, bu durumun nedeninin mimarlık tarihi alanında aldıkları zorunlu ve seçmeli dersler olduğu düşünülmektedir. Ayrıca geç dönem Cumhuriyet Dönemi mimarları isimleri verilirken, daha çok ön planda olan, ödül alan ve dijital medyada görünürlüğü fazla olan isimlerin söylendiği görülmektedir. Mimarlar, Cumhuriyet sonrası yeni bir ülkenin kurulmasında önemli bir adım olan kentlerin planlanmasında etkin ve önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, geleceğin mimarları olan lisans öğrencileri üzerinden, bir ülkenin mimarlarının rolünün öğrenciler tarafından farkında olunmasının aslında mimarlık mesleğinin ülke geleceğinde ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Cumhuriyet Dönemi mimarlığı, mimar

Abstract
An architect is a person who designs the spaces needed, organizes the various disciplines necessary to create them, and ensures the production of technical, aesthetic, and functional spaces. Architecture is a field of activity at the junction of many acquisitions and competences. With the proclamation of the Republic, many activities were carried out in terms of urban and architectural aspects in the Republic of Turkey, which was established under the leadership of Atatürk, especially in the capital, Ankara. During this period, there were changes in political, economic, cultural and social fields. The main purpose of the changes in the Republican period was to reach the "ideal", to develop and to rise. The primary role in the architectural changes made to reach the ideal belongs to local and foreign architects. Among these architects are Sedat Hakkı Eldem, Seyfi Arkan, Emin Onat, Bekir İhsan Ünal, Bruno Taut, Şevki Balmumcu, Ali Talat Bey, Vedat Tek, Paul Bonad, Bedri Uçar, Semih Rüstem, Şekip Akalın, Ernst Egli, Abidin Mortaş, Celal Biçer, Clemens Holzmeister and Zeki Sayar, and many more have created designs parallel to the developments in the world, especially for big cities. In the 2000s, although there were no radical changes in the identity of the architect, there was an increase in the number of architects in order to respond to the increasing population and needs. The competitive environment has increased and a new generation of architecture has emerged. He shaped the life and architectural environment not only with his buildings but also with the texts he wrote. When we look at today's architects, we come across names such as Turgut Cansever, Behruz Çinici, Cengiz Bektaş, Enis Kortan, Afife Batur, Aydın Boysan, Leman Cevat Tomsu, Emre Arolat, Han Türmertekin, Hayati Tabanlıoğlu, Murat Tabanlıoğlu, Selçuk Avcı, Uğur Tanyeli and Nevzat Sayın. Although numerous architects are important actor in shaping the country in terms of architecture, very few of them are known by society.

The aim of the study is to measure how much knowledge the undergraduate students of architecture have about the names of the architects operating in the Republican Period. The study was conducted using the survey technique, one of the qualitative research methods. In line with the purpose of the study, surveys with 85 students from the undergraduate program of Karadeniz Technical University's Department of Architecture were carried out via Google Forms. In the survey, students were asked to write down the names of five architects that come to mind when they think of their gender, class and republican architecture. After the interview, first of all, the architects in the answers given by the students were classified according to the frequency of the statements and the class of the stu-

dents, and two sets of data were obtained. The first of these data points, the number of times being told, was the information about which architect or architects the students know the most. With the second set of data obtained, it was found that which architects are known more in which classes. Afterwards, the architects obtained from the answers given were classified according to the periods in which they were active and the period in which the students had more information about the architecture and architects, and the relationship of this information with the students' classes was analyzed. In conclusion, It is thought that the third and fourth year students are more aware of the early Republican Period architects than the first and second year students, and the reason for this is the compulsory and elective courses they take in the field of architectural history. In addition, when naming the architects of the late Republican Period, it is seen that the names that are in the foreground, that received awards and that have high visibility in the digital media are mentioned. Architects play an active and important role in the planning of cities, which is an important step in the establishment of a new country after the Republic. In this context, through undergraduate students, who are the architects of the future, the awareness of the role of the architects of a country by the students has actually revealed how important the profession of architecture is to the future of the country.

Keywords: Republican Period, Republican Period architecture, architect

Mimarinin Geleceğinde Mekânın Uyarlanabilirliği: İşlev Dönüşümü

Adaptability of Space in the Future of Architecture: Function Transformation

Dr. Öğr. Üyesi Semiha İsmailoğlu
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
semiha.ismailoglu@erdogan.edu.tr

Arş. Gör. Gizem Seymen
Karadeniz Teknik Üniversitesi
ggizemseymen@gmail.com

Öz

Küreselleşen dünyada, yaşanan teknolojik, sosyal, çevresel, kültürel ve ekonomik gelişmeler ile mimaride de büyüme, değişim ve dönüşüm ihtiyacının sürekli hale gelmesini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk mimaride değişim ve dönüşümün sağlanabilmesi için uyarlanabilirlik kavramı ile karşılanmaktadır. Uyarlanabilirlik kelimesi sözlükte, uyum sağlamak, belirli bir kullanım veya duruma uygun hale getirmek, uyarlanma ihtimali veya imkânı bulunmak olarak tanımlanmaktadır. Kısacası uyarlanabilirlik, benzer koşullara uyacak şekilde değişme veya değiştirilme yeteneğidir. Mimaride uyarlanabilirlik kavramı modernizmle ortaya çıkmıştır. Uyarlanabilirlik kavramının mimarideki karşılığı, değişen ve gelişen kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarına yanıt olarak değişme kapasitesidir. Bir başka deyişle, farklı kullanımları karşılayarak, çeşitli mekânsal ve işlevsel konfigürasyonlara izin vererek, yapıda devam eden faaliyetlerde ve çevrede önemli bir bozulma gerektirmeden, yeni teknolojilere ayak uydurarak değişime uyum sağlamasıdır. Mimarlar gelişen teknoloji, kullanıcı gereksinimlerine ve mekânların yeniden işlevlendirilmesine uyum sağlayacak yapılar oluşturabilirler. Mimarların, uyarlanabilirliğe elverişli tasarımlar yapmaları, geleneksel tasarım yaklaşımından ziyade yenilikçi fikirler üretmeleri geleceğe yönelik yapılar tasarlamalarına olanak sağlamaktadır. Mimarlığın geleceğini oluşturacak olan tasarımlarda uyarlanabilirlik, değişen ihtiyaçları karşılayabilecek ve zamana uyum sağlayabilecek alanlar yaratmada önemli bir faktördür. Bu şekilde yapılan tasarımlarla mekânlar, herhangi bir fiziksel değişiklik olmaksızın birden çok şekilde kullanılabilme yeteneğine sahip olup uyarlanabilir ve esnek bir tasarım haline gelmektedir. Uyarlanabilirlik kavramının temelinde iki yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri, mevcut yapıların, değişen

koşullara sonradan uyumunu veya bu uyumu sağlamak üzere değişimini ele alanıdır. Bu çalışmada, toplumun genelini etkileyen ekstrem olaylar doğrultusunda ihtiyaç duyulan mekân gereksiniminin karşılanması amacıyla kullanılan alanların uyarlanabilirliği bu yaklaşım ile ele alınmıştır. Bir diğer yaklaşım ise değişen koşullara uyarlanabilir/değiştirilebilir/esnek nitelikli yeni yapıların; tasarım, üretim ve kullanımlarıdır. Birinci yaklaşım ile mevcutta ihtiyaç duyulanı var olanlarla karşılamayı hedeflerken, ikinci yaklaşım ile birinci yaklaşımda karşılaşılan durumların gelecekte artışı ve gündelik yaşamın buna entegrasyonu için ihtiyaç duyulacak mekânların buna uygun tasarım ve inşa süreçlerinin yürütülmesini hedeflemektedir.

Bu çalışmanın amacı; yaşanan teknolojik, sosyal, çevresel, kültürel, ekonomik gelişim ve değişimlerle, mimarinin geleceğinde uyarlanabilirliğin vazgeçilmez bir yeri olacağını örnekler üzerinden aktarmaktır. Çağın getirdiği olumlu ve olumsuz gelişmelerle mekânlarda değişimler, dönüşümler yaşanmaktadır. Yaşanan sağlık ve doğal afet kaynaklı sorunlarda çeşitli mekânlara ve mekânların yerleştirileceği alanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, ihtiyaç duyulan çeşitli insani ve mekânsal gereksinimlerinin karşılanması için mimaride uyarlanabilirlik ilkesinden yararlanıldığı görülmektedir. Uyarlanabilirlik kavramına duyulan ihtiyaç ve gelecekle kurulan bağ, çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini kamusal mekânlar oluşturmaktadır. Örneklemde sınırlılık olarak herhangi bir yapı ya da yapı tipi seçilmemiştir. Bunun nedeni çeşitli kamusal mekânların ihtiyaç duyulan farklı işlevli mekân gereksinimini karşılayacak niteliğe sahip olması gerektiğini vurgulamaktır. İncelemelerin ardından geleceğin yapılarında temel ihtiyaçları karşılayacak işlevlerin üzerinde durulmuştur. Bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla geçmişte farklı işlevlerde kullanılan mekânların, kentsel alanların işlevleri yeni işlevlere uyarlanmıştır. Yaşanan olumsuzlukların dışında, teknolojide, ekonomide meydana gelen olumlu anlamdaki gelişmelerle ise farklı malzeme kullanımları, farklı mekân arayışları, esnek mekânlara elverişli ihtiyaçlar doğrultusunda mimaride uyarlanabilirlik kavramının öne çıktığı görülmektedir. Özetle uyarlanabilirlik kavramı; yaşanan olumlu ya da olumsuz durumlar sonucunda oluşan ihtiyaçlara çözüm sunmakta ve mimarların geleceğe yönelik tasarımlar yapmalarında önemli bir yer kaplamaktadır. Çalışma kapsamında uyarlanabilirlik kavramı örnekler üzerinden incelenerek aktarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, mimarlığın geleceği, mekân, gelecek, uyarlanabilirlik

Abstract

In the globalizing world, technological, social, environmental, cultural and economic developments necessitate the need for growth, change and transformation in architecture to become permanent. This obligation is met by the concept of adaptability in order to ensure change and transformation in architecture. The word adaptability is defined in the dictionary as to adapt, to make suitable for a particular use or situation, to have the possibility or possibility of being adapted. In short, adaptability is the ability to change or be modified to suit similar conditions. The concept of adaptability in architecture emerged with modernism. The concept of adaptability in architecture is the capacity to change in response to the needs of changing and evolving user groups. In other words, it adapts to change by keeping up with new technologies, by meeting different uses, allowing various spatial and functional configurations, without requiring a significant deterioration in the ongoing activities in the structure and the environment. Architects can create structures that will adapt to developing technology, user needs and re-functioning of spaces. Architects' ability to make designs that are suitable for adaptability and to produce innovative ideas rather than traditional design approaches allows them to design buildings for the future. In designs that will form the future of architecture, adaptability is an important factor in creating spaces that can meet changing needs and adapt to time. With designs made in this way, spaces have the ability to be used in multiple ways without any physical changes and become an adaptable and flexible design. There are two approaches underlying the concept of adaptability. One of these approaches deals with the subsequent adaptation of existing structures to changing conditions or their change to ensure this adaptation. In this study, the adaptability of the areas used to meet the space requirements needed in line with extreme events affecting the general society is discussed with this approach. Another approach is to build new structures that are adaptable/changeable/flexible to changing conditions; design, production and use. While the first approach aims to meet what is needed in the present with the existing ones, the second approach aims to carry out the appropriate design and construction processes of the spaces that will be needed for the future increase of the situations encountered in the first approach and the integration of daily life into these.

The purpose of this study; It is to convey through examples that adaptability will have an indispensable place in the future of architecture, with the technological, social, environmental, cultural and economic developments and changes taking place. There are changes and transformations in places with the positive and negative developments brought by the age. Due to

health and natural disaster-related problems, various spaces and areas where the spaces would be located were needed. In this context, it is seen that the principle of adaptability is used in architecture to meet various human and spatial needs. The need for the concept of adaptability and the connection with the future constitute the main problem of the study. The sample of the study consists of public spaces. No building or building type was chosen as a limitation in the sample. The reason for this is to emphasize that various public spaces should have the quality to meet the need for different functional spaces. Following the examinations, the functions that will meet the basic needs in the buildings of the future are emphasized. In order to meet these needs, the functions of spaces and urban areas that were used for different functions in the past have been adapted to new functions. Apart from the negativities experienced, it is seen that the concept of adaptability in architecture has come to the fore with the positive developments in technology and economy, in line with the use of different materials, the search for different spaces, and the needs suitable for flexible spaces. In summary, the concept of adaptability; It offers solutions to the needs that arise as a result of positive or negative situations and has an important place in architects' future-oriented designs. Within the scope of the study, the concept of adaptability is examined and explained through examples.

Keywords: Architecture, future of architecture, space, future, adaptability

Cumhuriyet Dönemi Kültür Mekânlarının Alexander'ın Örüntü Dili ile Analizi

Analysis Of Republican Era Cultural Spaces Through Alexander's Pattern Language

Doktora Öğrencisi Melih İpçioğlu
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
melihipcioglu@gmail.com

Prof. Dr. Hakan Anay
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
hanay@ogu.edu.tr

Öz

Cumhuriyet dönemi, Türkiye'nin modernleşme sürecinde kritik bir evreyi temsil eder ve bu dönemde meydana gelen kentsel ve mimari dönüşümler, toplumun yapısını ve yaşam tarzını derinden etkiler. Bu dönemde inşa edilen kültür mekânları, toplumun sanat, bilim, eğitim ve kültürel yaşamına hizmet ederken aynı zamanda modernleşme sürecinin sembolleri ve kentsel dönüşümün en önemli bileşenleri olmuştur. Bu nedenle, Cumhuriyet dönemi kültür mekânlarının mimari özellikleri ve kullanım biçimlerini incelemek, modern Türkiye'nin kimliğini anlamak için önemli bir anahtar sunar. Christopher Alexander, mimarlık, kentsel tasarım ve bilişim alanlarında tanınan bir mimar ve tasarım teorisyenidir. En çok bilinen eseri olan "A Pattern Language" (Örüntü Dili), 253 farklı tasarım örüntüsünü tanımlayan bir kitaptır. Alexander'ın örüntü dili, kentsel ve mimari yapıları daha iyi anlamamızı ve tasarım sürecini daha etkili bir şekilde yönetmemizi sağlayacak bir sistem sunar. Her bir örüntü, belirli bir çözümü ifade eder ve bu çözümler, çeşitli ölçeklerde ve bağlamlarda uygulanabilir. Alexander'ın örüntü dili, kültür mekânlarının tasarımında ve kullanımında benzersiz bir çerçeve sağlar. Bu çerçeve, mekânları sadece fiziksel yapıları olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel süreçlerin bir parçası olarak görme yeteneğimizi geliştirir. Bu bakış açısı, mekânların ve yapıların toplum ve kültürle nasıl etkileşime girdiğini anlamamızı sağlar ve bu etkileşimlerin mimari ve kentsel tasarım pratiğine nasıl entegre edilebileceği konusunda bize yol gösterir. Alexander'ın "A Pattern Language" adlı eseri, mekânsal organizasyonlar ve tasarım süreçleri üzerinde yeni ve derinlemesine bir bakış açısı sunar. Bu perspektif, özellikle kültür mekânlarının tasarımında ve kullanımında değerli bir çerçeve sağlar. Alexander'ın örüntüleri, mekânların ve yapıların farklı ölçeklerde ve bağlamlarda nasıl işlev gördüğünü ve bu işlevin toplumsal ve kültürel değerleri nasıl etkileyebileceğini açıklar. Örneğin, "Bağımsız Kültür Mekânları" (Örüntü No: 67), "Halka Açık Sokaklar ve

Meydanlar" (Örüntü No: 106) ve "Küçük Kamusal Meydanlar" (Örüntü No: 61) gibi örüntüler, Cumhuriyet dönemi kültür mekânlarını anlamak için önemli referanslar olabilir. Bu örüntüler, Ankara Opera Sahnesi, Taksim Meydanı ve Galatasaray Meydanı gibi önemli kültür mekânlarının tasarımını ve kullanımını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Yerel örüntülerin keşfi ve uygulanması, mimari tasarım süreçlerini daha zengin ve daha derin bir şekilde anlamamıza yardımcı olur. Örneğin, "Yerel Çarşılar" (Örüntü No: 31) ve "Evler Arası Yeşil Alanlar" (Örüntü No: 112) gibi örüntüler, yerel özellikleri ve ihtiyaçları anlamamıza yardımcı olabilir. Bu örüntüler, İzmir'in tarihi Kemeraltı Çarşısı ve geleneksel Türk evlerinin merkezinde yer alan "Sofa" kavramı gibi yerel mekânları temsil edebilir. Alexander'ın örüntü dili, yerel ve kültürel faktörleri mimari tasarımlara dahil etmek için güçlü bir araç sağlar. Ancak, bu dilin geliştirilmesi ve genişletilmesi gerekebilir, özellikle yeni ve benzersiz kültürel mekânlar tasarlanırken. Yerel ve kültürel değerlerin korunması ve sürdürülebilirliği, yeni kültürel mekânlar oluştururken bu değerlerin entegrasyonuna yardımcı olabilir. Birinci adım, mevcut örüntü dili çerçevesinde yerel ve kültürel özelliklerin kapsamlı bir incelemesi olabilir. Bu, belirli bir bölgenin veya topluluğun özgün özelliklerini ve ihtiyaçlarını anlamak için gerekli olan bilgi tabanını genişletebilir. Yeni örüntülerin belirlenmesinin ardından, bu örüntülerin yeni mimari tasarımlara nasıl entegre edileceği konusunda yöntemler geliştirilmelidir.

Bu çalışma, Alexander'ın örüntü dili metodolojisinin, Cumhuriyet dönemi kültür mekânlarının tasarımını, kullanımını ve evrimini anlama çabalarına yeni bir yaklaşım sunar. Bu yaklaşım, hem bu mekânların mimari özelliklerini ve toplumsal işlevlerini daha derinlemesine anlamamızı sağlar, hem de gelecekte bu tür mekânların tasarım ve kullanımına yönelik yeni stratejiler ve öneriler geliştirmemize yardımcı olur. Bu çalışmanın özgün katkısı, Cumhuriyet dönemi kültür mekânlarının anlaşılmasına yeni bir perspektif kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, kültür mekânları, modernleşme, Christopher Alexander, örüntü dili, mimarlık

Abstract
The Republic period represents a critical phase in Turkey's modernization process, and the urban and architectural transformations that took place during this period deeply affected the structure and lifestyle of society. The cultural venues built during this period served the art, science, education, and cultural life of society while also being the symbols of the modernization process and the most crucial components of urban transformation. Therefore, examining the architectural characteristics and usage patterns of the Republic period's cultural venues provides an important key to understanding modern Turkey's identity. Christopher Alexander is a renowned architect and design theorist in the fields of architecture, urban design, and informatics. His most well-known work, "A Pattern Language," is a book that defines 253 different design patterns. Alexander's pattern language presents a system that allows us to better understand urban and architectural structures and manage the design process more effectively. Each pattern expresses a specific solution, and these solutions can be implemented at various scales and contexts. Alexander's pattern language provides a unique framework in the design and usage of cultural venues. This framework enhances our ability to perceive spaces not just as physical structures but also as part of social and cultural processes. This perspective enables us to understand how spaces and buildings interact with society and culture and guides us on how these interactions can be integrated into architectural and urban design practice. The "A Pattern Language" book by Alexander offers a new and in-depth perspective on spatial organizations and design processes. This perspective provides a valuable framework, especially in the design and usage of cultural venues. Alexander's patterns explain how spaces and buildings function at different scales and contexts and how this function can influence societal and cultural values. For example, patterns like "Independent Cultural Venues" (Pattern No: 67), "Public Streets and Squares" (Pattern No: 106), and "Small Public Squares" (Pattern No: 61) can serve as significant references for understanding the cultural venues of the Republic period. These patterns can help us better understand the design and usage of crucial cultural venues like the Ankara Opera Stage, Taksim Square, and Galatasaray Square. The discovery and application of local patterns aid in comprehending architectural design processes in a richer and deeper manner. For instance, patterns like "Local Bazaars" (Pattern No: 31) and "Green Spaces between Houses" (Pattern No: 112) can assist us in understanding local features and needs. These patterns can represent local venues like the historical Kemeraltı Bazaar in Izmir and the concept of "Sofa" located at the center of traditional Turkish houses. Alexander's pattern language provides a powerful tool for incorporating local and cultural factors into architectural designs. However, this language may need to be developed and expanded,

especially when designing new and unique cultural venues. The preservation and sustainability of local and cultural values can assist in integrating these values when creating new cultural venues. The first step could be a comprehensive examination of local and cultural features within the existing pattern language framework. This could expand the knowledge base necessary to understand the unique features and needs of a specific region or community. After identifying new patterns, methods should be developed on how these patterns can be integrated into new architectural designs.

This study offers a new approach to understanding the design, usage, and evolution of the cultural venues of the Republic period using Alexander's pattern language methodology. This approach not only allows us to deeply understand the architectural characteristics and societal functions of these venues, but also assists us in developing new strategies and suggestions for the design and usage of such venues in the future. The unique contribution of this study is to provide a new perspective on understanding the cultural venues of the Republic period.

Keywords: Republic Period, cultural spaces, modernization, Christopher Alexander, pattern language, architecture

Mesken Buhranından Konut Krizine: Cumhuriyetin 100. Yılında İtibar Görmeyen Barınma Hakkı

The Evolution of The Housing Crisis: The Disspectable Right to Housing in The Republic's 100th Years

Öğr. Gör. Orse Demirel
Üsküdar Üniversitesi
orse.demirel@uskudar.edu.tr

Öz

Çalışmanın amacı, Türkiye'de konut sorununun yüz yıl içerisinde geçirdiği evrimi, barınma hakkı bağlamında değerlendirmektir. Çalışmada, konut sorunu ile kapitalist sistem arasında bir bağ kurularak, konutun aynı anda hem bir yaşam alanı hem de kâr elde etme aracı olma özelliğine dikkat çekilmektedir. Türkiye'de konut sorunu ile ilgili deneyimler, güncel hayatı yansıtması açısından dönemsel filmler yardımıyla ele alınmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'lere kadar olan dönem, ikinci bölümde 1950-80 arası, üçüncü bölümde 1980-2002 arası, dördüncü bölümde ise 2002 sonrası dönem incelenmektedir. 1950'lere kadar kentleşme çok düşük oranda seyretmekte, konut sorunu 'mesken buhranı' adı altında yapılaşma teşviki önerilerek ele alınmaktadır.1950-1980 arası sanayileşmenin arttığı, kırdan kente göçün yaşandığı, konut imkânlarının ihtiyaca cevap veremediği, gecekondu gibi ara çözümlerin üretildiği bir dönemdir. 1980-2002 dönemi, artan apartmanlaşma ile konutun ranta dönüşmeye başladığı, konut piyasasının henüz düşük sermayeli yap-satçı müteahhitlerin elinde olduğu dönemdir. 2002 sonrasında büyük sermayeli şirketler, mega projeler, TOKİ gibi büyük kurumlar piyasayı belirlemekte ve konut bir yatırım aracına dönüşmektedir. Günümüzde barınma ve konut meselesinin küresel düzlemde önem taşıyan bir sorun olduğu gözlenmektedir. Türkiye'deki gelişmeler, dünyadaki gelişmelerle paralellikler göstermekle birlikte devletin konut sahibi olmayı teşvik eden politikaları ve büyük şirketlerin tahakkümü altındaki inşaat sektörünün ekonominin lokomotifi haline gelmesi ile konutun bir rant aracına dönüştüğü görülmektedir. Değişim değerinin kullanım değerinin önüne geçmesi ve enflasyonist ekonomik ortamın etkisiyle bir krize dönüşen konut sorunu giderek daha yakıcı bir şekilde varlığını hissettirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Barınma hakkı, konut, konut sorunu

Abstract
The aim of the study is to evaluate the evolution of the housing problem in Turkey over the past hundred years in the context of housing and right to housing. In the study, by establishing a link between the housing problem and the capitalist system, attention is drawn to the fact that the house is both a living space and a means of making profit at the same time. Experiences related to the housing problem in Turkey are discussed with the help of periodical films in terms of reflecting current life.

In the first part of the study, the period from the first years of the republic to the 1950s, the period between 1950-80 in the second part, the period between 1980-2002 in the third part, and the period after 2002 in the fourth part are examined. Until the 1950s, urbanization was at a very low rate, and the housing problem was dealt with under the name of 'dwelling depression' by proposing construction incentives. Between 1950 and 1980, industrialization increased, migration from rural to urban was experienced, housing opportunities could not meet the needs, and intermediate solutions such as slums were produced. The 1980-2002 period was the period when the housing started to turn into rent with the increasing apartment building, and the housing market was still in the hands of low-capital build-and-sell contractors. After 2002, large-capital companies, mega projects, large institutions such as TOKİ determine the market and housing turns into an investment tool. Today, it is observed that the issue of housing is a problem of global importance. Although the developments in Turkey show parallelism with the developments in the world, it is seen that the housing has turned into a means of unearned income with the policies of the state encouraging home ownership and the construction sector under the domination of large companies becoming the locomotive of the economy. The housing problem, which has turned into a crisis with the effect of exchange value over use value and inflationary economic environment, makes its presence felt more and more.

Keywords: Right to housing, housing, housing problem

Kentte Toplu Yaşam Alanlarının Barınma Hakkı Bağlamında Değerlendirilmesi: Üniversite Öğrenci Yurtları Örneği

Evaluation of Community Living Areas in the City in the Context of the Right to Shelter the Example of University Student Dormitories

Dr. Tuğba Canbulut
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
tugba.canbulut@iuc.edu.tr

Sude Ekşi
İstanbul Üniversitesi
sudeeksi24@gmail.com

Öz

Kentler herkes için farklı barınma koşulları sunar. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kentteki barınma durumlarına odaklanılmaktadır. Toplu yaşam alanları olan öğrenci yurtlarının işleyiş ve kullanım biçimlerinin öğrenciler gözünden sorgulanması söz konusudur. Bu sorguya söz konusu yurtlarda kalmış ya da hala kalmakta olan öğrencilerden deneyim aktarımları ile cevaplar aranmıştır. Yurtların nitelikli barınma hakkı imkânı sunma durumlarının öğrencilerin gözünden irdelenmesi söz konusudur. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin işlevsel barınma imkanlarının tartışmaya açılmıştır. Araştırmanın amacı üniversitelerde okuyan öğrencilerin yaşadığı barınma sorununu öğrencilerin kişisel, sosyal, psikolojik ve okul hayatını nasıl ve ne kadar etkilediğini göz önüne getirmektir. Bu çalışma ülkemizde çoğunlukla ailelerden uzakta üniversite okuyan öğrencilerin çözmek zorunda olduğu barınma problemine odaklanmaktadır. Bu araştırmanın önemi öğrencilerin barındığı yerde yaşadığı ne gibi zorluklarla karşılaştığını ve bu zorluklarla nasıl başa çıktığına dikkat çekmektir. Bu bağlamda temel araştırma soruları şunlardır: Üniversite öğrencilerinin barındıkları yurtlar temel bir gereksinim olan kentsel alanda barınma hakkını karşılıyor mu? Yurtlar kentin paydaşı olan üniversite öğrencileri için ne anlama gelmektedir? Araştırma niteliksel yöntem ile yapılmıştır. Veriler derinlemesine görüşme tekniği ile yaklaşık 40'ar dakikalık seanslarla toplanmıştır. 20 görüşmecinin ardından araştırmanın doyuma ulaştığı görülmüştür. Toplanan veriler MaxQda Analiz Prog-

ramı ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulardan en önemlisi kentsel alanın güvensizliğinin yurtlara da yansımasıdır. Yurtlardan çeşitli beklentiler olmakla birlikte olmazsa olmaz tartışma güvenlik kaygısıdır. Bir diğer bulgu ise, kenti üniversite öğrencisi olarak kullanan bir bireyin, kentin her yerinde öğrenci olarak kendini var etme talebidir. Bu bağlamda yurtlar sadece barınma mekânı değil, öğrenciliğin gereksinimlerinin karşılanmak istendiği yerler olarak da ele alınmaktadır. Başka bir bulgu ise yurtların konut krizlerinin bir parçası olmamasına duyulan ihtiyaçtır. Konut krizinin yaşandığı dönemlerde yurt gibi toplu yaşam alanları kentli öğrenciler için önem kazanmaktadır. Barınmanın bir kentli hakkı olarak ele alınması ve toplu yaşam alanı sunan öğrenci yurtlarının iyileştirilmesine dair kent politikalarının oluşturulması gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Barınma hakkı, kentli hakkı, öğrenci yurtları, konut krizi

Abstract

Cities offer different shelter conditions for everyone. This research focuses on the shelter situation of university students in the city. The functioning and use of student dormitories, which are communal living spaces, are questioned from the eyes of students. Answers to this question were sought from the students who stayed or still stay in the dormitories in question, with their experience transfers. It is in question that the situation of the dormitories providing the right to qualified accommodation is examined from the eyes of the students. In this context, functional accommodation opportunities of university students were opened to discussion. The aim of the research is to consider how and how much the shelter problem of students studying at universities affects the personal, social, psychological and school life of the students. This study focuses on the shelter problem, which mostly students studying at university away from their families have to solve in our country. The importance of this research is to draw attention to the difficulties that the students face in their accommodation and how they cope with these difficulties. In this context, the main research questions are: Do the dormitories of university students meet the basic need of shelter in an urban area? What do dormitories mean for university students who are stakeholders of the city? The research was conducted with a qualitative method. The data were collected by in-depth interview technique in approximately 40-minute sessions. After 20 interviewees, it was seen that the research reached saturation. The collected data were analyzed with the MaxQda Analysis Program.

The most important of the findings obtained at the end of the research is the reflection of the insecurity of the urban area to the dormitories. Although there are various expectations from the dormitories, the indispensable discussion is the security concern. Another finding is the demand of an individual who uses the city as a university student to exist as a student all over the city. In this context, dormitories are not only considered as places of accommodation, but also as places where the needs of students are wanted to be met. Another finding is the need for dormitories not to be a part of shelter crises. During the shelter crisis, collective living spaces such as dormitories gain importance for urban students. It is necessary to consider shelter as a citizen's right and to develop urban policies for the improvement of student dormitories that offer communal living spaces.

Keywords: Right to shelter, right of citizens, student dormitories, shelter crisis

Türkiye'de Tiny House Hareketinin Gelişimi ve Sosyo-Mekânsal Yansımaları

The Development and Socio-Spatial Reflections of the Tiny House Movement in Turkey

Dr. Şefika Aydın
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
sefikaaydin@nku.edu.tr

Prof. Dr. Esen Gökçe Özdamar
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
egozdamar@nku.edu.tr

Öz

Bu çalışma dünyada 2008 yılından itibaren yaygınlaşan tiny house (küçük ev) hareketinin Türkiye'deki gelişme sürecini ve bu hareketin kırsal ve kentsel alanda yol açtığı sosyo-mekânsal etkileri tartışmaktadır. Felsefi kökleri 19. yüzyılda Thoreau ve Emerson romantizminin "mimimize etme, düzenleme ve küçültme" (minimizing, de-cluttering, and downsizing) fikrine dayanan tiny house hareketi, 20. yüzyılda Mies van der Rohe'nin "az çoktur" söylemi çerçevesinde minimalist bir düşüncenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Tiny house hareketinin dünyada yaygınlaşmasında minimalizm akımının yanı sıra aşırı tüketim karşıtlığı, sürdürülebilir yaşam talebi ve ekonomik sorunlar da etkili olmuştur. Günümüzde mobil tiny house ekonomik açıdan düşük maliyetli olmasının yanı sıra kapladığı alanın küçüklüğü ve hareketli olabilmesi nedeniyle kentsel barınma sorununa yönelik alternatiflerinden birisi olarak görülmektedir. Bu bağlamda tiny house özellikle nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde evsizler, gezginler ve afet gibi sebeplerle geçici barınma sorunu yaşayanlar için bir çözüm önerisi olarak değerlendirilmektedir. Ancak diğer yandan tiny house hareketinin popüler kültürün bir parçası olduğu ve bireyleri tüketime teşvik edebileceği de ifade edilmektedir. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de tiny house hareketinin oluşumunu sağlayan dinamikleri ortaya çıkarmak ve sürdürülebilirlik çerçevesinde bu hareketin yol açtığı çevresel-ekonomik ve toplumsal sonuçları sorgulamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye'de 2020 yılından itibaren yaygınlaşan tiny house hareketi nitel araştırma desenlerden birisi olan durum çalışmasına dayalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci doküman ve sesli-görsel materyal incelemesi ile derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Görüşmeler kapsamında hem imar, mekânsal planlama ve tarımla ilgili kamu kurum yetkilileri ve STK temsilcileri ile hem de tiny house üreticileri ve sektör geliş-

tiricileri ile görüşülmüştür. Görüşmeler yüz yüze, telefonla veya çevrimiçi ortamda yapılmış ve toplam 18 kişiyle görüşme sağlanmıştır. Görüşmeler ses kaydına alındıktan sonra deşifre edilmiştir. Dokümanlar, sesli-görsel materyaller ve mülakat verileri analiz için düzenlendikten sonra okunmuş ve veriler el ile kodlanmıştır. Kodlar temaları oluşturmuş, sonraki aşamada temaların anlamı yorumlanmıştır. Çalışmada aynı zamanda tiny house hareketinin kentsel ve kırsal alana etkisi, sahadan elde edilen bulgular ve gözlemlenen sosyo-mekânsal değişimler çerçevesinde ilişkisel bir biçimde analiz edilmiştir. Çalışmada Türkiye'deki tiny house hareketinin yaygınlaşmasının dünyadaki eğilimlerden birtakım farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye'de tiny house hareketinin ortaya çıkmasında (1) COVID-19 salgın sürecinde artan doğal alanda yaşama arzusunun, (2) deprem korkusunun, (3) Türkiye'de son yıllarda yaşanan ekonomik sorunların, (4) imar izni gereken alanlarda ruhsatlı sabit yapı inşa etmenin yasal zorluklarının ve (5) kente yakın küçük tarımsal arazilerde seracılık, meyve yetiştiriciliği gibi faaliyetler gerçekleştirme çabasının öne çıkan motivasyonlar olduğu görülmektedir. Bu motivasyonlar çerçevesinde Türkiye'de özellikle Ege, Akdeniz ve Marmara Bölgesi'ndeki planlı alanlar dışında (tarımsal ve ormanlık arazilerde) tiny house kullanımının yaygınlaşmaya devam edeceği beklenmektedir. Görüşmeler ve doküman incelemeleri çerçevesinde tiny house hareketinin Türkiye'de yasal dayanağının tam olarak temellendirilmediği görülmektedir. Karayolları Trafik Yönetmeliği'ne göre tiny house, tip onay belgesi bulunan, plakalı ve ruhsatlı "çekme karavan" statüsündeki araçları ifade etmek için kullanılmaktadır. Oysaki oluşturduğu sosyo-mekânsal ve çevresel etkiler nedeniyle tiny house hareketine ilişkin düzenlemelerin Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı'nın yanı sıra Tarım ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve aynı zamanda yerel ve sivil toplum aktörlerinin koordinasyonuyla sağlanması gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada tiny house barınma biçiminin hangi şartlarda, ne şekilde ve nerelerde gerçekleşmesi gerektiği konusunda yeniden bir yasal düzenleme yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Çalışmada aynı zamanda Türkiye'de tiny house hareketinin yaygınlaşmasında kooperatiflerin etkisi olduğu görülmüştür. Tarım topraklarından ve ormanlık arazilerden rant sağlamayı amaçlayan tiny house sektör geliştiricileri kooperatifler aracılığıyla tiny köy projeleri geliştirmektedir. Turizm sektöründe faaliyet gösteren bazı girişimciler de benzer biçimde doğal alanlarda tiny house yerleşimleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan tiny house üreticileri ve sektör geliştiricileri Türkiye'de tiny house konut tipinin küçük, ekonomik, mobil ve yerden yükseltilmiş olması nedeniyle sürdürülebilirliğe katkısı olduğunu, doğal alanlara zarar vermeyeceğini aksine bu girişimlerin peyzaj çalışmaları ile hem kırsal

ekonomik kalkınmaya hem de doğal yaşama katkı sağlayacağını ileri sürmüşlerdir. Araştırmaya katılan STK ve kamu kurumu temsilcileri ise kentsel ve kırsal alanda kapalı güvenlikli tiny house yerleşimlerinin sayısının artabileceğini, ikincil konut amacıyla tiny house hareketine katılmanın tarımsal üretimi olumsuz etkileyebileceğini ve imarsız olarak yeni kentsel alanların ortaya çıkabileceği vurgulamışlardır. Bir yandan kentlerin yakın çevresindeki plan dışı alanlarda tiny house yaşamı sürdürmek isteyenlerin talebi diğer yandan tiny house hareketinin plan dışı alanlarda çevresel sürdürülebilirliği tehdit etmesi Türkiye'de tiny house hareketinin iki farklı tartışmalı yönüdür. Bu bağlamda çalışmada, tiny house hareketinin doğal alanların tahribatına, tarımsal toprakların ve ormanlık arazilerin amacı dışında kullanımına, yeni plansız yerleşim alanlarının oluşumuna potansiyel etkileri olduğu ve katılımcıların bu konularda ayrıştığı açığa çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tiny house (küçük ev), mobil (hareketli) ev, sürdürülebilirlik, barınma, ikincil konut

Abstract

This study discusses the development process in Turkey of the tiny house movement, which has become widespread in the world since 2008, and the socio-spatial effects caused by this movement in rural and urban areas. The tiny house movement, whose philosophical roots are based on the "minimizing, de-cluttering, and downsizing" idea of Thoreau and Emerson romanticism in the 19th century, evolved into a minimalist movement within the framework of Mies van der Rohe's "less is more" discourse in the 20th century. In addition to the minimalism movement, anti-excessive consumption, demand for sustainable living and economic problems were effective in the spread of the tiny house movement in the world. Today, mobile tiny house is seen as one of the alternatives to the urban housing problem due to its small area and mobility, as well as being economically low-cost. In this context, tiny house is considered as a solution for homeless people, travelers and those who have temporary shelter problems due to reasons such as disasters, especially in cities with high population density. However, on the other hand, it is also stated that the tiny house movement is a part of popular culture and can encourage individuals to consume. The aim of this study is to reveal the dynamics that led to the formation of the tiny house movement in Turkey and to question the environmental- economic and social consequences caused by this movement within the framework of sustainability. In this context, in the study, the tiny house movement, which has become widespread in Turkey

since 2020, was examined based on a case study, which is one of the qualitative research designs. The data collection process of the research is based on document and audio-visual material review and in-depth interviews. Within the scope of the interviews, both public institution officials and NGO representatives related to zoning, spatial planning and agriculture, as well as tiny house manufacturers and sector developers were interviewed. Interviews were conducted face to face, by phone or online and a total of 18 people were interviewed. The interviews were transcribed after being audio recorded. Documents, audio-visual materials and interview data were read after being edited for analysis and the data were coded manually. The codes created the themes, and in the next stage, the meaning of the themes was interpreted. In the study, the impact of the tiny house movement on urban and rural areas was also examined examined in a relational manner within the framework of the information obtained from the field and the observed socio-spatial changes. In the study, it was determined that the spread of the tiny house movement in Turkey showed some differences from the trends in the world. The emergence of the tiny house movement in Turkey is due to (1) the desire to live in a natural area, which increased during the COVID-19 pandemic, (2) the fear of earthquakes, (3) the economic problems experienced in Turkey in recent years, (4) legal difficulties in building authorized fixed buildings in areas where planning permission is required, and (5) the effort to carry out activities such as greenhouse cultivation and fruit growing on small agricultural lands close to the city are the prominent motivations. Within the framework of these motivations, it is expected that the use of tiny houses will continue to become widespread in Turkey, especially outside the planned areas (in agricultural and forest lands) in the Aegean, Mediterranean and Marmara Regions. Within the framework of the interviews and document reviews, it is seen that the legal basis of the tiny house movement in Turkey is not fully established. According to the Highway Traffic Regulations, tiny house is used to refer to vehicles with a type approval certificate, license plate and licensed "trailer caravan" status. However, due to the socio-spatial and environmental impacts it creates, the regulations regarding the tiny house movement are made with the coordination of the Ministry of Transport and Infrastructure, the Ministry of Agriculture and Forestry, the Ministry of Culture and Tourism, the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, as well as local and non-governmental actors. It seems necessary. In this context, it has become clear that a new legal regulation needs to be made regarding the conditions, how and where tiny house accommodation should take place. The study also showed that cooperatives had an impact on the spread of the tiny house movement in Turkey. Tiny house sector developers,

who aim to generate income from agricultural lands and forest lands, develop tiny village projects through cooperatives. Some entrepreneurs operating in the tourism sector similarly create tiny house settlements in natural areas. Tiny house manufacturers and sector developers who participated in the research stated that the tiny house housing type in Turkey contributes to sustainability because it is small, economical, mobile and raised from the ground, and that it will not harm natural areas, on the contrary, these initiatives contribute to both rural economic and rural economic activities through landscaping works. They claimed that it would contribute to both development and natural life. Representatives of NGOs and public institutions participating in the research emphasized that the number of closed-security tiny house settlements may increase in urban and rural areas, that participating in the tiny house movement for secondary housing may negatively affect agricultural production, and that new urban areas may emerge without zoning. On the one hand, the demand of those who want to live in tiny houses in unplanned areas in the immediate surroundings of cities, and on the other hand, the threat of the tiny house movement to sustainability in these areas are two different controversial aspects of the tiny house movement in Turkey. In this context, the study revealed that the tiny house movement has potential effects on the destruction of natural areas, the misuse of agricultural lands and forest lands, and the formation of new unplanned settlement areas, and the divergence of the participants on these issues.

Keywords: Tiny house, mobile house, sustainability, shelter, secondary housing

Cumhuriyet'i Doğuda İnşa Etmek: Lojman Kenti Erzurum

Building the Republic in the East: Erzurum, a Public Housing City

Dr. Öğr. Üyesi Şölen Köseoğlu
Atatürk Üniversitesi
solen.koseoglu@atauni.edu.tr

Öz

Erzurum, 1919 yılında Atatürk'ün gerçekleştirdiği Erzurum Kongresi'nden itibaren Türkiye Cumhuriyeti için doğunun merkezi olarak görülmüş hem Doğu Anadolu Bölgesi hem de merkezi yönetim için önemli bir kenttir. Cumhuriyet'in yeni idari yapılanmasının fiziksel çevredeki karşılığı tüm ülkede yoğun bir inşa faaliyeti gerektirmiştir. Cumhuriyet döneminde, yeni kurulan Cumhuriyet ile özdeşleşen pek çok kuruma ait yönetim yapıları başka kentlerde olduğu gibi Erzurum'da da inşa edilmiştir. Buna rağmen diğer kentlerden farklı olarak Erzurum, doğuda olması nedeniyle zorunlu hizmet/doğu görevi bölgesindedir. Bu nedenle Erzurumlu olmayan çalışanların Erzurum'a geldiklerinde barınmaları için pek çok kurumun yönetim yapıları lojmanlarla birlikte inşa edilmiştir. Şehir merkezi, tüm bu yönetim işlevinin yoğunluğu nedeniyle büyük oranda kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapılarla, hatta kampüslerle dolmuştur. Buradan hareketle bu çalışma Erzurum'un bir lojman kenti olduğunu iddia etmektedir. Erzurum'da pek çok farklı kurum, bünyesinde farklı yöntemlerle (örneğin yarışma) elde edilen lojmanlar barındırmasına rağmen bu lojmanlar hakkında literatürde daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Cumhuriyet dönemi mimarisi ve mirası açısından önemli olan bu yapıların bazılarının çeşitli nedenlerle yıkıldığı tespit edildiğinden, var olan lojmanların belgelenmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu çalışmada, aşağıda belirtilen yapılar hakkında, görüşme, yerinde gözlem, analiz ve fotoğraflarla güncel bilgiler toplanmıştır.

1. TCDD Lojmanları
2. Orman Bölge Müdürlüğü Lojmanları
3. Karayolları Bölge Müdürlüğü Lojmanları
4. İller Bankası Bölge Müdürlüğü Lojmanları
5. Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü Lojmanları
6. Meteoroloji Bölge Müdürlüğü Lojmanı
7. Atatürk Üniversitesi Lojmanları
8. Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü Lojmanları

9. Köy Hizmetleri İl ve Bölge Müdürlüğü Lojmanları
10. TRT Bölge Müdürlüğü Lojmanları
11. MEB Lojmanları
12. Subay Lojmanları

Çalışmada yapıların kent ve içinde bulundukları yerleşke ile ilişkileri, cephe düzeni, yönlenme – iklim ilişkisi, malzeme kullanımları, plan şemaları, kaç katlı oldukları, bir katta kaç dairenin bulunduğu, müstakil yapılar mı apartman biçiminde mi oldukları, işçi / yönetici gibi farklı kullanıcı gruplarından hangileri için tasarlandıkları fotoğraflar ile açıklanmaktadır. Yapıların genel olarak plan kurgularının ve cephelerin modernist bir yaklaşıma sahip olduğu görülmüştür. Lojmanların yeşil alanlar ve sosyal alanlarla birlikte zengin bir kampüs deneyimi sunacak bir biçimde kurgulandığı anlaşılmıştır. Bu çalışma 100. Yılında Cumhuriyet Mimarlığı başlığı altında, Cumhuriyet mimarlığına tematik bir bakış açısı sunmaktadır ve konut mimarlığı açısından 1920'lerden bugüne önemli bir derleme oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konut, lojman, Cumhuriyet mimarlığı, geçici barınma, kamu konutları

Abstract

Erzurum has been seen as the center of the east for the Republic of Turkey since the Erzurum Congress held by Atatürk in 1919; It is an important city for both the Eastern Anatolia Region and the central government. The physical environment of the Republic's new administrative structure required intense construction activity throughout the country. During the Republican period, management buildings of many institutions identified with the newly established Republic were built in Erzurum, as in other cities. However, unlike other cities, Erzurum is in the compulsory service / eastern duty region because it is in the east. For this reason, the management buildings of many institutions were built with housing units to accommodate non-Erzurum employees when they came to Erzurum. Due to the intensity of all this management function, the city center is largely filled with buildings belonging to public institutions and organizations, and even campuses. Based on this, this study claims that Erzurum is a housing city. Although many different institutions in Erzurum have housing units obtained through different methods (for example, competition), no previous study has been found in the literature about these housing units. Since it has been determined that some of these buildings, which are important in terms of the architecture and heritage of the Republican period, were demolished for various reasons, it is be-

lieved that the existing housing units should be documented. In this study, up-to-date information was collected about the following buildings through interviews, on-site observations, analysis and photographs.

1. TCDD Housing Units
2. Regional Directorate of Forestry Housing Units
3. Regional Directorate of Highways Housing Units
4. Iller Bank Regional Directorate Housing Units
5. State Hydraulic Works Regional Directorate Housing Units
6. Regional Directorate of Meteorology Housing Unit
7. Ataturk University Housing Units
8. Public Works and Settlement Directorate Housing Units
9. Rural Services Provincial and Regional Directorate Housing Units
10. TRT Regional Directorate Housing Units
11. MEB Housings
12. Military Housing Units

In the study, the relationships of the buildings with the city and the campus they are located in, facade layout, orientation - climate relationship, material usage, plan schemes, how many floors they are, how many flats are on a floor, whether they are detached buildings or apartment buildings, different user groups such as workers / managers are explained with photographs. It has been observed that the general plan layouts and facades of the buildings have a modernist approach. It has been understood that the housing units are designed to provide a rich campus experience with green areas and social areas. This study, under the title of Republic Architecture in its 100th Anniversary, offers a thematic perspective on Republican architecture and constitutes an important compilation in terms of residential architecture from the 1920s to today.

Keywords: Housing, architecture of the Republic, temporary housing, public housing, eastern studies

Anadolu'da 19. Yüzyıldan Günümüze Bir Kavram Alımlama Pratiği: "Civil Architecture"

An Investigation of Conceptual Reception from the 19th Century to the Present in Anatolia: "Civil Architecture"

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Günenç
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
omerfaruk.gunenc@ibu.edu.tr

Öz

Doğası gereği gerilimli bir sürece işaret eden "alımlama" pratiği, başka zaman-mekânlarda üretilmiş herhangi bir şeyi, örneğin "bir olguyu, teoriyi, söylemi, dili, nesneyi, düşünce biçimlerini ve kavramları" doğduğu yer/zamandan başka bir yer/zamana taşıma eylemi olarak kavranabilir. Alımlamanın, bireyi sarmalayan tarihsel koşulların etkisiyle gerçekleşmesine rağmen, yine de karşılaşanın "kim olarak, nerede, ne zaman ve hangi koşullar" altında karşılaştığıyla doğrudan ilişkili olması sebebiyle öznel olduğu belirtilebilir. Karşılaşma, bütün halinde gerçekleşmez ve her defasında birey özelinde değişen koşullara ve dönüşen zihin dünyasına mesnetlidir. Başka bir anlatımla, söylemsel ve söylemsel olmayan her nesne, taşındığı yere hızlıca ve kolayca adapte ol(a)maz. Her kültürel üretim gibi, nesneler vücut buldukları tarihsel koşullara içseldirler. Alımlandıkları düşünsel topografyada yer-yurt edinmeleri, karmaşık tarihsel bir sürece işaret eder. Süreç, ilişki kuran bireylerin habituslarına, toplumsal formasyondaki alışkanlıklara, alımlayan dilin kavramsal repertuarına, alımlanan "nesnenin" toplumsal üretim evreninde karşılığının bulunup bulunmamasına doğrudan yapışık olduğu söylenmelidir. Sayısız kültürel alımlama örneklerini görebileceğimiz Tanzimat sonrası Osmanlı dünyası Batı ile karşılaşmayla beraber, "felsefe, sanat ve bilim" olmak üzere birçok alanda "dil" sorunsalıyla yüzleşmiştir. Cumhuriyet yıllarına devredilen bu "miras", son iki asırlık zamansallıkta Anadolu coğrafyasında varlığını sürdüren bir olguyu da işaret ediyor. Tanzimat sonrası Osmanlı aktörlerinin ve erken Cumhuriyet aydınlarının sahip oldukları dil repertuarıyla anlamlandıramadıkları ve yerli-yurtlu kılamadıkları sayısız modern kavramlar, terimler ve disiplinler ile karşılaştıkları belirtilmelidir. Karşılığı bulunmayan "şeyleri" hem dil düzeyinde oluşturmak istenci hem de söylemsel olmayan pratiklerle üretmek çabası karşımıza her ölçekte çıkar. Alımlanan şeyin, sadece kavramlar ve terimler olmadığı ise aşikârdır. Bugün

sanat/mimarlık tarihyazımında deneyimlenen sayısız historiyografik sorunsalın doğuşu benzer bir arkeolojik zemini paylaşır. Örneğin mimarlık ve "sembolizm, kozmoloji, din, sivillik, ideoloji, modernlik, yerellik, kamusallık, milliyetçilik" ilişkisi/ilişkisizliği alımlanan düşünsel problemler arasında yer alır. Yine, mimarlık nesnelerinin ve toplumsal dokunun "askeri-dini- sivil" kategorizasyonuyla tasniflenme ve bilgi nesnesine dönüşüm biçimleri, 19. yüzyıl ikinci yarısında oluşmaya başlayan ve bugüne kadar varlığını sürdüren "miras" listesine eklemlenebilir. Aktüel durumda mimarlıklar, çeşitli tasniflenme biçimleriyle üretilir. Türkçe mimarlık yazın alanında "kırsal, vernaküler, mezar, sivil, askeri, dini, kamu(sal)" mimarlıklar olmak üzere çeşitli tamlamalar yer alır (yerel mimari, sivil mimari, apartman mimarisi, vd.). Her ne kadar tamamlamalar çoğul bir evreni işaret etse de "askeri, dini, sivil" mimarlıklar olmak üzere üçlü kategorinin bileşenleridirler. Celal Esat Arseven ile beraber bu kategori, 20. yüzyıl ikinci yarısından bugüne sorgulanmaksızın kabul edilmişe benzer, tıpkı Arseven'in tarihselleştiremeyen tarih yazma biçiminin tereddütsüz "miras" alınması gibi. Batı'dan alımlandığı biçimiyle sivil mimari, yaygın kullanımla "dinsel ve askeri" olanın dışında kalan her çeşit mimarlık biçiminde nesneleşir. "Kamu" yapılarının sivil mimari olup olmadığına dair uzlaşının bulunmamasına paralel, yabancı dildeki karşılıklarında da "görünürde" uzlaşı yok gibidir. İngilizcesi secular architecture ve civil architecture, Fransızcası architecture civile ve Almancası profanarchitektur ile eşleştirilerek, sivil mimarlığın doğası hem "seküler/dindışı" olan hem de "askeri olmayan" bir pozisyona kapatılır. Kavramın ilk alımlandığı 19. yüzyıldan 20. yüzyılın ilk on yıllarına, bir karşılığı yok gibidir. Fransızca "civile" ile İngilizce "civil" ıstılâhları benzer biçimlerde birkaç anlam katmanıyla alımlanır. Birinci katmanda "sivil", yönetim mekânizmalarıyla ilişkili olmalıdır. "Seyfî ve askerî" olmayan "kalemiye" sınıfına işaret ederek "public services"lerdeki memuriyet hallerini ifade ettiği önerilebilir. İkinci katman görece daha karmaşıktır. "Harbe" ilişkin olmayan "medenî, beledî, adî, mülkî, şehrî" olanları imler. Medeni olma halinin peygamberin yaşadığı şehir "Medine" ile mi, hadari umranda yaşama hali ile mi ilişkili olup olmadığı belirsizdir. Yine, "adî" olanın bir aşağılık durumuna mı, "alelade/sıradan" olana mı, yoksa padişahın kullarına mı göndermede bulunduğu müphemdir. Üçüncü katmanda sivil, "gezmek, askeri olmayan kostümler giymek ve başıbozuk olmak (gönüllü asker)" halleriyle ilişkilidir. Bu katmana iliştirilebilecek "hukuka dâhil olmak, tatlılık, zariflik, naziklik, terbiyeli olmak" halleri sivilin semantik evreninde bulunur. Dördüncü katmanda sivil, doğrudan "ruhani" olanın zıddıdır. Başka bir ifadeyle sivilin alımlanma süreci, Batı Avrupa'da doğmuş "civil, civility, civilization" (sivil, aristokrat görgü, uygarlık) kavramlarının alımlanma biçimiyle doğrudan ilişkili olduğu saptanmalıdır.

Bahsi geçen katmanlara dışsal olmayan "civil architecture", belli belirsiz terimlerle kucaklanır. Bir yandan "adî ve hadari" mimarlıkları imlerken, diğer yandan göndermesi muğlâk "mülkî" mimarlıkları ifade eder. 1920'lerde "efrâd ve eşhâs"ın mimarlıklarına yanaşsa da 1930'lardan sonra anlam genişlemesine uğrayarak "askeri ve dinsel" olmayan her mimarlık imalatını içeren bir şeye dönüşür. Bu çalışmanın amacı, birbiri içine geçmiş katmanlar arasında/içinde dolaşarak, 19. yüzyıldan günümüze Anadolu'da bir kavram alımlama pratiğinin izini sürmektir. Araştırma, "sivil mimarlık" etrafında söylemsel "hakikatlere" dönüşen mimarlık bilgisinin nesneleşme hallerini, kavramın doğduğu coğrafya ile yan yana getirmeyi deniyor. Cumhuriyet yıllarına aktarılan düşünsel problem, Batı Avrupa'da doğmuş, tarihi ve koşulları olan, siyasal, teolojik ve ekonomi-politik süreçlerle doğrudan ilişkili, sanat-mimarlık tarihlerinin icadıyla dolaysız epistemik bağı olan bir olgunun "transfer" ve "yerli-yurtlu" kılınma sürecinde yaşanan gerilim biçiminde öne sürülebilir. Yine problem, son iki yüz yıldır alımladığı "nesnelerle" dünyayı kavramamış bir coğrafyanın deneyimlediği paradoksta görünür olan, "yeni" olguları "eski" ıstılahlarla karşılamak krizinde ve başka deneyimlerle "aynileşme" çabasında ortaya çıkan ilişkiler ve ilişkisizliklerdir.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat, Cumhuriyet, mimarlık, sivil, aydınlanma

Abstract

The nature of reception refers to an unpredictable and tense process. The reception is to transfer any "object" produced in different space-time conditions to alien space-time conditions from where it was born, such as "phenomenon, theory, discourse, language, and the technology of thoughts and concepts." Even if it depends on the social conditions surrounding the individual, the reception is subjective because it is directly related to personality, a person's space-time conditions, the space, and the time when or where the encounter materializes. The encounter does not actualize as a whole and always relies on changing conditions and transforming the world of the mind for the individual. In other words, not every discursive and non-discursive object quickly and easily adapts to its new geography. Like any cultural production, "objects" are internal to the historical/social conditions through which they come into existence. For the intellectual topography, the reterritorialization of "objects" paves the way to a complicated historical process that is directly dependent on and attached to many parameters, such as human nature, habits in social formation, the conceptual repertoire of receptive language, and whether the "object" has a territory in the universe of social production. After

the Tanzimat, one can find countless examples of cultural reception in the Ottoman world, which experienced the problematic use of scientific "language" in many fields, such as "philosophy, art, and science," through the encounter with the West. This "heritage" circulating during the Republican period also indicates a phenomenon that has existed in Anatolia for the last two centuries. It is noted that the Ottoman and early Republican intellectuals encountered countless modern concepts, terms, and disciplines, during which they could not reterritorialize these new "objects" in their cultural formations through their language repertoire. Their desire to create new objects for the encountered concepts/terms in the language and attempt to produce them through discursive practices can retrospectively appear at all scales. Moreover, it is so explicit that the reception cannot be limited to the terms and concepts. The genesis of countless actual historiographical problematics in art and architecture shares the same archeological strata as the receptional things. To illustrate the (non)relationship between architecture and "symbolism, cosmology, religion, ideology, civility, modernity, nationalism, and vernacular," locate the same territory with transferred intellectual problems. Differentiation of architectural objects and social formation under the categorization of "military, civil, and religious" can be articulated in the list of "heritage," whose invention appeared in the second half of the 19th century and continues to exist until today. Currently, architecture is produced through various forms of classification. These are different and common types of adjectives for architecture in Turkish architecture literature, for example, "rural, vernacular, grave, civil, military, religious, public" (civil architecture, vernacular architecture, national architecture, etc.). Even though these phrases leak the plural universe beforehand, they are integral ingredients of the category composed of "civil, religious, and military" architecture. Since the second half of the 20th century, the category seems to have been alive without scrutinizing its history of invention. Similarly, the non-historicized way of historiography has been unhesitatingly internalized as an "inheritance" deriving from Celal Esad Arseven. In parallel with its Western form, sivil mimarlık (civil architecture) in Turkey is commonly defined as any kind of architecture except "religious and military." In addition to the lack of consensus on whether government buildings are included in this definition, one can "seemingly" find ambiguity in the equivalent form of foreign languages. Turkish sivil mimarlık as a form of transferred habits is matched with secular and civil architecture in English, architecture civile in French, and profanarchitektur in German. Therefore, during this historical journey since the 19th century, the nature of sivil mimarlık (civil architecture) is confined to a position where the term is described as "secular/nonreligious" and "nonmilitary." It can be observed that the term brought about such ambivalence and uncanny feelings from the 19th century to the first decades of the 20th century, during which sociality encountered many

new scientific terms. The terms "civile" in French and "civil" in English are similarly transferred and objectified, with many layers of meaning. In the first stratum, "civil" must be related to governmental issues and roles, such as "civil servant" (in the Ottoman kalemiye, nonmilitary positions) in the "state offices" (public services). However, the second stratum is relatively more complicated and structured vaguely. It describes many different meanings and social forms, such as "medenî, beledî, adî, mülkî, şehrî" in the Ottoman language, respectively "civilized, civic/municipal, ordinary or non-imperial, civilian/imperial or private, civility/urban." In this multiple universe of meanings, is medenî (civilized) related to the city of Medina, where the prophet Muhammed lived? Is it related to "hadarah al-umran" (sedentary society) coined by Ibn Haldun? Is adî related to inferiority, low class, ordinariness, or the sultan's servants? In the third stratum, the term civil is characterized by many qualities such as traveling, nonmilitary costume, independence, or being a voluntary soldier (başı bozuk in Ottoman Turkish). The states of "lawfulness, civility, elegance, and dignity" also share the same semantic universe as the third stratum. In the fourth stratum, civil as a term is located in the social domain instead of the spiritual or religious domain. In other words, the history of the concept of civil for the conceptual reception in Anatolia is connected with the history of "civil, civility, and civilization." These concepts were born in Europe and also have different histories of production. In this sense, "civil architecture" is embraced in these strata through vague terms relating to mostly traditional habits. On the one hand, it signifies adî (inferior, ordinary) and hadari (sedentary) architecture; on the other, it refers to ambiguous states such as mülkî architecture (Civil? Imperial? Private?). Even though the term began to connect with architecture produced by ordinary people during the 1920s, its semantic universe changed after the 1930s and started to imply "nonreligious and nonmilitary" architecture. The main aim of this study is to trace a conceptual reception by scrutinizing the intermingled strata mentioned above from the 19th century to the present in Anatolia. The investigation tries to encounter "reception geography" and "inventing geography." This attempt can also be seen as an inevitable oscillation between "discursive truths" and "the history of the term." The term and the problems have histories generated by economic, political, and theological conditions. Civil, as a term, has a complicated epistemic relationship with the Enlightenment and the invention of the history of art and architecture in the West. To sum up, the study focuses on historical processes of "reception" and "reterritorialization" of the civil architecture in Anatolia.

Keywords: Ottoman, architecture, civil, enlightenment, Tanzimat

Bir Entelektüel Sarkaç Olarak Millilik Kavramı: Geç Osmanlı'dan Günümüze Kavramın Mimarlık Alanında Tarihyazımı Üzerine Bir Değerlendirme

National Architecture Theme as an Intellectual Penindulum: A Historiographic Assessment of the Theme since the late Ottoman Period

Doç. Dr. Ahmet Erdem Tozoğlu
İstanbul Teknik Üniversitesi
tozoglu@itu.edu.tr

Öz

Bu metinde, bugünün Türkiye'si için olduğu kadar, geç on dokuzuncu yüzyıldan beri farklı tarihsel eşiklerde de sıklıkla kullanımı dolayısıyla, kavram olarak güçlü olduğu kadar içerik olarak da müphem olan, dolayısıyla farklı dimağlarda çağrışımları çeşitli ve farklı ideolojik saiklerle de yorumlanması mümkün olan "millilik" kavramının mimarlık alanında tarihyazım açısından izleğini süreceğim. Bu kapsamda, Türkiye'nin modernleşmeye dair kültürel ajandası bağlamında neyin kültürel ya da politik açıdan milli/ulusal sayıldığı ve dolayısıyla bir mimarlığı milli yapan unsurlara ilişkin zihin haritalarının zaman içindeki değişimi bir dizi metin üzerinden inceleyeceğim. Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet döneminden yapılan alıntılarla oluşan bu metinsel seçkide, kültür ve medeniyet ikiliği üzerinden yaşanılan gerilimin mimari bilgi üretimi hattındaki yansımalarını tartışacağım.

Bu soruşturma, bir dizi metinsel analiz yoluyla, kavramın kültürel zihinsel katmanlarını deşifre amacını güdüyor. İlk kısımda, bir Avrupalı inşa kavram olan İslam Mimarlığı şemsiyesi altından bir Osmanlı/Türk Mimarlığı anlatısının çıkarılmasını tartışacağım. İkinci kısımda, Türk milliyetçiliği şekillenirken kültür ve medeniyet ayrımı üzerine olan tartışma üzerinden Türk sanatı ve mimarlığı kavramının nasıl tarif edildiğine ilişkin anlatıları inceleyeceğim. Üçüncü bölümde Türk Mimarisi kavramının kendi içinde bir öteki üzerinden nasıl milli mimarlık tanımı için kritik bir rol üstlendiğini metinler üzerinden analiz edeceğim. Tartışmanın son bölümü ise 1920lerden itibaren Milli mimari kavramının içeriğinin nasıl doldurulduğuna ilişkin. Bu bölümde kronolojik bir yaklaşımla, Türkiye'de millilik kavramının nasıl müphem bir kurgu olduğunu gösteriyorum. Bu müphemlik, düşünsel alanda değişen

beklenti ve taleplere göre kavramın sınırlarının sahip olduğu elastikiyeti ifade etmek için kullanıyorum. Dolayısıyla toplumsal yapıda ve kültürel alanda milletin sınırları kayarken, konu ettiğimiz kavramın da buna nasıl uyum sağladığına tanıklık edilebilmektedir. Tartışmada temel argümanım, millilik kavramının mimarlık alanında giderek çok katmanlı hale geldiği ve bu katmanların her birinin aslında ilgili dönemdeki siyasi ve kültürel çekişmelerden ayrı düşünülemeyeceğidir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık tarihyazımı, millilik kavramı, Geç Osmanlı Dönemi, Erken Cumhuriyet Dönemi

Abstract

This text examines the concept of "national" character in architectural historiography, a potent yet ambiguous idea in contemporary Turkey and throughout its history. As will be discussed, this concept has taken on various connotations at critical historical junctures since the late nineteenth century, with newly acquired layers reflecting different ideological motivations. Architecture, both intellectually and practically, has served as a suitable field for exploring and expressing this concept. The analysis is grounded in a critical interpretation of numerous historical texts from art and architectural history, tracing the evolution of the concept of national taste or national character over time. It explores the changing cultural codes that define what is considered culturally or politically "national" within the context of Turkey's cultural agenda of modernization. The examination delves into the elements that define national architecture through a series of texts, including quotations from the Late Ottoman and Early Republic periods, revealing reflections on the tension experienced over the duality of culture and civilization within the realm of architectural knowledge production.

The aim of this analysis is to unravel the cultural layers embedded in the concept through a series of textual analyses. The first part discusses the extraction of an Ottoman/Turkish architecture narrative from the broader framework of Islamic architecture, a significant European cultural construction. Subsequently, it explores narratives defining Turkish art and architecture amid the debate on the distinction between culture and civilization during the formation of Turkish nationalism. The third part analyzes the critical role of the concept of Turkish architecture in defining "others" in texts. The concluding section explores how the content of the concept of National Architecture has evolved since the 1920s, employing a chronological approach

to illustrate the ambiguity of nationality as a construct in Turkey. This "ambiguity" reflects the elasticity of the concept's boundaries in response to changing expectations and demands in the intellectual field. Consequently, as the nation's borders shift in the social and cultural spheres, the concept of national character adapts accordingly. The main argument of this discussion asserts that the concept of nationality has become increasingly multi-layered in the field of architecture over the decades, with each layer inseparable from the political and cultural conflicts of its respective period.

Keywords: Architectural historiography, concept of nationalism, late Ottoman period, early republican period

Erken Cumhuriyet Mimarlık Tarihyazımında İdeoloji-Mimarlık İlişkisi/İlişkisizliği

The (non)Relationship Between Architecture and Ideology in the Historiography of Early Republican Period

Dr. Tayfun Gürkaş
Özyeğin Üniversitesi
tayfun.gurkas@ozyegin.edu.tr

Öz

En azından on altıncı yüzyıldan başlayarak, mimarlık salt bir inşai gerçeklik olmaktan çıkmış ve metinsel olarak da üretilmeye başlanmıştır. Bu metinsel üretim mimarlık düşüncesinin de yolunu açmış gibi duruyor. Artık binalarımızı nasıl yapacağımızı değil onu var eden toplumsallık üzerine de konuşuyoruz. Buradaki ikili ayrım önemli. Evet, artık binalarımızı anlamaya ve anlatmaya başladık ama hala nasıl inşa edeceğiz üzerine de konuşmaya devam ediyoruz. Bu iki yazma biçimi mimarlık literatüründe iki farklı üretim biçimine denk geliyor. Mimarlığın kuramsal tarafını oluşturan ve mimarlık düşüncesi adını verdiğimiz kısmı ile mimarlığın söylemsel tarafını oluşturan ve basite indirgeyerek söylersek el kitapları olarak çalışan kısmı.

Bu ikili ayrım üzerinden Erken Cumhuriyet döneminde üretilmiş mimarlık metinlerini düşünmek verimli olabilir. O dönemde yazılmış metinlere hızlıca baktığımızda bile karşımıza çıkan manzara için, Erken Cumhuriyetin mimarlık düşüncesi değil mimarlık söylemleri ürettiği söylenebilir. Bu durumun bir süreklilik hali mi yoksa süreksizlik mi olduğu ise Türkiye'de mimarlık tarihinin hala ana tartışma başlıklarından birini oluşturuyor. Bir yandan geç Osmanlı'dan başlayan mimarlık metni üretiminin karakteri ile süreklilik halinin devamı iddia edilebilir. Geç Osmanlı döneminde üretilen mimarlık metinleri de birer söylem üreticisi olarak çalışmış gibi duruyor. Ama aynı zaman Erken Cumhuriyeti bir devrim yani gönüllü süreksizlik olarak kavrayacaksak, döneminde üretilen metinlerin olağanlığını da kabul etmemiz gerekiyor. Konuşma bu iki eksen arasındaki gerilimi tartışmaya açmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geç Osmanlı, Erken Cumhuriyet, ideoloji, söylem, mimarlık düşüncesi

Abstract
At least starting from the sixteenth century, architecture ceased to be a purely constructional reality and began to be produced textually. This textual production seems to have opened the way for architectural thought. Not only we discuss how we can construct our buildings but also about the sociality that creates them. The dual distinction here is significant. Yes, we have started to understand and explain our buildings, but we continue to discuss how we build them. These two forms of writing correspond to two different forms of production in architectural literature. The part that constitutes the theoretical side of architecture and which we call architectural thought, and the part that forms the discursive side of architecture and, to put it simply, works as handbooks.

It may be fruitful to consider the architectural texts produced in the early republican period through this binary distinction. Even when we glance at the texts written in that period, we can say that the early republic produced architectural discourses, not architectural ideas. Whether this situation is a state of continuity or discontinuity is still one of the primary debates in Turkey's architectural history. On the one hand, it can be claimed that there is continuity with the character of architectural text production that started in the late Ottoman period. Architectural texts produced in the late Ottoman period also seem to have worked as discourse generators. But at the same time, if we are to understand the early republic as a revolution, that is, as a voluntary discontinuity, we must also accept the normalcy of the texts produced during the period. The speech aims to discuss the tension between these two axes.

Keywords: Late Ottoman, early republican period, ideology, discourse, architectural thought

Mekânsal Anlatılarla Mimarlık Tarihinde Geç Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sürekliliği ve Değişimi Tartışmak

Discussing Continuity and Change in Architectural History from the Late Ottoman to the Republic Through Spatial Narratives

Dr. Göksun Akyürek Altürk
Bahçeşehir Üniversitesi
goksun.akyurekalturk@arc.bau.edu.tr

Öz

Bu araştırmada Geç Osmanlı İstanbul'una ve Erken Cumhuriyet Ankara'sına ait çeşitli mekânsal anlatılar yoluyla bu iki dönem arasındaki tarihsel ve toplumsal ilişkiler arasındaki süreklilik ve kopuşlar üzerine düşünmek, bu sayede mimarlık tarihi içerisinde yeni tartışma konularına işaret etmek hedeflenmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşuna eşlik eden Ankara'nın yeni bir başkent olarak inşası, fiziksel olduğu kadar imgesel olarak da yürütülmüş bir süreçtir. Dönemin süreli yayınlarında fotoğraflar, çizimler ve kolajlar yoluyla üretilen görsel temsillerin yanı sıra edebi metinlerde de çok çeşitli Ankara anlatıları karşımıza çıkar. Bu mecralarda Ankara'nın inşai bir süreç ve ulusal bir gelecek vaadi olarak tahayyülünde başvurulan etkili bir yöntem ise İstanbul ile arasındaki gerilimli ilişkiye baş vurmak, kenti onun temsil ettiği siyasal ve kültürel hafızanın ve mirasın karşıtı olarak konumlandırmaktır. Buna karşılık, kozmopolit ve emperyal bir başkent olarak geride bırakılmak istenen İstanbul, Ankara için önemli bir mekânsal referans olmayı da sürdürmüştür.

Burada iki kent arasındaki dinamik ilişkiyi örnekleyen bazı mimari ve mekânsal anlatılar tartışmaya açılmıştır. İlk olarak 1926 yılında İstanbul'daki Yıldız Sarayı bahçesinden Ankara'daki TBMM İkinci Binası'nın bahçesine taşınan bir sera yapısından yola çıkarak yapılacak tarihsel araştırmada, on dokuzuncu yüzyılda teknolojik ve mekânsal olarak yenilikçi bir yapı türü olan seraların İstanbul'daki yakın geçmişi incelenmiştir. Batı Avrupa'da farklı şekillerde deneyimlenen kamusal iç mekânlara dönüşen bu yapıların, İstanbul'daki kullanımları, kentteki kamusallık biçimlerinin sınırlılıklarına dair çarpıcı bir görünürlük oluşturmaktadır. Emperyal bir mirasın yeni bir bağlamda kullanıma sokulduğu bu örnek Erken Cumhuriyet Ankara'sının mekânsal referanslarını tartışmayı da sağlamaktadır. Diğer taraftan aynı dönemde Ankara'da inşa edilen iki ikonik "modern" konut yapısına ait güncel

bir mimarlık tarihi metninde seralar, evlerin içleri ve dışları arasındaki görsel ilişkiyi sınırlı bir şeffaflık ile belirleyen mekânsal ve tektonik ögeler olarak farklı bir tartışma içerisinde gündeme getirilmiştir. Metin, kadın kullanıcıyı mekânsal olarak sınırlandıran geleneksel kurgunun modern mimarlık repertuarı içerisinde yeniden üretildiği tartışmasını yürütmektedir. İlk örnekten farklı bir ölçek ve içerikle gündeme gelen sera yapıları, başta saray ve elit konaklarının bahçeleri olmak üzere Geç Osmanlı İstanbul'unda yaygın bir modaya dönüşecek kadar önemli bir yer edinmişlerdir. Seraların İstanbul'un konut tarihindeki yerinin yanı sıra konutun iç mekân organizasyonuna dair tarihsel bir incelemeyi de içeren ikinci tartışma, Erken Cumhuriyet Ankara'sında konutun mekânına dair tarihyazımsal yaklaşımların sınırlarını da ele almayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, Erken Cumhuriyet Ankara'sında kamusal ve özel mekânda değişimi ve sürekliliği okumak üzere, önerilen mekânsal deneyimler ve anlatılar üzerinden, İstanbul'un ve Geç Osmanlı'nın toplumsal, kültürel ve mimari birikim ve mirasıyla kurulan ilişki ve diyalog tartışmaya açılacaktır.

Anahtar kelimeler: Erken Cumhuriyet, Ankara, Geç Osmanlı, İstanbul, kamusal mekân, mimarlık

Abstract

In this research, the aim is to think about the continuity and ruptures in historical and societal relations between Late Ottoman Istanbul and Early Republican Ankara through various spatial narratives. The purpose of doing this is to suggest new discussion themes within the field of architectural history. The construction of Ankara as a new capital alongside the establishment of the Republic was a process carried out not only physically but also symbolically. Visual representations produced through photographs, drawings, and collages in the periodicals of the time, along with diverse narratives about Ankara in literary texts, present a multifaceted portrayal of the city. An effective method employed in envisioning Ankara as a constructional process and a promise of a national prospect in these mediums is to refer to the tense relationship with Istanbul, positioning the city as the opposite of its political and cultural memory and heritage. In contrast, Istanbul, desired to be left behind as a cosmopolitan and imperial capital, continued to be an important spatial reference for Ankara.

Here, some architectural and spatial narratives illustrating the dynamic relationship between the two cities are interrogated. The historical research,

first based on a greenhouse structure that was moved from the Yıldız Palace Garden in Istanbul in 1926 to the garden of the Second Building of the Grand National Assembly of Turkey (TBMM) in Ankara, examined the recent history of greenhouses in Istanbul, which were a technologically and spatially innovative type of structure in the nineteenth century. The use of these structures in Istanbul, which were transformed into public interiors experienced in different forms in Western Europe, strikingly illustrate the limitations of the forms of publicity in the city. This example, where an imperial legacy is put to use in a new context, also enables the discussion of spatial references of the Early Republican Ankara. On the other hand, in a contemporary architectural history text subjecting two iconic "modern" residential structures built in Ankara during the same period, greenhouses are brought into a different discussion as spatial and tectonic elements which determine the visual relationship between the interiors and exteriors of these houses with limited transparency. The text argues that the traditional house configuration that spatially limits the female user is reproduced within the repertoire of modern architecture. Greenhouses, with a different scale and content than the first example, have gained significant importance in Late Ottoman Istanbul to the extent of becoming fashionable in the palaces' gardens and elite mansions. The second discussion, which includes a historical examination of the place of greenhouses in Istanbul's residential history as well as the organization of the domestic space, also aims to consider the limitations of historiographical approaches to housing in Early Republican Ankara. As a result, the proposed spatial experiences and narratives for exploring the change and continuity in public and private spaces in Early Republican Ankara will open to discussion of the relationship and dialogue established with the social, cultural and architectural accumulation and heritage of Istanbul and the Late Ottoman Empire.

Keywords: Early Republic, Ankara, Late Ottoman, Istanbul, public space, architecture

Yeni Yasal ve Kurumsal Düzenlemelerin Kentsel Dönüşüm Projelerinin Geliştirilmesi ve Uygulanmasına Olası Etkileri

Possible Effects of New Legal and Institutional Regulations on the Development and Implementation of Urban Redevelopment Projects

Prof. Dr. Harun Tanrıvermiş
Ankara Üniversitesi
tanrivermiş@ankara.edu.tr

Öz

Birçok ülkede ve Türkiye'de kentsel yerleşimlerde önemli gecekondu alanları ile riskli yapı alanlarının olduğu ve mevcut yapı stokunun risklerinin azaltılması için kentsel dönüşüm ve yenileme projelerinin yapılmasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Birçok gelişmekte olan ülkede yasa dışı yerleşimlerin ıslahı ve dönüşümü ile riskli meskenler ve diğer yapıların dönüşümü, söz konusu projelerin uygulama alanları ve maliyetlerinin büyüklüğü yönünden uzun zaman almakta ve birçok ülkede bu tür çalışmalar için yeterli kaynak ayrılamamaktadır. Uluslararası fonların riskli ve illegal yapı alanlarının dönüşümü için harekete geçirilememesi, yetersiz yasal altyapı, kurumsal kapasite, hak sahipleri ve diğer paydaşların isteksizliği gibi nedenlerle dönüşüm projeleri oldukça yavaş ilerlemektedir ve kentsel alanlardaki deprem ve diğer afetler önemli mal ve can kayıplarına neden olması kaçınılmazdır. Türkiye'de 1950 sonrası dönemde kırsal yerleşimlerden kentlere yoğun işgücü akışı ve artan gecekondu sorunlarına çözüm bulmak amacıyla ilk olarak 1966 tarihinde 775 sayılı Gecekondu Kanunu yürürlüğe konulmuş olup, söz konusu yasal düzenleme; kentlerde hızla artan gecekondu alanlarının ıslahı ve düzenli yerleşimlerin oluşturulması için yeterli olamamıştır. Daha sonraki dönemde uygulamaya konulan imar afları ve özellikle 1984 tarihinde 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş ve inşa halindeki bütün yapılar hakkında uygulanacak işlemleri düzenlenmiştir. Daha sonra 1985 tarihinde 3194 sayılı İmar Kanunu, 2004 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun yürürlüğe konulması ile kentsel dönüşüm çalışmaları yeni bir boyut kazanmıştır. Son olarak 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen geçici 16'ıncı

madde ile imar barışı uygulaması yapılmış ve kayıt dışı yapıların kayıt altına alınması ve tesciline imkân verilmiştir.

Türkiye'de konut stokunun %60'ına yakın kısmı 2000 yılı öncesi dönemde inşa edilmiş ve binalarda depreme karşı alınacak önlemlere uygunluğunun değerlendirilmesine gereksinim olduğu açıktır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı çalışmalarına göre 6,7 milyon riskli yapı ve 11 milyon dolayında yapı kayıt belgeli yapının bulunduğu dikkate alındığı zaman, dönüşüm projelerine gereksinimin çok yüksek olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Buna hemen her kentte mevcut olan gecekondu alanları ve kentlerin çökün alanlarına dönen eski merkezleri ve sanayi alanları da eklendiğinde, dönüşüm projeleri yükünün daha yüksek olacağı ve mevcut yasal ve kurumsal düzenlemelerle kısa ve orta vadede dönüşüm projelerinin tamamlanmasının mümkün olamayacağı her uzman ve kurum tarafından sıklıkla vurgulanmıştır. Yapı alanlarının önemli bir bölümü afet riski altında olması nedeniyle 2012 tarihli ve 6306 sayılı Kanun ile afet riski altındaki alanlarda riskli yapıların dönüştürülmesine yönelik uygulamalara ilgili kamu kurumları 2012-2023 döneminde ağırlık vermiş ve yaklaşık 2 milyon riskli yapının dönüşümü yapılabilmiştir. Son on yıllık proje deneyimine göre mevcut riskli yapıların dönüşümü için 20-30 yıla gereksinim olduğu ve bunun da muhtemel afet riskleri karşısında uygun olamayacağı açıktır. Dönüşüm projelerinin hızlandırılması ve milli dönüşüm seferberliği için 2023 tarihli ve 7471 sayılı Kanunun 2(f) maddesine göre Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kurulmuş olup, Başkanlığa bağlı genel müdürlükler ve daire başkanlıklarının; finansman bulma, riskli yapı tespiti ve dönüşüm projesi kararı verme ve proje uygulama ile yetki karmaşası sorunlarına çözüm olması hedeflenmiştir. Buna ilave olarak 2023 tarih ve 7471 Sayılı Kanun ile kentsel dönüşüm alanında yapılan yeni düzenleme ile dönüşüm projelerine karar verme, proje geliştirme ve uygulama çalışmalarının daha hızlı yapılması ve yetki çatışmalarının asgari düzeye çekilmesi mümkün görülmektedir. Araştırma ile afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkında kanuna ilişkin değerlendirme yapılmış ve yeni kurulan Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'nın görev ve yetkileri ile dönüşüm projeleri geliştirme ve uygulama aşamalarına ilişkin olarak yapılan yasal düzenlemelerin olası etkileri tartışılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre kentsel dönüşümün hukuki dayanakları, riskli yapı tespit süreçleri ve 6306 sayılı Kanunda yapılan yeni düzenlemeler ile merkezi ve yerel idarelerin proje geliştirme ve uygulama için iş birliği olanakları ve proje başarısına etkileri de tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, afet riskleri, riskli yapı, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, 6306 sayılı Kanun uygulamaları

Abstract
It is seen that there are important slum areas and risky built areas in urban settlements in many countries and in Turkey, and it is inevitable to carry out urban redevelopment and renewal projects to reduce the risks of the existing building stock. In many developing countries, the rehabilitation and transformation of illegal settlements and the redevelopment of risky buildings and other structures take a long time in terms of the application areas and costs of the projects in question, and in many countries, sufficient resources cannot be allocated for such studies. Due to reasons such as the failure to mobilize international funds for the redevelopment of risky and illegal building areas, insufficient legal framework, institutional capacity, reluctance of rights holders and other stakeholders, transformation projects progress very slowly, and earthquakes and other disasters in urban areas are inevitable to cause significant losses of property and life. In order to find a solution to the intense labour flow from rural settlements to cities and the increasing slum problems in the post-1950 period in Turkey, the Slum Law No. 775 was first put into effect in 1966, it has not been sufficient for the rehabilitation of rapidly increasing slum areas in cities and the creation of regular settlements. The zoning amnesty that was put into practice in the following period, and especially the Law on Certain Procedures to be Applied to Buildings Contrary to the Zoning and Slum Legislation No. 2981 and the Law on Amending an Article of the Zoning Law No. 6785 in 1984, regulated the procedures to be applied to all buildings that were built and under construction in violation of the zoning and slum legislation. Later, urban transformation efforts gained a new dimension with the enactment of the Zoning Law No. 3194 in 1985, the Municipality Law No. 5393 dated 2004 and the Law on the Transformation of Areas Under Disaster Risk No. 6306 dated 2012. Finally, with the temporary article 16 added to the Zoning Law No. 3194, zoning peace was implemented and unregistered buildings were allowed to be recorded and registered.

Nearly 60% of the housing stock in Turkey was built in the period before 2000, and it is clear that there is a need to evaluate the suitability of buildings against earthquake measures. Considering that, according to the studies of the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, there are 6.7 million risky buildings and around 11 million buildings with building registration certificates, it becomes clear that the need for redevelopment projects is very high. When the slum areas that exist in almost every city and the old centres and industrial areas of the cities that have turned into collapsed areas are added to this, it has been frequently emphasized by every expert and institution that the burden of transformation projects will be higher and

that it will not be possible to complete the transformation projects in the short and medium term with the current legal and institutional regulations. Since a significant part of the building areas are at risk of disaster, with the Law No. 6306 dated 2012, relevant public institutions focused on the practices for the transformation of risky buildings in areas under disaster risk in the 2012-2023 period and approximately 2 million risky buildings were transformed. According to the project experience of the last ten years, it is clear that 20-30 years are needed for the transformation of existing risky structures and this will not be appropriate in the face of possible disaster risks. The directorate of Urban Transformation was established in accordance with Article 2 (f) of Law No. 7471 dated 2023 for the acceleration of redevelopment projects and national transformation mobilization, and the general directorates and departments affiliated to the autonomous directorate are responsible for the conflict of authority in finding financing, risky building detection, transformation project decision-making and project implementation. It is aimed to solve the problems. In addition, with the new regulation made in the field of urban transformation by Law No. 7471 dated 2023, it seems possible to decide on transformation projects, carry out project development and implementation studies more quickly and minimize conflicts of authority. With the research, an evaluation was made regarding the law on the transformation of areas under disaster risk, and the duties and powers of the newly established Urban Transformation Directorate and the possible effects of the legal regulations regarding the development and implementation stages of transformation projects were discussed. According to the results of the study, the legal basis of urban transformation, risky building detection processes, the new regulations made in Law No. 6306 and the cooperation opportunities of central and local administrations for project development and implementation and their effects on project success were also discussed.

Keywords: Urban transformation, disaster risks, risky structure, Urban Transformation Directorate, Law No. 6306 implementations

Kentsel Dönüşüm Projelerinin Finansmanında Değer Artışının Kamuya Aktarılması Yöntemleri

Land Value Capture Methods in the Financing of Urban Redevelopment Projects

Öğr. Gör. Muhammed Said Yılmaz
Ankara Üniversitesi
mhsyilmz@ankara.edu.tr

Prof. Dr. Harun Tanrıvermiş
Ankara Üniversitesi
tanrivermiş@ankara.edu.tr

Öz

Bireysel ve toplumsal değişimlerin, mekâna yansıması kentsel mekânın dönüşümü ihtiyacını doğurmaktadır. Yapılı çevre, arsa varlığı ve mülkiyet yapısı gibi zorlukların yanında, kamu otoritesi özellikle öneri yapılaşma koşulları kapsamında kentsel ihtiyaçları karşılamak için gerekli finansmanı nasıl sağlayacağı sorunu ile karşılaşmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinde, bireylerin gayrimenkullerinde oluşan değer artışının kamuya aktarılması (DAKA), bir politika olarak uygulanmaktadır. Uygulamalar ülkelerin özgün, tarihsel yapıları içerinde belirli şekillerde ortaya çıkmıştır. Çalışmanın amacı, kentsel dönüşüm projelerinin finansmanında DAKA yöntemleri ve uygulamaların anlaşılması ile uygulama sürecinde paydaşların kazanımları arasında dengenin nasıl oluşturulacağının belirlenmesidir. Kentsel dönüşümde, kentsel yapının değişimi hazırlanan imar planı ile sağlanmaktadır. Plan ile mülkiyet yapısının tekrar düzenlenmesi gerekebilmektedir. Plan ile mülk sahipleri bir yükümlülük altına girmekte, ancak değişen yapılaşma koşulları ile gayrimenkullerinde değer artışı olmaktadır. Dönüşüm projelerinin hem gayrimenkul geliştirme hem de öngörülere göre ihtiyaç duyulan kamu hizmetleri için gerekli finansmanın, yeni düzen içerisinde kamu kesimi, özel sektör girişimcisi ve gayrimenkul sahipleri arasında paylaşılması için hangi yöntemlerin uygulanabileceği belirlenmelidir. Bu paylaşım içerisinde değer artışına sebep olan karar veya onaylarının mercii kamu otoritesi, müdahalesi ile kentsel hizmetleri sunma yükümlülüğünü karşılamak durumundadır. Ancak kentsel dönüşüm uygulamalarının fiziksel, sosyolojik ve ekonomik boyutları ve bu olgular arasında dengenin oluşturulması gerekliliği DAKA

yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin çekinceler oluşturmaktadır. Arsaların kullanım biçimi veya imar planında yer alan kararlara ilişkin değişiklikler ile altyapı ve sosyal hizmet yatırımları kamu otoritesinin kararları sonucu belirlenmektedir. Bu kararlar gayrimenkullerin değerini dolaysız olarak etkileyebileceği gibi, söz konusu yatırım veya kararların etki alanı içerisinde kalan arsalarda da değer artışı gözlemlenebilir.

Uygulamalarda, özel vergilendirme bölgeleri (special improvement district), değer artışının vergilendirilmesi yoluyla finansman (Tax increment financing – TIF), değer esaslı imar uygulama modelleri, kira, konut ve gayrimenkul sertifikaları ve sukuk gibi araçlarla kentsel gelişim, altyapı ve dönüşüm projelerine kaynak üretildiği görülmektedir. Birçok dönüşüm projesinin ölçeğinin büyük olması nedeniyle projelerin uzun dönemli veya etaplar halinde planlanması nedeniyle oluşacak ekonomik değerinin geri dönüşü de uzun dönemde gerçekleşmektedir. Proje uygulama süreçlerin kentsel arazi varlığını finansallaştırma (financialization of urban land) mantığı çerçevesinde proje özelinde finansman araçları kullanılarak finanse edilmektedir. Bununla birlikte mekânda oluşturduğu etkiler, etki alanı içerisinde yer alan yer alan gayrimenkullerde yaşanan değer artışı da projenin kente oluşturduğu etki sebep gösterilerek projelerinin finansmanı için kullanılmaktadır. Söz konusu finansman yöntemleri kentsel arazide gerçekleştirilen artı değerin çeşitli yöntemlerle kullanılarak borçlanılması sebebiyle; kentsel arazinin finansallaştırılması üzerine kurulmuştur. Çalışma kapsamında DAKA yöntemleri ile öncelikle projelerin finansmanı için işletme mantığı çerçevesinde dikkate alındığı kentin bütüncül olarak sosyal ve toplumsal bileşenlerini dikkate almadan uygulandığı, kent yöneticilerinin de küreselleşme ve liberalleşme politikaları çerçevesinde sürece yaklaştığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm projeleri, değer artışının ölçülmesi ve vergilendirilmesi, özel vergilendirme bölgeleri, gayrimenkule dayalı sermaye piyasası araçları ve proje başarısı

Abstract

The impressions of individual and social transition on space creates the need for transformation of urban space. In addition to difficulties such as built environment, land presence and ownership structure, the public authority faces the problem of how to provide the necessary financing to meet urban needs, especially within the scope of the proposed plan. In urban redevelopment projects, land value capture (LVC) implemented as a policy to capture in-

cremental value of individuals' real estate for public or community benefits. Implementations have emerged in certain ways within the unique, historical structures of countries. The aim of the study is to assess LVC methods and implementations in the financing of urban redevelopment projects and to determine how to create a balance among the gains of stakeholders in the implementation process. In urban redevelopment, the change of urban structure is administered by the prepared development plan. It may be necessary to rearrange the ownership structure with the plan. With the plan, property owners are under a liability to meet proposed plan. On the other hand, value of their real estate increase. In the redevelopment projects , it should be determined which methods can be applied to share the financing required for both the development of real estate and the public services needed according to the proposals, among the public sector, private sector entrepreneurs and real estate owners within the new framework. Within this division, the public authority responsible for the decisions or approvals that cause an increase in value must meet its obligation to provide urban services through its intervention. However, the physical, sociological and economic dimensions of urban redevelopment practices and the necessity of establishing a balance between these phenomena, it should be taken application of LVC methods into considerations. Changes regarding the use of land or decisions in the zoning plan, as well as infrastructure and social service investments are determined as a result of the decisions of the public authority. While these decisions may directly affect the value of real estate, an increase in value may also be observed in the lands within the impact area of the investments or decisions in question.

In practice, it is seen that resources are generated for urban development, infrastructure and redevelopment projects through tools such as special improvement districts, tax increment financing (TIF), value-based land re- adjustments models, rent, housing and real estate certificates and sukuk. Due to the large scale of many redevelopment projects, the return on economic value is realized in the long term as the projects are planned long- term or in stages. Project implementation processes are financed using project-specific financing tools within the framework of the financialization of urban land. In addition, the effects it creates on the space and the increase in value of the real estate within the impact area are also used to finance the projects, citing the project's impact on the city. Since these financing methods are capturing the surplus value realized on urban land using various methods; It is based on the financialization of urban land. Within the scope of the study, it is seen that LVC methods are primarily taken into account within the framework of business logic for the financing of projects, applied holistically without taking

into account the social components of the city, and city managers approach the process within the framework of globalization and liberalization policies.

Keywords: Urban redevelopment projects, measurement and taxation of value increase, special taxation zones, real estate-based capital market instruments and project success

Deprem Sonrası Yeniden Yapılanma Kapsamında Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler ve Uygulama Olanakları: 30.10.2020 İzmir Depremi Örneği

Regulations and Implementation Approaches in Türkiye to Post-Earthquake Reconstruction: Case Study on Izmir Earthquake in 2020

Berna Görgülü
Ankara Üniversitesi
bernagorgulu@ankara.edu.tr

Prof. Dr. Ali Türel
Çankaya Üniversitesi
aliturel@cankaya.edu.tr

Öz

30.10.2020 tarihinde, 6,9 büyüklüğünde gerçekleşen İzmir Depremi'nde merkez üssünün Aydın İli Kuşadası Körfezi açıkları olmasına rağmen hasarın en çok görüldüğü bölge İzmir ili Bayraklı ilçesi Adalet, Manavkuyu ve Mansuroğlu mahalleleri olmuştur. Bu araştırmadaki amaç İzmir Depremi sonrasında yeniden yapılanma (YY) sürecine ilişkin yaşanan deneyimlerin incelenmesi ve ilerleyen zamanlarda yaşanabilecek olası afetlerde daha adil bir uygulamanın sağlanması gerektiğini düşündürmektir. Çalışma İzmir Depremi'nde Bayraklı ilçesinde hasar görmüş konutları kapsamaktadır. Araştırmada sadece nicel veya nitel verilere bağlı kalınmamış, karma bir yaklaşım benimsenmiştir. YY faaliyetlerinde afetzedelerin deneyimleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırma yöntemi olarak anket uygulanması uygun görülmüştür. Anket çoktan seçmeli, açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Deprem sırasında yıkılmış, acil yıktırılacak, ağır hasarlı olarak 718, orta hasarlı olarak ise 660 bina etkilenmiş olup evren 1.378 adet binadan oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan hedef kitle rasgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup örneklem hacmi %10 örneklem hatası ve %90 güven aralığı ölçütleri temelinde oluşturulmuştur. Saha ziyaretinde hasar durumu fark etmeksizin her binadan en fazla bir kişiyle yüz yüze görüşülerek araştırma sonuçlarının daha güvenilir olması hedeflenmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda örneklem hacmi 65 adet bina olarak bulunmuştur. Hak sahiplerinin

(HS) çoğunun bölgede yaşamıyor olması ve ulaşılan kesimdeki bazı kişilerin ise anket sorularını yanıtlamak istememeleri nedeniyle söz konusu 65 binadan 34'üyle anket çalışması tamamlanmıştır.

Afet sonrasında konut edindirme hasar durumuna bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Buna göre; 7269 sayılı Yasa kapsamında yıkılmış, acil yıkılacak veya ağır hasarlı yapıların HS'leri konut edindirilirken, OHY'ların HS'leri için onarım ve güçlendirme sağlanmaktadır. OHY'ların yenilenmesi gerektiği durumlarda ise 6306 sayılı Yasa'nın ilgili hükümleri uygulanmaktadır. Bayraklı ilçe merkezinde Adalet, Manavkuyu ve Mansuroğlu mahallelerinde kısmen veya tamamen çöken ve ağır hasar gören yapıların arsalarında "yerinde dönüşüm" esasıyla farklı lokasyonlarda yedi Rezerv Yapı Alanı (RYA) belirlenerek YY faaliyetleri başlatılmıştır. Afet konutlarının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından inşasının tamamlanmasıyla HS'lerinin üst hakkı tazmin edilmiş, toplam 1.404 konut, 289 işyeri teslim edilmiştir. Ancak inşa edilen yapıların sayıca yetersiz kalması, diğer hasarlı yapılar için yine parçacıl olarak yenileme faaliyetlerinin sürdürülecek olmasından dolayı tüm HS'lerine hitap edecek yaklaşık 375 hektarlık yeni bir RYA belirlenmiştir. Sekiz etaptan oluşan kalıcı konutlar Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) adına TOKİ tarafından inşa edilmiştir. 18.03.2023 tarihinde ÇŞİDB'nın yayınlamış olduğu habere göre 4.602 konut tamamlanmış, kalan 459 konutun tamamlanmak üzere olduğu belirtilmiştir. Ancak diğer RYA'larında olduğu gibi "yerinde dönüşüm" bu HS'leri için gerçekleştirilememiş, mevcut yerlerinden farklı bir yerde inşa edilen afet konutlarından HS edilmişlerdir. Hasar gören yapılarında arsa payına dönüşen mülkiyet hakları saklı tutulmakta, kamulaştırma veya trampa gibi işlemler uygulanmamaktadır. Bu haklarının yeniden KM'ne dönüşmesi için yasal olarak engel bulunmamakta hatta Kat Mülkiyeti Kanunu'na göre tekrar KM'nin tesis edilmesi gerekmektedir. Bir başka açıdan 7269 sayılı Yasa'dan yararlanan HS'lerinin 6306 sayılı Yasa'dan yararlanması da yasal anlamda uygun görülmektedir. Şehrin deprem açısından riskli olması, yapıların Deprem Yönetmeliği'ne uygun inşa edilmemesi, yeniden yaşanabilecek olası bir depremde maddi hasar ve kayıpların yüksek oranda olabileceği düşüncesiyle Bayraklı Belediyesi OHY'ların yıkılıp KD'le yenilenmesi kararını almıştır. Süreci hızlandırmak ve daha az maliyetli hale getirebilmek için İzmir Büyükşehir Belediyesi ada bazında dönüşümlerde %30, parsel bazında ise %20 emsal arttırımına izin vermiştir. Bu kapsamda bölgede hasar gören yapıdaki paydaşlar kendi aralarında uzlaşıp ya bir yükleniciyle anlaşmakta ya da kooperatif kurarak (Halk Konut Modeli) KD'le yapılarını yenilemektelerdir. Geçen üç sene içinde toplamda müteahhitle anlaşan ve tamamlanan yapı sayısı 10'u geçmezken, Halk Konutla iki koopera-

tif (yapı) tamamlanabilmiştir. Yaşanan küresel ekonomik kriz, artan inşaat maliyetleri gibi koşullar yüklenicilerin cesaretini kırmış inşaatların başlayamamasına, başlayanların ise taahhüt ettikleri sürede bitirememelerine veya ek ödemeler istemelerine ve neticesinde sürecin uzamasına neden olmuştur. Afet konutları taahhüt edildiği tarihte tamamlanırken, üzerine üç sene geçmesine rağmen KD'ün benzer hızda ilerleyememesi dikkat çekmektedir. Bu durum YY sürecinin KD'le değil de devlet eliyle yapılmasının gerekliliğini düşündürmektedir. Afet sonrasında barınma, yıkılmış, acil yıktırılacak ve ağır hasarlı yapıların ihtiyacı olduğu kadar OHY'ların da ihtiyacı olduğu unutulmaması gereken bir gerçektir. Bir başka ifadeyle yıktırılan OHY'lardaki HS'leri diğer hasar gruplarındaki HS'leri kadar cömertçe destek görmemiş olduğu ve bu durumun insan hakları, sosyal refah devlet anlayışıyla bağdaşmadığı sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet yönetimi, yeniden yapılanma süreci, orta hasarlı yapı, hak sahibi, kentsel dönüşüm

Abstract

Although the epicenter of the Izmir Earthquake, dated 30.10.2020, was off the coast of Kuşadası Bay, the region where most of the damage caused by the earthquake at a magnitude of 6.9 was in the Adalet, Manavkuyu, and Mansuroğlu neighborhoods of the Bayraklı district of Izmir province. The aim of this research is to investigate the experiences regarding the reconstruction process after the Izmir Earthquake and to suggest that a more equitable application should be ensured in disasters that may occur in the future. The study covers the houses damaged in the Bayraklı district during the Izmir Earthquake. The research did not rely solely on quantitative or qualitative data, instead a mixed approach was adopted. An interview survey was carried out to collect information about the experiences of disaster victims during reconstruction activities. The survey consists of multiple-choice, open and closed-ended questions. The earthquake affected 718 heavily damaged buildings and 660 moderately damaged buildings. The target population constituting the sample was determined by the random sampling method, and the sample volume was created based on 10% sampling error and 90% confidence interval criteria. It was aimed to make the research results more reliable by carrying out face-to-face interview with one person from each building, regardless of the level of damage in their buildings. As a result of the calculations, the sample size was found to be 65 buildings. The survey was completed with 34 of the 65 buildings in question because most of the rights

holders did not live in that area and some of the sampled households did not want to answer the survey questions.

Acquiring a home after a disaster depends on the level of damage in the building. According to the Law, numbered 7269, the right holders of collapsed, and heavily damaged buildings to be pulled down urgently, are provided housing with a tax-free credit. The right holders of moderately damaged buildings, on the other hand, are required to repair and strengthen their buildings within one year. If they do not undertake this obligation within one year, their buildings will be pulled down, without providing a similar compensation that is offered to the right holders of collapsed and pulled down heavily damaged buildings. In cases where moderately damaged buildings need to be renewed, the relevant provisions of Law No. 6306 are applied without any lucrative financial assistance. Homes for the right holders of collapsed and pulled-down housing are provided at seven Reserve Building Areas in the Adalet, Manavkuyu and Mansuroğlu neighborhoods of Bayraklı district center. A total of 1,404 homes and 289 workplaces were delivered to beneficiaries. An additional reserve building area of approximately 375 hectares has been determined to provide housing to all rights holders. However, as in other Reserve Buildings, "on-site transformation" could not be carried out for these right holders, and they were entitled to disaster housing built in a different location than their current location. Ownership rights that become land shares in damaged buildings are reserved, and transactions such as expropriation or barter are not applied. There is no legal obstacle for these rights to be converted back into condominium ownership. From another perspective, it is considered legally appropriate for beneficiaries who benefited from Law No. 7269 to benefit also from Law No. 6306. Because of the earthquake risks in the future, Bayraklı Municipality has decided to demolish the moderately damaged buildings and encourage their owners to build new housing within the scope of the Law numbered 6306. In order to speed up the process and make it less costly, Izmir Metropolitan Municipality allowed a 20%-30 % increase in the floor area ratio for land plots and blocks, respectively. In this context, stakeholders in damaged buildings in the region compromise among themselves and either agree with a contractor or renew their buildings through urban transformation by establishing a cooperative (Halk Konut Model). While the total number of homeowners who agreed with a contractor and building their housing completed in the last three years did not exceed 10, the construction of two buildings has been completed by the Halk Konut Cooperative organization that was established by the Izmir Greater City Municipality. While housing for the owners of disaster-destroyed buildings was completed on the promised date, urban trans-

formation projects could not proceed at the same pace during the last 3 years. This situation suggests that the restructuring process should be carried out by the state for the owners of all disaster destroyed housing, not through urban transformation projects for some homeowners. The conclusion of this research is that, the beneficiaries of the demolished moderately damaged buildings did not receive as generous support as the beneficiaries of other damaged housing. This is incompatible with the human rights and social welfare state principles.

Keywords: Disaster management, reconstruction process, moderately damaged building, right holder, urban transformation

Kent İçinde Kalmış Eski Sanayi ve Ticaret Merkezlerinin Dönüşümü

Transformation of Old Industrial and Commercial Centers in the City

Öğr. Gör. Ümit Gedik
Ankara Üniversitesi
u.gedik@ankara.edu.tr

Prof. Dr. Yeşim Tanrıvermiş
Ankara Üniversitesi
aliefendioglu@ankara.edu.tr

Öz

Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye, şehircilik alanında da hızla ilerleme kat etmektedir. Yaşanan gelişmelerle birlikte sınırları büyüyen kentlerin, aynı zamanda sahip olduğu eski ve atıl bölgeler de artmaktadır. Bu bölgeler içinde en çok sanayi ve ticaret alanları göze çarpmaktadır. Bu çalışmada eski sanayi alanları ve ticaret merkezlerinin geliştirme projelerine dahil edilerek yeniden kullanılabilir alanlar üretilmesinin mümkün olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma ile farklı ülkelerde yapılan uygulamalar incelenmiş hem birbirleri hem de çalışma kapsamında incelenen örnek sanayi alanlarına ilişkin ortaya çıkan sonuçlarla karşılaştırılmış ve İskitler Küçük Sanayi Sitesi özelinde yapılan anket çalışmasının mevcut dönüşüm projesi ile olan tutarlılığı ortaya konulmuştur. Ayrıca bahsedilen geliştirme projelerinde farklı disiplinlerde uzmanların istihdam edildiği gözlenmiş olup, bu ekiplere gayrimenkul geliştirme uzmanlarının da dahil edilmesinin fayda sağlayacağı çalışma ile vurgulanmıştır. Kent içinde atıl kalmış alanlardan özel olarak eski sanayi alanları ile ticaret merkezleri seçilmiştir. Bu iki alan dışında kent merkezlerinde farklı sebeplerle atıl olduğu tespit edilen alanlar mevcut olsa da bu çalışma kapsamında ele alınmamışlardır. Literatür taraması ile elde edilen farklı ülke örneklerinin yanı sıra Türkiye'den de örnek alanlar tespit edilmiş ve analiz edilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Ek olarak Ankara ili Altındağ ilçesi Zübeydehanım mahallesi sınırlarında yer almakta olan eski İskitler Küçük Sanayi Alanı özelinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve sonuçlar karşılaştırılarak kent içinde kalmış atıl alanların dönüşümü konusunda genel yorumlar çıkarılmıştır. Çalışma ile kent merkezinde kalmış olan sanayi alanları ile ticaret merkezlerinin bir süre sonra kullanılamaz ve atıl hale geldikleri

gözlenmiş olup, bu alanların yeniden nasıl kullanıma açılabileceklerinin tartışılması ve geliştirme projelerinin sonuçlarının irdelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında kent içinde kalmış eski sanayi alanları ile ticaret merkezlerinin kapladığı alanların bir dönüşüm projesi çerçevesinde daha verimli kullanım formuna evirilmesi adına yapılması gerekli görülen çalışmaların neler olduğu ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda yapılmış olan akademik çalışmalar araştırılmış, literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Hem Türkiye'de geliştirilen projeler hem de farklı ülke örnekleri tespit edilmiş olup, yapılan incelemeler sonucunda karşılaştırılarak yorumlanmışlardır. Öte yandan Ankara ilinde yer alan eski İskitler Küçük Sanayi Sitesi'nin dönüşüm sürecinden bahsedilmiş ve mevcut hali irdelenmiştir. Elde edilen veriler çerçevesinde proje alanları; kullanım biçimi, organizasyon yapıları ile sürdürülebilirlik bakımından değerlendirilmiş ve çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde konunun tartışılması sağlanmıştır.

Kentlerin oluşumu itibariyle geçen süre zarfında gelişmekte, nüfusları artmakta ve sınırlarının genişlediği görülmektedir. Zamanla kent içinde kalan sanayi alanları ile ticaret merkezlerinin, fiziksel deformasyon ve verimsizleşme sebebiyle işlevlerini yitirmeleri neticesinde, sahip olunan alanın kullanıma açılması veya daha verimli kullanılması ile şehirlerde sürdürülebilirlik kapsamında yeniden fayda sağlamak için dönüştürülmeleri gerekli olmaktadır. Literatürde kahverengi alan olarak tanımlanan bu alanların dönüştürülmesi fikri ile kentin ihtiyaç duyduğu kullanımların oluşturulması, kent ve kentlinin yaşam kalitesinin arttırılması ve kırsal alanda yaşanan gelişim odaklı stresin azaltılarak kalkınma politikalarının daha uygulanabilir hale getirilmesi öngörülmektedir. Atıl alanlar özelinde ulusal ve uluslararası alanlardan seçilmiş örnek projeler karşılaştırılmış ve uygulanan projelerin süreçlerinde farklılıklar gözlemlense bile sonuçların benzer nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öne çıkan en önemli ortak sonucun; tüm projelerin başarılı olarak kabul görmüş olmasıdır. Atıl kalan alanlar özelinde yapılan çeşitli geliştirme çalışmaları bulunmakla birlikte bunlara örnek olarak yeşil alan, sosyal alan, yeni iş-konut-ticaret alanı üretimi gibi farklı fonksiyonların üretildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalara göre fonksiyonun ne olduğuna bakılmaksızın hiç kullanılamayan kent içi alanların yeniden kullanılabilir hale getirilmesinin bir başarı olarak görüldüğü saptanmıştır. Ancak tüm bunların yanı sıra atıl alanlar üzerinde yapılan geliştirme projelerinde finansman yöntemi, bölgeye uyumlu ve yararlı proje üretimi, proje uygulayıcılarının seçimi, projenin tamamlanma süreci gibi önemli kriterlerin geliştirme projelerinin başarısını arttıran başlıklar olarak ortaya çıktıkları tespit edilmiştir. Kent içinde kıt olan araziler yerine kentin ihtiyaç duyduğu gereksinimleri atıl hale gelmiş eski sanayi ve ticaret alanlarında karşılayabilmek yine bu dönüşüm

projelerinin çıktıları arasında beklenen en önemli sonuçlardan biri olarak görülmektedir. İskitler Eski Küçük Sanayi Sitesi özelinde yapılan incelemelerde, alanın kent merkezinde bulunduğu ve kullanılamayan bir bölge haline geldiği anlaşılmıştır. Bölgenin kullanıcıları ve ziyaretçilerine uygulanan anketin sonuçlarına göre; alanın bir kısmına ticari fonksiyon verilmesi, geri kalan kısmının ise yeşil alan olarak değerlendirilerek, halkın kullanımına açılması yönündeki düşüncelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Mevcut haliyle merkezi iş alanı fonksiyonunda bulunan bölge, eski atıl halinden arındırılmış, kullanılmayan ve tehdit barındıran eski yapılar yıkılmış ve plan fonksiyonuna uygun çok katlı binaların yapımına başlanmış olduğu görülmektedir. Uygulamaya alınan dönüşüm projesinin çıktıları, bölgenin kullanıcısı ve ziyaretçisi olan vatandaşların da arzuladığı gibi ağırlıklı olarak ticaret alanlarıyla donatıldığı ve ek olarak resmi kurumlara ait birimlerinde bölgede yer almaya başladıkları görülmüştür. Kent merkezlerinde atıl hale gelmiş olan sanayi ve ticaret alanlarının dönüşüm projeleri kapsamında değerlendirilmelerinin; hem kent ve kentlinin sağlığı, hem kentin sürdürülebilirliği hem de kent dokusunun iyileştirilebilmesi açısından önem taşıdığı görülmüştür. Kentin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi adına benzer atıl alanların değerlendirilmesinin hem kısa zamanda tamamlanabilmeleri hem az maliyetle üretilebilmeleri hem de sonuçlarının doğrudan etki etmeye başlaması açısından değerli olduğu vurgulanmalıdır. Atıl alanlar üzerinde geliştirilecek olan projelerin geliştiricileri arasında gayrimenkul geliştirme uzmanlarının da yer alması zorunlu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, kahverengi alanlar, atıl sanayi alanları, atıl ticaret merkezleri

Abstract

Turkey, which is among the developing countries, is making rapid progress in the field of urban planning. As the borders of cities grow with the developments, their old and idle areas are also increasing. Among these regions, industrial and commercial areas stand out the most. It was investigated whether it is possible to produce reusable areas by including the old industrial areas and commercial centers considered within the scope of this study in development projects. With the study, practices in different countries were examined; they were examined by comparing them with each other and with the results obtained for the sample industrial area examined within the scope of the study. The consistency of the survey conducted specifically for

İskitler Small Industrial Site with the current transformation project is revealed, and the results obtained as a result of the studies are aimed to shed light on the projects to be developed from now on. On the other hand, it was observed that experts in different disciplines were employed in the mentioned development projects, and it was concluded that it would be beneficial to include real estate development experts in these teams. Idle areas within the city, old industrial areas and commercial centers were specifically selected. Although there are areas in city centers other than these two areas that were found to be idle for different reasons, they were not included in the scope of this study. In addition to samples from different countries obtained through literature review, samples from Turkey were also identified, analyzed and included in the study. Additively, a survey was conducted specifically for the former Iskitler Small Industrial Area, located within the borders of Zübeydehanım neighborhood of Altındag district of Ankara, and the results were compared and interpreted. It has been observed that the industrial areas and commercial centers in the city center have become unusable and idle after a while, and it is aimed to discuss how these areas can be put into use again and to examine the results of development projects. Within the scope of the study, it is revealed what works are deemed necessary to transform the areas covered by old industrial areas and commercial centers within the city into more efficient use within the framework of a transformation project. Academic studies conducted in this context were researched and a literature review was carried out. Both projects developed in Turkey and examples from different countries were identified and compared and interpreted as a result of the examinations. On the other hand, the transformation process of the former Iskitler Small Industrial Site located in Ankara was mentioned and its current state was examined. Project areas within the framework of the data obtained; It was evaluated in terms of usage style, organizational structures and sustainability, and the subject was discussed within the framework of the limitations of the study.

Cities are developing over time, their populations are increasing and their borders are expanding. Over time, as a result of the industrial areas and commercial centers remaining in the city losing their functions due to physical deformation and inefficiency, it is necessary to open the owned area to use or to transform it to provide benefits within the scope of sustainability in the cities by using it more efficiently. With the idea of transforming these areas, which are defined as brown areas in the literature, it is envisaged to create the uses needed by the city, to increase the quality of life of the city and its citizens, and to make development policies more applicable by reducing the development-oriented stress experienced in rural areas. Sample projects selected from national and international areas, specif-

ically in idle areas, were compared and it was concluded that the results were similar even though differences were observed in the processes of the implemented projects. The most important common result that stands out is; All projects have been accepted as successful. Although there are various development studies carried out specifically for the idle areas, it is seen that different functions such as green areas, social areas, and the production of new business-residential-commercial areas are produced. According to the studies conducted, it has been determined that making unusable urban areas reusable is considered a success, regardless of the function. However, in addition to all these, it has been determined that in development projects carried out on idle areas, important criteria such as financing method, production of projects that are compatible and beneficial to the region, selection of project implementers, and completion process of the project emerge as topics that increase the success of development projects. Being able to meet the needs of the city in old industrial and commercial areas that have become idle, instead of the scarce land in the city, is seen as one of the most important expected results among the outputs of these transformation projects. In the investigations carried out specifically for the Iskitler Small Industrial Site, it was understood that the area was located in the city center and had become an unusable area. According to the results of the survey applied to the users and visitors of the region; It has been observed that the majority of the opinions are that a part of the area should be given a commercial function and the remaining part should be evaluated as a green area and opened to public use. It is seen that the region, which currently functions as a central business area, has been cleared of its former idle state, unused and threatening old buildings have been demolished and the construction of multi-storey buildings in accordance with the plan function has begun. The outputs of the transformation project implemented have shown that the citizens, who are users and visitors of the region, have been equipped with commercial areas, as desired, and in addition, units of official institutions have begun to take part in the region. Evaluation of industrial and commercial areas that have become idle in city centers within the scope of transformation projects; It has been seen that it is important for the health of the city and its citizens, the sustainability of the city and the improvement of the urban texture. It should be emphasized that the evaluation of similar idle areas in order to meet the needs of the city is valuable in terms of being completed in a short time, produced at low cost, and having a direct impact on the results. It is strongly recommended that real estate development experts be among the developers of projects to be developed on idle areas.

Keywords: Urban transformation, brownfields, idle industrial areas, idle commercial centers

Kentsel Dönüşüm Uzlaşma Süreci Yönetiminin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: İzmir Örneği

Evaluation of Urban Transformation Negotiation Process Management in Terms of Sustainability: The Case of İzmir

Arş. Gör. Emine Baydan
Ankara Üniversitesi
ebaydan@ankara.edu.tr

Arş. Gör. Parla Güneş
Ankara Üniversitesi
parlagunes@ankara.edu.tr

Prof. Dr. F. Nihan Özdemir Sönmez
Ankara Üniversitesi
sonmezo@ankara.edu.tr

Öz

Türkiye'de 1960'lı yıllardan sonra sanayileşmenin de etkisiyle yaşanan kentsel göç ile birlikte tarım alanları üzerinde yapılaşma baskıları artmış ve kentsel mekânlarda plansız yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu hareketliliğin sonucunda fiziki yaşam koşulları kötüleşmiş ve altyapı problemleri ile birlikte sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan kentsel sorunlar artış göstermiştir. Plansız kentleşmenin getirdiği sorunlar üzerine kentsel dönüşüme olan ihtiyaç önem kazanmıştır. Kentsel dönüşüm projelerine, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi ile 6306 Sayılı Kanun maddeleri yasal dayanak oluşturmaktadır. Uzlaşma süreci, her iki yasal düzenleme çerçevesinde yürütülen kentsel dönüşüm uygulamalarının ortak aşamalarından biridir. Kentsel dönüşüm projelerindeki uzlaşma süreçlerinin sürdürülebilirlik ilkelerine uygunluğu noktasında; çevresel, sosyal ve ekonomik açılardan projeyi ne yönde etkilediği üzerine değerlendirmelere ve etkili proje yönetimine ihtiyaç bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda, uzlaşma yönetiminin kentsel dönüşüm projeleri içerisindeki etkisinin ortaya konulması çalışmanın omurgasını oluşturmuştur. Bu amaçla uzlaşma süreçlerinin kentsel dönüşüm projelerinin sonuçlanması ve proje başarısı üzerindeki etkileri sorgulanmış ve sürdürülebilirlik açısından sürecin başarılı olabilmesi için gereklilikler araştırılmıştır. Çalışma kapsamında, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun

73. maddesi çerçevesinde yürütülen İzmir ili, Uzundere Mahallesi, Örnekköy Mahallesi ve Ege Mahallesi Kentsel Dönüşüm projelerinde uzlaşma aşamaları incelenmiştir. Ele alınan dönüşüm projeleri için İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığından edinilen proje bilgileri çerçevesinde; proje nitelikleri, ilan süreçleri, uzlaşma aşamaları, projede rol alan aktörler analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, İzmir ili kapsamında dönüşüm projelerinde uzlaşma süreci yönetimi sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular çerçevesinde, kentsel dönüşüm projelerinde uzlaşma süreci yönetiminin sürdürülebilirliğini artırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Uzundere Mahallesi, Örnekköy Mahallesi ve Ege Mahallesi Kentsel Dönüşüm projeleri 73. madde kapsamında yürütülmektedir. Uzlaşma aşamalarında her ne kadar Ege Mahallesi'nde %100, Uzundere Mahallesi'nde %98 ve Örnekköy Mahallesi'nde %73 uzlaşı sağlandığı ifade edilmiş olsa da uygulamaya geçilememiştir. Uzlaşma aşamaları, kentsel dönüşüm proje aşamalarının devamlılığının sağlanması açısından önem arz etse de kentsel dönüşüm projelerinin başarısını doğrudan yansıtmadığı sonucuna varılmıştır. Başarılı bir proje yönetimi için; zaman, maliyet ve kalite (kapsam) üç temel kısıtlama olarak ele alınmaktadır. Bu noktada; uzlaşma aşamasının kentsel dönüşüm projelerinin zaman ve maliyet unsurlarını proje hazırlık aşamasında dolaylı olarak etkilemekle birlikte projelerin başarısını doğrudan etkileyen unsur olmadığı belirtilmelidir. Uzlaşma süreçleri, projelerin uygulama süreçlerini etkileyen aşamalardan birisi olup proje sürekliliğini etkileyen temel unsurlardandır. Kentsel dönüşüm projelerinin başarısının sosyal, ekonomik ve mekânsal müdahaleler açısından ele alınarak değerlendirilmesi gerektiği de vurgulanmalıdır. Kentsel dönüşüm uygulamalarında uzlaşma aşaması ve uzlaşma yönetimi, projenin sonuçlanması ve başarısı üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak önem arz etmektedir. Hak sahipleri ile yapılan uzlaşma görüşmelerinin başarı oranları, ilgili projelerin uygulama aşamalarını doğrudan etkileyen unsurlardan birisidir. Kentsel dönüşüm projelerinde uzlaşma sürecinin sürdürülebilirlik açısından başarılı olabilmesi için; proje paydaşları arasında açık ve şeffaf bir iletişimin sağlanması, süreçte özellikle dezavantajlı grupları kapsayan toplumun farklı kesimlerinin temsil edilmesi, dönüşüm projelerinin uygulama öncesi risk analizlerinin yapılması, uzlaşma süreçlerinin ekonomik etkilerinin dikkate alınması, proje maliyet analizlerinde uzlaşma süreçlerinin risk faktörü olarak dikkate alınması, yerel kimliğin korunmasına dikkat edilmesi, uzlaşma süreçlerinde farklı paydaşların farklı ihtiyaç ve endişelerine cevap verilmesi, alternatif çözüm önerilerinin sunulması, etik değerlere saygı gösterilmesi, uzlaşma süreci taraflarının bilgi düzeyinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi, paydaşların projeye daha etkili katılımının sağlanması hususları temel gereklilikler olarak

dikkate alınmalıdır. Ancak; her bir kentsel dönüşüm projesinin kendine özgü özellikleri olduğu dikkate alınırsa, konu projelerin sürdürülebilirlik açısından başarılı olabilmesi için bahsi geçen gerekliliklerin proje özelinde özgünleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma aşaması, kentsel dönüşüm süreçleri, proje yönetimi, proje başarısı, sürdürülebilirlik

Abstract

With the impact of industrialization and urban migration in Turkey since the 1960s, pressure on agricultural areas has increased, leading to unplanned urbanization and the emergence of urban spaces with inadequate living conditions. Consequently, urban problems have increased socially, economically, and culturally, accompanied by infrastructure issues. The need for urban transformation has become crucial due to the problems brought about by unplanned urbanization. Legal basis for urban transformation projects is provided by Article 73 of Law No. 5393 and the relevant articles of Law No. 6306. The negotiation process is a common stage in urban transformation practices carried out within the framework of both legal regulations. Observations indicate the need for assessments regarding the alignment of negotiation processes in urban transformation projects with sustainability principles, particularly in terms of environmental, social, and economic impacts of the projects. In this context, this study aims to elucidate the impact of negotiation management within urban transformation projects and investigates the requirements for the successful sustainability of the process. Within the scope of the study, the negotiation stages of urban transformation projects in İzmir Province, specifically in Uzundere, Örnekköy, and Ege neighborhoods, conducted under Article 73 of Law No. 5393, were examined. Project characteristics, announcement processes, negotiation stages, and actors involved in the projects were analyzed based on project information obtained from İzmir Metropolitan Municipality. The study evaluated the negotiation process management in terms of sustainability within the context of İzmir Province's urban transformation projects. Findings obtained from the analysis led to the development of recommendations aimed at enhancing the sustainability of negotiation management in urban transformation projects.

Although negotiation rates were reported as 100% in Ege neighborhood, 98% in Uzundere neighborhood, and 73% in Örnekköy neighborhood, the projects were not implemented. While negotiation stages are crucial for the continuity of urban transformation project stages, they do not directly reflect

the success of urban transformation projects. Time, cost, and quality (scope) are considered as the three fundamental constraints for successful project management. In this regard, it should be emphasized that the negotiation stage indirectly affects time and cost elements in the preparation stage but is not a direct factor influencing project success. Negotiation processes are significant stages in urban transformation implementation, directly or indirectly impacting the project's completion and success. Success rates of negotiation with property owners are one of the factors directly affecting the implementation stages of related projects. Evaluating the success of urban transformation projects requires considering interventions from social, economic, and spatial perspectives. For the negotiation process in urban transformation practices to be successful in terms of sustainability, it is crucial to ensure open and transparent communication among project stakeholders. Representation of different segments of society, especially disadvantaged groups, should be considered. Additionally, pre-implementation risk analyses for transformation projects, consideration of economic impacts of negotiation processes, inclusion of negotiation processes as a risk factor in project cost analyses, preservation of local identity, addressing the diverse needs and concerns of different stakeholders in negotiation processes, presenting alternative solution proposals, respecting ethical values, organizing educational programs to increase the knowledge level of negotiation process participants, and ensuring more effective participation of stakeholders in the project are identified as essential requirements. However, considering that each urban transformation project has its unique features, the mentioned requirements should be customized for the specific project in terms of sustainability.

Keywords: Negotiation stage, urban transformation processes, project management, project success, sustainability

Kentsel Dönüşüm Projelerinde Akıllı Kent Yaklaşımları ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Smart City Approaches in Urban Transformation Projects and Evaluation of Applications

Öğr. Gör. Emir Sunguroğlu
Ankara Üniversitesi
esunguroglu@ankara.edu.tr

Salih Demirkaya
Ankara Üniversitesi
sdemirkaya@ankara.edu.tr

Prof. Dr. Harun Tanrıvermiş
Ankara Üniversitesi
tanrivermis@ankara.edu.tr

Öz

Gelişmekte olan teknoloji düzeyi ve her geçen yıl artan kentleşme düzeyi değerlendirildiğinde, kent yaşamında karşılaşılan sorunların çözümü için yenilikçi ve etkin yöntemlere duyulan gereksinim öne çıkmaktadır. Akıllı kentler, kentlerin özellikle başlıca bileşenlerinin akıllı olması veya akıllandırılması yoluyla ortaya çıkan katma değeri konu almaktadır. Bunlar arasında; çevre, yaşam, ulaşım, ekonomi, yönetişim ve insan bileşenleri sayılmakta ve hatta son yıllarda birçok yatırım projesinin çevre, sosyal ve yönetişim (ESG) skorları ile proje değeri arasındaki ilişkilerin analizine özel önem verilmektedir. Günümüzde kentlerin, karşılaştıkları zorlukları yenmelerinin tek yolunun akıllı kentlere dönüşmeleri olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu çalışmada; akıllı kent olgusu kapsamında, kentsel dönüşümün mevcut durumu ve kent yerleşimlerinin akıllı kentlere dönüşümü olanakları değerlendirilmiş ve bu amaçla başta uluslararası kurumlar, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve diğer paydaşların akıllı kentler ve kentsel dönüşümde akıllı kent uygulamalarına ilişkin çalışmaları öncelikle değerlendirilmiştir. Buna ilave olarak seçilmiş akıllı kent uygulamaları ve bunlarda kullanılan teknoloji ve sürdürülebilirlik konuları özel olarak irdelenmiş ve kentsel dönüşüm projelerine yönelik stratejilerin bileşeni olarak teknolojik gelişme ve akıllı kent uygulamalarına yönelik politikaların ana hatları ortaya konulmuş ve paydaşla-

ra düşen rollerin tespiti yapılmış, temel sorun alanları tanımlanmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Kaynak araştırması ve örnek olay analizlerinin sonuçlarına göre kentsel dönüşümde akıllı kent yaklaşımının kilit taşının kentliler olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte kentleşme ile kentlileşme kavramlarının eşzamanlı gitmemesi gibi, akıllı kentleşme ve akıllı kentlileşmenin de eşzamanlı gitmesi beklenmemektedir. Akıllı kent yerleşimlerinin oluşturulması ve akıllı kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilmesi ve uygulanması ile dönüşüm sonrası akıllı kentlerin sürdürülebilirliği için çeşitli stratejilerin geliştirilmesi ve etkin uygulama yapılmasına gereksinim olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı kent, kentsel dönüşüm, teknoloji, ESG, sürdürülebilir kalkınma hedefleri

Abstract

When the technology level developing and the urbanization level increasing every year are evaluated, the need for innovative and effective methods to solve the problems encountered in urban life comes to the fore. Smart cities are about the added value that emerges through the smartness or smartening of the respective components of cities. Among these; environment, living, mobility, economy, governance and citizen components are counted, and in recent years, special attention has been paid to the analysis of the relationships between the environment, social and governance (ESG) scores and project value of many investment projects. It is often emphasized that the only way for cities to overcome the challenges they face today is to transform into smart cities. In this study; within the scope of the smart city phenomenon, the current status of urban transformation and the possibilities of transforming urban settlements into smart cities have been evaluated, and for this purpose, the studies of international institutions, the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change and other stakeholders on smart cities and smart city applications in urban transformation have been evaluated. In addition, selected smart city applications and the technology and sustainability issues within were specifically examined, the outlines of policies for technological development and smart city applications were revealed as components of strategies for urban transformation projects, the roles of stakeholders were determined, the main problem areas were defined and solution suggestions have been developed. According to the results of the source research and case study analysis, it was evaluated that the keystone of the smart city ap-

proach in urban transformation is the citizens. However, just as the urbanization of land and urbanization of citizens do not occur simultaneously, 'smartening of cities' and 'smartening of citizens' are not expected to occur simultaneously. It becomes clear that there is a need for the development and effective implementation of various strategies for the creation of smart city settlements, the development and implementation of smart urban transformation projects, and the sustainability of smart cities after transformation.

Keywords: Smart city, urban transformation, technology, ESG, sustainable development goals

81 İlde Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Genel Değerlendirmesi

Evaluation of Women's Issues and These Issues in the Context of Gender Equality in 81 Provinces

Doç. Dr. Asmin Kavas
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
asminkavas@gmail.com

Öz

Evrensel İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan "herkesin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir düşünce, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka bir statü temelinde ayrım gözetmeksizin bu Beyannamede belirtilen bütün haklardan ve özgürlüklerden yararlanma hakkı vardır" ifadesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel alanlarda eşit haklara sahip olması anlamına gelmektedir. Bu, kadınların iş dünyasında liderlik pozisyonlarına erişimi, kadın ve erkek arasındaki ücret eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi, kadınların siyasi kararlara katılımının artırılması gibi birçok alanda eşitlik sağlanması gerektiği anlamına gelir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve çalışmaları, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmektedir. Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB), Dünya Ekonomik Forumu gibi kuruluşlar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda veri toplamak, analiz yapmak ve politika önerileri sunmak için çeşitli endeksler ve raporlar hazırlamaktadır. Son yıllarda Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçmek için gerçekleştirilen çalışmalarda, kadınların ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin konumu her geçen gün kötüye gitmektedir. 2021 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yapılan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'nde Türkiye; 191 ülke arasında 68'inci sırada (UNDP, 2022), Dünya Ekonomi Forumu 2022 Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda ise Türkiye, 146 ülke içinde 124'ncü sıradadır (World Economic Forum, 2021). Uluslararası düzlemde Türkiye'nin cinsiyet eşitsizliği alanındaki bu görüntüsünün altında yatan temel neden, yerel ve bölgesel ölçekte kadın ve erkek arasındaki uçurumun derinleşmesinden kaynaklıdır. Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda gösterdiği görece zayıf performans, politika ve programların tasarımı aşamasında 81 ilin

farklı performansları dikkate alınarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Türkiye'nin büyük bir coğrafi ve kültürel çeşitliliğe sahip olması, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farklılıkların da olduğu anlamına gelmektedir. Her ilin, kadın- erkek eşitliğine yönelik farklı sosyo-ekonomik ve kültürel dinamikleri bulunmaktadır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının tasarımı aşamasında bu farklılıkların göz önünde bulundurulması önemlidir. İller arasındaki farklılıkları anlamak, her bir ilin ihtiyaçlarına ve sorunlarına uygun politikaların geliştirilmesine olanak sağlar. Böylelikle, politikaların etkinliği ve etkisi artırılabilir. Bu noktada, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen politikaların tasarımında katılımcı ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmesi önemlidir. Kadın örgütleri, yerel sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, yerel yönetimler ve diğer paydaşların görüş ve önerilerinin dikkate alındığı bir süreç yürütülmelidir. Aynı zamanda, politikaların izlenmesi ve değerlendirilmesi için cinsiyet ayrımcılığına ilişkin verilerin düzenli olarak toplanması ve analiz edilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ilerleme kaydetmesi ve tüm illerde eşitlikçi bir toplumun oluşması daha olası hale gelebilir. Bu hedeften hareketle "81 İlde Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Genel Değerlendirmesi" başlıklı bu çalışmanın amacı, kadın-erkek eşitliğine ilişkin yerel düzeydeki (81 ilde ayrı ayrı) mevcut durumun, analitik araçlarla ölçülmesinin yanı sıra; sahada yörenin yurttaşları gözünden yaşanan sorunların belirlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesini sağlamaktır. Çalışmanın temel hedefi ise 81 ilde partiler üstü faaliyet gösteren, yerelin dinamiğini iyi bilen; kadın sivil toplum örgütlerini, kooperatif üyelerini, akademisyenleri, muhtarları, yörenin önde gelen kanaat önderlerini, iş insanlarını, baro, oda ve borsa temsilcilerini bir araya getirerek; (i) il ve bölge düzeyinde kadınların yaşadıkları temel sorunları belirleyerek; çözüm önerilerini tartışmak; (ii) kadınların karar alma süreçlerine aktif katılımlarını sağlamak; (iii) yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde kadını temel alan sosyal politika üretim sürecinde yol göstermektir. Geliştirilen çalışmanın, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sunması açısından, somut uygulama önerilerini barındırdığı için önemli olduğu düşünülmektedir. Nitel araştırma yöntemine dayanılarak geliştirilen çalışma farklı zamanlarda yapılmış arama konferansları sonucunda elde edilen bir kısım nitel bulgulara dayanmaktadır. Arama konferansı, katılımcı bir planlama yöntemi olarak kullanılan bir süreçtir. Bu yöntemde, günlük hayatta doğrudan ilişkide bulunmayan veya bulunamayan kişiler bir araya gelir ve ortak akıl yoluyla hareket etmeyi amaçlar. Çalışma kapsamında 81 ilde yaşayan 1651 kadına ve il bazında belirlenen yüzde 20 cinsiyet kotası ile toplantılara katılım sağlayan toplam 434 erkeğe (toplamda 2085 kişiye) ulaşılmıştır. Katılımcı bir yönetim

tekniği olan arama konferansının çalışma kapsamında tercih edilmesinin en önemli sebebi de kişilerdeki enerjiyi harekete geçirerek; iş birliği, uyuşma ve bütünleşmenin sağlandığı birleştirici bir ortak akıl yaratmaktır. Çalışmanın bulgularının değerlendirilmesi kısmında Türkiye'de 81 ilde kadınların Türkiye genelinde yaşadığı 9 temel sorun alanı ve bu sorun alanlarını kapsayan 53 alt başlık tespit edilmiştir. Bu kısımda katılımcılar tarafından belirtilen sorun alanları ve genel tanımları alanları yansıtılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında, 81 ilde kadınların yaşadığı sorunlar dikkate alınarak; Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik tespit edilen sorunlara yönelik katılımcı bir yöntemle geliştirilen çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, erkek, toplumsal cinsiyet eşitliği

Abstract

The statement in the Universal Declaration of Human Rights that "everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth, or other status" emphasizes the principle of gender equality. Gender equality means that women and men have equal rights in social, political, economic, and cultural domains. This entails achieving equality in various areas such as women's access to leadership positions in the business world, the elimination of the gender pay gap, prevention of gender-based violence, and increasing women's participation in political decision-making.

Gender equality policies and initiatives are supported by international institutions and organizations such as the United Nations (UN), the European Union (EU), and the World Economic Forum. These organizations prepare various indexes and reports to collect data, conduct analysis, and provide policy recommendations on gender equality. In recent years, studies conducted to measure gender equality in Turkey have shown that the socioeconomic and social status of women is deteriorating. In the 2021 United Nations Gender Inequality Index, Turkey ranked 68th out of 191 countries (UNDP, 2022), and in the World Economic Forum's 2022 Global Gender Gap Report, Turkey ranked 124th out of 146 countries (World Economic Forum, 2021). The underlying reason for Turkey's negative perception of gender inequality on the international stage is the deepening gap between women and men at the local and regional levels. The relatively weak performance of Tur-

key in terms of gender equality indicates the need to prioritize policies and programs that aim to combat gender inequality, as much as policies focused on economic development. Studies at the national level demonstrate the need for gender equality policies in Turkey, and in the design phase of these policies, it is essential to consider the varying performance of the 81 provinces in terms of gender equality. Turkey's significant geographical and cultural diversity implies the existence of differences in gender equality. Each province has different socio-economic and cultural dynamics concerning gender equality. Therefore, it is important to take these differences into account during the design of gender equality policies. Understanding the variations between provinces enables the development of tailored policies that address the needs and issues specific to each province, thereby enhancing the effectiveness and impact of the policies. In this regard, it is crucial to adopt a participatory and inclusive approach in the design of gender equality policies. The process should involve the opinions and suggestions of women's organizations, local civil society organizations, academics, local governments, and other stakeholders. Additionally, regular collection and analysis of data on gender discrimination are necessary for monitoring and evaluating policies. By doing so, Turkey can make progress in the field of gender equality and foster an egalitarian society in all provinces. With the goal of achieving gender equality, the purpose of this study titled "Evaluation of Women's Issues and These Issues in the Context of Gender Equality in 81 Provinces" is to measure the current situation at the local level (in each of the 81 provinces) using analytical tools, as well as to identify, evaluate, and monitor the issues faced by women from the perspective of local citizens. The primary objective of the study is to bring together women's civil society organizations, cooperative members, academics, village leaders, prominent figures in the region, businesspeople, representatives of bar associations, chambers, and exchanges, who operate above party lines in all 81 provinces. This aims to (i) identify the fundamental problems women face at the provincial and regional levels, discuss possible solutions, (ii) ensure active participation of women in decision-making processes, and (iii) provide guidance in the production of social policies that prioritize women at the local, regional, and national levels. The study, developed based on qualitative research methodology, is based on a portion of qualitative findings obtained through search conferences conducted at different times. A search conference is a participatory planning method that brings together individuals who may not have direct or accessible relationships in everyday life, aiming to act through collective intelligence. Within the scope of the study, a total of 2,085 participants were reached, including 1,651 women living in 81 provinces and 434 men who attended the meetings

based on a gender quota of 20% determined at the provincial level. The main reason for choosing the participatory management technique of search conference in this study is to activate the energy in individuals and create a unifying collective intelligence that promotes collaboration, consensus, and integration. In the evaluation of the study's findings, 9 main problem areas experienced by women in 81 provinces across Turkey and 53 subtopics covering these problem areas were identified. This section aims to reflect the problem areas and their general descriptions as indicated by the participants. In the conclusion of the study, taking into account the issues faced by women in 81 provinces, participant-generated solution recommendations were provided for the identified problems in order to enhance gender equality in Turkey.

Keywords: Woman, man, gender equality

Cumhuriyetin İlk Yüzyılında Kamusal Mekân ve Gündelik Yaşamın Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme: İzmir Konak Meydanı

An Evaluation on the Change of Public Space and Everyday Life in the First Century of the Republic: İzmir Konak Square

YL Öğrencisi Betül Aybüke Meral
İstanbul Teknik Üniversitesi
meral21@itu.edu.tr

Doç. Dr. Gülden Demet Oruç
İstanbul Teknik Üniversitesi
orucd@itu.edu.tr

Öz

Kent hafızası günlük hayatta karşılaşılan soyut ve somut deneyimlerin bir aradalığıyla oluşan kolektif bir üretimdir. Kamusal mekânda edinilen bireysel ve toplumsal deneyimler, sürekli bir devinim halinde gerçekleşerek kolektif üretime katılır ve mekânın hafızasını oluşturur. Mekân ve bireylerle iletişim kurma, toplumsallaşma ve sosyalleşme, adalet arayışı gibi toplumun kamusal taleplerini karşılayarak bütünleyici bir özellik taşıyan kamusal mekânlar; dönemlerin politik, kültürel ve toplumsal şartlarına göre biçimlenirken toplumu da biçimlendirmiştir. Zaman, mekân ve toplum arasındaki bu diyalektik ve karşılıklı ilişkide kamusal mekân, gündelik yaşamın mekânıdır. Toplumun kültürünü ve kimliğini direkt olarak kamusal alanda yansıtan gündelik yaşam, kent hafızasının aktarımında da aktif rol almaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren kamusal mekânlar, yeni bir devletin ve toplumun inşa sürecinin bir temsil mekânı ve aynası haline gelmiştir. Kurtuluş mücadelesinde direnişin başlangıcının sembollerinden biri olan İzmir Konak Meydanı, 1901 yılında bir anıt olarak Saat Kulesi'nin açılmasına kadar politik ve askeri bir güvenlik merkezi kimliği taşırken, Cumhuriyetin kuruluş yıllarından günümüze kadar, kentin kültürel, idari ve askeri bir merkezi olarak varlığını sürdürmüştür. 2003 yılında Ersen Gürsel tarafından hazırlanan proje ile günümüzdeki haline dönüşen Konak Meydanı, İzmir'de Cumhuriyet kentinin kamusal mekânı olarak çalışma alanı seçilmiştir. Bu çalışma, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar İzmir Konak Meydanı'nı zamansal ve mekânsal kırılmalarına odaklanarak değişim sürecini toplum ve mekân üzerinden okumayı amaçlamaktadır. Yapılan okuma, geçmiş

ve şimdinin gündelik yaşamına odaklanmaktadır. Kamusal mekânı toplumsal dinamikleri üzerinden anlamlandırarak kamusal yaşamın bir bütün tablosunu çizmeyi, mekânsal hafızada kaybolan veya sürdürülen dinamikleri tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulguların, mekânın gelecek potansiyelleri hakkında yeni iddiaların üretimine zemin hazırlaması beklenmektedir. Kamusal mekânın fiziksel değişimine göre mekânsal hafızanın toplumsal yaşamla ilişkisini çözümlemek için çalışma 3 boyutta hazırlanmıştır: toplum, mekân ve zaman. Öncelikle kamusal mekânın, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne geçirdiği dönüşümlerde anıt, kimlik, ölçek ve erişim bağlamında belirli kırılma noktaları belirlenmiştir. Mekânın dönüşüm süreci geçmiş ve bugün olarak ayrımı yapılırken dönüm noktası olarak Ersen Gürsel'in 2003 yılında tasarladığı proje süreci kabul edilmiştir. Toplumsal yaşamı incelemek için gündelik yaşama odaklanılırken çalışma 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Geçmişin hafızası: Çalışma alanının geçmişine dair anı yazıları ve romanlar üzerinden mekânın kullanıcılarının ifadeleri; gazete arşivleri üzerinden de toplumsal hareketlilikler tespit edilip, kamusal mekânın gündelik yaşamına dair izler aranmıştır. Şimdinin hafızası: Günümüz kamusal mekânının gündelik yaşamına dair çıkarımlar yapmak için gazete ve dergi arşivleri incelenmiştir. Bunun yanında mevcut gündelik yaşamı analiz etmek için video kayıtları ve gözlemlerden yararlanılarak kent temposu üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Geleceğe dair: Geçmiş ve şimdinin gündelik yaşamına dair yapılan keşifler ile kamusal mekânın toplumsal yaşamının değişimi ve değişimin etkenlerini anlamak için bir tartışma ortamı oluşturulmaktadır. Hafızanın, fiziksel olarak değişen mekânda toplumsal dinamiklerine odaklanılarak sorgulanması ile geleceğe dair bir iddia ortaya konulmaktadır.

Kamusal mekân olarak Konak Meydanı geçirdiği dönüşüm süreçlerinde ve yıkımlarda birçok hafıza izini kaybetmiştir. Kaybolan hafıza izlerinin, toplumsal yaşamda paylaşılamamasıyla da mekânsal hafızanın birikim sürecine ara verilmiştir. Meydanın dönüşüm sürecinde gerçekleşen yıkımlarla boşluğun tarifsiz kalması kent yaşamını olumsuz etkilerken, ulaşım merkezleri ve yeşil alanlarla yeni bir yaşam oluşturulmaya çalışılmıştır. Mekânsal ölçeği bozan yüksek katlı yapılar ile meydanın denizle ve kullanıcı ile ilişkisini zayıflatan taşıt odaklı tasarım yaklaşımı ile kentsel bütün bozulmuş, gündelik yaşam olumsuz etkilenmiştir. 2003 yılında hazırlanan Konak Meydanı Planı, yayalaştırma çalışmaları kenti yaşama tekrar bağlamış, yeni anıt mekânlar üretilmiş, denize ve yeşil alanlara erişim üzerine dolgu alanları yapılmıştır. Bu plan ve toplumsal düzenlemeler ile kaybedilen hafıza izleri yeniden canlandırılmaya çalışılsa da anıt, kimlik, ölçek ve erişim bağlamında yaşanılan mekânsal kırılmalar, gündelik yaşamı değiştirmekte ve hafızanın aktarımına

engel olmaktadır. Geçmişte Konak Meydanı toplum için bütünleştirici bir sosyal merkez iken, günümüzde gündelik yaşam, kamusal mekânda farklı odak bölgeler seçerek örgütlenmekte, parçalı bir kentsel tempo ortaya koymaktadır. Geçmişin hafızası araştırmasında gündelik yaşam, mekânın fiziksel bileşenleri ile bütünleşik bir deneyim olarak karşımıza çıkarmaktadır. Şimdinin hafızası araştırmasında ise, zamanın farklı tempolarında atıllaşan ritmine karşın hafıza izlerinin korunduğu noktalarda ise sürekli bir yaşam ürettiği gözlemlenmiştir. Bu çalışma Cumhuriyetin kamusal mekânlarından Konak Meydanı'nın, ilk yüzyılında yaşadığı değişimi geçmiş ve şimdinin gündelik yaşamı üzerinden karşılaştırırken, ikinci yüzyılının inşası için mekânın toplumsal yaşamını ve mekânın hafızasını referans almayı önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal mekân, hafıza, gündelik yaşam, ritimanaliz, İzmir Konak Meydanı

Abstract

Urban memory is a collective production formed by the combination of abstract and concrete experiences encountered in daily life. The individual and social experiences in the public space are involved in the collective production to form the memory of the space. Public spaces that have an complementary feature by meeting the public demands of society such as communicating with space and individuals, socialization, search for justice, have shaped society while being shaped according to political, cultural and social conditions of the eras. In this dialectical and reciprocal relationship between time, space and society, public space is the space of everyday life. Everyday life, which directly reflects the culture and identity of the society in the public space, also plays an active role in the transmission of urban memory. Since the foundation of the Republic, public spaces have become a representation and a mirror of a new state and society. Izmir Konak Square, one of the symbols of the beginning of the resistance in the liberation struggle, has been a political and military security center until the construction of the Clock Tower in 1901. After that it has became a cultural, administrative and military center of the city until today. Konak Square, which was transformed into its current form with the project prepared by Ersen Gürsel in 2003, was selected as the study area of the Republican City in İzmir. This study aims to read the process through society and space by focusing on the temporal and spatial breaking points of Izmir Konak Square from the foundation of the Republic up to the present. The study focuses on the everyday life of the past and pre-

sent. It aims to draw a whole picture of public life by interpreting public space through its social dynamics, and to identify the dynamics that are lost or sustained in spatial memory. The findings of the study are expected to form a basis for the production of new claims about the future potentials of the space. In order to analyze the relationship between spatial memory and social life according to the physical transformation of public space, the study was focused on three dimensions: society, space and time. First of all, certain breaking points in the transformations of public space since the foundation of the Republic have been determined in the context of monument, identity, scale and access. While the transformation process of the space is divided into past and present, the project designed by Ersen Gürsel in 2003 was accepted as the juncture. While focusing on daily life to examine social life, the study was carried out in 3 stages. Memory of the past: About the past of the study area, while the expressions of the users of the space were explored through memoirs and novels; social movements were identified through newspaper archives to run traces of the daily life of the public space. The memory of the present: Newspaper and magazine archives were analyzed in order to make inferences about the daily life of today's public space. In addition, video recordings and observations were used to analyze existing everyday life and an evaluation was made in the urban tempo. About the future: Through the exploration of the everyday life of the past and the present, a discussion environment is created to understand the change in the social life of public space and the factors of change. A claim about the future is put forward by questioning memory by focusing on social dynamics of the physically changing space.

As a public space, Konak Square has lost many memory traces in the transformation processes and demolitions. After the life on square affected negatively by demolitions, a new life was builded with transportation centers and green areas. With the high-rise buildings that changes the spatial scale and the vehicle-oriented design approach that weakens the life between square, sea and user, the wholistic urban space was broken and everyday life was negatively affected. The 2003 plan and pedestrianization effort reconnected the city to life, new monumental spaces and infill areas on access to the sea and greean areas were built. Although those, the spatial ruptures experienced in the context of monument, identity, scale and access change daily life and prevent the transmission of memory. While Konak Square was an integrative social center for the community in the past, today everyday life is organized by choosing different focal zones, revealing a fragmented urban tempo. In the research of the memory of the past, daily life interactions appear as an integrated experience with the physical components of the space.

In the research of the memory of the present, it has been observed that despite the rhythm of time that is inactive at different tempos, it produces a continuous life at the points where memory traces are preserved. While this study compares the change of Konak Square, one of the public spaces of the Republic, in the first century, through the daily life of the past and the present, it proposes to refer to the social life of the place and the memory of the place for the construction of the second century.

Keywords: Public space, memory, everyday life, rhythmanalysis, İzmir Konak Square

Kentlerde İletişimin Güvencesi Kamusal Alanlara Dair: Sağlıklı Toplumsal İletişim İçin Kentler Nasıl Olmalı?

Assurance of Communication in Cities Regarding Public Space: How Should Cities Be for Healthy Social Communication?

Doç. Dr. Hatice Burcu Önder Memiş
burcuonder80@hotmail.com

Öz

Kent içinde bir toplu taşımayı kullandığımızda, başka başka insanlarla iletişime geçeriz. Kent içindeki bu yolculuklarımız esnasında birbirimizi dinler, hiç tanımadığımız ve belki bir daha hiç karşılaşamayacağımız insanlara o anki ruh hallerimizi emanet ederiz. Bazen birbirimizin ağrılarına, rahatsızlıklarına tedaviler önerir, bazen de çocuklarımızın türlü hallerini uzun yolculuklar boyunca paylaşıp, kent içinde uzayıp giden yolları birbirimize çekilebilir kılarız. Tüm bunlar, bir kentte yaşamanın ve o kentin bize sunduğu kamusal alanların güzelliğidir. Kamusal alanın coşkusu ve mutluluğu da o alan içinde var olmaktan, "öteki"lerle karşılaşmaktan, iletişim kurmaktan, seyretmekten, kimi zaman kalabalıklarda sadece yan yana gelmekten ve paylaşmaktan ileri gelir. Canımız sıkkın olduğunda yalnızca kalabalığın akışına kendimizi bırakmak bile bir tür iyileştirici vazife görür benliklerimizde. Mead'in "sosyal ben"ini buralarda inşa ederiz. Goffman'ın deyişiyle "benliklerimizin sunumunu" bu kamusal alanlarda sahneleriz. Kamusal alanlarda "ötekiler" bazen şifadır bazen de yaradır. Ancak her ne olursa olsun son tahlilde kendimizi tanımamız, Mead'in bahsettiği gibi "aynada kendimize bakmamız", yaşadığımız dünyaya, hayata bir anlam, bir ruh kazandırmamız ancak ve ancak "başkalarıyla bir yan yanalık" içinde mümkündür. Tam da bunun için modernizmin krizlerinde kaybolmaktan bizi alıkoyacak şey, sağlıklı kentler ve sağlıklı kamusal alanlardır. Ancak buralarda kurulacak sağlıklı toplumsal ilişkiler bizi modernizmin açmazlarından, postmodernizmin ise parçalanmışlığından kurtarıp yeniden bir arada tutunmamızı sağlayacaktır. Bu çalışma toplumsal iletişimimizin daha iyi olabilmesi için Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett bakışından karşılaştırmalı bir analiz ve öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Habermas'ın "ideal iletişim ortamı" kamusal alanlarda yaşatılabilir mi? Sennett'in "kamusal insanın çöküşü" tam olarak nerede başlamıştır ve yeniden bireyleri kamusal alanların coşkusuna, mücadelesine ve ortaklığına katabilmek için kentler nasıl olmalıdır? Kentle-

rin sağlıklı toplumsal iletişim inşasında işlevleri nelerdir? Bu ve bunun gibi sorular bu çalışmanın temel kuramsal tartışma konularını oluşturmaktadır. Mead'in önemle üzerinde durduğu sosyal benliklerimizi sağlıklı yapılandırabilmemiz için birbirimize ihtiyacımız vardır. Öteki, bireysel olarak da toplumsal olarak da kimliklerimizi oluşturabilmemiz için bir ihtiyaç olarak belirmektedir. Tam bu noktada ötekini bulabileceğimiz yer kamusal alandır. Dolayısıyla hem bireysel hem toplumsal benliklerimiz adına kamusal alana ihtiyacımız vardır. Bu çalışma, nicel bir araştırmayı kapsamamaktadır. Aksine, kentlerin doğru tesis edilmesinde yapılacak nicel araştırmaların doğru bir temelden ilerlemesini sağlayacak doğru bir kuramsal zemin kurmayı amaçlamaktadır. Cumhuriyetimizin 100. yılına pek çok kentsel ve toplumsal krizi deneyimleyerek giren bizlerin, topluma ve insana dair umut taşıyan ve bu anlamda kuramsal tartışma üretmekten hiç vazgeçmemiş aydınların görüşlerini yeniden ve yeniden hatırlamaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Çalışma, insana ve topluma dair bu umudu yeniden anımsatma arzusunda kuramsal bir sunum içermektedir. Yüzyıllardır pek çok krizin üstesinden gelerek kentleri yeni baştan inşa eden insanlık yaşama yeniden tutunmaya yine kentlerden başlayacaktır.

Çalışma, Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in ortaya koymuş oldukları kuramsal tartışmaları karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Habermas'ın "kamusallığın yapısal dönüşümü" bugünkü kentler için nasıl bir anlam taşımaktadır? Sennett'in "kamusal insanın çöküşü" tam olarak nerede başlamıştır ve yeniden bireyleri kamusal alanların coşkusuna, mücadelesine ve ortaklığına katabilmek için kentler nasıl olmalıdır? Kentlerin sağlıklı toplumsal iletişim inşasında işlevleri nelerdir? Arendt'in işaret ettiği "herkesin ortak ve eşit katıldığı kamusal alanlar", kentler içinde bugün hala geçerli midir? Bu ve bunun gibi sorular bu çalışmanın temel kuramsal sorularını oluşturmaktadır. Kentler toplumsal iletişimin temelini teşkil etmektedir. Sağlıklı toplumsal iletişimin var olabilmesi için kentlerin doğru yapılandırılması gerekmektedir. Bunun için kentlerde kamusal alanların çoğaltılmasına ihtiyaç vardır. Kent planlamacılarının, kent politikası üretenlerin konuya bu açıdan yaklaşmaları gerekmektedir. Bugün kamusal alanlar insanların söz söyleme imkânı bulduğu, söylem inşa ettiği, herhangi bir toplumsal gündem karşısında tutum ve eylem pratikleri geliştirdikleri yerler olmaktan ziyade boş zaman, eğlence ve tüketimin ağır bastığı yerler olmuştur. Kentteki inşalar, yapılar, konut kategorizasyonları bu eğilimlere göre tasarlanmıştır. Bu da toplumda kamusal alanlarda adeta bir uyuşma etkisi yaratarak işlevsel bir toplumsal iletişimi geri planda bırakmaktadır. Tüm bunlarla birlikte kentler içinde sermaye, sermayenin dağılımı ve tüketimin biçimlendirilişi herkesin eşit ve ortak katıldığı bir kamusal alan tasavvurunu yok etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent sosyolojisi, toplumsal iletişim, kamusal alan

Abstract
When we use public transport in the city, we communicate with other people. During our journeys in the city, we listen to each other and entrust our current moods to people we have never met and perhaps will never meet again. Sometimes we offer treatments for each other's pains and ailments, and sometimes we share the various states of our children on long trips and make the long roads in the city attractive to each other. All these are the beauty of living in a city and the public spaces that that city offers us. The enthusiasm and happiness of the public space also comes from existing in that space, encountering “others”, communicating, watching, sometimes just coming together in crowds and sharing. When we are bored, just letting ourselves go to the flow of the crowd acts as a kind of healing in our selves. It is here that we build Mead's "social self". In Goffman's words, we stage the "presentation of our selves" in these public spaces. “Others” in public spaces are sometimes healing and sometimes wounds. However, in the final analysis, it is only possible for us to know ourselves in the final analysis, to "look at ourselves in the mirror" as Mead said, and to give a meaning and a spirit to the world we live in, to life, and only in "side-by- side with others". It is precisely for this reason that healthy cities and healthy public spaces will prevent us from getting lost in the crises of modernism. However, the healthy social relations to be established here will save us from the deadlocks of modernism and the fragmentation of postmodernism and will enable us to hold together again. This study aims to present a comparative analysis and suggestions from the point of view of Jürgen Habermas, Hannah Arendt and Richard Sennett in order to improve our social communication. Can Habermas's "ideal communication environment" be kept alive in public spaces? Where exactly did Sennett's "decline of the public man" begin, and how should cities be in order to reintegrate individuals into the enthusiasm, struggle and partnership of public spaces? What are the functions of cities in building healthy social communication? These and similar questions constitute the main theoretical discussion topics of this study. We need each other to structure our social selves in a healthy way, which Mead emphasizes. The other appears as a need for us to form our identities individually and socially. At this point, the place where we can find the other is the public space. Therefore, we need public space on behalf of both our individual and social selves. This study does not include quantitative research. On the contrary, it aims to establish a correct theoretical ground that will enable quantitative research to be carried out in the correct establishment of cities from a correct basis. We, who entered the 100th year of our Republic by experiencing many urban and social crises, need to remember the views of intellectuals who have hope for society and people

and who have never stopped producing theoretical debates in this sense. The study includes a theoretical presentation in the desire to remind this hope about human and society. Humanity, which has overcame many crises for centuries and rebuilt cities, will begin to cling to life again from cities.

The study comparatively examines the theoretical debates put forward by Jürgen Habermas, Hannah Arendt and Richard Sennett. What does Habermas's "structural transformation of the public" mean for today's cities? Where exactly did Sennett's "decline of the public man" begin, and how should cities be in order to reintegrate individuals into the enthusiasm, struggle and partnership of public spaces? What are the functions of cities in building healthy social communication? As Arendt points out, "are public spaces in which everyone participates in common and equally" still valid in cities today? These and similar questions constitute the main theoretical questions of this study. Cities constitute the basis of social communication. In order for healthy social communication to exist, cities must be structured correctly. For this, there is a need to increase public spaces in cities. Urban planners and urban policy makers should approach the issue from this perspective. Urban planners and urban policy makers should approach the issue from this perspective. Today, public spaces have become places where leisure, entertainment and consumption predominate, rather than places where people have the opportunity to have a say, build discourse, develop attitudes and practices against any social agenda. Buildings, structures and housing categorizations in the city are designed according to these trends. This leaves a functional social communication in the background by creating an effect of harmony in public spaces in the society. Along with all this, the capital, the distribution of capital and the formation of consumption in cities destroy the notion of a public space in which everyone participates equally and jointly.

Keywords: City, urban sociology, social communication, public space

Ankara'da Komünite Kavramının Yerel Yönetimlerce İnşasında Söylemsel ve Mekânsal Farklılaşmalar

Discursive and Spatial Differences in the Construction of Community by Local Governments in Ankara

Arş. Gör. Abdullah Eren Demirel
Gazi Üniversitesi
a.demireleren@gmail.com

Öz

Cumhuriyetin ilanından itibaren Ankara kent formu çeşitli yönlerde gelişmiştir. Yeni şehrin merkezinin cumhuriyetin ilke ve ideallerine ev sahipliği yapacak şekilde kurulmasını hızla artan nüfus takip etmiştir. Gecekondulaşmayla sonuçlanan dönem sonrasında batı yönünde merkez dışına kayma ve banliyölerin artmasıyla devam etmiştir. Bütün bu kentsel deneyimler sonucunda kent içinde hem topografik hem sosyoekonomik olarak bir kuzey-güney ayrımı ortaya çıkarken genişleme ve dönüşme gibi iki etmen üzerinden farklı karakterde ilçeler meydana gelmiştir. Sosyoekonomik farklılaşma sadece kent dokusunda bariz şekilde gözlemlenen mekânsal bir ayrışmayla sınırlı kalmamış, yerel halka da sirayet etmiş; hem sosyal olarak yaşam şekilleri farklılaşan hem de politik olarak farklı görüşleri destekleyen bir ayrışma gerçekleşmiştir. Günümüzde Ankara ilçelerinde sosyoekonomik yaşam örüntülerine ve seçimlerde desteklenen yönetimlere bakıldığında son otuz yılda birbirinden ayrışan çizgilerin sürdürüldüğünü görülür. Yerel yönetimler açısından bu durum değerlendirildiğinde, kendi sınırlarında etki alanları güçlendirmek ve halktan kazandıkları sosyal sermayeyi artırmak adına belirli söylemler ortaya sunmaları gerekliliği ortaya çıkar. İlçe yerel yönetimlerinde mekânsal olarak karşılık bulan çeşitli söylemlerden biri de 'komünite' kavramı üzerinden gerçekleşmektedir. "Komünite" sosyolojik bir tartışma olarak kırsal kentlerin bir karakteri olarak 18. yüzyılda ortaya çıkmış ve günümüz kentleşme pratikleriyle gittikçe zayıflayan bir kavram olarak yorumlanmıştır. Tekeli (2019) komünitenin artık coğrafi sınırlardan kopup alansal olarak değil, ilişkiler ağı üzerinden tanımlandığı vurgular. Bununla birlikte özellikle Ankara gibi hem mekânsal hem sosyoekonomik olarak ayrışan kentlerde yaşam alanlarının bölgesel karakteri de nihayetinde bir komünite algısı tanımlamaktadır. Burada bölgeselliğin getirdiği tanım sosyal boyuttan

öte yerel yönetimlerin sınırları ile çakışması ve komünite üyelerinin seçim örüntüleri göz önüne alındığında daha politik ve söylemsel bir boyutta yer bulmaktadır. Bu tanımlar ışığında çalışma Ankara'da yerel yönetim düzeyinde komünite kavramının söylemsel olarak nasıl ele alındığını, kentlinin refahı ve komünite hissiyatının artırılması adına mekânsal boyutta sunulan hizmetlerin nasıl farklılaştığını tartışmayı amaçlamaktadır.

Ankara'da coğrafi ve sosyoekonomik profilleri ile ayrışan metropol ilçeleri Çankaya, Altındağ, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Sincan ve Etimesgut'ta komünite kavramına dair yapılan çalışmalar incelenmiştir. İlk aşamada tablo halinde karşılaştırmalı biçimde belediyelerin mekânsal olarak sunduğu hizmetler ele alınmıştır. Belediyelerin resmi sitelerinden ve kentte birinci elden yapılan gözlemlere dayanarak her ilçe özelinde komünite kavramında ağırlık verilen noktalar belirlenmiştir. Burada elde edilen sonuçlar merkezi yönetime paralel olarak ilerleyen, spesifik bir komünite aidiyeti oluşturmaktan ziyade bireysel düzeyde refahın ve hizmetlere erişimin artırılmasına yönelik yapılan büyük ölçekli ve kompleks programlı çalışmalara dair bir resim sunar. Çalışmanın ikinci kısmında ise alansal komünite tanımına referansla daha semt ölçeğinde hayata geçirilen ve ilçelere özgü olan yapıların spesifik bir komünite algısını ideolojik, sembolik ve programatik olarak nasıl oluşturduğu irdelenmiştir. İlçelerin geçmişten gelen sosyoekonomik ve ideolojik ayrışmaları ile mekânsal olarak komünite hissinin nasıl inşa edildiği irdelenmiştir. Yerel yönetimlerin komünite hissini ve refahını artırmak adına yaptığı mekânsal çalışmalar incelendiğinde, merkezde ele alınan konuların yine tartışıldığını ancak benzer durumlar için ölçeği ve sembolik karşılığıyla farklılaşan mekânsal çözümler sunulduğu gözlemlenmiştir. Çankaya Belediyesi'nde cumhuriyetin geçmişine dayanan Halkevlerine referansla "Çankaya Evi" adında, gündelik kullanılabilen, eğitim alınabilecek yapılar üretilmektedir. Çoğulcu anlayışla, komünite hissinin günlük karşılaşmalarla güçlendirilmesi ve toplumun refahını yükseltilmesi ön plandadır. Buna karşın, Keçiören ve Altındağ gibi ilçelerde "Mahalle Konağı" adı altında çeşitli düğün, anma, taziye, kutlama gibi etkinlikler için bir araya gelinecek toplanma mekanları sunulmuştur. Bağlı oldukları ideolojiye paralellikte, Osmanlı'ya yadsıyan bir geleneksel komünite imgesi karşılaşmalardan öte geniş çaplı toplanmalar üzerinden inşa edilmeye çalışılmıştır. Politik olarak daha net olan yerlerde hem mekânsal hem programatik imgesi daha güçlü olan bu semt yapıları daha ideolojik sürekliliğin kısıtlı olduğu ilçelerde daha değişken hale gelir. Yenimahalle de yer alan semt evlerinin program olarak hem günlük eğitim hem de toplanmalar için kullanılması ideolojik etkisinin geçmişten beri değişkenlik göstermesiyle alakalıdır. Merkezi yönetimlerin söylemlerinin özellikle düşük sosyoekonomik profilli Mamak, Sincan gibi ilçelerde semt öl-

çeğinde etkilediği gözlemlenmektedir. "Millet Kıraathanesi" gibi belirli bir ideolojide komünite algısına hizmet eden, kentlilerin aidiyet hissini güçlendirebilecek semt tipolojisi bu ilçelerde karşımıza çıkmaktadır. Toplum yapısı ve cinsiyet algısına dair farklılaşmalar olduğu da yine semt tipolojilerin adlandırılmasında gözlemlenmektedir. Bunda belediyelerin bağlı olduğu ideolojik yapının yanında ilçelerin geçmişten gelen düzen ve sosyoekonomik yapının da etkisi olmaktadır. Örneğin, aynı siyasi görüşle yönetilmelerine karşın sosyoekonomik olarak daha ileride olan Altındağ'da kadınlar için eğitim ve kültür merkezi bir mekân tipi olarak görülürken Mamak'ta yalnızca "Aile Merkezi" adıyla komünitenin hizmetine sunulan yapılar görmekteyiz. Öncesinde tartışılan konak yapısının ise spesifik bir şekilde Sincan'da "Hanımlar Konağı" olarak sunulması, yerel yönetimin komünite algısında toplumsal cinsiyet rollerine dair ipuçları vermektedir. Sonuçta, Ankara'nın farklı ilçelerinde tespit edilen, komünite hizmeti odağında birbirinden ayrılan bu mekânsal tipolojilerin sembolik ve programatik olarak yerel yönetimlerin ideolojisine uygun bir komünite algısı inşa etme yönünde hizmet ettikleri gözlemlenmektedir. Ankara'da ayrışarak gerçekleşen bu tutum özünde Türkiye genelinde yerel yönetimlerin ideoloji ve sosyal deneyim kesişiminde komünite kavramından nasıl beslendikleri ve nasıl yönlendirdiklerine ilişkin de fikir verebilecek nitelikte bir tablo sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Komünite, yerel yönetim, komünite yapıları, ideoloji

Abstract

Since the proclamation of the Republic, the city form of Ankara has developed in various directions. The development of the new city center hosting the ideals and principles of the Republic was followed by a rapidly increasing population, which resulted in squatter settlements. This continued with decentralization and suburbanization towards the west axis. All these spatial experiences resulted in districts with different characteristics, mainly through urban expansion and transformation. This has been spread to the locals' social and political habits. When looking at the socioeconomic life patterns and the governments supported in the elections in the districts of Ankara today, it is seen that the diverging lines have been maintained in the last thirty years. From the perspective of local governments, it becomes clear that they need to have a particular discursive field to strengthen their sphere of influence and increase the social capital gained from the residents. One such discourse is formed around the concept of 'community' spatially. As a sociological discussion, the community notion emerged as a character of rural cities in the

18th century and has been interpreted as a concept gradually weakening with today's urbanization practices. Tekeli (2019) emphasizes that the community is no longer defined territorially but through a network of relations. However, the territorial character of living environments ultimately defines a sense of community, especially in cities such as Ankara, which are spatially and socioeconomically segregated. Here, the territorial definition takes place in a more political and discursive dimension rather than the social dimension, considering the overlapping of local governments' borders and the community members' election patterns. In light of this, the study aims to discuss how the concept of community is discursively approached at the local government level in Ankara and how the offered spatial facilities differ to increase citizens' welfare and sense of community.

The study evaluates the diverse approaches to community notions in Ankara's metropolitan districts, Çankaya, Altındağ, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Sincan, and Etimesgut. Firstly, the spatial services provided by the municipalities are discussed based on the data derived from the official website and first-hand observations in the city. The results point mainly to the large-scale efforts to increase wellbeing and access to services at the individual level rather than constructing a particular sense of community. In the second part, the study examines how the buildings proposed at the neighborhood level create a distinct sense of community ideologically, symbolically, and programmatically concerning the districts' historical developments and socioeconomic backgrounds. Despite echoing central city approaches, local governments' spatial attempts to increase the sense of community and wellbeing in similar cases differ in scale and symbolic value. In Çankaya, buildings called "Çankaya Evi (House)," which can be used daily and where education can be received, are produced with reference to the community houses (Halkevi), dating back to the past of the Republic. With a pluralistic understanding, strengthening the sense of community with daily encounters and increasing the welfare of society are at the forefront. On the other hand, in districts such as Keçiören and Altındağ, gathering places were offered under the name of "Mahalle Konağı (Neighborhood Mansion)" for various events such as weddings, commemorations, condolences, and celebrations. Parallel to the local government ideology, an image of a traditional community referencing the Ottoman Empire was tried to be constructed. Compared to the consistent ideological position of community buildings in such districts, in other districts where the continuity of ideologies is not evident, both the programmatic and symbolic dimensions become more blurred, like in Yenimahalle. It is observed that the discourses of central governments are influential at the district scale, especially in districts with low socioeconomic

profiles, such as Mamak and Sincan. 'Millet Kıraathanesi,' as a community building typology serving a particular community ideology of central government, appears there. It is also observed that there are differences in the naming of the district typologies concerning the changing social structure and gender perceptions. In addition to the ideological structure of the municipalities, the past formal and socioeconomic structure of the districts also is influential in this regard. For example, although the same political view governs them, Altındağ, which is socioeconomically more advanced, offers educational and cultural centers for women, while in Mamak, there are only buildings offered to the service of the community under the name of "Family Center." In Sincan, "Konak" is interpreted as a Women's Mansion (Hanımlar Konağı), giving clues about the local government's particular perception of community and gender roles. In conclusion, it is observed that the diverse community building types in different districts of Ankara serve to strengthen the local governments' distinct sense of community and ideology through symbolic and programmatic aspects. The specific condition of Ankara, in essence, presents a picture that can give an idea about how local governments benefit from the concept of community at the intersection of ideology and social experiences.

Keywords: Community, local government, community buildings, ideology

Hatay'ın Geleceğini Kaos Ortamında Planlamak

Planning The Future of Hatay in An Environment of Chaos

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Güngördü
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
zehragungordu@gmail.com

Doç. Dr. Erhan Kurtarır
Yıldız Teknik Üniversitesi
erhankurtarir@gmail.com

Öz

6 Şubat 04.17'den itibaren 11 ilde yaşadığımız bugüne kadarki en yıkıcı depremin sarsıcı etkisi ile sadece afet bölgesinde değil tüm ülkede uzunca süre devam edecek olan büyük bir travmayı da toplumsal olarak hep birlikte yaşamaya başladık. Bu travmayı afet bölgesi sakinleri çok daha büyük ölçüde hissetseler de iyileşme çabasını da her aşamada göstermeye devam etmekteler. Yaşanan afetin öncesinde yerleşmelerin güncel sorunlarına ve geleceğine dair tartıştığımız pek çok konu da ertelenmek zorunda kaldı. Afet öncesindeki yerel gündemde tartışılan önemli ve hassas konular halen güncelliğini yitirmemiş olsa da gündemin ilk sırasında deprem ve afet sonrası toparlanma sürecini düşünür hâle geldik. TÜİK tarafından depremin hemen öncesinde yayınlanan 2023 yılı Ocak ayı nüfus verilerine göre Hatay'ın nüfusu 1.699.157 kişidir. Bununla birlikte İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2023 Ocak ayı verilerine göre Hatay ilinde kayıtlı yaklaşık 355.000 Geçici Koruma Kapsamında Korunan Suriye kökenli yabancı kentte ikamet etmekteydi. Yerli ve yabancı nüfus toplamı iki milyonu geçen, bunun içinde de yerel nüfusunun yaklaşık yaklaşık beşte biri () kadar Suriyeliye de ev sahipliği yapan, Hatay gibi büyük bir ilin bu büyüklüğü bir planlı eyleme dönüştüremediği ve dirençli bir kent olmadığı da yaşanan afetlerde görülmüştür. Özellikle uzmanlar tarafından defalarca uyarı yapılmasına rağmen depreme ve benzeri afetlere hazırlıklı olmadığı yaşanan afet sonrasında üzücü biçimde ortaya çıkmıştır. Yaşanan afet sonrasında ortaya çıkan yıkımın etkileri de maalesef halen yeterince iyi analiz edilemediği de görülmektedir. Örneğin yaşanan can ve mal kaybının büyüklüğü ile ilgili halen spekülatif sayılar dolaşmaktadır. Deprem öncesinde de görülmeyen bazı kentsel verilerin deprem sonrası yeniden toparlanma sürecinde de halen görülemediği bu hasar

tespit sürecinde kendini göstermektedir. Yaşadığımız bu kaotik belirsizliğin en somut örneği de kentte bulunan yabancı nüfusun görünürlüğü ve afetten etkilenme büyüklüğüdür. Aslında bunu somutlaştırmak için kentin imar planı verilerine bakmak yeterli olacaktır. Kentin mevcut Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve ilçe düzeyinde hazırlanmakta olan Uygulama İmar Planı ölçeklerinde plan projeksiyon nüfusları hesaplanırken kentin ev sahipliği yaptığı Suriyeli nüfus hiç hesaba katılmadığı için afet sonrası süreçte de hiç hesaba katılmamışlardır. Böylesi bir ortamda kriz yönetiminin daha da büyük zorluklarla ilerletileceği de şaşırtıcı olmayan bir gerçektir. Kentin afet planlaması açısından önemli bir belgesi ve kriz ortamındaki süreç yönetimi yol haritası olan İl Afet Risk Azaltım Planı'nda sadece yaklaşık olarak 478.000 kişilik bir geçici barınma nüfus hesabı yapılmış ve buna dayanan bir risk azaltım stratejisi oluşturulmuştur. Hatay'ın mevcut stratejik, mekânsal ve risk azaltım planlarına rağmen yaşanan afet ve sonrası toparlanma sürecine plansız biçimde yakalanması deprem sonrası süreç yönetiminin de kaos ortamında ve koordinasyonsuzluk içinde kurgulanmasına yol açmıştır. Aslında şu anda ilde plansızlığa rağmen bir gelecek kurgulanmaya çalışılırken bir yandan da yaşanan krizin oluşturduğu akut sorunlara karşı geçici pansuman tedbirler üretilmektedir. Bu ortamda, kentin genel silueti ve kentsel gelişmeler de yavaş yavaş karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Bu çalışma, deprem sonrasında oluşan yeniden toparlanma sürecini barınma, kentsel teknik altyapı, kentin örgütlenme düzeyi ve kentin planlama süreci gibi farklı alt tematik alanlar kapsamında incelemeye çalışacaktır. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen hasar tespit çalışması sonuçları bakanlığın sosyal medya hesaplarında paylaşılmış ve buna göre hasar tespiti yapılan toplam bağımsız bölüm sayısının 911 bin 603 olduğu, bunlardan orta ve üzeri hasarlı olan bağımsız bölüm sayısının da 361 bin 942 olduğu sosyal medya hesaplarında karşımıza çıkmıştır. Bunların 311 bin 785'inin konut, 47 bin 653'ünün ticarethane, 2 bin 504'ü "diğer" kapsamına giren yapılar olduğu paylaşılmıştır. Bağımsız birimler üzerinden bir oranlama yapıldığında kentte her 3 konuttan birinin kullanılamaz hale geldiğini söylemek mümkündür. Bu veriler ışığında, geçici barınma ihtiyacının kent bütününde çok yoğun bir ihtiyaç olduğu ve Hatay İl Afet Risk Azaltım planı hesaplarının bu noktada tutmadığı ve öngördüğünden daha büyük bir afedede nüfusla karşılaşıldığı açıktır. Hatay İl Afet Müdürlüğü'nden alınan Haziran 2023 verilerine göre de şu an 28.269 adet konteynerde 100.656 kişi yaşamaktadır ve henüz konteyner talebinde bulunan 40.000 kişinin konteynere erişemediği bilgisi edinilmiştir. Yani depremin dördüncü ayını geride bıraktığımız bu süreçte hâlen geçici barınma sorunu çözülmemiştir. Konteyner dışında il dışına göç eden nüfusa dair de güvenilir

bir veriye ulaşılamamıştır. Kent dışına çıkan nüfusla ilgili söylentilere göre ise yaklaşık 700.000 kişinin Hatay'dan göç ettiği konuşulmaktadır. Kent dışına çıkmış nüfusun ise mevcut çalışmalarda hesaplara dahil edilmediği, bunlardan kaçının döneceği ile ilgili ya da bu insanlar dönerse geçici barınma ihtiyacının nasıl giderileceğine dair kapsamlı hazırlığın henüz yapılmadığı da bilinmektedir. Şu anda kentte TOKİ eliyle inşa edilmeye başlanan kalıcı konutların, yine deprem öncesinde olduğu gibi, nüfus öngörüsü ve projeksiyonu olmadan yürütüldüğü de görülmektedir. Kentin deprem sonrası teknik altyapı potansiyeli ele alındığında; kentin mevcut nüfusuna yetmeyen eğitim, sağlık, yeşil alan ve diğer kentsel altyapı sistemlerinde depreme bağlı olarak ciddi oranda hasar ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumun da kentten göç etmeye itici bir faktör olarak afetzedelerin karşısında olduğu görülmektedir. Elektrik, su ve internet altyapısı henüz onarılmadığı için kentli nüfus bu hizmetlere erişmekte büyük sıkıntı yaşamaktadır. Bunların yanı sıra, mevsim değişimiyle birlikte kentte haşerelerin artmış olması geçici barınma alanlarında yaşamı zorlaştırmakta ve yerel kamusal hizmetlerinin aksaması nedeniyle kentliler için yaşamı çekilmez hale getirmektedir. Bir diğer konu olarak, deprem sonrası kentin örgütlenme düzeyi irdelenecek olursa; özellikle Antakya'yı odağına alan pek çok sivil girişim çeşitli isimlerle platform olarak kurulmuştur. Ancak bu platformlar da bilgilendirici toplantılar düzenlemenin ötesine geçememiş, kentin yeniden yapılanma aşamasında karar alma sürecine dahil olamamışlardır. Sivil alanda da yaşanan koordinasyonsuzluk sebebiyle, pek çok farklı sivil dayanışma platformunun benzer konuları irdelemesi gerçek yerel gündemin odağının kaybolmasına ve yerelin öncelikli ihtiyaçlarının görünürlüğünün azalmasına yol açmaktadır. Son olarak afet sonrasında kentin planlama süreci incelenirse planlama faaliyetlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hatay Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri ve sivil inisiyatifler olmak üzere dört ayrı koldan ilerletildiği görülür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hatay'ın planlarını belirlediği bir mimar koordinasyonunda yürütmektedir. Henüz mekânsal planlama süreci devam ederken TOKİ'nin de bir yandan kalıcı konutların inşaatına başladığı görülmektedir. Yani planlar hazırlanırken hızlı bir inşa süreci de eş zamanlı olarak kentte devam etmektedir. Cumhurbaşkanlığı 126 sayılı kararnamesiyle planlama yetkileri elinden alınan Hatay Büyükşehir Belediyesi ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile Hatay'da bir ortak Planlama Merkezi kurmuş ve Hatay il geneli için bir Mekânsal Strateji Planı hazırlığı çalışmalarına başlamıştır. Ancak belirtilmelidir ki, bu planın yasal geçerliliği bulunmamaktadır. İlçe belediyeleri ölçeğinde ise yaşanan sürecin Defne ilçesi örneğinde incelenmesi çarpıcı olacaktır. Çünkü deprem öncesi ilçede askıya çıkmış olan 1/1000 Uygulama İmar Planı depremin yaşandığı gün 13 günlük askı sürecindeydi.

Ancak aynı planların, deprem olduktan sonra, askı süresi dondurulmuş ve 05.06.2023 tarihinde 17 günlük bir süre için yeniden askıya çıkarılmıştır. Bunlara ilave olarak, bir grup akademisyenin öncülüğünde Hatay dışında kurulan Ortak Antakya Platformu da Antakya için yeniden yapılanma sürecine dair stratejik yol haritası hazırlamaktadır. Yaptırımı olmayan bu stratejik plan da Hatay için oluşan kaotik planlama ortamını pekiştiren ilginç bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yandan Bakanlık tarafında Hatay bütünü ve ilçeleri için çeşitli planlar hazırlarken, Defne örneğinde de görüldüğü gibi, diğer kurum ve kuruluşlarında eş zamanlı olarak, benzer planlama çalışmalarını yürüttükleri görülmektedir. Koordinasyonsuzluk ve iş birliği eksikliği sebepleriyle oluşan kaotik ortamının kentin geleceği açısından mevcut krizi derinleştiren bir ortam ürettiği açıktır. Özetlemek gerekirse; çok parametreli, çok başlı bu afet sonrası toparlanma ortamında kentin geleceği için tıpkı deprem öncesinde olduğu gibi deprem sonrasında da "plana rağmen plansız ve koordinasyondan yoksun" bir süreç ilerletilmektedir. Kısacası yaşanan büyük yıkıma rağmen planlı bir kent yönetimi anlayışı açısından Hatay'da değişen bir şey olmadığı gibi daha büyük bir kaosa doğru ilerlediği görülmektedir. Bu yaşanan sorunlar karşısında bu bildiri kapsamında kentsin afet sonrası yeniden yapılanma süreci planlama perspektifiyle ele alınacak ve yukarında bahsedilen ve belirtilen dört temel eksen kapsamında derinlemesine incelenerek tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hatay, planlama, deprem

Abstract

With the shocking effect of the most devastating earthquake, we have ever experienced in 11 provinces as of 6 February 04.17, we have started to experience a great trauma that will continue for a long time not only in the disaster area but also in the whole country. Although the residents of the disaster area feel this trauma to a much greater extent, they continue to show their efforts to recover at every stage. Many of the issues that we discussed about the current problems and future of the settlements before the disaster had to be postponed. Although the important and sensitive issues discussed on the local agenda before the disaster have not lost their relevance, we have started to think about the earthquake and post-disaster recovery process at the top of the agenda. According to the January 2023 population data published by TurkStat just before the earthquake, Hatay's population is 1,699,157. However, according to the January 2023 data of the General Directorate of Migration Management of the Ministry of Interior, approximately 355,000 foreigners of

Syrian origin under Temporary Protection registered in Hatay province were residing in the city. It has been seen in the disasters that a large province like Hatay, which has a total population of more than two million locals and foreigners and hosts approximately one-fifth (20 per cent) of the local population, has not been able to transform this size into a planned action and is not a resilient city. The fact that Hatay is not prepared for earthquakes and similar disasters, despite repeated warnings by experts, was sadly revealed in the aftermath of the disaster. Unfortunately, it is also seen that the effects of the destruction after the disaster are still not analyzed well enough. For example, speculative numbers are still circulating about the magnitude of the loss of life and property. It is evident in this damage assessment process that some urban data, which were not seen before the earthquake, are still not seen in the post-earthquake recovery process. The most concrete example of this chaotic uncertainty we are experiencing is the visibility of the foreign population in the city and the extent to which they are affected by the disaster.

In fact, it would be sufficient to look at the city's zoning plan data to concretize this. Since the Syrian population hosted by the city was not taken into account at all while calculating the plan projection populations in the existing Environmental Plan, Master Plan and Implementation Plan being prepared at the district level, they were not taken into account at all in the post-disaster process. In such an environment, it is not surprising that crisis management will be carried out with even greater difficulties. In the Provincial Disaster Risk Mitigation Plan, which is an important document in terms of disaster planning and a roadmap for process management in a crisis environment, only a temporary shelter population of approximately 478,000 people has been calculated and a risk mitigation strategy based on this has been created. Despite Hatay's existing strategic, spatial and risk mitigation plans, the unplanned approach to the disaster and post-disaster recovery process has resulted in a chaotic and uncoordinated post- earthquake process management. This study will attempt to examine the post-earthquake recovery process within the scope of different sub- thematic areas such as housing, urban technical infrastructure, urban organization level and urban planning process. The results of the damage assessment work carried out under the coordination of the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change were shared on the social media accounts of the ministry, and accordingly, the total number of independent units for which damage was assessed was 911 thousand 603, and the number of independent units with moderate or more damage was 361 thousand 942. It was shared that 311 thousand 785 of these were residential buildings, 47 thousand 653 were commercial buildings, and 2 thousand 504 were "other" buildings. When a proportion is made

over independent units, it is possible to say that one out of every 3 houses in the city has become unusable. In the light of these data, it is clear that the need for temporary shelter is very dense throughout the city and that the calculations of the Hatay Provincial Disaster Risk Reduction Plan have not been accurate at this point and that there is a larger population of disaster victims than anticipated. According to June 2023 data from the Hatay Provincial Disaster Directorate, 100,656 people are currently living in 28,269 containers and 40,000 people who have requested containers have not yet been able to access them. In other words, the problem of temporary shelter has still not been solved in the fourth month of the earthquake. Apart from containers, there is no reliable data on the population migrating out of the province. According to rumours about the population that left the city, approximately 700,000 people are said to have migrated from Hatay. It is also known that the population that has left the city is not included in the calculations in the current studies, and that comprehensive preparations have not yet been made on how many of these people will return or how the need for temporary accommodation will be met if these people return. It is also observed that the construction of permanent dwellings in the city by TOKİ is being carried out without any population forecasts and projections, as was the case before the earthquake. When the technical infrastructure potential of the city after the earthquake is analyzed, it is seen that education, health, green areas and other urban infrastructure systems, which are not sufficient for the current population of the city, have been severely damaged due to the earthquake. This situation is seen to be a factor pushing the disaster victims to migrate from the city. Since electricity, water and internet infrastructure has not yet been repaired, the urban population has great difficulty in accessing these services. In addition to these, the increase in pests in the city with the change of season makes life difficult in temporary shelters and makes life unbearable for the urban population due to the disruption of local public services. As another issue, if the level of organization of the city after the earthquake is examined; many civil initiatives, especially focusing on Antakya, were established as platforms with various names. However, these platforms could not go beyond organizing informative meetings and could not be involved in the decision- making process during the reconstruction phase of the city. Due to the lack of coordination in the civic sphere, many different civil solidarity platforms are addressing similar issues, leading to the loss of the focus of the real local agenda and reducing the visibility of the prioritised needs of the locality. Finally, when the planning process of the city after the disaster is analyzed, it is seen that planning activities are carried out by four different branches: the Ministry of Environment and Urbanisation, Hatay Metropoli-

tan Municipality, district municipalities and civil initiatives. The Ministry of Environment and Urbanization carries out Hatay's plans under the coordination of an architect it has appointed. While the spatial planning process is still ongoing, TOKİ has started the construction of permanent housing units. In other words, while the plans are being prepared, a rapid construction process is going on simultaneously in the city. Hatay Metropolitan Municipality, which was stripped of its planning powers by the Presidential Decree No. 126, established a joint Planning Centre in Hatay in cooperation with Istanbul Metropolitan Municipality and started to prepare a Spatial Strategy Plan for Hatay. However, it should be noted that this plan has no legal validity. At the scale of district municipalities, it would be striking to examine the process in the case of Defne district. Because the 1/1000 Implementation Zoning Plan, which was suspended in the district before the earthquake, was in the 13-day suspension period on the day of the earthquake. However, after the earthquake, the suspension period of the same plans was frozen and they were re-suspended on 05.06.2023 for a period of 17 days. In addition to these, the Joint Antakya Platform, established outside Hatay under the leadership of a group of academics, is preparing a strategic road map for Antakya regarding the restructuring process. This strategic plan, which has no sanction, is an interesting example that reinforces the chaotic planning environment for Hatay. While the Ministry is preparing various plans for the whole of Hatay and its districts, other institutions and organizations are simultaneously carrying out similar planning activities, as seen in the Defne example. It is clear that the chaotic environment caused by lack of coordination and co- operation has produced an environment that deepens the current crisis for the future of the city. To summaries; in this multi-parameter, multi-headed post-disaster recovery environment, a process that is "unplanned and uncoordinated despite the plan" is being carried forward for the future of the city after the earthquake, just as it was before the earthquake. In short, despite the great devastation, it is seen that nothing has changed in Hatay in terms of a planned urban management understanding, and that it is moving towards a greater chaos. In the face of these problems, within the scope of this paper, the post-disaster reconstruction process of the city will be handled from a planning perspective and will be examined in depth within the scope of the four basic axes mentioned above and will be opened to discussion.

Keywords: Hatay, planning, earthquake

Şubat Depremlerinin Türkiye'deki On Bir İlde Yol Açtığı Makroekonomik Kayıpların Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma

A Research on Measuring Macroeconomic Losses Caused by February Earthquakes in Eleven Provinces in Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Demirdağ
Atatürk Üniversitesi
idemirdag@atauni.edu.tr

Öz

Depremler sadece vurdukları bölgelere değil, geniş bir coğrafyaya, hatta tüm ülkeye ekonomik zarar veren kritik doğal afetlerden biridir. 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelen 7,7 ve 7,6 MW büyüklüğündeki depremler ile 20 Şubat 2023 günü merkez üssü Yayladağı (Hatay) olan MW 6.4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Bu depremler çevredeki 11 ilde (Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adana, Elazığ, Kilis ve Osmaniye) yüksek düzeyde maddi hasara ve çok sayıda can kaybına neden oldu. Bu çalışmadaki temel amacımız, Şubat 2023'te meydana gelen depremlerinin ülke, 11 ili kapsayan bölge ve iller üzerindeki makroekonomik etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmada, öncelikle depremin ülkenin GSYH'si üzerindeki olumsuz etkilerini tahmin etmeye çalışıyoruz, ardından depremin 11 ili kapsayan bölgenin ve illerin tarım, sanayi, hizmetler, dış ticaret ve istihdamlarındaki kayıpları öngörmeye çalışıyoruz. Şubat Depremlerinin makroekonomik etkilerinin sonuçlarını ortaya koyabilmek için bu çalışma çeşitli veri setlerinden alınan ikincil verileri kullanmıştır. Çalışma ilk olarak, depremin illerdeki yapı stoku üzerindeki yıkıcı etkisini göstermek için, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'ndan (SBP) farklı düzeyde hasar gören bina ve konut sayılarına ilişkin verileri kullanmıştır. İkinci olarak, makale bölgesel ve il düzeydeki makro ekonomik kayıpların hesaplanmasında kritik bir gösterge olan aylık zorunlu sigortalı çalışan sayısına ilişkin verileri Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan edinmiştir. Son olarak, ulusal, bölgesel ve il düzeyindeki makroekonomik etkileri ölçmek için gerekli olan GSYİH, tarım, sanayi, hizmetler, işgücü ve dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınmıştır. Depremlerin ülke düzeyindeki makro ekonomik etkilerini ortaya koyabilmek için iki yol izledik. İlk olarak, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların 2023 ve 2024 yıllarına ait ekonomik büyüme tahminlerini kullanarak

Baz Senaryo'yu hesapladık. İkinci olarak, Türkiye ve diğer ülkelerdeki benzer büyüklükteki depremlerin GSYH üzerindeki etkileri dikkate alınarak, Türkiye için üç olası senaryo oluşturduk. Bölge ve il düzeyinde, depremin GSYH, tarım, sanayi, hizmetler, istihdam ve dış ticarette yol açtığı kayıp miktarlarını hesaplayabilmek için aşağıdaki adımlar takip edilmiştir. İlk olarak, bütün göstergeler için depremin olmadığını varsayan Baz Senaryo'yu oluşturduk. Bu senaryoda, bütün göstergelerin 2023 yılı değerleri son on yıllık ortalama büyüme hızları kullanarak hesaplamaktadır. İkinci olarak, depremin etkisini gösteren Senaryo 1'i oluşturduk. Bütün göstergeler için depremin yol açtığı kaybı şu şekilde hesapladık. Başta, SGK'dan alınan aylık zorunlu sigortalı çalışan sayısının önceki yılın aynı aylarına göre değişim oranlarını hesapladık. 2023 Ağustos'a kadar mevcut olan ancak sektörel ayırım yapmayan bu veri seti, depremden dolayı her ilin ve bölgenin tamamının ne ölçüde istihdam kaybı yaşadığını açık bir biçimde göstermektedir. Ardından, ekonomik büyümenin, üretimin ve ticaretin önemli bir girdisi olduğundan, istihdamdaki ortalama kaybın GSYH ile diğer sektörlere ve dış ticarete de benzer şekilde yansıyacağını düşünmekteyiz. Bu nedenle, şubat-ağustos arası ortalama zorunlu sigortalı sayısındaki kayıp oranlarını kullanarak, her il ve bölge için GSYH, sektörler, işgücü göstergeleri ve dış ticaretteki kayıp miktarlarını hesapladık.

Elde edilen bulgular depremin hem illerin hem de tüm bölgenin tarım, sanayi ve hizmetler sektörüyle birlikte dış ticaret ve istihdam yapısında kayda değer tahribatlar yaratacağına işaret etmektedir. Ancak, oluşan tahribat düzeyinin illerin depremde zarar görme düzeylerine göre önemli ölçüde farklılaşması beklenmektedir. Depremden en çok etkilenen Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Malatya'nın toplamda en fazla zarar gören iller olması beklenirken, Gaziantep'in özellikle sanayide, Diyarbakır ve Şanlıurfa'nın ise tarım sektörü en yüksek kaybı yaşaması beklenmektedir. Böylece, bu araştırma, depremden hemen sonraki iki yılda oluşabilecek makroekonomik zararları ortaya koyarak hem politika yapıcılarına hem de sonraki araştırmalara rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, önceki çalışmalardan farklı olarak, çeşitli ölçek ve kategorileri kullanarak depremin bütün sektörler üzerindeki olası etkilerini daha doğru bir biçimde tahmin etmeye çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, GSYİH, tarım, sanayi, hizmetler

Abstract

Earthquakes are one of the critical natural disasters that cause economic damage not only to the regions they hit, but also to a wide geography and

even to the entire country. On February 6, 2023, two earthquakes with 7.7 and 7.6 Mw magnitudes occurred in Pazarcık and Elbistan districts of Kahramanmaraş, and on February 20, 2023, an earthquake of magnitude 6.4 occurred with the epicenter in Yayladağı (Hatay). These earthquakes caused high levels of material damage and many deaths in 11 surrounding provinces (Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adana, Elazığ, Kilis and Osmaniye) (see Figure 2). Our main purpose in this study is to reveal the macroeconomic effects of the earthquakes that occurred in February 2023 on the country, the region covering 11 provinces, and the provinces. In the study, we first try to estimate the negative effects of the earthquake on the country's GDP, and then we try to predict the losses in agriculture, industry, services, foreign trade and employment of the region and provinces. To reveal the results of the macroeconomic effects of the February Earthquakes, this study used secondary data from various data sets. First, the study used data on the number of buildings and residences damaged at different levels from the Strategy and Budget Presidency (SBP) to show the devastating impact of the earthquake on the building stock in the provinces. Second, the article got data on the number of monthly compulsory insured employees, which is a critical indicator in calculating macroeconomic losses at regional and provincial levels, from the Social Security Institution. Finally, GDP, agriculture, industry, services, labour force and foreign trade data necessary to measure macroeconomic impacts at national, regional and provincial levels were obtained from the Turkish Statistical Institute. We followed two methods to reveal the macroeconomic effects of earthquakes at the country level. First, we calculated the Base Scenario using the economic growth forecasts of international organizations such as the IMF and the World Bank for 2023 and 2024. Second, considering the effects on GDP of earthquakes of similar magnitude in Türkiye and other countries, we created three possible scenarios for Türkiye: At the regional and provincial level, the following steps were followed to calculate the losses caused by the earthquake in GDP, agriculture, industry, services, employment and foreign trade. First, we created the Base Scenario, which assumes no earthquake for all indicators. In this scenario, the 2023 values of all indicators were calculated using the average growth rates of the last ten years. Second, we created Scenario 1, which shows the impact of the earthquake. We calculated the loss caused by the earthquake for all indicators as follows. First, we calculated the change rates in the number of monthly compulsory insured employees received from SSI (2023) compared to the same months of the previous year. This data set, which was available until August 2023 but did not differentiate by sector, clearly showed the extent of employment loss in each province and

region due to the earthquake. Then, since it is a critical input of economic growth, production and trade, we think that the average loss in employment will be similarly reflected in GDP, other sectors and foreign trade. Thus, using the loss rates in the average number of compulsory insured employees (between February and August), we calculated the loss amounts in GDP, sectors, labour force indicators and foreign trade for each province and region.

The findings indicate that the earthquake will cause significant damage to the agriculture, industry and services sectors, as well as the foreign trade and employment structure of both the provinces and the entire region. However, the level of destruction is expected to differ significantly according to the earthquake damage levels of the provinces. While Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş and Malatya, which were most affected by the earthquake, are expected to be the most damaged provinces in total, Gaziantep is expected to experience the highest loss in industry, while Diyarbakır and Şanlıurfa are expected to experience the highest loss in agriculture. Accordingly, this research aims to guide both policy makers and subsequent research by revealing the macroeconomic damages that may occur in the two years immediately after the earthquake. In addition, unlike previous studies, it tries to estimate the possible effects of the earthquake on all sectors more accurately by using various scales and categories.

Keywords: Earthquake, GDP, agriculture, industry, services

Afet Sonrası Konut Sorununa Alternatif Bir Çözüm: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi Sonrası Artımlı Konut Tasarımı Önerisi

An Alternative Solution to Post-Disaster Housing Problem: Incremental Housing Design Proposal after the February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake

YL Öğrencisi Ezgi İdil Tiryaki
İstanbul Üniversitesi
ezgiidiltiryaki@ogr.iu.edu.tr

YL Öğrencisi Eylem İpci
İstanbul Teknik Üniversitesi
ipci20@itu.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de deprem sonrası barınma ihtiyacının giderilmesine yönelik geleneksel olarak uygulanan yöntemlere daha sürdürülebilir bir alternatif sunmaktır. Geniş çaplı etkilere sahip afetler meydana geldikten sonra ortaya çıkan en büyük olumsuzlukların başında barınma sorunu gelmektedir. Özellikle deprem gibi konutların ağır hasar alabileceği ve barınmak için tamamen elverişsiz olabileceği durumlarda konut stratejilerinin geliştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu sebeple deprem sonrası oluşturulacak konutlara yönelik araştırmalar ve kamu politikalarının geliştirilmesi, barınma ihtiyacına yanıt verme ve deprem karşısında kentsel dirençliliği arttırma potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda önem kazanmaktadır. Bu araştırma, Türkiye'de mevcut olarak uygulanmakta olan sürdürülebilir olmaktan uzak geçici barınma yerleşimi tasarımlarına; kentsel dirençliliği sosyal, ekonomik, çevresel ve kurumsal olarak destekleyen artımlı konut modelini alternatif bir konut biçimi olarak sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında artımlı konut modeline dair bilimsel makaleler, vaka çalışmaları ve raporlar dahil olmak üzere mevcut literatürün kapsamlı bir incelemesi yapılmıştır. Bu sayede artımlı konuta dair ilkeler, fırsatlar ve zorluklar ortaya konmuştur. Ayrıca, artımlı konut uygulamasına ilişkin pratik örnekler ve vaka çalışmaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında artımlı konut ilkelerine göre konut tasarımını örneklendirmek için Türkiye'de 6 Şubat 2023'te mey-

dana gelen depremden etkilenen illere özel olarak odaklanılmıştır. Etkilenen tüm illeri kapsayan ortak bir üretim modeli geliştirmek için coğrafi uygunluk ve kapasite dikkatle değerlendirilmiştir. Etkilenen toplulukların karşılaştığı ihtiyaç ve zorluklar depremin ardından yayınlanan gazete haberleri, raporlar ve makaleler incelenerek değerlendirilmiştir. Bu araştırma 6 Şubat depreminden etkilenen iller özelinde gerçekleştirilmiş olsa da bulguların afet sonrası benzer barınma sorunlarıyla karşı karşıya olan diğer bölgeler için de bir referans işlevi görmesi beklenmektedir. Özetle, araştırmanın yöntemi artımlı konut ilkelerine dayalı kapsamlı bir geçici barınma modeli geliştirmek için mevcut literatürün kapsamlı bir incelemesini ve pratik örneklerin analizini içerir.

Deprem sonrası barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik geleneksel olarak uygulanan yöntemler; depremin ardından öncelikle acil barınma ihtiyacının karşılanması, ardından geçici barınma alanlarının oluşturulması ve kalıcı konutların inşasını kapsar. Acil barınma ihtiyacının karşılanması kapsamında depremi izleyen ilk günlerde genellikle çadırlarla barınma ihtiyacı karşılanır. Bu aşama, geçici barınma yerleşimleri kullanıma hazır hale getirilene kadar kısa bir süreliğine tercih edilir. Geçici barınma yerleşimleri, yeni kalıcı konutların inşa edilme süresine kadar kullanılması öngörülen çoğunlukla prefabrik konutlardır. Kalıcı konutların inşa süreci yaşanan afetin boyutuna ve ekonomik/teknolojik koşulların düzeyine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde afet sonrası rehabilitasyon sürecinin bu koşulların tam olarak sağlanamamasından kaynaklı olarak uzun zaman alacağı varsayıldığında, geçici barınma yerleşimlerinin kullanım süresi de öngörülenden daha uzun bir zaman dilimini kapsar. Bu süre içinde geçici barınma yerleşimleri kullanıcıların gündelik yaşam pratiklerini sürdürebilmeleri için uygun koşulları sağlamaktan uzak kalmaktadır. Bu durum; özel olarak kullanıcıları ve genel olarak toplumu ekonomik, sosyal ve çevresel düzeyde oluşabilecek baskı unsurlarına karşı dirençsiz kılmaktadır. Geleneksel yöntemlerin bir diğer sürdürülemez yanı ise kalıcı konutların inşası tamamlandığında ilk iki aşamada kullanılan kaynağın ve alanın yeniden işlevlendirilemeyecek durumda olmasıdır. Artımlı konut modeli; kentlerde konut maliyetlerini azaltacak önlemlerle yoksul ailelerin kendi konutlarını ihtiyaçlarına göre ve imkânları çerçevesinde geliştirmesine olanak sağlayan katılımcı bir süreci kapsar. Artımlı konutların en önemli özelliği konutlardaki eklentilerin yasal bir çerçevede oluşturularak gereken teknik ve kredi desteğinin devlet tarafından sağlanmasıdır. Artımlı konutların kullanım durumu ülkelerin ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Kimi ülkelerde hızlı veya çarpık kentleşmenin yol açtığı sosyo-ekonomik ve fiziksel sorunlarla başa çıkabilmek için uygulanırken kimi ülkelerde doğal afetler nedeniyle evsiz ka-

lan insanların barınma ihtiyaçlarını hızlı bir şekilde giderebilmek için bu yöntemden faydalanılmaktadır. Türkiye'de 6 Şubat depreminden etkilenen iller özelinde önerilen artımlı konut modeli, yerel kapasitenin sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilen, büyüme ve gelişmeyi desteklemesiyle kullanıcıların adaptasyonunu kolaylaştıran bir model olarak tasarlanmıştır. Afet sonrasında artımlı konut kullanımı, toplumun kırılganlığını arttıran baskı unsurlarını geçici ve kalıcı barınma arasında bir köprü oluşturan esnek ve katılımcı bir modelle hafifletme potansiyeline sahiptir. Sonuç olarak bu araştırma, artımlı konut modelinin Türkiye'de deprem sonrası konut ihtiyacına alternatif bir çözüm olarak uygulanabileceğini göstermektedir. Artımlı konut, devlet tarafından sağlanan teknik destek ve kredi desteği gibi yollarla kullanıcıların yasal çerçeve içinde kendi konutlarını geliştirmelerini sağlayarak, sürdürülebilir barınma seçenekleri sunar. Ayrıca model, sosyal ve çevresel bağlantıların yeniden kurulmasını kolaylaştırarak toplumun iyileşmesine ve entegrasyonuna katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Araştırma, Türkiye'de 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremden etkilenen tüm illeri kapsayan, artımlı konut ilkelerine bağlı bir üretim modeli sunmayı amaçlamaktadır. Sürdürülebilir ve katılımcı bir yaklaşımı benimseyen model, toplumsal ve kentsel dirençliliği artırmayı ve toplumun iyileşme sürecini desteklemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geçici barınma yerleşimi, kentsel dirençlilik, artımlı konut, barınma krizi, kalıcı yerleşimler

Abstract

The aim of this research is to provide a more sustainable alternative to the traditionally practiced methods for addressing post-earthquake housing needs in Turkey. After the occurrence of disasters with widespread impacts, one of the biggest problems that arise is the housing problem. It is inevitable to develop housing strategies, especially in cases such as earthquakes, where dwellings may be severely damaged and completely unsuitable for shelter. For this reason, researches and public policies for post-earthquake housing is important given its potential to respond to housing needs and increase urban resilience in the face of earthquakes. This research aims to present the incremental housing model, which supports urban resilience socially, economically, environmentally and institutionally, as an alternative form of housing to the unsustainable temporary shelter settlement designs currently being implemented in Turkey. The research conducted a comprehensive review of existing literature on the incremental housing model, including scientific arti-

cles, case studies and reports. This helped to identify the principles, opportunities and challenges of incremental housing. Practical examples and case studies of incremental housing implementation are also examined. To exemplify housing design according to incremental housing principles, the study focuses specifically on the provinces affected by the earthquake that occurred on February 6, 2023 in Turkey. Geographical suitability and capacity were carefully considered to develop a common production model covering all affected provinces. The needs and challenges faced by the affected communities were assessed by analyzing newspapers, reports and articles published after the earthquake. Although this research was conducted in the provinces affected by the February 6 earthquake, the findings are expected to serve as a reference for other regions facing similar post-disaster housing challenges. In summary, the research methodology includes a comprehensive review of existing literature and analysis of practical examples to develop a comprehensive temporary shelter model based on incremental housing principles.

The methods traditionally applied to meet the need for shelter after an earthquake include first meeting the need for emergency shelter after the earthquake, followed by the creation of temporary shelter areas and the construction of permanent housing. In the first days following the earthquake, emergency shelter needs are usually met with tents. This phase is preferred for a short period of time until temporary shelter settlements are ready for use. Temporary shelters are mostly prefabricated dwellings that are intended to be used until the construction of new permanent dwellings. The construction process of permanent housing may vary depending on the scale of the disaster and the level of economic/technological conditions. Assuming that the post-disaster rehabilitation process in undeveloped and developing countries will take a long time due to the lack of these conditions, the period of use of temporary shelter settlements also covers a longer period of time than anticipated. During this period, temporary shelters are far from providing the appropriate conditions for users to continue their daily life practices. This makes users in particular, and society in general, vulnerable to economic, social and environmental pressures. Another unsustainable aspect of traditional methods is that once the construction of permanent housing is completed, the resources and space used in the first two phases cannot be repurposed. The incremental housing model involves a participatory process that enables poor families to develop their own housing according to their needs and within their means through measures to reduce housing costs in cities. The most important feature of the incremental housing model is the legal framework for the additions to housing units and the provision of the necessary technical and credit support by the state. The use of incremental housing

varies according to the needs of countries. In some countries, this method is used to cope with socio-economic and physical problems caused by rapid or unplanned urbanization, while in other countries it is used to quickly meet the housing needs of people left homeless by natural disasters. The incremental housing model proposed for the provinces affected by the February 6 earthquake in Turkey is designed as a model that facilitates the adaptation of users by using local capacity in a sustainable way and supporting growth and development. Incremental housing in the aftermath of a disaster has the potential to alleviate the pressures that increase community vulnerability through a flexible and participatory model that bridges the gap between temporary and permanent housing. In summary, this research shows that the incremental housing model can be applied as an alternative solution to the post-earthquake housing need in Turkey. Incremental housing provides sustainable housing options by enabling users to develop their own housing within the legal framework through technical assistance and credit support provided by the state. The model also has the potential to contribute to community recovery and integration by facilitating the re-establishment of social and environmental connections. The research aims to present a production model based on incremental housing principles that covers all provinces in Turkey affected by the earthquake that occurred on February 6, 2023. Adopting a sustainable and participatory approach, the model aims to increase social and urban resilience and support community recovery.

Keywords: Temporary shelter settlement, urban resilience, incremental housing, housing crisis, permanent settlements

Depremden Sonra İnşa Edilen Yapıların Sürdürülebilirlik Açısından Yaşam Döngülerinin Değerlendirilmesi

Life-cycle Assesment of Buildings Built After the Earthquake in terms of Sustainability

Elif Güler
Şehir Plancısı, TEPAV
elif.guler@tepav.org.tr

Öz

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerin, kentler ve canlılar üzerinde yıkıcı etkileri olmuştur. 11 ili kapsayan bu deprem, yaklaşık 14 milyon insanı ve 4,5 milyon konut birimini etkilemiştir. Ülkemizde yaşanılan bu afette, yaklaşık 520 bin bağımsız bölüm yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman ve Osmaniye'de bulunan yapıların hasar durumları incelendiğinde; %27.08'i hasarsız, %35.71'i az hasarlı, %21.82'si orta hasarlı, %6.71'i yüksek hasarlı ve %8.68 bina yıkılmıştır. Depremden sonra yeniden inşa sürecinin nerede, nasıl ve ne zaman olacağına dair tartışmalar gündeme gelmiştir. 25 Nisan itibari ile Cumhurbaşkanı Erdoğan, deprem bölgesinde inşa süreci başlatılan konut sayısının 113 bin, bilfiil temeli atılan konut sayısının 47 bin olduğunu söylemiştir. Ancak afet sonrası yeniden yapılanma süreci, kapsamlı bir şekilde düşünülmesi gereken en önemli konudur. İnşa edilecek konutların mekânsal, çevresel, ekonomik ve sosyal açılardan sürdürülebilir olması ve tüm canlıların bir diğer önemli sorunu olan iklim değişikliğine karşı dirençli olması gerekmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmada, afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde inşa edilecek konutların yaşam döngülerinin sürdürülebilirlik açısından kapsamlı bir değerlendirmesi yapılacaktır. İlk olarak, Avrupa Yeşil Mutabakatı ile temellenen "enerji verimliliği" ve "karbon nötr" kavramlarına yönelik sürdürülebilir konut kavramının tanımı, bu kavramın sahip olduğu sosyal, çevresel ve ekonomik açılardan boyutları ve sürdürülebilir konutun avantaj ve dezavantajları aktarılacaktır. Böylece sürdürülebilir konut kavramına dair bir çerçeve sunulmuş olunacaktır. Yaşam döngüsü değerlendirmesi, bir yapının yaşam döngüsünün tüm aşamalarını kapsayacak şekilde çevresel, ekonomik ve sosyal olarak yapının özelliklerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Konut

üretiminden başlayarak yıkıma kadar olan her aşama, bina yaşam döngüsünde çevreye verilen etkileri kapsamaktadır. Bir yapı veya yapı adasının yaşam döngüsü boyunca çevreye verdiği etkileri minimuma düzeye ulaştırmak doğrudan sürdürülebilirlik ile ilişkilidir. Yaşam döngüsü değerlendirmesi, yapıların sürdürülebilirliğini artırmak için kullanılan bir araç olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, ülkemizde yaşanan deprem felaketi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde inşa edilecek konut birimleri incelenecektir. Geçici barınma üniteleri ile kalıcı olarak inşa edilecek yapılar iki kategoriye ayrılarak özellikleri aktarılacaktır. İncelenecek olan tüm yapılarda kullanılan malzemeler ve miktarları, yapıların kat sayıları ve kapladıkları alanlar göz önünde bulundurularak yaşam döngüsü değerlendirmesi için bir altlık oluşturulacaktır. Bu sayede çalışmanın sonunda, yapıların ve bu yapılarda kullanılan malzemelerin çevreye vermiş oldukları zarar, karbondioksit emisyon miktarları üzerinden hesaplanacaktır. Bu çalışma yapılırken, Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO)standartlarından biri olan EN 15978 (Sustainabilityof Construction Works: Assessment of Environmental Performance of Buildings) referans alınmış ve yapılara dair karbondioksit emisyon miktarları hesaplanırken, OneClick LCA Programından faydalanılmıştır. Sonuç olarak, kapsamlı ve bütüncül bir anlayış ile konut ve konut alanlarının sürdürülebilirlik anlayışı ile ele alınması bugün olduğu kadar gelecek nesiller için de çok önem taşımaktadır (Beşiroğlu ve Özmen2,022). Ülkece yaşadığımız bu felaketi bir daha yaşamamak için zemin etütlerinin yapılması, sosyal, ekonomik ve kültürel dokuların incelenerek mekânsal ihtiyaçların belirlenmesi, yerel özelliklere uygun yapı ve malzeme türlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Öte yandan bu maddelere dikkat edilirken, konut alanlarının çevreye yaymış oldukları emisyon miktarları da düşünülerek afet sonrası yeniden yapılanma süreci planlanmalıdır. Avrupa Birliği'ne göre (2019), yapıların inşa, kullanım ve renovasyon süreçleri sırasında küresel enerjinin yaklaşık %40'ı kullanılmaktadır. Böylece, yapıların inşa aşamasından yıkımına kadar kullanılan enerjinin çok fazla olduğu gözler önüne serilmektedir. Böylece yapılar için yaşam döngüsü değerlendirmesi yapmak çevreye yayılan enerji miktarını azaltmak için iyi bir yoldur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, sürdürülebilirlik, yaşam döngüsü değerlendirmesi

Abstract

On 6 February 2023, the Kahramanmaraş earthquake in Turkey had devastating effects on cities and living beings. Covering 11 provinces, this earthquake affected approximately 14 million people and 4.5 million housing units. In this disaster experienced in our country, approximately 520 thousand independent units were destroyed or heavily damaged. When the damage conditions of the buildings in Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman and Osmaniye are analysed; 27.08% were undamaged, 35.71% were slightly damaged, 21.82% were moderately damaged, 6.71% were highly damaged and 8.68% buildings were demolished. After the earthquake, discussions on where, how and when the reconstruction process would take place came to the agenda. As of 25 April, President Erdoğan stated that the number of houses in the earthquake zone for which the construction process has started is 113 thousand and the number of houses for which the foundations have actually been laid is 47 thousand. However, the post-disaster reconstruction process is the most important issue that needs to be considered comprehensively. The houses to be built should be sustainable in terms of spatial, environmental, economic and social aspects and should be resistant to climate change, which is another important problem of all living beings.

In this study, a comprehensive assessment of the life cycles of the houses to be built in the post-disaster reconstruction process will be made in terms of sustainability. Firstly, the definition of sustainable housing in terms of "energy efficiency" and "carbon neutrality" concepts based on the European Green Deal, the social, environmental and economic dimensions of this concept and the advantages and disadvantages of sustainable housing will be presented. Thus, a framework for the concept of sustainable housing will be presented. Life cycle assessment aims to improve the environmental, economic and social characteristics of a building by covering all stages of its life cycle. Starting from housing production to demolition, each stage of the building life cycle covers the impacts on the environment. Minimizing the environmental impacts of a building or building island throughout its life cycle is directly related to sustainability. Life cycle assessment is defined as a tool used to increase the sustainability of buildings. In this research, the housing units to be built in the reconstruction process after the earthquake disaster in our country will be analyzed. Temporary shelter units and permanent structures will be divided into two categories and their characteristics will be presented. The materials and quantities used in all the buildings to be examined, the number of stories of the buildings and the areas they cover will be taken into consideration and a basis for life cycle assessment will be created.

In this way, at the end of the study, the damage caused to the environment by the buildings and the materials used in these buildings will be calculated on the basis of carbon dioxide emission amounts. During this study, EN 15978 (Sustainability of Construction Works: Assessment of Environmental Performance of Buildings) was taken as a reference and OneClick LCA Programme was used to calculate the carbon dioxide emission amounts of the buildings. As a result, addressing housing and housing areas with a comprehensive and holistic understanding of sustainability is of great importance for future generations as well as today (Beşiroğlu and Özmen, 2022). In order not to experience this disaster again, it is necessary to make ground surveys, to determine spatial needs by examining social, economic and cultural textures, and to determine the types of structures and materials suitable for local characteristics. On the other hand, while paying attention to these items, the post-disaster reconstruction process should be planned by considering the amount of emissions emitted by the housing areas to the environment. According to the European Union (2019), approximately 40% of global energy is used during the construction, use and renovation processes of buildings. Thus, it is revealed that the energy used from the construction phase to the demolition of buildings is very high. Thus, conducting a life cycle assessment for buildings is a good way to reduce the amount of energy emitted into the environment.

Keywords: Earthquake, sustainability, life-cycle assessment

Cumhuriyet'ten Günümüze Büyük Depremler ve Konut Politikaları

Major Earthquakes and Housing Policies from the Republic to the Present

Arş. Gör. Dr. İpek Sürmeli Söğüt
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ipeksurmeli@kmu.edu.tr

Öz

Türkiye, jeolojik konumu nedeniyle Kuzey Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Batı Anadolu deprem kuşakları üzerinde yer almaktadır. Ayrıca Türkiye yüzölçümünün %42'si birinci deprem kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Tarih boyunca Türkiye'de pek çok kez deprem felaketi ile karşılaşılmıştır ve daha da karşılaşılacağı bilimsel gerekçelerle belirtilen yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte deprem felaketi yaşanmadan önce alınacak önlemlerle deprem felaketinin yıkıcı etkilerini en aza indirmek mümkündür. Çünkü yaşanan deprem felaketleri sonrasında yıkılan veya hasar gören binalar, depremzedelerin ciddi bir barınma sorunuyla karşılaşmasına neden olmaktadır. Ancak, Cumhuriyet'ten günümüze uygulanan konut politikalarının deprem felaketleri yaşanmadan önce önlemler almaktan ziyade depremler yaşandıktan sonra uygulamaya geçirildiği görülmektedir. Çalışma, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde yaşanan büyük depremler ve uygulanan konut politikalarını ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaçla çalışmada; Cumhuriyet tarihinin hemen başında meydana gelen 1924 Erzurum Depremi ve ciddi can ve mal kayıplarına sebep olmaları nedeniyle 1939 Erzincan Depremi, 1992 Erzincan Depremi, 1999 Marmara Depremleri, 2011 Van Depremi ve son olarak yaşadığımız 2023 Kahramanmaraş Depremleri ile uygulanan konut politikaları incelenmiştir. Ayrıca bu çalışma, geçmiş deneyimlerin ışığında, gelecekte karşılaşılması muhtemel depremlerle mücadelede daha etkili ve sürdürülebilir konut politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunma amacı taşımaktadır. Çalışmada literatür taraması ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Konuya ilişkin makale, kitap, gazete, rapor ve istatistiki verilerden yararlanılmıştır. Tarihi bir akış içerisinde deprem felaketleriyle mücadeleye ilişkin konut politikaları ile ilgili kanuni düzenlemelere de yer verilmiştir.

1999 Marmara Depremleri ile 2011 Van Depreminin ardından Türkiye'de, afet risk yönetimi ve kentsel dönüşüm konusunda çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2012 yılında Kentsel Dönüşüm Kanunu olarak bilinen 6306 Sayılı

Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi olumlu bir gelişme olarak görülse de deprem riski bulunan binaların yıkılıp yeniden yapılması amacını taşıyan bu kanun, uygulamada gerçekte afet riski taşıyan alanlardan ziyade rant elde edilmek istenen alanların dönüştürülmesi şeklinde vuku bulmuştur. Yapı Denetim Sistemi uygulaması başlatılmış, afet riski yüksek bölgelerde yapılaşmaya sınırlamalar getirilmiş ve mevcut yapı stokunun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Ancak bu düzenlemelerin uygulamada başarılı olamadığı, ortaya çıkan konut açığının kapatılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Afet yönetiminin kurumsal yapısındaki çok başlılık ve sıkça değişen görev tanımları deprem sonrası afet yönetiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sekteye uğratmıştır. Örneğin yer seçimlerine ilişkin raporların hazırlanma yetkisi gibi deprem sonrası yapılacak konutların belirlenmesinde hayati öneme sahip olan bir konu 5902 Sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığından alınıp AFAD Başkanlığına verilmiştir. Bakanlığın adı Çevre ve Şehircilik şeklinde değiştirilince ise bu yetkilerin kısmen yeni Bakanlığa devri söz konusu olmuştur. Ayrıca yer seçimi konusunda ekonomik, mekânsal ve sosyal birtakım sorunlarla karşılaşılmıştır. Deprem felaketleri sonrası depremzedelerin barınma sorunu ilk olarak konteyner ve çadırlarla, prefabrik evler gibi geçici yollarla çözülmeye çalışılmaktadır. Daha sonra yaşanan deprem felaketleri sonrasında depremzedelere kısa süreli kira yardımları yapılmıştır. Deprem felaketleri yaşanmadan önce kiracı olan depremzedelere ilişkin konut politikaları geçici süreyle kira yardımları ile sınırlı kalırken mülk sahiplerinin hak sahibi olarak görülmesiyle barınma sorununa yönelik çözümler üretildiği dikkat çekmektedir. Bu durumda hâlihazırda ev sahibi olmayan depremzedelerin var olan konut sorunu deprem sonrası konut krizi haline girmekte ve bu kesimi daha çok olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak, coğrafi konumu nedeniyle büyük depremlere maruz kalan bir ülke olan Türkiye'de, 1950'lerden 1990'lara kadar deprem risklerini göz ardı eden ve plansız bir kentleşme süreci yaşanmıştır. Bu dönemden sonra ise özellikle 1999 Marmara Depremleri ile 2011 Van Depremi'nin ardından Türkiye'de çeşitli yasal düzenlemeler yapılsa da bu düzenlemelerin uygulamada başarılı olamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Önceki dönemde yaşanan depremlerden ders çıkarılmamış, rant uğruna günü kurtarmaya yönelik çözümler üretilmiştir. Cumhuriyetten günümüze bir asırlık süreçte Türkiye'de, deprem sonrası tüm kesimlerin konut sorununa çözüm bulacak bütüncül bir planlama, strateji ve uygulama getirilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Konut politikaları, deprem, afet yönetim

Abstract
Due to its geological position, Turkey is located on the Northern Anatolia, Southeastern Anatolia and Western Anatolia earthquake belts and 42% of its surface area is on the first earthquake belt. It is an undeniable fact that Turkey has experienced earthquake disasters many times throughout history and will continue to do so. However, it is possible to minimize the destructive effects of earthquake disasters by taking precautions before the earthquake disaster occurs. Because the buildings destroyed or damaged after earthquake disasters cause earthquake victims to face a serious housing problem. However, it is observed that the housing policies implemented since the Republic of Turkey have been implemented after earthquakes rather than taking precautions before earthquake disasters occur. The study aims to address the major earthquakes in the history of the Republic of Turkey and the housing policies implemented. For this purpose, this study examines the housing policies implemented after the 1924 Erzurum Earthquake, which occurred at the beginning of the Republic's history, and the 1939 Erzincan Earthquake, 1992 Erzincan Earthquake, 1999 Marmara Earthquakes, 2011 Van Earthquake and the recent 2023 Kahramanmaraş Earthquake, which caused serious loss of life and property. In addition, in the light of past experiences, this study aims to contribute to the development of more effective and sustainable housing policies to combat future earthquakes. Literature review and document analysis methods were used in the study. Articles, books, newspapers, reports and statistical data on the subject have been utilized. Legal regulations related to housing policies and housing policies for combating earthquake disasters in a historical flow are also included.

After this period, especially after the 1999 Marmara Earthquakes and 2011 Van Earthquake, various legal arrangements were made in Turkey on disaster risk management and urban transformation. Although the enactment of the Law No. 6306 on the Transformation of Areas Under Disaster Risk, known as the Urban Transformation Law, in 2012 was seen as a positive development, this law, which aims to demolish and reconstruct buildings at risk of earthquakes, has in practice been realized as the transformation of areas where rent is to be obtained rather than areas at risk of disaster. The Building Inspection System was introduced, restrictions were imposed on construction in areas with high disaster risk, and efforts to strengthen the existing building stock gained momentum. However, it has been concluded that these regulations have not been successful in practice and the housing deficit has not been closed. The multi-headedness in the institutional structure of disaster management and frequently changing job descriptions have

disrupted the healthy conduct of post-earthquake disaster management. For example, an issue that is of vital importance in determining the houses to be built after the earthquake, such as the authority to prepare reports on site selection, was taken from the Ministry of Public Works and Settlement and given to the AFAD Presidency with the Law No. 5902 on the Organization and Duties of the Disaster and Emergency Management Presidency. When the name of the Ministry was changed to Environment and Urbanization, these powers were partially transferred to the new Ministry. In addition, some economic, spatial and social problems were encountered regarding location selection. After earthquake disasters, the housing problem of earthquake victims is first tried to be solved by temporary means such as containers, tents and prefabricated houses. Later, after the earthquake disasters, short-term rental assistance was provided to earthquake victims. It is noteworthy that while housing policies for earthquake victims who were tenants before the earthquake disasters were limited to temporary rental assistance, solutions to the housing problem were produced by considering property owners as beneficiaries. In this case, the housing problem of earthquake victims who do not already own a house becomes a housing crisis after the earthquake and affects this group more negatively. In conclusion, Turkey, a country exposed to major earthquakes due to its geographical location, has experienced an unplanned urbanization process that ignored earthquake risks from the 1950s to the 1990s. After this period, although various legal regulations were made in Turkey, especially after the 1999 Marmara Earthquakes and the 2011 Van Earthquake, it was concluded that these regulations were not successful in practice. No lessons were learned from the earthquakes experienced in the previous period, and solutions were produced to save the day for the sake of profit. A holistic planning, strategy and implementation that would find a solution to the housing problem of all segments of society after the earthquake has not been implemented in Turkey for a century from the Republic to the present.

Keywords: Housing policies, earthquake, disaster management

Büyükşehir ve Bütünşehir Tartışmaları Kıskacında Köylerin Geleceği

The Future of Villages in the Grip of Metropolitan and Integrated Municipality Discussions

Dr. Öğr. Üyesi Sezgin Sezgin
Kırklareli Üniversitesi
sezgin_sezqin@hotmail.com

Doktora Öğrencisi Müslüm Yıldız
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
yildizmuslum@outlook.com

Öz

Türkiye Cumhuriyeti, yerel yönetim yapısını Osmanlı Devleti'nden miras almıştır. Osmanlı'da yerel yönetimler; kurumlar ve kişiler tarafından idare edilmiştir. Kadı, muhtesip, subaşı, imam, vakıf, lonca ve mahalle teşkilatı gibi otorite ve kurumlar, yereldeki yetki paylaşımının taraflarını oluşturmaktaydı. Tanzimat'tan sonra Osmanlı'daki yerel yönetim birimleri, modern anlamda bir dönüşümle karşılaşmıştır. 1855 yılında İstanbul Şehremaneti ile başlayan süreç, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanına kadar çeşitli aşamalardan geçerek devam etmiştir. Bir yerel yönetim birimi olan köy yönetimi, Batı'dan alınan yerel yönetim birimlerinin aksine Osmanlı'nın kendi iç dinamikleri ile ürettiği kendine özgü bir yerel yönetim birimidir. Henüz tüzel kişilik tanınmasa da köylere ilişkin hükümlerin yer aldığı ilk yasal metin, 1864 Vilayet Nizamnamesi olmuş, köylerin tüzel kişilik kazanmaları için ise Cumhuriyet döneminde 1924 yılında çıkartılan 442 sayılı Köy Kanunu'nu beklemek gerekmiştir. Cumhuriyetin ilanının ardından yerel yönetim birimleri ile ilgili çok sayıda yasal düzenleme hayata geçirilmiştir. Söz konusu düzenlemeler uzun yıllar yürürlükte kalmış, birçoğunun değişmesi 2000'li yıllardan sonra mümkün olmuştur. Türkiye'de 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelişinin ardından kamu yönetimine ilişkin çeşitli yasal düzenlemelerin hazırlığı başlamıştır. 2003 yılındaki Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı yürürlüğe girememiş olsa da- bu alandaki çalışmaların ilk adımını oluşturmaktadır. Bu girişimin sonuçsuz kalması, birçok yerel yönetim kanununun münferit olarak çıkarılması ile tamamlanmıştır. Bu kapsamda 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 yılında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmış, 2012 yılında 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İl-

çe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile de günümüz yerel yönetimlerine son şekli verilmiştir. Sayılan tüm kanunlarda köylerle ilgili doğrudan ya da dolaylı düzenlemeler olsa da 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu halen yürürlüktedir. Her mevzuatın kendi döneminin şartları gözetilerek oluşturulduğu, arkasında dönemin ekonomik, sosyolojik, hukuksal vb. yapısını barındırdığı dikkate alınırsa mevcut Köy Kanunu'nun 21. yüzyılın şartlarını taşımadığı, birçok yönden eksik kaldığı ve günümüz şartlarına göre tekrar düzenlenmesi gerektiği aşikârdır. 1927 yılındaki nüfus sayımına göre nüfusun yaklaşık dörtte üçünün köylerde yaşadığı düşünülürken, Türkiye İstatistik Kurumunun 2022 yılında geliştirdiği yeni kır-kent tanımlamasına göre nüfusun yaklaşık %17'si kırsal alanda ikamet etmektedir. Bu dramatik düşüşte 2012 yılında çıkarılan kanunla birlikte büyükşehirlerdeki köylerin mahalleye dönüştürülmesi, dolayısıyla aslında kırsal alanda yaşamaya devam eden insanların artık 'kentli' sayılmasının da elbette önemli etkisi vardır. Ayrıca 6360 sayılı Kanun'la getirilen yeni büyükşehir belediyesi modelinin 'bütünşehir modeli' olarak tüm Türkiye'ye yaygınlaştırılacağı tartışmaları, köylerin idari yapılanmasını da ciddi ölçüde etkileyecektir.

Bu çalışmada; 2000'li yıllardan itibaren yerel yönetim birimlerimizi düzenleyen kanunların günümüz şartlarına göre tekrardan ele alındığı ancak köylerin 'unutulduğu' düşüncesi ile Türkiye geneline yaygınlaştırılması düşünülen bütünşehir uygulamasının kıskacında köyleri nasıl bir geleceğin beklediği aynı anda tartışmaya açılacaktır. Çalışmanın amacı; Türkiye'nin yerel yönetimler ile ilgili en eski ve köklü kanunu olan ve cumhuriyetle birlikte 100 yaşını tamamlayan Köy Kanunu'nun artık 21. yüzyıl kırsal alanı ve sosyolojisi karşısında güncelliğini yitirdiği, güncel teori ve uygulamalardan yararlanarak tekrar ele alınması gerektiği konusunda bir perspektif ortaya koymaktır. Diğer yandan bütünşehir modeli tartışmalarında mevcut büyükşehir belediyelerinde statüsü mahalleye çevrilen köylerin statüsünün yeniden nasıl düzenlenmesi gerektiği sorusunun cevabı, bu çalışma kapsamında aranacaktır. Özetle bu çalışma kapsamında 1924 yılından itibaren kendi yapısına ilişkin bir kanunla düzenlenmeyen, çeşitli kanunların içerisinde parça parça ele alınan köylerin 21. Yüzyıl sosyo-ekonomik şartları dikkate alınarak yeniden düzenlenme ihtiyacının ve olası Bütünşehir Yasası ile köylerin nasıl bir yönetsel yapıya kavuşturulması gerektiğinin tartışması yürütülecektir. Çalışmada nitel yöntem kullanılacak olup güncel literatür ve halihazırda yürütülen tartışmalardan yararlanılarak hazırlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Köy, büyükşehir, bütünşehir, yerel yönetimler

Abstract
The Republic of Turkey inherited its local government structure from the Ottoman Empire. In the Ottoman Empire, local governments were administered by institutions and individuals. Authorities and institutions such as the cadi, muhtesip, subashi, imam, foundation, guild and neighborhood organization constituted the parties of the local authority sharing. After the Tanzimat, the local government units in the Ottoman Empire faced a transformation in the modern sense. the process that started with the Istanbul Şehremaneti in 1855 continued through various stages until the proclamation of the Republic of Turkey. Village administration, which is a local government unit, is a unique local government unit produced by the Ottoman Empire with its own internal dynamics, unlike the local government units taken from the West. Although legal personality has not been recognized yet, the first legal text containing the provisions related to villages was the Provincial Ordinance of 1864, and in order for villages to acquire legal personality, it was necessary to wait for the Village Law No. 442, which was enacted in 1924 during the Republican period. After the declaration of the Republic, a large number of legal regulations related to local government units have been implemented. These regulations have been in force for many years, and many of them have been possible to change after the 2000s. After the arrival of the Justice and Development Party to power in Turkey in 2002, the preparation of various legal regulations related to public administration has begun. The draft of the Basic Law on Public Administration in 2003 -although it failed to enter into force - constitutes the first step of the studies in this field. The failure of this initiative has been completed by the individual adoption of many local government laws. In this context, the Metropolitan Municipality Law No. 5216 was enacted in 2004, the Provincial Special Administration Law No. 5302 in 2005, the Municipal Law No. 5393 in 2005, and the Law No. 6360 on the Establishment of Metropolitan Municipalities and Twenty-Seven Districts in Fourteen Provinces and Amendments to Some Laws and Decrees in the Force of Law were given the final form to today's local governments. Although there are direct or indirect regulations related to villages in all the listed laws, the Village Law No. 442, enacted in 1924, is still in force. Each legislation is created by taking into account the conditions of its own period, followed by the economic, sociological, legal, etc. of the period. considering that it houses the structure, the 21st of the current Village Law. it is obvious that it does not carry the conditions of the century, remains incomplete in many ways and needs to be rearranged according to today's conditions. according to the census of 1927, it is believed that about three quarters of the population lives in villages, while according to the new rural-urban definition developed

by the Turkish Statistical Institute in 2022, about 17% of the population lives in rural areas. In this dramatic decline, the transformation of villages in metropolitan cities into neighborhoods with the law passed in 2012, so people who actually continue to live in rural areas are now considered 'urbanites', of course, has an important impact. In addition, the discussions that the new metropolitan municipality model introduced by Law No. 6360 will be extended to the whole of Turkey as a 'whole-city model' will also seriously affect the administrative structure of villages.

In this study; since the 2000s, the laws regulating our local government units have been reviewed again according to today's conditions, but with the idea that the villages have been 'forgotten', what kind of future awaits the villages in the grip of the integrated application, which is planned to be spread throughout Turkey, will be opened to discussion at the same time. The aim of the study is; The Village Code, which is the oldest and long- established law of Turkey related to local governments and which has completed its 100th anniversary with the republic, is now 21st. it is to put forward a perspective that it has lost its relevance in the face of the rural area and sociology of the century, and that it should be considered again by using current theories and practices. On the other hand, the answer to the question of how the status of villages whose status has been converted to neighborhoods should be reorganized in the current metropolitan municipalities in the discussions of the whole-city model will be sought within the scope of this study. In summary, within the scope of this study, the villages that have not been regulated by a law on their own structure since 1924, which have been dealt with piecemeal in various laws, have been included in the 21st Century. A discussion will be held on the need for reorganization taking into account the socio-economic conditions of the century and how villages should be provided with a managerial structure with a possible All-City Law. The qualitative method will be used in the study and it will be prepared by using the current literature and the discussions currently being conducted.

Keywords: Village, metropolitan, whole-city, local governments

Cumhuriyet'in 100. Yılında Kent - Kır Ayrımı Yapabilmenin Güçlüğü: Sapanca Örneği

The Difficulty of The Urban - Rural Distinction in the 100th Year of The Republic: The Case of Sapanca

Dr. Leyla Bektaş Ata
Kadir Has Üniversitesi
leylabektas@gmail.com

Öz

Büyük kentlerin kırsal alanlara doğru saçaklanarak genişlemesi, kırsal yerleşimler üzerinde yeni yapılaşma ve yerleşim sorunları ortaya çıkarmaktadır. Kırın doğal dokusu, kentleşme baskısı, değişen turizm algı ve pratikleri, mekâna yatırımın gelir ve rant elde etmenin önemli aracısı olmaya devam etmesi gibi gerekçelerle ciddi düzeyde tahrip edilmektedir. Türkiye'de genellikle kıyı yerleşimleri ve büyük şehirlere yakın kırsal alanlar üzerinde ciddi tehdit yaratan bu durum, mülkiyetin el değiştirmesine sebep olur. Bölgenin yerel çehresi kentin yapılaşma ve iş yapma biçimine uyum sağlamaya çalışırken tarım ve hayvancılıktan uzaklaşılır. Ulusal ve küresel marka/firmalar için cazip hale gelmeye başlayan bu bölgelerde nüfus artmaya, demografik yapı hızla değişmeye başlar. Kentleşme hızının çok yüksek, yeşil alana erişimin güç olduğu kalabalık şehirlerde yaşayanların doğaya dönme ve huzur içinde yaşama isteğiyle genellikle ikincil konutlarını satın aldıkları, inşa ettikleri ya da kiraladıkları bu bölgelerde, bir süre sonra artan yapılaşma ve ormansızlaşma sebebiyle manzara, doğal hayat ve/ ya da hayali kurulan sakin yaşama arzusu tatmin edilemez. Yerel yönetimlerin de artan nüfusun ihtiyaçlarına aynı hızda yanıt verememesi çeşitli altyapı sorunlarını beraberinde getirir. 2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" da ülke genelinde kentleşmenin hızlanarak artmasında etkili olur. Köylerin mahalle statüsüne geçişi ve il özel idarelerin kapatılışı belediyelerin görev ve sorumluluklarını artırır ve yerel yönetimlerin uygulamada yetersizlikler yaşamasına neden olur.

Bu bildiride kırın kentleşmesini tetikleyen unsurları Sakarya'nın ilçesi olan Sapanca üzerinden inceliyorum. İstanbul, Ankara, Bursa, Eskişehir gibi büyük kentlere fizikî açıdan yakın olan Sapanca, gölü ve ormanlarıyla eşsiz bir

tabiata sahip. Fakat, bölgenin önce Ortadoğu'dan gelen turistlerin ilgisini çekmesi, sonra da Türkiye'de 2020 Mart ayı itibarıyla etkileri hızlı şekilde hissedilen COVID-19 salgınının tatil ve yaşam biçiminde yarattığı değişim bölgenin kırsal özelliğini yitirmesinde, hızla yapılaşmasında ve kentleşmesinde etkili olur. Bu araştırmada, bölgenin doğal yapısında ve mekân üretim ve kullanım pratiklerinde yaşanan değişimin bölge sakinlerinin gündelik yaşamlarına nasıl yansıdığı üzerinde duruyorum. Bölgenin soylulaşmasının ve turistler için uğrak noktalardan biri haline gelmesinin gündelik yaşamda ne tür etkiler yarattığını Sapanca'da farklı sürelerde ve konut tiplerinde (birincil ya da ikincil konutlarında) yaşayan kişilerle yürüttüğüm derinlemesine görüşmeler üzerinden tahlil etmeye çalışıyorum. Görüşmeler, Sapanca'nın güncel durumunu tarihselliği içerisinde analiz etmeyi mümkün kılıyor. Araştırma kapsamında, dönüşümün son yıllarını kendi çektiğim fotoğraflarla ve çeşitli haritalama platformlarından derlediğim görsellerle somutlaştırmaya ve bölge hafızasına not düşmeye çalışıyorum. Kır ve kent ayrımını muğlaklaştıran, üretim ve tüketim dinamiklerini köklü biçimde değiştiren, yerele özgü konut tipi, tatil ve boş zaman anlayışı ve yaşam biçiminde önemli değişimlere sebep olan bu durumun Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına girerken nasıl bir kentsel toplum ortaya çıkardığı da bu araştırmanın cevap aradığı sorular arasındadır. Kent ve kır arasındaki mevcut nüfus hareketliliğinin alışılagelen kır ve kent tanımlarını değiştirmesiyle yaşam biçiminde ortaya çıkan yeni gerilim ve sorunlara işaret edilirken bir arada yaşamanın nasıl mümkün olabileceği üzerinde de durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, kır, Sapanca, soylulaşma

Abstract

The expansion of big cities into rural areas leads to new construction and settlement problems in rural communities. The rural landscape is undergoing severe degradation due to factors including urbanization pressures, shifting trends and practices in tourism, and the persistent emphasis on investing in space as a means of income generation and rent. This situation poses a serious threat mainly to coastal settlements and rural areas near major cities in Turkey, leading to a change in property ownership. As the region tries to adapt to urban development and business practices, it moves away from agriculture and livestock. These areas, which are becoming attractive for national and global brands/companies, experience an increase in population and rapid demographic changes. In crowded cities with high urbanization

rates and limited access to green spaces, people often purchase, build, or rent secondary residences in these regions to satisfy their desire to reconnect with nature and live in peace. However, over time, the increasing construction and deforestation in these areas make it impossible to fulfill the longing for landscape, wildlife, and the imagined tranquil living. The inability of local administrations to respond to the needs of the growing population at the same pace leads to various infrastructure problems. The Municipal Law No. 6360, enacted in 2012, titled Law on the Establishment of Metropolitan Municipalities in Fourteen Provinces and Amendments to Some Laws and Decree Laws, also contributes to the accelerated urbanization throughout the country. The transition of villages to neighborhood status and the dissolution of provincial special administrations increase the duties and responsibilities of municipalities, resulting in shortcomings in the implementation of local governance.

In this paper, I examine the factors triggering the urbanization of rural areas through the lens of Sapanca, a district in Sakarya province. Sapanca, located in close proximity to major cities like Istanbul, Ankara, Bursa, and Eskişehir, possesses a unique natural beauty with its lake and forests. However, it has undergone significant changes in its rural character, rapid urbanization, and construction due to various factors. Initially attracting tourists from the Middle East and later experiencing the effects of the COVID-19 pandemic, which rapidly impacted vacation and lifestyle choices in Turkey as of March 2020, Sapanca's rural features have been affected. In this research, I focus on how the changes in the region's natural structure and placemaking practices have impacted the daily lives of its residents. I aim to analyze the effects of the region's popularity among tourists and its transformation on everyday life by conducting in-depth interviews with individuals living in Sapanca, in primary and secondary residences, for varying periods. Through these interviews, it becomes possible to analyze the present condition of the region while considering its historical background. I also aim to visualize the transformations using photographs I captured myself and images gathered from various mapping platforms, aiming to document the region's collective memory. This situation blurs the distinction between rural and urban areas, fundamentally altering the dynamics of production, consumption, housing types specific to the region, vacation and leisure practices, and lifestyle, and the study explores how this has shaped the emergence of an urban society as the Republic enters its second century. While highlighting the new tensions and issues that arise in lifestyles as a result of the population mobility between urban and rural areas, this study also examines the possibility of coexistence. Moreover, it addresses the shifting conventional definitions of rural and urban spaces.

Keywords: Urban, rural, Sapanca, gentrification

Antroposen Çağda Kentleşmenin Kıra Etkisi: Muğla Örneği

The Impact of Urbanization on Rural Areas in the Anthropocene Epoch: The Case of Mugla

Arş. Gör. Melda Balaban
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
meldabalaban@mu.edu.tr

Arş. Gör. Gamze Satılmış
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
gamzesatilmis@mu.edu.tr

Öz

Günümüzde sanayileşme ve kentleşmenin etkisiyle, teknolojinin de hızla ilerlemesiyle birlikte insan yapımı nesneler hızla artmış, yapılı çevre ağırlık kazanmıştır. İnsanlar yaşadıkları çevreye ve doğaya giderek zarar vermeye başlamış bunun sonucunda da çevre sorunları ortaya çıkmıştır. İnsanlığın Dünya'nın ekolojik sistemlerine olan etkisinin en üst düzeylere çıkmasını ve belirgin bir şekilde artmasını ifade eden bu dönem Antroposen çağı (İnsan Çağı) olarak adlandırılmıştır. Antroposen çağı, insanlığın dünyanın jeolojik yapısı ve ekosistemi üzerinde bıraktığı belirgin etkileri kapsayan jeolojik bir çağdır. Önceki çağlarda insanlık dünyadan etkilenirken, Antroposen çağında insanlar dünya üzerinde baskın hale gelmiştir. İsrail'deki Weizmann Bilim Enstitüsü'nün çalışmalarına göre insanlık o denli üretim yapmıştır ki, Antroposen çağında insan yapımı nesnelerin ağırlığı, dünyadaki tüm canlıların ağırlığını (bitki ve hayvan ağırlığını) aşmıştır. Antroposen'i dünya üzerindeki tek bir olayla veya insanın jeolojik kayıtlardaki izlerine dayanarak kesin bir şekilde tanımlamak doğru değildir. Ancak Antroposen çağı, genellikle sanayi devriminden bu yana ortaya çıkan büyük ölçekli endüstriyel faaliyetlerin, nüfus artışının, teknolojik ilerlemelerin ve doğal kaynakların hızlı tüketiminin sonucunda belirgin hale gelen çevresel değişimleri ifade etmektedir. Kentlerde bu değişimlerin kilit mekânlarını oluşturmaktadır. Kentler ile Antroposen arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Antroposen, insanların gezegeni dönüştürdüğü ve temel dünya sistemi süreçlerinde değişikliklere neden olan bir dönemi ifade ederken, kentleşme ise ekonomik, sosyal ve çevresel değişimin yönlendiricisi ve tetikleyicisi olan insanların mekânsal yoğunlaşması ile tanımlanabilir. Bu nedenle, kentler Antroposen'in başlamasına neden

olan etkileşim alanlarıdır. Kentlerdeki mekâna müdahale biçimleri, yanlış planlama politikaları ve büyük ölçekli projeler, gezegeni tüketen ve yıkıcı bir etkiye dönüşen sonuçlar doğurabilmektedir. Aynı zamanda da kentler Antroposen'in getirdiği yıkıcı etkilerden en çok etkilenen mekânlardır. Kısacası, kentler insanların Antroposen'i başlattığı süreçte sorumluluk taşıyan ve aynı zamanda Antroposen'in sonuçlarını deneyimleyecekleri mekânlardır. Bu süreçte, kentsel alanlardaki insan faaliyetleri yanında kırsal bölgelerde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Kentleşme arttıkça kırsal alan ve kırsal nüfus azalmakta buna karşıt olarak kentsel nüfus ve yerleşimler artmaktadır. Kentsel nüfus arttıkça da bu nüfusu besleyecek ve ihtiyaçlarını karşılayacak kırsal ekolojiye ihtiyaç duyulmaktadır. Buna karşın kontrolsüz, plansız büyüme ve kentleşmeyle orantılı ve eşgüdümlü kırsal politikalar sağlanamamaktadır. Ayrıca kırsal alanlarda gerçekleştirilen tarım, ormancılık, hayvancılık, madencilik ve turizm gibi faaliyetler doğal kaynakların kullanımını içermekte ve kırsal alanların ekolojik dengesini etkilemektedir. Bundan kaynaklı olarak kırsal bölgelerde gerçekleşen insan faaliyetlerinin çevreye olan etkisi de artmaktadır. Kırsal etki sonucunda ormansızlaşma, toprak erozyonu, su kaynaklarının tükenmesi ve biyolojik çeşitlilik kaybı gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Tüm bu tartışmalardan yola çıkarak çalışmada amaç, öncelikle kentli insan ile ortaya çıkan Antroposen çağ kavramını ele almak, kentleşmenin bu çağdaki rolünü tespit etmek, Antroposenin kırlarda ortaya çıkardığı etkilerin neler olduğunu gözlemlemek ve ortaya çıkarmak sonrasında ise alınması gereken önlemler hakkında kuramsal bir tartışma sunmaktır. Bu çalışmada öncelikle Antroposen çağın ne olduğu ve yaşadığımız çevrelere etkisi üzerine detaylı bir literatür çalışması yapılmıştır. Sonrasında Antroposen çağın getirdiği yoğun yapılı çevrenin ve artan kentleşmenin kırsal alanlar üzerine etkisi araştırılmıştır. Çalışmada Muğla merkez ilçesi olan Menteşe'de yer alan Ortaca, Yeniköy, Kötekli, Düğerek, Akyaka, Ortaköy, Muslihittin ve Karabağların da içinde olduğu 25 yerleşim araştırma alanı olarak seçilmiştir. CORINE Land Cover veri tabanı, Google Earth görüntüleri, GIS tabanlı programlar kullanılarak seçilen yerleşim alanlarındaki kentleşme süreci yıllara göre incelenecek ve kentsel yüzeylerdeki değişim gözlemlenmiştir. Yıllara göre arazi yüzeylerindeki yapılaşma oranındaki artış, ormansızlaşma, tarımsal arazi kaybı, kuraklık verileri, nüfus verileri ve doğal su yüzeylerindeki, yağış rejimlerindeki ve hava kirliliği oranlarındaki değişimler izlenmiştir. Böylece Antroposen çağın kır üzerindeki etkileri tespit edilecektir. Son olarak alınması gereken önlemler hakkında stratejik bir çerçeve sunulmuştur.

Antroposen çağıyla birlikte, dünya biyolojik çeşitliliğini kaybetmekte, ekolojik sınırlar aşılmakta ve iklim değişikliğinin mekânsal etkileri daha belirgin

hale gelmektedir. Bu süreçte kırsal alan ve yaşam giderek azalmaktadır. Ancak artan kent nüfusu ve ihtiyaçları göz önüne alındığında, kırsal alanlara olan gereksinim açıktır. Bu durumda, kır ve kentin bir arada olduğu, birbirini desteklediği, karşılıklı üstünlüklerin paylaşıldığı ve dayanışmanın temel alındığı bir kentleşme modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, planlama sistemi, kırsal alanları, üretim yapılarını ve kır-kent ilişkilerini içeren bir yapıya dönüştürülmelidir. Bu gereklilik, Muğla'da yer alan Ortaca, Yeniköy, Kötekli, Düverek ve Karabağların da içinde bulunduğu 25 yerleşim üzerinde yapılan kentsel yüzeylerin değişimi ve kır-kent arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgularla desteklenecektir. Sonuç olarak, Antroposen çağındaki gelişmelere büyük katkıda bulunan bir faktör olan kentler, Antroposen'in itici gücü hem de çözümlerin bulunması gereken alanlardır. Bu nedenle kentsel toplumlar, değişimin en iyi gözlendiği ve müdahale edilebildiği mekânlardır. Bu mekânlar, aynı zamanda kentsel insanların, kendi eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan Antroposen etkileri yoğun bir şekilde deneyimledikleri yerlerdir. Gelecekte, kır-kent nüfus dengesinin kentler lehine değişmeye devam etmesi ve nüfusun özellikle gelişmekte olan ülke kentlerinde birikmesi beklenmektedir. Bu durum, kırsal alanların ve kentlerin kentleşme baskısı altında kalmasıyla sonuçlanacak ve zamanla hem niceliksel hem de niteliksel kayıplar yaşanacaktır. Bu süreçte, sağlıklı gıdaya erişim, tarım, ekoloji ve kırsal yaşam gibi konuların önemi giderek artacaktır. Türkiye'nin kentleşme sürecinde, mekânın ekonomi politiği, ekonomik ve kırsal yapı, kır-kent ilişkisi ve yerleşme sisteminin yapısı gibi çok çeşitli sorunları içermektedir. Bu karmaşık sorunlar, hızla çözülmesi ve sürdürülmemesi gereken bir kentleşme sürecini göstermektedir. Bu nedenle, kentleşmenin büyüme ve yayılma eğilimleri, özellikle ekolojik eksiklikler ve dünya üzerindeki doğal denge ve kaynaklar açısından sorgulanmalı, kır-kent arasındaki dengeyi gözeten sürdürülebilir yaklaşımlara öncelik verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Antroposen çağ, kentleşme, kırsal alan, Muğla

Abstract

In today's world, with the impact of industrialization and urbanization, coupled with rapid technological advancements, human-made objects have increased rapidly, and the built environment has gained prominence. Humans have started to cause harm to their environment and nature, leading to the emergence of environmental issues. This period, which signifies the highest level of human impact on Earth's ecological systems and a significant increase in such impact, is referred to as the Anthropocene epoch (Age of Hu-

mans). The Anthropocene epoch is a geological age that encompasses the notable effects of humanity on the geological structure and ecosystem of the world. While in previous ages humanity was influenced by the world, in the Anthropocene epoch, humans have become dominant on the planet. According to studies conducted by the Weizmann Institute of Science in Israel, humanity has produced so much that in the Anthropocene epoch, the weight of human-made objects has surpassed the weight of all living organisms (plants and animals) on Earth. Defining the Anthropocene based on a single event or human traces in geological records is not accurate. However, the Anthropocene epoch generally refers to the environmental changes that have emerged as a result of large-scale industrial activities, population growth, technological advancements, and rapid consumption of natural resources since the Industrial Revolution. These changes find their key spaces in cities. There is a mutual relationship between cities and the Anthropocene. While the Anthropocene signifies a period where humans have transformed the planet and caused changes in fundamental Earth system processes, urbanization can be defined as the spatial concentration of human activities that directs and triggers economic, social, and environmental changes. Therefore, cities are areas of interaction that have contributed to the onset of the Anthropocene. The ways in which urban space is intervened, misguided planning policies, and large-scale projects can result in consequences that consume and have a destructive impact on the planet. At the same time, cities are the spaces most affected by the destructive effects brought by the Anthropocene. In short, cities are the spaces where humans are responsible for initiating the Anthropocene process and where they will experience the consequences of the Anthropocene. During this process, significant changes have also occurred in rural areas alongside human activities in urban areas. As urbanization increases, rural areas and rural populations decrease, while urban populations and settlements increase. As the urban population grows, there is a need for rural ecology to sustain and meet their needs. However, uncontrolled and unplanned growth and urbanization result in the lack of coordinated rural policies proportional to the urbanization process. Additionally, activities such as agriculture, forestry, livestock farming, mining, and tourism carried out in rural areas involve the use of natural resources and affect the ecological balance of rural areas. Consequently, the environmental impact of human activities in rural areas is increasing. The consequences of rural impact include deforestation, soil erosion, depletion of water resources, and loss of biodiversity. Based on these discussions, the aim of this study is, firstly, to address the concept of the Anthropocene era that emerged with urbanized humans and determine the role of urbanization in this era. It aims to observe

and reveal the effects of the Anthropocene in rural areas and then present a theoretical discussion on the measures to be taken. In this study, first, a detailed literature review will be conducted to understand what the Anthropocene era is and its impact on our environment. Then, the effects of the intensified built environment and increased urbanization brought by the Anthropocene era on rural areas will be investigated. The research area selected for this study includes the settlements of Ortaca, Yeniköy, Kötekli, Düğerek, and Karabağlar, located in the central district of Muğla, Turkey. Using the CORINE Land Cover database, the urbanization process in the selected settlement areas will be analyzed and changes in urban surfaces will be observed. The increase in construction rate on land surfaces, deforestation, agricultural land loss, and changes in natural water surfaces will be monitored over the years. Thus, the effects of the Anthropocene era on rural areas will be determined. Finally, a strategic framework will be presented regarding the necessary measures to be taken.

With the Anthropocene era, the world is experiencing a loss of biological diversity, surpassing ecological boundaries, and the spatial effects of climate change are becoming more pronounced. During this process, rural areas and lifestyles are gradually diminishing. However, considering the increasing urban population and its needs, there is a clear necessity for rural areas. In this case, a model of urbanization is needed where the rural and urban areas coexist, support each other, share mutual advantages, and prioritize solidarity. Therefore, the planning system should be transformed into a structure that encompasses rural areas, production structures, and rural-urban relationships. This requirement will be supported by the findings of the research examining the changes in urban surfaces and the rural-urban relationship conducted in the settlements of Ortaca, Yeniköy, Kötekli, Düverek, and Karabağlar in Muğla, Turkey. Cities, which have contributed significantly to the developments in the Anthropocene era, are both the driving force of the Anthropocene and the areas where solutions need to be found. Therefore, urban communities are the best places to observe and intervene in the ongoing changes. These spaces are also where urban dwellers experience the intense impacts of the Anthropocene, resulting from their own actions. In the future, it is expected that the rural-urban population balance will continue to shift in favor of cities, with a concentration of population particularly in urban areas of developing countries. This will result in rural areas being under the pressure of cities and urbanization, leading to both quantitative and qualitative losses over time. In this process, the importance of issues such as access to healthy food, agriculture, ecology, and rural livelihoods will increasingly grow. Turkey's urbanization process encompasses various issues, in-

cluding the political economy of space, economic and rural structures, rural-urban relationships, and the structure of the settlement system. These complex issues demonstrate the need for a rapidly and sustainably resolving the urbanization process. Therefore, the growth and expansion tendencies of urbanization should be questioned, particularly in terms of ecological deficiencies and the natural balance and resources of the world, and sustainable approaches that prioritize the balance between rural and urban areas should be emphasized.

Keywords: Anthropocene age, urbanization, rural area, Mugla

Geleceğin Türkiye'sinde Kırsal Yerleşimi Yeniden Düşünmek: Başkentte Bir Tasarım Deneyi

Re-Thinking Rural Settlement for Future Turkey: An Experiment by Design in the Capital City

Dr. Öğr. Üyesi Nezih Burak Bican
Atılım Üniversitesi
burak.bican@atilim.edu.tr

Arş. Gör. Nil Akdede
Atılım Üniversitesi
nil.akdede@atilim.edu.tr

Arş. Gör. N. Elif Yurdaçalış
Atılım Üniversitesi
elif.yurdacalis@atilim.edu.tr

Öz

1950'ler sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nde kırsal nüfus kentsel alanlara taşınırken küresel dönüşümlerin etkisi ve sermayenin çağrısıyla kır-kent dengesindeki ibrenin yönü kentler lehine dönmüştür. Cumhuriyetin kuruluşunun yüzüncü yılında nüfusun büyük oranı kentlerde yerleşik olsa da kentli nüfus, plan dışı büyümeler sonucunda kent hayatının getirdiği psikolojik yorgunluk, geçim zorluğu, doğal yaşam arzusu gibi temel sorunlarına çözümler aramaya başlamıştır. Kır-kent ayrımının belirsizleştiği günümüzde, özellikle gelişen ulaşım ve iletişim olanaklarıyla haberleşme ve lojistik ihtiyaçlarının daha kolay çözülebildiği bir döneme girilmiş olması hem bireyleri hem çeşitli kurumsal oluşumları kent dışında veya çeperinde yerleşmeye yönlendirmektedir. Öte yandan günümüzde halen devam etmekte olan kırsal nüfusun kente kayması, kırsalın karakterini oluşturan üretim ve yaşam biçimlerinin kaybolması, çağdaş yaşamın getiri ve taleplerini hesaba katan planlama ve yapılaşma çözümlerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu nedenle, bu çalışma kır ve kent tanımlarının ve sınırlarının belirsizleştiği günümüzde bu güncel sorunsallar için "tasarım yoluyla" denemeler yaparak ne tür çözüm(ler) bulunabileceğinin katılımcı bir süreç ile araştırılmasına dayanmaktadır. Başka bir deyişle, Cumhuriyetin ikinci yüzyılında ülke coğrafyasındaki insan yerleşimlerinin kentleşme sonrası dönemden farklı bir bi-

çimde dönüşeceği varsayımıyla kırsaldaki yeni nesil yerleşim ve üretim ilişkilerini sorgulamak üzere yapılan bir "mimari tasarım araştırması" üzerine kurulmuş olan bu çalışma salt yönetim veya planlama yaklaşımlarıyla geliştirilen kırsal kalkınma çalışmalarına alternatif olarak, kavramsal tasarım yaklaşımlarını mimarlık ölçeğinde ve çok disiplinli bir süreçle ele alarak "tasarım yoluyla kırsal gelişme" yaklaşımını önerir.

Önerilen "tasarım yoluyla kırsal gelişme" yaklaşımı, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü ikinci sınıf tasarım stüdyosu kapsamında, kuruluş döneminde birçok gelişme ve üretim modelinin denendiği başkent Ankara'nın iki kırsal mahallesinde -Hallaçlı ve Yaylabağ köyleri- uygulanmıştır. Ele alınan konunun karmaşıklığı ve çok ölçekli yapısı nedeniyle çok aktörlü ve katılımcı bir "tasarım düşüncesi" (design thinking) geliştirme yöntemi örgütlenmiştir. Çoğunlukla çevrimiçi ve kamusal katılıma açık olarak yürütülen bu süreç, yerel yönetim yöneticileri (belediye, kent konseyi, muhtarlık), gazeteci, mimar, araştırmacı, plancı, sivil toplum örgütü temsilcileri gibi çok sayıda uzman ve sorumlunun bilgi, görüş ve eleştirileri ile katkı verdiği bir sürecin örgütlenmesi bakımından benzer stüdyo deneyimlerinden farklılaşmaktadır. Bunlara ek olarak, yerel halk ile görüşülmüş, yerinde ziyaretlerle bağımsız mimari proje fikirleri geliştirilmiştir. Kırsalda yaşam, üretim, paylaşım ve eğitim çerçevesinde öğrenciler tarafından önerilen yapı ve çevreler mimari jüri değerlendirmesine tabi tutulmuş ve kamuya açık çevrimiçi sergi ve kolokyum ile tartışmaya açılmıştır. Bu anlamda proje için seçilen köylerde tasarlanan mimari projeler, kullanıcı, mekânsal gereksinim, kütle, yerleşim ve strüktürel yorum gibi "tasarım düşüncesinin" temelini oluşturan kararlar ile kırsaldaki mevcut tarihi, coğrafi ve sosyo-kültürel bağlamın kurduğu ilişki üzerinden değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, önerilen yapıların mimari dili ve yerel bağlamla uyumu konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte, yürütülen çalışma, kırsalın gelişmesi ve Cumhuriyetin ikinci yüzyılında gündeme gelecek yeni barınma, yaşam ve üretim biçimlerini destekleyen bir ortak yaşam modeli yaratılması için bir altlık oluşturma potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal, mimarlık, tasarım düşüncesi, mekân tasarımı

Abstract

After the 1950s, when the intensive industrialization movement began, the rural-urban balance in the Republic of Türkiye shifted in favor of the cities due to global transformations and the call of the capital. In the centennial of its establishment, although a significant portion of the population resided in cities, urban dwellers began seeking solutions to fundamental problems re-

sulting from unplanned urban growth, such as psychological fatigue, hardship, and a desire for a more natural lifestyle. The blurring of the rural-urban distinction, along with the development of transportation and communication facilities, has made it easier to address communication and logistics needs. Consequently, both individuals and various institutions are increasingly inclined to settle outside the city or in its periphery. On the other hand, the continual migration of rural residents to urban centers and the consequent decline in traditional rural productions and lifestyles point out the necessity for planning and construction solutions that take account of the changing needs and preferences of contemporary life. Therefore, this study is centered on a participatory examination of potential solutions through "design thinking" to address these challenges in a world where the distinctions between rural and urban areas have become less clear. Based on "architectural design research", this study aims to explore the generation of settlements and production relations in rural areas, with the premise that human settlements within the country will undergo distinct transformations in the second century of the Republic, differing from the post-urbanization period. Departing from traditional rural development studies primarily centered on management or planning approaches, this study proposes a novel approach advocating for conceptual design approaches at the architectural scale and employing a multidisciplinary process known as "rural development by design."

The "rural development by design" approach is conducted in the second-year design studio group of the Department of Architecture at Atilim University to address contemporary needs in two rural neighborhoods of the capital Ankara - namely, the villages of Hallaçlı and Yaylabağ - where witnessed testing of numerous development and production models during the establishment period of the Republic. Given the complexity of the subject, the research adopted a multi-actor approach and embraced the participatory "design thinking" method. Discussions were held with a diverse group of experts and stakeholders, which included local government officials (municipality, city council, mukhtar), journalists, architects, researchers, planners, and representatives of non-governmental organizations, all of whom contributed their knowledge, opinions, and criticisms. This method was conducted primarily online and was open to public participation, distinguishing it from conventional studio experiences. Additionally, individual project ideas were developed by the students through on-site visits and then evaluated by a jury panel consisting of invited members. The proposed buildings and environments, designed to enhance rural life, production, sharing, and education, underwent evaluation by the architectural jury and were opened to

public discussion through an online exhibition and colloquium. Architectural projects designed in these two villages have been assessed by considering their connection to the local historical, geographical, and socio-cultural context. This evaluation incorporates key elements of "design thinking" like user needs, spatial requirements, building size, layout, and structural interpretation. While opinions may vary regarding the architectural language and its alignment with the local context, the proposed solutions possess the potential to serve as a foundation for establishing a shared lifestyle model that would support the housing, lifestyle, and production approaches that will be at the forefront in the second century of the Republic.

Keywords: Rural, architecture, design thinking, spatial design

Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Kır ve Kent Ayrımında Yeni Bir Tartışma: Orta Yoğunluktaki Kentsel Alanlar ve Aracı Kentler

A New Debate on Rural and Urban Separation in the Centenary of the Republic: Medium- Density Urban Areas and Intermediary Cities

Doktora Öğrencisi Müslüm Yıldız
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
muslumyildizzz@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Sezgin Sezgin
Kırklareli Üniversitesi
sezgin_sezqin@hotmail.com

Öz

Türkiye'de kır ve kent tanımlarının geçerliliğine yönelik yapılan tartışmalar son yıllarda literatürde oldukça sık görülmeye başlanmıştır. Nitekim en son kır-kent tanımlamasının 1982 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) hazırladığı "Kent Eşiği Araştırması: Türkiye İçin Kent Tanımı" çalışmasına göre yapıldığı düşünülürse üzerinden geçen 30 yılı aşkın bir süre, kavramların yeniden tanımlanması ihtiyacını doğurmuştur. Gerek söz konusu ihtiyacın karşılanması gerekse kır ve kent nüfusunun fiili istatistiğini daha doğru yansıtmak amacıyla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 11 Mayıs 2023 tarihinde ilan edilen haber bülteniyle yeni bir sınıflandırmaya gidildiği duyurulmuştur. Bu sınıflamada Avrupa İstatistik Ofisi tarafından geliştirilen Kentleşme Derecesi esas alınmıştır. Söz konusu yeni sınıflamaya göre nüfusunun en az %50'sinin kent merkezinde yaşadığı yerleşim yerleri yoğun kent (city/yoğun nüfuslu alanlar), nüfusunun %50'sinden fazlasının kırsal alanda yaşadığı yerleşim yeri kır (rural areas/düşük nüfuslu alanlar), yoğun kent ve kır olma koşullarını sağlamayan yerleşim yerleri ise orta yoğun kent (towns and suburbs/orta yoğunluklu alanlar) olarak tanımlanmıştır. TÜİK tarafından yapılan araştırmaya göre 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla Türkiye yüz ölçümünün %4,9'unu oluşturan orta yoğun kent alanlarında toplam nüfusun %14,8'i ikamet etmektedir. Orta yoğun kentlerin yapısı itibarıyla ne yoğun kent ne de kır olması ancak bununla birlikte hem yoğun kente hem de kıra ilişkin özellikleri bir arada bulunduruyor olması orta yoğun kent kavramı ile aracı kent

kavramını birbirine yaklaştırmaktadır. Aracı kent yaklaşımı özellikle 1950'ler ve 1960'ların ekonomik büyüme politikalarının başarısızlığına bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bu politikalar; modern, büyük ölçekli, ihracata yönelik, sermaye yoğun endüstrilerin birkaç bölgesel merkezde geliştirilmesini hedeflemiştir. Ancak söz konusu politikalar sonucu oluşan metropol kentler pek çok olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kentsel ve kırsal nüfus arasında bağlantı kurabilecek ve metropol kentlerin yükünü azaltabilecek aracı kentlerin önemi ön plana çıkmıştır. Her ne kadar literatürde sıklıkla ikincil kent, aracı kent ve orta ölçekli kent kavramları birbiri yerine kullanılsa da aracı kent kavramını diğerlerinden ayıran yanı fonksiyonel boyutudur. Aracı kentler; coğrafi, tarihi ve ekonomik gerekçelerden dolayı kentsel ve kırsal alanlar arasında köprü işlevi görmektedir. Nitekim aracı kentler dünya nüfusunun %16'sından fazlasına ev sahipliği yapmaktadır ve daha küçük şehirlerde, kasabalarda ve kırsal alanlarda yaşayan dünya nüfusunun %62'sini ve büyükşehir bölgelerinde yaşayan %22'sini birbirine bağlamaktadır. Aracı kentler, metropol kentlere yakın olmaları ve metropol kent sınırları içerisinde yer almamalarından ötürü ulaşım, çevre, konut, enerji gibi pek çok kentsel sorunu metropollere kıyasla oldukça az hissederler. Aracı kentler, negatif dışsallıkları daha az hissetmelerinin yanında yaşam kalitesinin yükseltilmesi, refah seviyesinin iyileştirilmesi, yeşil çevre oranının artırılması, barınma olanaklarının geliştirilmesi, eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda iyileşmelerin artırılarak kentsel hizmetlerin aktif vatandaş perspektifinde yürütülmesini sağlayan işlevleri de bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca 2021 yılında İtalya'nın başkanlığında ve bakanlar düzeyinde toplanan G20 zirvesinde aracı şehirlerin yerel düzeyde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmada önemli potansiyele sahip olduğu kabul edilmiştir. Ancak bu potansiyelin genellikle keşfedilmemiş ve yeterince kullanılmamış olduğu da belirtmiştir.

Bu çalışmada orta yoğun kent ile aracı kentlerin ilişkisine yönelik bir tartışma yürütülecektir. TÜİK'in Kent-Kır Sınıflamasına Göre Yerleşim Yerleri 2022 haritasında hangi kentsel alanların orta yoğun kent statüsünde olduğu belirtilmiştir. Benzer bir şekilde Türkiye'de aracı kent potansiyeli olan kentlere ilişkin de bir haritalandırma yapılarak orta yoğun kentler ile aracı kentlere dair kesişimler ortaya konacaktır. Bu süreçte kentler hem nüfus büyüklüğü açısından hem de coğrafi, tarihî ve sosyo-ekonomik açıdan üstlendikleri fonksiyonlar açısından incelenerek aracı kent olma potansiyeli bakımından değerlendirilecektir. Bu kapsamda çalışmanın amacı; Türkiye'de orta-yoğun kent kavramı ile aracı kent kavramı arasındaki ilişkinin ortaya konarak her iki kavramın hangi noktalarda benzeştiği, hangi noktalarda ayrıştığına dair bir bakış açısı geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Aracı kent, orta yoğun kent, ikincil şehir, kır ve kent Ayrımı

Abstract
The debates on the validity of rural and urban definitions in Turkey have started to be seen quite frequently in the literature in recent years. Considering that the latest rural-urban definition was made in 1982 by the State Planning Organization's (DPT) study "Urban Threshold Survey: Urban Definition for Turkey," which was more than 30 years ago, there has been a need for redefining these concepts. To meet the need in question and to reflect the actual statistics of the rural and urban population more accurately, it was announced that a new classification was made with the news bulletin announced by the Turkish Statistical Institute (TURKSTAT) on May 11, 2023. This classification is based on the Degree of Urbanisation developed by the European Statistical Office. According to the new classification in question, settlements, where at least 50% of the population lives in the city center, are defined as cities (densely populated areas), settlements where more than 50% of the population lives in rural areas are defined as rural areas (thinly populated areas), and settlements that do not meet the conditions of being dense urban and rural are defined as towns and suburbs (intermediate density areas). According to the research conducted by TURKSTAT, as of 31 December 2022, 14.8% of the total population resides in intermediate-density areas, which constitute 4.9% of Turkey's surface area. The fact that intermediate-density areas are neither densely populated nor rural in terms of their structure, but that they contain both city and rural features, brings the concept of intermediate-density area and the concept of the intermediary city closer to each other. The intermediary city approach emerged as a response to the failure of the economic growth policies of the 1950s and 1960s. These policies are aimed to develop modern, large-scale, export-oriented, capital-intensive industries in a few regional centers. However, the metropolitan cities formed because of these policies have brought many negativities. For this reason, the importance of intermediary cities that can establish a connection between the urban and rural populations and reduce the burden of metropolitan cities has come to the fore. Although the concepts of secondary city, intermediary city, and medium-sized city are often used interchangeably in the literature, what distinguishes the concept of intermediary city from others is its functional dimension. Intermediary cities: Due to geographical, historical, and economic reasons, it functions as a bridge between urban and rural areas. Indeed, intermediary cities are home to more than 16% of the world's population and connect 62% of the world's population living in smaller cities, towns, and rural areas and 22% living in metropolitan areas. Intermediary cities experience many urban problems such as transportation, environment, housing, and energy less than metropolitan cities because they are close to metro-

politan cities and are not located within the boundaries of metropolitan cities. In addition to feeling less negative externalities, intermediary cities also include functions that enable urban services to be carried out from the perspective of active citizens by increasing the quality of life, improving the level of welfare, increasing the rate of green environment, improving housing opportunities, improving education, health, and employment. Furthermore, at the G20 summit held in 2021 under the presidency of Italy at the ministerial level, it was acknowledged that intermediary cities have significant potential at the local level in achieving Sustainable Development Goals. However, it was also noted that this potential has generally been undiscovered and underutilized.

In this study, a discussion on the relationship between intermediate-density areas and intermediary cities will be conducted. Settlements According to the Urban-Rural Classification of TURKSTAT 2022 map indicates which urban areas have the status of intermediate density areas. Similarly, a mapping of the cities with intermediary city potential in Turkey will be made and the intersections of intermediate density areas and intermediary cities will be revealed. In this process, cities will be examined in terms of both their population size and their geographical, historical and socio- economic functions and will be evaluated in terms of their potential to become intermediary cities. In this context, the study aims to reveal the relationship between the concept of intermediate-density areas and the concept of an intermediary city in Turkey and to develop a perspective on where both concepts are similar and at what points they diverge.

Keywords: Intermediary city, medium dense city, secondary city, rural and urban distinction

Planlama Mevzuatının Dirençlilik Bağlamında Tarihsel Değerlendirilmesi

Historical Evaluation of Planning Legislation in the Context of Resilience

YL Öğrencisi Merve Dila Kaynar
Gazi Üniversitesi
mdila.kaynar@gazi.edu.tr

Prof. Dr. Tanyel Özelçi Eceral
Gazi Üniversitesi
tozelci@gazi.edu.tr

Öz

Günümüz sürekli değişen ve gelişen dünyasında kentlerde yaşayan insan sayısı gün geçtikçe artmakta ve artan nüfusla birlikte kentlerde birçok sorun oluşmaktadır. Hızlı kentleşme oranları ve kaynakların kontrolsüz kullanılması nedeniyle kentler daha kırılgan hale gelmektedir. Kırılganlaşan kentler tehlikelere karşı daha hazırlıksız olmakta ve oluşan afetlerin felakete dönüşme ihtimali artmaktadır. Beklenmedik olaylara, ani değişen koşullara uyum sağlayamayan kentlerde afetlerin yıkıcı etkisi de daha fazla olmaktadır. Kısacası, doğal ve insan kaynaklı oluşabilen afetlerle karşılaşan kentlerde birçok can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Türkiye bulunduğu konum ve iklim özellikleri nedeniyle doğal afetlere çok sık maruz kalan bir ülkedir. Bu yüzden, yaşanma ihtimali yüksek olan afetlerin yıkıcı etkilerini azaltmak için daha fazla çalışılması gerekmektedir. Günümüz dünyasında afetlere maruz kalan nüfusun oranı ve afetlerin yıkıcı etkilerinin artması ile dirençlilik kavramı oldukça önem kazanmıştır. Zarar azaltma, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan afet yönetim yaklaşımını benimseyen, kentlerin ve bölgelerin yerel özelliklerini önemseyen, beklenmedik koşullara uyum sağlayabilen Dirençli Kentler ile afetlerin verdiği zararları en aza indirmek mümkündür. Özetle, dirençlilik kavramı şu anda küresel sorunlarla baş etmede kullanılan, kentleri afetlere karşı hazırlayan ve özellikle kentlerin yerel potansiyel ve tehditlerinin ön planda tutulduğu önemli bir kavramdır. Önceden yapılmış olan ulusal ve uluslararası çalışmalar incelendiğinde dirençlilik kavramının önem kazanmasıyla ülkeler, kentlerini şekillendiren planlama mevzuatlarını bu yaklaşımla gözden geçirmiş ve mevzuatlarını dirençlilik ilkeleri çerçevesinde geliştirmişlerdir. Bu sayede, kentlerinin afet di-

rençliliklerini artırmayı başarmışlardır.

Türkiye'de ise durum biraz farklıdır. 1999 yılında Kocaeli ve Düzce'de yaşanan depremlere çok hazırlıksız yakalanan Türkiye çok fazla can ve mal kayıpları yaşamıştır. Özellikle 1999 depremleri sonrası, dünyada popülerliği artan dirençlilik kavramı ile birlikte, Türkiye'de de afetlerin yıkıcı etkilerini en aza indirmek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Fakat bütün bu çalışmalara rağmen 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli yaşanan depremler, bu yirmi yıldır yapılan çalışmaların maalesef ki pek bir faydasının olmadığını göstermektedir. Aynı şekilde 1999 yılındaki gibi çok fazla can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Türkiye'nin bir afet ülkesi olmasına rağmen planlama sisteminin hala dirençlilik ilkelerini benimsememesi ve hazırlıklı olmak, önlem almak yerine afet meydana geldikten sonra müdahale odaklı olan afet yönetim yaklaşımı artık yeterli gelmemektedir. Kısacası, özellikle yerel fırsatların, tehditlerin önemsendiği ve afet meydana gelmeden önlem almanın öncelik olduğu bu yeni yaklaşım biçimi ile kentlerin dirençliliklerini artırarak afetlerin kayıpları minimum seviyelerde tutulmaktadır. Türkiye'nin planlama mevzuatı incelendiğinde kentlerin dirençliliğini artırmaya yönelik bir planlama yaklaşımının bulunmadığı görülmektedir. Afet risklerinin yüksek olduğu bu ülkede acilen kentleri planlarken riskleri azaltmaya ve dirençliliği artırmaya yönelik afet politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bildiride Türkiye'de kentleri şekillendiren planlama mevzuatının özellikle son 20 yıldaki gelişim süreci diğer ülke örnekleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, bildiride kentlerin afetler karşısında daha hazırlıklı hale gelmesi için planlamaya ilişkin mevzuatın geliştirilmesi üzerinde tartışılacaktır. Çalışma çerçevesinde, afetlere yerelden yaklaşımın kentlerin dirençliliğini arttırma konusunda oldukça önemli olduğu vurgulanarak, gerçekten etkili bir planlama mevzuatının, yerel potansiyellerin ve tehditlerin doğru bir şekilde değerlendirildiği bir çerçeveyi içermesi gerektiği üzerine görüşler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet yönetimi, dirençlilik, planlama mevzuatı, yerel özellikler

Abstract

In today's constantly changing and developing world, the number of people living in cities is increasing day by day, and with the increasing population, many problems arise in cities. Cities are becoming more fragile due to rapid urbanization rates and uncontrolled use of resources. Fragile cities are more likely to be unprepared for hazards, increasing the likelihood of disasters

turning into catastrophes. The destructive effects of disasters are greater in cities that cannot adapt to unexpected events and suddenly changing conditions. In short, many losses of life and property occur in cities that experience natural and human-caused disasters. Turkey is a country that is frequently exposed to natural disasters due to its location and climate characteristics. Therefore, more effort is needed to mitigate the destructive impacts of disasters with a high probability of occurrence. In today's world, the concept of resilience has become very important as the proportion of the population exposed to disasters and the devastating effects of disasters increases. It is possible to minimize the damage caused by disasters with Resilient Cities, which adopt a disaster management approach consisting of mitigation, preparedness, intervention and recovery stages, care about the local characteristics of cities and regions, and can adapt to unexpected conditions. In summary, the notion of resilience is an important concept that is currently used to cope with global problems, prepares cities against disasters, and especially prioritizes the local potential and threats of cities. When previous national and international studies are examined, as the concept of resilience has gained importance, countries have reviewed the planning legislation that shapes their cities with this approach and developed their legislation within the framework of resilience principles. In this way, they have managed to increase the disaster resilience of their cities.

In Turkey, the situation is slightly different. Turkey, which was caught unprepared for the earthquakes in Kocaeli and Düzce in 1999, suffered great losses of life and property. Especially after the 1999 earthquakes, along with the globally increasing popularity of the resilience concept, numerous studies have been conducted in Turkey to minimize the destructive effects of disasters. However, despite all these studies, the earthquakes that occurred in Kahramanmaraş in 2023 show that, unfortunately, the studies carried out for these twenty years have not been of much benefit. Similarly to 1999, there have been significant loss of life and property in Turkey. Although Turkey is a disaster country, the planning system still does not adopt the principles of resilience and the disaster management approach, which focuses on intervention after the disaster occurs instead of being prepared and taking precautions, is no longer sufficient. In short, with this new approach, where local opportunities and threats are taken into consideration and taking precautions before disasters occur is a priority, losses from disasters are kept to a minimum by increasing the resilience of cities. When Turkey's planning legislation is examined, it is seen that there is no planning approach to increase the resilience of cities. In this country where disaster risks are high, disaster policies to reduce risks and increase resilience while planning cities urgently

need to be developed. In the paper, the development process of the planning legislation that shapes cities in Turkey, especially in the last 20 years, is evaluated comparatively with examples from other countries. As a result, the paper will discuss the development of planning legislation related to planning for cities to become more prepared against disasters. Within the framework of the study, it will be emphasized that a local approach to disasters is very important in increasing the resilience of cities, and opinions will be presented on how a truly effective planning legislation should include a framework in which local potentials and threats are accurately evaluated.

Keywords: Disaster, disaster management, resilience, planning legislation, local characteristics

Islah İmar Planlarının Sağlıklı Kentler Bağlamında İrdelenmesi: "Ankara Keçiören Hacıkadın Deresi Planlama Süreci"

Analysis of Urban Renewal Plans within the Context of Healthy Cities: Ankara Keçiören Hacıkadın Creek Planning Process

YL Öğrencisi Ferruh Muratlı
Gazi Üniversitesi
ferruhmuratli01@gmail.com

Prof. Dr. Tanyel Eceral Özelçi
Gazi Üniversitesi
tozelci@gazi.edu.tr

Öz

Ankara'nın başkent olmasından sonra hızlı kentleşme ve kırsal alanlardan kentsel alanlara göç sonucu artan nüfusun özellikle düşük gelirli kesiminin ihtiyacı olan konut alanları oluşturulamamış, kentin bazı bölgelerinde imar mevzuatına aykırı olarak yapılaşan gecekondu bölgeleri oluşmuştur. Gecekondular genellikle imarı bulunmayan boş kamu arazilerinde, hisseli şahıs parsellerinde veya uygulama kabiliyeti kalmamış imarlı alanlarda inşa edilmişlerdir. 1983 yılında ilçe olan Keçiören'de de kırsal alandan kente göç eden halkın barınma sorunu gecekondu şeklindeki yapılarla gerçekleştirilmiştir. Tüm büyük kentlerde olduğu gibi Keçiören ilçesinde ilk etapta imar mevzuatına aykırı yapıların yasaklanması, sonra affedilmesi, daha sonra önlenmesi, ıslah imar planlarıyla affedilmesi ve kentsel dönüşümünün sağlanmasına yönelik imar faaliyetleri ile gerçekleştirilmiştir. Keçiören ilçesi, il merkezine yakın olması nedeniyle Ankara'ya göç eden halkın tercih ettiği bir kentsel alan olmuş ve bu nedenle nüfusu hızla artmıştır. Özellikle kırsal alandan gelen insanların kendilerine ait olmayan araziler üzerinde oluşturdukları gecekondu alanlarında 2981 sayılı imar af yasasının kabul edilmesinden sonra kısa sürede ıslah imar planları yapılarak kentsel dönüşümün hızlı biçimde gerçekleşmesi sağlanmıştır. 2981 sayılı yasa ve ilgili yönetmeliği kapsamında yapılan ıslah imar planlarında mekânsal standartların bulunmaması, ilçe belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girmesi, nazım imar planı yapılması gerekliliği olmaması, planların bir-

birlerine eklemlenen mevzi planlar şeklinde gerçekleşmesi ve plan çalışmalarının beşer yıllık yerel yönetim dönemleri içerinde sonuçlandırılması zorunluluğu gibi nedenlerle ıslah imar planlarıyla "sağlıklı" kentsel alanların oluşması mümkün olmamıştır. Bu planları takip eden diğer planlama faaliyetleri de inşaat alanını ve nüfus yoğunluğunu arttırdığından dolayı herhangi bir faydası olmadığı gibi kentsel mekân ve yaşam kalitesini azaltıcı nitelikte olmuştur. Yukarıda belirtilen ıslah imar planlarıyla başlayan ve ortaya çıkan kentsel sorunların irdelenmesi, değerlendirilmesi, sağlıklı kent kapsamında ıslah imar planlarının özellikle fiziki kentsel mekân oluşumu ve mekânsal sosyal standartlar yönüyle incelenmesi ve sürecin geleceğiyle ilgili öneriler sunulabilmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada yöntem olarak Keçiören Belediyesince yapılan ıslah imar planlarının siyasi yerel dönemlerindeki sayıları, örnek seçilecek ıslah imar planlarında sosyal ve teknik altyapı alanlarının mekânsal büyüklüklerinin dağılımı ve Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği mekânsal standartlar tablosuna göre planlama nüfusunun ihtiyacını sağlaması bakımından mukayesesi yapılacaktır. Kavramsal konular için literatür taraması yapılacak, ilgili mevzuat incelenecek, Keçiören Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi arşiv verilerinden istifade edilecektir. Bildirinin birinci bölümünde sağlıklı kent kavramı genel olarak incelenecek, ikinci bölümde 2981 sayılı af yasası ile 3194 sayılı imar kanununun plan yapım yöntem ve mekânsal standartlar bakımından karşılaştırılması yapılacak, üçüncü bölümde Keçiören İlçesinde siyasi yerel dönemlerinde yapılan ıslah imar planlarının sayısal dağılımı, mekânsal standartlar bakımından incelemesi yapılacak, dördüncü bölümde kısmen imarsız kısmen de dönüşüm geçirmemiş farklı ıslah imar planı alanlarından oluşan "Hacıkadın Vadisi Kentsel Dönüşüm Gelişim Proje Alanı" nın planlama süreci incelenecektir. Beşinci bölümde inceleme sonuçları değerlendirilecek ve öneriler sunulacaktır. Sonuç olarak ıslah imar planları ile gecekonduların bulunduğu alanlara ilgili ıslah imar mevzuatı kapsamında yapsat modeliyle hızlı bir kentsel dönüşüm imkanı tanınması bu alanların sağlıklı kentsel mekânlar (sosyal ve teknik altyapı alanları kriteri çerçevesinde) haline dönüştürülmesi sürecini zorlaştırmakta, fiziki kentsel mekânın oluşumunu olumsuz yönde etkilemekte, sosyal ve teknik altyapı alanları yetersiz sağlıksız konut alanlarının oluşumuna sebep olmakta veya mevcutta bulunan gecekondu şeklindeki yapılaşma nedeniyle ıslah imar planı yapılan ancak dönüşüm olmayan gecekonduların bulunduğu alanda "kentsel dönüşüm gelişim projesi" gibi bir planlama metoduyla çözümleme çabaları yine kent için önemli olan vadi tabanlarının yok olmasına, planlama bölgesindeki hak sahiplerinin (gecekondu ve toprak sahipleri) konut ihtiyacını karşılamak amacıyla inşaat ve nüfus yo-

ğunluğu fazla olan, doğal afetlere karşı dirençsiz, sağlıksız kentsel mekânların oluşmasına neden olmaktadır. Bu çalışma ile Hacıkadın Vadisi Kentsel Dönüşüm Gelişim Proje Alanı incelemesi ile bu sorunlar ortaya konulurken belirlenen sorunların planlamaya yönelik çözümlerinin neler olması gerektiği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Islah imar planı, sağlıklı kent, 2981 sayılı yasa, kentsel dönüşüm, gecekondu

Abstract

After Ankara became the capital, due to rapid urbanisation and migration from rural to urban areas, the housing needs of especially the low-income population could not be met, leading to the formation of slums in certain parts of the city. These slums, or "gecekondu" in Turkish, were mostly built on vacant public lands, shared private plots, or areas no longer suitable for urban planning. In 1983, Keçiören became a district and also became subject to these gecekondu settlements due to the influx of people from rural areas. As with all major cities, there was an initial prohibition of these unplanned constructions in Keçiören, followed by their legalisation, efforts to prevent them, granting them amnesty with reclamation zoning plans, and urban transformation efforts. Due to its proximity to the city centre, Keçiören became a preferred urban area for migrants to Ankara to settle in, leading to rapid population growth. Particularly after the passing of the 2981 zoning amnesty law, reclamation zoning plans were quickly executed, accelerating urban transformation. Under Law No. 2981 and its related regulations, the absence of spatial standards in the reclamation zoning plans, their approval and implementation by the district municipal council, the lack of a requirement to prepare a master zoning plan, the realisation of plans in the form of individual plans that interlock with each other, and the obligation to finalise the planning efforts within five-year local governance terms have prevented the formation of “healthy” urban areas with reclamation zoning plans. Subsequent planning efforts that followed these plans have not been beneficial, and due to the fact that they expanded construction zones and increased population density, they have also had a detrimental effect on urban space and the quality of life. This study aims to analyse, evaluate, and provide suggestions regarding the urban problems resulting from the aforementioned reclamation zoning plans, especially in terms of the physical urban space formation and spatial social standards. In this study, the number of reclamation zoning plans made by Keçiören Municipality during its political local

terms, the distribution of spatial sizes of social and technical infrastructure zones in the selected example reclamation zoning plans will be considered, and their comparison in terms of meeting the needs of the planned population according to the Spatial Planning Regulation spatial standards table will be made. Therefore, the basis for the methodology will be quantitative. A literature review will be conducted for conceptual issues, relevant legislation will be examined, and data from the archives of Keçiören Municipality and Ankara Metropolitan Municipality will be utilised. The concept of a healthy city will be explored in the first chapter. The zoning amnesty law No. 2981 will be compared with the zoning law No. 3194 in the second chapter. The third chapter will provide an analysis of the reclamation zoning plans of Keçiören based on political local terms and spatial standards. The planning process of "Hacıkadın Valley Urban Renewal Development Project Zone" will be examined in the fourth chapter, which consists of both unplanned and non-transformed zones. In the fifth chapter, the findings will be evaluated and suggestions will be made. In conclusion, by introducing reclamation zoning plans to zones where slums are located, the opportunity for rapid urban renewal through the "build-operate-transfer" model within the scope of the relevant reclamation zoning regulations complicates the process of transforming these areas into healthy urban spaces (defined by the criterion of social and technical infrastructure availability). It negatively affects the formation of the physical urban space, causes the emergence of inadequate and unhealthy housing areas with insufficient social and technical infrastructure or ineffective reclamation zoning plans that fail to actually transform gecekondu settlements. Efforts to find solutions with planning methods such as "urban renewal development projects" in these areas lead to the destruction of vital valley bases, which are important for the city. Furthermore, in these planning zones, right holders (gecekondu and land owners) aim to meet housing needs, which results in increased construction and population density, as well as the formation of urban spaces that are vulnerable to natural disasters and are unhealthy. This study will discuss the problems identified with an examination of the Hacıkadın Valley Urban Renewal Development Project Zone and what solutions should be implemented.

Keywords: Reclamation zoning plan, healthy city, law No. 2981, urban renewal, gecekondu

Planlamada Katılım ve Aidiyet İlişkisi: Kentlerin "Yer" Kimliğinin Yeniden İnşası

The relationship between participation and place attachment in planning: Reconstruction of "Place" identity of cities

Dr. Öğr. Üyesi Dilcu Gönül
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
dilcu.gonul@dpu.edu.tr

Arş. Gör. Fatma Gönüllü
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
fatma.gonullu@dpu.edu.tr

Öz

Cumhuriyetin 100. yılında kentleri ve kentleşmeyi yeniden tarif etmek gerekmektedir. 21. yüzyılda kentsel alanlarda çok temel değişimler yaşanmaktadır. Farklı sebeplere bağlı olarak gerçekleşen göçler, iklim krizi sonucu ortaya çıkan afetler, hızla gelişen teknolojinin bilgiyi aktarma ve dönüştürme hızı ve bu dönüşüm sonucu iş/beceri tanımlarının değişmesi üst ölçeklerden başlayarak kentlere kadar işleyen temel değişim unsurları olarak sayılabilir. Kitlesel göçler insan topluluklarını kendilerini ait hissettikleri yerlerden kopartan ve göç ederek yerleştikleri yeni coğrafyalarda yeniden zihinlerinde yer inşasına sürükleyen bir süreci içermektedir. İklim krizi ve afetler ise kentsel ya da kırsal mekânlarda yerleşik toplumları birlikte harekete ve yer olgusunu hep birlikte yeniden tanımlamaya davet etmektedir. İş yapış biçimlerimizdeki değişiklik ise bizleri yerden bir miktar koparak daha hareketli bireyler olmaya zorlamaktadır. Tüm bu oluşumlar sonucu kentlerdeki "yer" olgusunun ve insanlardaki "aidiyet" duygusunun aşınmaya başladığını söylemek mümkündür. Planlamayı yer kimliği oluşturma sürecinin bir parçası olarak tanımlarsak kentlileri bu sürecin bir parçası yapmayı (katılım) ve sonuçta aidiyet hislerini kuvvetlendirecek mekânsal sonuçlar elde etmeyi (sürdürülebilirlik) 100. Yılda kent düşünün temel ilkeleri olarak ifade edebiliriz. Bu çalışma tüm bu 21. Yüzyıl gerçekleri ışığında katılım, sürdürülebilirlik, yer kimliği ve aidiyet kavramları üzerine yapılandırılmıştır. 20. yüzyıl ortalarında; görece sesi daha az duyulanların haklarını görünür kılmak ve savunmak adına, kamunun politika yapımı ve planlamaya katılımı tartışılmaya başlanmıştır. Kamu politikala-

rının katılımlı yöntemle, yönetişim yolu ile üretilmesi Avrupa Birliği'nin 2000'li yılların başından beri gündeminde olan bir konudur. Böylece katılımlı yönetişim anlayışı politika üretim süreçlerinin önemli bir öğesi olarak yerini almıştır. Katılımlı yaklaşım; planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına tüm paydaşların aktif katılımının sağlanması ve ortak karar üretmeyi savunmaktadır. Burada kastedilen paydaşlar ise; devlet yetkilileri, uzmanlar ve vatandaşlardır (Slocum, 2003). Bu yaklaşım; kamu görevlilerinin dışındaki özel sektör yetkililerinin, seçilmiş kamu temsilcileri dışındaki aktörlerin katılımını desteklemekte, yeni yönetişim düzeyleri yaratmakta ve kamu yönetim birimleri arasında dikey ve yatay düzlemlerde koordinasyonu arttırmayı hedeflemektedir. Kamu politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması halkın katılımının geniş ölçüde sağlanmasına ve merkezden çepere doğru yayılmasına doğru evrilmeye başlamıştır. Bu yaşanan dönüşüm özellikle çevre konularının gündeme gelmesi ile hız kazanmıştır. Katılım demokratik meşruiyetin önemli bir aracıdır. Alınan kararların şeffaf ve halkın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde üretilmesi ve uygulanması katılım ile garanti altına alınmaya çalışılmaktadır. Katılımlı yönetişimden beklenen; karar sisteminin bilgi altyapısını yerel bilgi ile geliştirme, birlikte öğrenme, çatışan fikirleri ortak paydada buluşturma, katılımcıların daha çok pay sahibi olması ve politikaların uygulanmasının kolaylaşmasıdır (Newig ve Koond, 2014). Katılımlı yaklaşımların gelişmesinde Covid-19 salgını büyük ölçüde etkili olmuştur (Hall ve diğ., 2021). Türkiye'de ise 6 Şubat tarihinde yaşanan deprem, iklim krizi, göç dalgaları, güvenilir gıdaya erişim güçlüğü, ekonomik ve sosyal çöküşler; katılımlı planlama yaklaşımlarını daha da kritik bir noktaya taşımıştır. Kent planlamanın özünde "yer" inşası bulunmaktadır. "Yer" olgusu ise insanların bireysel ve toplumsal olarak mekânlarla olan etkileşimleri, mekânsal tecrübeleri ve bu tecrübelerin duyular aracılığı ile zihinlerde yer etmesini ifade etmektedir Kentlerin küçük çaplı çıkar gruplarının elinde şekillenmesi aidiyet, kimlik ve kentlilik olgularını zedelemektedir. Bunun sonucu olarak ise sahiplenilmediği için çöküşe sürüklenen kentsel alanlar oluşmaktadır. Bu çalışmada tüm bu tespitler ışığında bir katılımlı coğrafi bilgi sistemi çevrimiçi yazılımı olan Maptionnaire kullanılarak saha çalışması yapılmıştır ve Kütahya'da farklı mahallelerde yaşayan 34 kent sakini ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında yürütülen saha çalışması ile katılımlı haritalama, katılımlı mekânsal veri üretimi yöntemi ile "yer" kimliği ve kentlilerin yer aidiyetleri derinlemesine irdelenmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde dünyada ve Türkiye'de katılımlı planlama ve "yer" inşasının evrimsel süreci değerlendirilmektedir. İkinci kısımda ise bu tartışmalar ışığında; Kütahya'da yürütülmüş olan mekânsal

aidiyete yönelik saha çalışmasına ilişkin bulgulara yer verilmektedir. Saha çalışmasında Kütahya'da yaşayanların yer aidiyeti düzeyleri mahalle ve kent olmak üzere iki farklı ölçekte ölçülmüş ve yer aidiyetini var eden unsurlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Saha çalışmasında yöneltilen sorular farklı disiplinler tarafından yapılmış olan çalışmalar incelenerek kimliğini yer üzerinden tanımlama, doğal ve sosyal çevre ile kurulan bağ, aktif vatandaşlık, günlük aktivite mekânları ve yaşam kalitesi algısı başlıkları altında gruplandırılmıştır. Saha çalışması bulgularına göre Kütahya'da yer aidiyetini kuvvetlendiren öğeler; bireylerin kentte geçirdikleri yaşam süreleri, doğal çevre ile kurdukları bağ, sosyal çevre ile kurdukları bağ ve çeşitli alt başlıklarda değerlendirdikleri mahallerindeki yaşam kalitesi düzeyi olarak tespit edilmiştir. Son bölümde ise katılımlı kentsel politika ve "yer" üretimi çabaları saha çalışması bulguları ile yorumlanmakta ve "yer" olgusunu güçlendirmek adına uygulamaya konabilecek yeni araçlar tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: katılımlı planlama, katılımlı coğrafi bilgi sistemleri, kentsel aidiyet, kentsel kimlik

Not: Bu çalışma; Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen 2023 – 02 No'lu Proje kapsamında yürütülmektedir.

Abstract

As we celebrate the 100th year of the Republic, it is crucial to redefine the concept of cities and urbanization. In the 21st century, urban spaces are undergoing significant transformations. Migration flows are driven by various factors, including climate crises, technological advancements, and changes in work and skill definitions. These changes lead to a metamorphosis process from the upper scales to urban spaces. Mass migration uproots human communities from the places they feel attached to and forces them to rebuild their lives in new geographies. Similarly, climate crises and disasters prompt settled communities in cities or rural areas to redefine the concept of place. Furthermore, the transition in doing business is also forcing individuals to be more mobile. Consequently, the "place" phenomenon in cities, and the feeling of "attachment" is gradually eroding. Planning can be seen as a process of creating a place identity. Thus, in the 100th year of the Republic, participation and sustainability must be the main principles of urban planning. By making citizens part of the process and creating spatial solutions that strengthen

place attachment, we can ensure that our cities remain vibrant and livable. This research is structured around participation, sustainability, place identity, and place attachment, considering the realities of the 21st century. During the mid-20th century, the importance of public participation in policymaking and planning became a topic of discussion. The goal was to represent the rights of those who were less heard. The European Union has placed great emphasis on producing public policy through participation and governance, making participatory governance one of the most important elements of the policy production process. The participatory approach advocates for the active involvement of all stakeholders in the planning, implementation, and evaluation stages, as well as joint decision- making. These stakeholders include public authorities, specialists, and citizens (Slocum, 2003). This approach supports the participation of private sector officials and actors other than elected public officials, creating new governance levels and targets to increase coordination among public management units horizontally and vertically. Public policy development and implementation have evolved into ensuring wide public participation and diffusing from center to periphery. This transformation accelerated with environmental issues becoming a current issue. Participation is a significant instrument of democratic legitimacy. Making decisions and implementation transparently and parallel with the public's needs is tried to be guaranteed by participation. Participatory governance is supposed to develop the knowledge infrastructure of the decision system with local knowledge, ensure co-learning, meet the contradictory ideas on common ground, make participants contribute more, and ease the implementations of the policies (Newig and Konnd, 2014). Covid-19 has played a significant role in the development of participatory approaches (Hall et. al., 2021). An earthquake that struck Turkey on February 6th, along with climate crises, migration flows, food insecurity, and economic and social deprivations, have made participatory planning approaches crucial. The essence of urban planning is creating a "place". The concept of "place" refers to the interactions between individuals and communities with the physical spaces and the experiences that are imprinted in their minds through their senses. When cities are shaped by small interest groups, it can damage the attachment, identity, and citizenship aspects, ultimately leading to the decay of urban spaces. The research involved a case study that used an online participatory geographical information system, Maptionnaire. The study interviewed 34 citizens from different neighborhoods in Kütahya. It examined the citizens' place attachments and identities using participatory mapping and spatial data production methodologies. The study's first part reviews the evolution of participatory planning in the world and Turkey, while the sec-

ond part focuses on the place attachment-oriented case study's findings. The study measured the citizens' place attachment levels in two different scales: the neighborhood and the city and revealed the elements of place attachment. The case study questions were grouped into five categories, including identity development through space, bonds with social and natural environments, active citizenship, bonds with daily activity spaces, and quality of life perceptions in the neighborhoods. The results indicate that the individuals' lifetime in the city, bonds with social and natural environments, and quality of life perceptions are related to the place attachment in Kütahya. Finally, the study interprets the participatory urban policy and "place" production efforts through the case study's findings and discusses new instrument implementations to strengthen the "place" phenomenon.

Keywords: Participatory planning, participatory geographic information systems, place attachment, urban identity

Note: As part of Project No. 2023-02, supported by Kütahya Dumlupınar University Scientific Research Projects Unit, this study is being conducted.

Moltke'den Prost'a ve İstanbul Çevre Düzeni Planı'na: Bir Metropolü Planlamak

From Moltke to Prost and Istanbul Environmental Plan: Planning a Metropol

Dr. Merve Özbay Kınacı
İstanbul Büyükşehir Belediyesi
85.merv@gmail.com

Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy
Işık Üniversitesi
zeren.gulersoy@isikun.edu.tr

Öz

XIX. yüzyılda batılılaşma eğilimi ile birlikte başlayan değişim süreci Osmanlı başkenti İstanbul'u önemli ölçüde etkilemiştir. Bu yüzyılda gerçekleşen yönetsel değişiklikler, eğitim ve ekonomi alanlarındaki reformlar, savaşlar ve demografik süreçler ile kentin fiziksel dokusu da değişime uğramıştır. Bu değişim ilk belediye örgütlenmelerinin ortaya çıkışına, imar faaliyetlerinin artmasına ve imara ilişkin yasal çerçevenin oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Bu çalışmanın amacı, XIX. yüzyıldan başlayarak önce Cumhuriyet'e sonrasında ise günümüze kadar uzanan süreçte İstanbul'un planlama tarihi ve deneyimini incelemek ve gelecekteki planlama çalışmalarında geçmiştekilerin üzerine nelerin konabileceğini tartışmaktır. Bu kapsamda öncelikle Cumhuriyet ile birlikte yeniden şekillenmeye başlayan şehircilik yaklaşımlarının İstanbul özelindeki mevcut durum tespiti yapılacaktır. Bunu yapabilmek için yöntem olarak İstanbul'u konu edinen harita ve planlara ilişkin belgelerin yanı sıra imar düzenlemelerini yönlendiren yasalar da incelenecektir. Bu yöntem sayesinde dönem boyunca çıkarılan yeni kanunlar ile bunlar doğrultusunda yürütülen haritalama ve planlama çalışmalarının bir arada incelenmesi mümkün olacaktır. Harita ve planların görsellerinden faydalanılacak olan çalışmanın sonunda mevcut durum tespitlerinin yanı sıra gelecekteki planlama yaklaşımlarına dair öngörüler ve önerilerde bulunulacaktır.

Çalışma kronolojik sırayla ilerleyecek, süreçteki kırılma noktaları çalışmanın bölümlerini birbirinden ayıran temel olaylar olacaktır. İlk bölüm XIX. yüzyıl ortalarından itibaren başlayan ve 1930'lara kadar devam eden süreci kapsamaktadır. Bu aralığın seçilmesinin nedeni ilk yasal düzenlemelerin XIX. yüzyıl ortalarında başlaması, 1930'ların ise Cumhuriyet Dö-

nemi'nin Osmanlı Dönemi'nden kalan kente ve imara ilişkin yasaları değiştirdiği bir sürecin başlangıcı olmasıdır. XIX. yüzyılın ikinci yarısına girilirken Ebniye Nizamnamesi ve Ebniye Beyannameler (1848), 1849 tarihli Nizamname ile 1863 tarihli Turuk ve Ebniye Nizamnamesi, 1875 tarihli Nizamname ve 1882 tarihli Ebniye Kanunu çıkarılmıştır. İstanbul'un ilk bilimsel haritası olarak kabul gören Fransız Kauffer'in haritası (1786) ardından kimileri plan olarak da nitelendirilen birçok belge hazırlanmıştır. XX. yüzyılın ilk yarısı Paris'in baş mimarı J. A. Bouvard'ın kente bir plan çizmesi için davet edilmesiyle başlamıştır. Goad Haritaları'nın (1904-1906) hazırlanması ile devam eden süreçte 1920'lerde Carl Lörcher'in planları, 1922-1945 yılları arasında ise J. Pervititich'in sigorta haritaları yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü 1930'lar ile 1960'lar arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu bölümün başlangıç noktası olan 1930'lu yıllarda 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunları (1930) çıkarılmıştır. 1937 yılında İstanbul'un planını yapmak üzere davet edilen Fransız şehirci Prost'un İstanbul Ciheti Planı (1/5000) 1939 yılında uygulamaya konulmuş olup, bu çalışma kapsamında 1950 yılına kadar nazım planlar üretilmeye devam edilmiştir. 1950'de Belediye Meclisince kurulan komisyon 1/10.000 ölçekli bir nazım imar planı hazırlanmasını amaçlamış ancak sonuç elde edilememiştir. 1956 yılında 6785 sayılı İmar Yasası ve 6830 sayılı İstimlak Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle İstanbul'da dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından yeni imar hareketleri başlatılmıştır. 1950'lerin sonlarında bütüncül bir plan elde edebilmek için yürütülen çalışmalar sıklaşmış, 1957 yılında Alman planlama uzmanı Hogg çalışmalar yürütmüş, 1958 yılında ise Luigi Piccinato tarafından Geçiş Dönemi Nazım Planı hazırlanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümü 1960'lar ile başlamakta ve 2000'lere kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu bölümü başlatan kırılma noktası 1966'da Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu'nun kurulmasıdır. Bu büronun çalışmaları sonucunda 1980 yılında ilk kez metropoliten ölçekte bir plan (1/50.000) hazırlanmıştır. 1995 yılını hedefleyen İstanbul Metropoliten Alan Nazım İmar Planı İmar ve İskan Bakanlığınca yapılmıştır. Bu planın hemen ardından çıkarılan 3030 sayılı Yasa (1984) kapsamında İstanbul'da plan yapma yetkisi Belediye ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığına verilmiştir. Nazım Plan Bürosu'nun 1985'te İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlanmasıyla planlama çalışmaları yeniden hızlanmış ve 1994'te 1/50.000 ölçekli İstanbul Büyükşehir Nazım Planı onaylanmıştır. Ancak bu plan, Danıştay 6. Dairesi tarafından iptal edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise 2000'ler ile başlayan ve günümüze değin devam eden süreç ele alınacaktır. 2004'te 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ardından Çevre ve Orman Bakanlığı ile imzala-

nan protokol neticesinde çevre düzeni planı yapmak yetkisinin Büyükşehir Belediyesine devredilmesiyle 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı çalışmalarına başlanmıştır. 2006'da Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından onaylanan bu plan, İstanbul İdare Mahkemesinin kararı ile 2008'de iptal edilmiştir. Bu karar üzerine plan revize edilerek yeniden onaya sunulmuş ve 15.06.2009 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi ve Belediye Başkanı tarafından onaylanmıştır. Bu plan, hala meriyetini korumaktadır. Ancak, kent için öngördüğü plan şeması 2023'e kadar olan süreyi kapsamaktadır. Ayrıca, bu plan 2009-2023 arasındaki süreçte 80'in üzerinde plan tadilatına konu olmuştur. Yine bu süreçte İstanbul gibi dinamik bir metropol önemli ölçüde değişime ve dönüşüme uğramış, İstanbul metropoliten alanı başta afet riskli alan veya rezerv alanlar olmak üzere farklı yasaların kapsamında ve kurumların sorumluluğunda kalan bir kentsel mekân haline gelmiştir. Bu kenti büyük bir depremin de beklediği artık bilinen bir gerçektir. Bu nedenlerle İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yeni bir 1/100.000 ölçekli plan çalışması yürütülmektedir. Tüm bu veriler ışığında çalışmanın sonuç kısmında önceki bölümlerde anlatılan konulara ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak ve önceki dönemlerdeki çalışmalar ışığında gelecekteki planlama süreçlerine ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Metropol, bölge planlama, İstanbul, çevre düzeni planı, kent planı, imar kanunu

Abstract

The process of change that began with the Westernization process in the 19th century affected the Ottoman capital, Istanbul. Administrative changes, reforms in education and economy, wars, and demographic transformation led to changes in the city's physical fabric. This change paved the way for the emergence of the first municipal organizations, increased zoning activities, and established a legal framework for zoning. This study aims to examine the planning history and experience of Istanbul from the 19th century to the Republic and then to the present day and to discuss what can be built upon the past in future planning studies. In this context, first of all, the current situation of the urban planning approaches will be determined for Istanbul. The methodology will be to analyze the documents related to maps and plans and the laws guiding the zoning regulations. Thanks to this method, it will be possible to examine the new laws enacted and the mapping and planning activities carried out in line with

them. At the end of the study, which will benefit from the visuals of maps and plans, predictions and suggestions will be made regarding the current situation and future planning approaches.

The study will proceed chronologically. The first section covers the mid-19th century period and continues until the 1930s. In the second half of the 19th century, Ebniye Nizamnamesi and Ebniye Beyannameleri (1848), 1849 dated Nizamname, 1863 dated Turuk ve Ebniye Nizamnamesi, 1875 dated Nizamname and 1882 dated Ebniye Kanunu were enacted. Following the French Kauffer's map (1786), recognized as the first scientific map of Istanbul, many documents, some of which were also described as plans, were prepared. The first half of the 20th century began with J. A. Bouvard's plan for the city. In the process that continued with the Goad Maps (1904- 1906), Carl Lörcher's plans were prepared in the 1920s, and J. Pervititich's insurance maps between 1922 and 1945. The second part of the study covers the period between the 1930s and the 1960s. In the 1930s, Municipalities Law (No. 1580) and Public Hygiene (Law No. 1593) were enacted. In 1937, the French urbanist Prost was invited to plan Istanbul. His plan (1/5000) was put into practice in 1939. In 1950, a commission established by the Municipality Assembly aimed to prepare a 1/10.000 scale master plan, but no results were obtained. In 1956, with the enactment of Zoning Law No. 6785 and Expropriation Law No. 6830, new zoning movements were initiated in Istanbul by then Prime Minister Adnan Menderes. In the late 1950s, efforts to achieve a holistic plan intensified, with German planning expert Hogg conducting studies in 1957 and Luigi Piccinato preparing the Transitional Master Plan in 1958. The third part of the study starts with the 1960s and covers the period until the 2000s. The Greater Istanbul Master Plan Bureau was established in 1966 and prepared a metropolitan scale plan (1/50.000) for the first time in 1980. Within the scope of Law No. 3030 (1984), the authority to plan in Istanbul was given to the Municipality and the Ministry of Public Works and Housing. The Master Plan Bureau was affiliated with the Istanbul Metropolitan Municipality (IMM) in 1985, and the 1/50.000 scale Istanbul Metropolitan Master Plan was approved in 1994 and was cancelled by the 6th Chamber of the Council of State. The fourth part of the study will discuss the process between the 2000s and today. Following the enactment of the Metropolitan Municipality Law (No. 5216) in 2004, a protocol was signed with the Ministry of Environment and Forestry, and the IMM was delegated the authority to prepare an environmental plan. This plan, which was approved by the Mayor of the IMM in 2006, was cancelled by the Istanbul Administrative Court in 2008. Following this decision, the plan was revised, resubmitted for approval, and approved by the

IMM Assembly and the Mayor on 15.06.2009. This plan is still in force. However, the planning scheme it envisages for the city covers until 2023. Moreover, this plan has been subject to more than 80 amendments between 2009 and 2023. In this period, Istanbul underwent significant changes and became an urban space under the scope of different laws and the responsibility of various institutions. Also, a very severe earthquake awaits the city. The IMM is carrying out a new 1/100.000 scale plan study for these reasons. Thus, in the conclusion part of the study, a general evaluation will be made of the issues described in the previous sections, and suggestions will be made regarding the future planning processes.

Keywords: Metropolitan area, regional planning, İstanbul, environmental plan, master plan, planning law

Mekânsal Planlama ve Yaya Güvenliği: Ankara Örneği

Spatial Planning and Pedestrian Safety: Ankara Case

Doç. Dr. Ömür Kaygısız
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
omurkaygisiz@mu.edu.tr

Öz

Sürdürülebilirlik, şehir planlamanın her alanında olduğu gibi kentsel ulaşımda da kabul gören bir olgudur. Kentsel ulaşımın sürdürülebilir olması, ulaşım ihtiyacının insan sağlığına ve ekosisteme zarar vermeden karşılanması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelinmesi ve yenilenebilir kaynakların akılcı tüketilmesi ile mümkün gözükmektedir. Konu bu kapsamda değerlendirildiğinde yaya ulaşımının, sürdürülebilir bir kentsel ulaşım sistemi oluşturmanın önemli bir bileşeni olduğu açıktır. Kentsel alanda yaya olarak hareket etmenin önündeki en önemli engellerden biri yaya kazalarıdır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2015 yılı raporuna göre Dünya'da her yıl yaklaşık 1.2 milyondan fazla kişi trafikte hayatını kaybetmekte ve 50 milyondan fazla kişi de yaralanmakta veya sakat kalmaktadır. Bu ölümlerin %22'si yaya ölümüdür. Diğer taraftan Türkiye'nin de yer aldığı gelişmekte olan ülkeler dünyadaki motorlu araçların yarısına sahip olmasına karşın dünyadaki trafik ölümlerin %80'i bu ülkelerde meydana gelmektedir. Türkiye'de de trafik ölümleri ciddi bir sorundur. Ülkedeki trafik ölümleri bölgesindeki diğer ülkelerin çoğundan görece yüksektir. Örn: DSÖ 2015 raporuna göre 100.000 kişi başına yılda Türkiye'de 8,9, AB Üyesi 28 Ülkede ortalama 5,5 Almanya'da 4,3, Avusturya'da 5,4, İngiltere'de 2.9 trafik ölümü gerçekleşmiştir. Özelikle kentsel alanlardaki arazi kullanımı yaya güvenliği ilişkisini anlama ve yaya güvenliğini arttırmaya yönelik strateji geliştirme sürecindeki en önemli araçlardan biri coğrafi bilgi sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilen mekânsal analiz uygulamalarıdır. Yaya kazalarının ve yaya güvenliğinin kentsel arazi kullanımı ile birlikte mekânsal olarak değerlendirilmesi, yaya kazalarını önleme ve kentsel trafik güvenliğini arttırma stratejileri geliştirmede büyük önem taşımaktadır. Mekânsal analiz uygulamaları sayesinde yaya güvenliği açısından problemli kentsel alanların ve yol kesimlerinin tespiti gerçekleştirilebilmekte, etkili bir görsel uyarıcı olan haritalar oluşturularak coğrafi ve mekânsal ilişkiler gösterilebilmekte ve problemli alanları/kesimleri yerinde görmemiş kişilerin dahi konuyla ilgili bir kanaat edinmesi sağlanabilmekte-

dir. Bu sayede mekânsal planlama kararlarının ve yerel yönetim uygulamalarının denetiminin gerçekleştirilebilmesi, daha yaşanabilir kentsel mekânlar oluşturmaya katkı sunulabilmesi ve böylelikle kentin yaşam kalitesinin arttırılabilmesi mümkündür.

Bu çalışmanın temel amacı yaya güvenliğini arttırmaya yönelik strateji geliştirme sürecinde mekânsal planlamanın yerini ortaya koymaktır. Çalışmanın alt amaçları ise yaya güvenliği ile kentsel arazi kullanımı arasındaki ilişkileri açıklamak ve yaya kazalarının mekândaki dağılımını anlamaktır. Çalışmada öncelikle kentsel arazi kullanımı yaya güvenliği ilişkisi, yaya kazalarının mekânsal analizi, yoğunlaştığı yerlerin tespiti ve haritalandırılması konularında literatürde yer alan uluslararası güncel çalışmalardan örnekler verilecek ve ülkemizde yürütülen çalışmalar anlatılacaktır. Daha sonra çalışma alanı olan Ankara kenti metropoliten alanına değinilecek, çalışmada kullanılan veri setleri ile ilgili bilgi verilecektir. Çalışmada coğrafi bilgi sistemi tabanlı veri setleri olan yaya kazası verileri, yol ağı verisi ve kentsel donatı ve arazi kullanım verisi kullanılmaktadır. Üçüncü aşamada çalışmanın yapısına uygun analiz yöntemi açıklanacaktır. Bu aşamada öncelikle yaya kazası verileri çeşitli alt gruplara (Örn: yıl, mevsim, saat, gün, kaza türü vb) ayrılacaktır. Ardından tüm alt grupların mekânsal analizi gerçekleştirilerek daha riskli (sıcak) kesimler ve bu kesimlerin yol ve kentsel arazi kullanım özellikleri tespit edilecektir. Bu aşamada, elde edilen bulguların mekânsal planlama süreçlerine katkısı ortaya konacaktır. Çalışmada üç ön bulgu göze çarpmaktadır: İlk olarak yaya kazalarının genel olarak merkezi iş alanlarının (MİA) yer aldığı karma kullanım alanlarında, kent merkezlerindeki ana arterlerinde ve çevresinde yoğun yapılaşmanın olduğu kentin önemli kavşaklarında yoğunlaştığı görülmektedir. İkinci olarak yaya kazaların yoğunlaştığı yerler, farklı zaman dilimlerinde (Örn: mevsim, gün, saat) farklılaşmaktadır. Son olarak yaya kazalarının ve çalışma mekânlarının gerek yoğunlaşma gerekse örtüşme desenlerinin merkezde benzeştiği, çeperlerde farklılaştığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaya güvenliği, mekânsal planlama, mekânsal analiz, Ankara

Abstract

Sustainability is an accepted phenomenon in urban transportation, as in all areas of city planning. Sustainability of urban transportation seems possible by meeting transportation needs without harming human health and the ecosystem, turning to renewable energy sources and consuming renewable resources rationally. When evaluated in this context, it is clear that pedestrian

transportation is an important component of creating a sustainable urban transportation system. One of the most important obstacles to moving on foot in the urban area is pedestrian accidents. According to the World Health Organization (WHO) 2015 report, more than 1.2 million people die in traffic annually in the world and more than 50 million people are injured or disabled. 22% of these deaths are pedestrian deaths. Moreover, although developing countries, including Turkey, own half of the world's motor vehicles, 80% of the world's traffic deaths occur in these countries. Traffic deaths are also a serious problem in Turkey. Traffic fatalities in the country are relatively higher than most other countries in the region. For example: According to the WHO 2015 report, there were 8.9 traffic deaths per 100,000 people per year in Turkey, 5.5 in the 28 EU Member States, 4.3 in Germany, 5.4 in Austria, and 2.9 in the UK. One of the most important tools in the strategy development process to understand the relationship between land use and pedestrian safety, especially in urban areas, is the spatial analysis applications carried out through geographic information systems. Spatial evaluation of pedestrian accidents and pedestrian safety together with urban land use is of great importance in developing strategies to prevent pedestrian accidents and increase urban traffic safety. Thanks to spatial analysis applications, it is possible to identify problematic urban areas and road sections in terms of pedestrian safety, geographical and spatial relations can be revealed by creating maps that are an effective visual stimulus, and even people who have not seen the problem areas/sections in place can get an opinion on the subject. In this way, it is possible to audit spatial planning decisions and local government practices, contribute to creating more livable urban spaces, and thus increase the quality of life of the city.

The main purpose of this study is to reveal the place of spatial planning in the process of developing strategies to increase pedestrian safety. The sub-objectives of the study are to explain the relationships between pedestrian safety and urban land use and to understand the spatial distribution of pedestrian accidents. In the study, first of all, examples from current studies in the literature will be given, especially on the relationship between urban land use and pedestrian safety, spatial analysis of pedestrian accidents, detection and mapping of places where they are concentrated, and then the studies carried out in our country on this subject will be explained. Then, Ankara metropolitan area, which is the study area, will be mentioned, and information will be given about the data sets used in the study. In the study, pedestrian accident data, road network data and land use data, which are geographic information system-based data sets, are used. In the third stage, the analysis method appropriate to the structure of the study will be explained.

At this stage, first of all, pedestrian accident data will be divided into various subgroups (eg year, season, hour, day, accident type, etc.). Then, by performing a spatial analysis of all subgroups, more risky sections (hot spots) and road / urban land use characteristics of these sections will be determined. At this stage, the contribution of the findings to the spatial planning processes will be revealed. Three preliminary findings stand out in the study: First, it is seen that pedestrian accidents are generally concentrated in mixed-use areas where central business areas (CBD) are located, on the main arteries in city centers and at important intersections of the city with dense construction around them. Secondly, the places where pedestrian accidents are concentrated vary in different time periods (e.g. season, day, time). Finally, it can be said that both the concentration and overlap patterns of pedestrian accidents and workplaces are similar in the center, but differ at the peripheries.

Keywords: Pedestrian safety, spatial planning, spatial analysis, Ankara

Sürdürülebilir Kent İçi Ulaşım ve Mikromobilite: Kütahya İl Merkezi Durum Analizi

Sustainable Urban Transport and Micromobility: Situation Analysis of Kütahya City Centre

Doç. Dr. Murat Yaman
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
murat.yaman@dpu.edu.tr

Dr. Erkan Çakır
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
erkan.cakir@dpu.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kütahya il merkezi kent içi ulaşımın sürdürülebilirlik durumunu ve mikromobilite araçlarının kullanımını değerlendirmek, mevcut durumu analiz etmek ve geliştirme potansiyelini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Kütahya ilinin ulaşım altyapısının sürdürülebilirlik hedeflerine uygunluğunu belirlemek, sürdürülebilir kent içi ulaşımın ildeki avantajlarını ve katkılarını ortaya koymak, aynı zamanda stratejik öneriler sunularak sürdürülebilir kent içi ulaşım ve mikro mobilite alanında ilin gelişimine katkı sunmak hedeflenmektedir. Çalışmada, öncelikle sürdürülebilir kent içi ulaşım ve mikromobilite alanlarında literatür taraması yapılarak bu konulara yönelik kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Sonrasında Kütahya kent merkezinin kent içi ulaşım yapısının sürdürülebilirlik açısından durum tespiti yapılmıştır. Bu kapsamda Kütahya'da sürdürülebilir kent içi ulaşım ve mikromobilite araçlarına yönelik sayısal veriler toplanarak, bu veriler istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Ayrıca Kütahya il merkezindeki kent içi ulaşım ve mikromobilite araçlarının kullanımı gözlemlenmiştir.

Kütahya il merkezi, ulaşım sistemleri açısından özel araçlar, toplu taşıma, mikromobilite ve yaya ulaşımı seçeneklerine sahiptir. Kentte raylı sistem toplu taşıma hizmeti sunulmamasına rağmen, diğer ulaşım alternatifleri ile yerel halkın ve ziyaretçilerin ihtiyaçları karşılanmaktadır. Toplu taşıma, sadece özel halk minibüsleri ve otobüsleriyle sağlanmaktadır. Bu araçlar genellikle belirli hatlarda sefer düzenlemekte ve kent içindeki farklı noktalara hizmet vermektedir. Kütahya il merkezinde yaygın olarak kullanılan ulaşım yöntemi özel araçlardır. Bu ulaşım yönteminde kentin tarihi dokusu nedeniyle yolların dar olması ve park alanlarının yetersizliği çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle mesai saati başlan-

gıç ve bitişlerinde trafik yoğunluğu yaşanmaktadır. Kütahya il merkezindeki park alanlarının yetersizliği de özel araç sahipleri için bir sorun oluşturmaktadır. Bu durum, özel araç sahiplerinin park yeri bulmak için daha fazla zaman harcamalarına ve trafikte gereksiz yere dolaşmalarına sebep olmaktadır. Mikro mobilite, son yıllarda Kütahya il merkezinde popülerlik kazanan bir ulaşım yönetimidir. Özellikle bisiklet paylaşım sistemleri ve elektrikli scooterlar, kısa mesafeli yolculuklarda tercih edilmektedir. Kent merkezinde özel firmalar yaklaşık 200 adet elektrikli scooterlarla hizmet verirken bir firma da paylaşımlı elektrikli bisiklet hizmeti vermeye başlamıştır. Yaya ulaşımı da Kütahya il merkezinde önemli bir ulaşım biçimidir. Kentte yayalar için özel olarak düzenlenmiş yollar, kaldırımlar ve yaya geçitleri bulunmaktadır. Özellikle kent merkezinde yürüyerek ulaşım oldukça yaygındır. Kent merkezinde araç trafiğine kapatılmış iki adet cadde (Cumhuriyet ve Bekir Avlupınar) bulunmaktadır. Bu iki caddenin uzunluğu yaklaşık bir kilometredir. Sanayi Devrimi sonrasında hızla büyüyen ve gelişen kentlerde ortaya çıkan temel sorunlardan birisi olan kentsel hareketlilik, geleneksel ulaşım yöntemlerin yetersizliği nedeniyle trafik sıkışıklığının ötesinde çevresel sorunlara da yol açmaktadır. Bu bağlamda hem çevresel hem de kentsel hareketliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kent içi hareketliliğin sürdürülebilir hale gelmesi için birçok alternatif çözüm yöntemleri ortaya atılmıştır. Bu alternatif yöntemlere elektrikli toplu taşıma araçları, mikromobilite, akıllı ulaşım sistemleri, paylaşımlı araçlar, bisiklet ve yaya yolları örnek olarak verilebilir. Ortaya çıkan yeni çözümler, çevresel etkilerin minimize edilmesi, trafik sıkışıklığının azaltılması ve toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi gibi temel hedefleri kapsamaktadır. Kütahya il merkezindeki ulaşım sistemleri, iklimsel faktörlerle birlikte düşünüldüğünde, insanların tercihlerini ve ulaşım alışkanlıklarını etkileyebilmektedir. Kütahya'da soğuk hava koşullarının yılın büyük bir bölümünde etkili olması, yaya ve mikromobilite ulaşımını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca olumsuz hava koşulları yaya ve mikromobilite ulaşımını zorlaştırmakta ve insanları açık havada daha az zaman geçirmesine neden olmaktadır. Olumsuz hava koşulları toplu taşıma sitemini de etkilemektedir. Bu kapsamda olumsuz hava koşullarının etkisinin en aza indirilmesi amacıyla "Akıllı Durak"lar gibi inovatif çözümler uygulanmaktadır. Sonuç olarak Kütahya il merkezi ve diğer kentlerde sürdürülebilir kent içi hareketlilik için yerel yönetimlerin, toplumun ve özel sektörün iş birliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Altyapı yatırımları, politika düzenlemeleri, farkındalık kampanyaları ve teşvik önlemleri gibi adımlar, sürdürülebilir ulaşımın sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Böylece, kent içi hareketlilik çevre dostu, verimli ve erişilebilir bir şekilde gerçekleşebilir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kentsel ulaşım, mikromobilite, Kütahya

Abstract
The aim of this study is to evaluate the sustainability status of urban transportation in Kütahya city centre and the use of micromobility tools, to analyse the current situation and to reveal the potential for improvement. In this direction, it is aimed to determine the suitability of the transport infrastructure of Kütahya for sustainability targets, to reveal the advantages and contributions of sustainable urban transport in the province, and to contribute to the development of the province in the field of sustainable urban transport and micromobility by presenting strategic recommendations. In this study, firstly, a literature review was conducted in the fields of sustainable urban transport and micromobility, and a conceptual framework was established for these issues. Afterwards, the urban transport structure of Kütahya city centre was determined in terms of sustainability. In this context, numerical data on sustainable urban transport and micromobility vehicles in Kütahya were collected and these data were evaluated by statistical methods. In addition, the use of urban transport and micromobility vehicles in Kütahya city centre was observed.

Kütahya city centre has private vehicles, public transport, micromobility and pedestrian transportation options in terms of transportation systems. Although there is no rail system public transport service in the city, the needs of local people and visitors are met with other transport alternatives. Public transport is provided only by private public minibuses and buses. These vehicles generally operate on certain lines and serve different points in the city. Private vehicles are the most commonly used mode of transport in Kütahya city centre. Due to the historical texture of the city, narrow roads and insufficient parking areas cause various problems. Traffic density is experienced especially at the beginning and end of working hours. The insufficiency of parking spaces in Kütahya city centre also poses a problem for private vehicle owners. This situation causes private vehicle owners to spend more time to find a parking space and to wander unnecessarily in traffic. Micro mobility is a transport management that has gained popularity in Kütahya city centre in recent years. Especially bicycle sharing systems and electric scooters are preferred for short-distance journeys. In the city centre, private companies provide service with approximately 200 electric scooters, while one company has started to provide shared electric bicycle service. Pedestrian transportation is also an important mode of transport in Kütahya city centre. There are roads, pavements and pedestrian crossings specially designed for pedestrians in the city. Especially in the city centre, walking is quite common. There are two streets (Cumhuriyet and Bekir Avlupınar) closed to vehicle traffic in the city centre. The length of these two streets is approximately one kilome-

tre. Urban mobility, which is one of the main problems emerging in rapidly growing and developing cities after the Industrial Revolution, causes environmental problems beyond traffic congestion due to the inadequacy of traditional transport methods. In this context, there is a need to ensure the sustainability of both environmental and urban mobility. Many alternative solution methods have been put forward to make urban mobility sustainable. Electric public transport vehicles, micromobility, intelligent transport systems, shared vehicles, bicycle and pedestrian routes can be given as examples of these alternative methods. The emerging new solutions cover basic objectives such as minimising environmental impacts, reducing traffic congestion and improving public transport systems. When the transportation systems in Kütahya city centre are considered together with climatic factors, they can affect people's preferences and transportation habits. The fact that cold weather conditions are effective in Kütahya for most of the year negatively affects pedestrian and micromobility transport. In addition, adverse weather conditions make pedestrian and micromobility transport difficult and cause people to spend less time outdoors. Adverse weather conditions also affect the public transport system. In this context, innovative solutions such as "Smart Stations" are implemented to minimise the impact of adverse weather conditions. In conclusion, for sustainable urban mobility in Kütahya city centre and other cities, local governments, society and the private sector should act in cooperation. Steps such as infrastructure investments, policy regulations, awareness campaigns and incentive measures will play an important role in ensuring sustainable transport. Thus, urban mobility can be realised in an environmentally friendly, efficient and accessible manner.

Keywords: Sustainable urban transport, micromobility, Kutahya

Pandemi Sonrası Şehirler İçin Yakınlık Temelli Yaklaşım: 15 Dakikalık Şehir

Proximity-Based Approach for Post-Pandemic Cities: 15-Minute City

Doktora Öğrencisi Yunus Emre Kozoğlu
University of Nottingham
yunusemrekozoglu@gmail.com

Öz

Salgın hastalıklar, tarih boyunca kentlerin şekillenmelerinde önemli bir rol oynamışlardır. Bu kentsel kriz dönemleri aynı zamanda kentlerin eksikliklerinin farkındalığı ve çözüm üretimi açısından bir rehber niteliğindedir. 2019 yılı sonlarında ortaya çıkan ve sonrasında tüm dünyaya hızla yayılan COVID-19 pandemisi de kentleri ve kent yaşamını olumsuz anlamda etkilemiş, ancak ihtiyaçları da açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ihtiyaçları doğru bir biçimde kavrayabilmek için pandeminin kentsel, sosyoekonomik ve çevresel etkilerini uygun şekilde ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan değerlendirmede, kentlerin sahip oldukları farklı özellikler sebebiyle pandemi ve benzer kriz dönemlerine karşı farklı dirençlilikte oldukları; ancak pandemi döneminin, küresel çapta güncel kentin ortak bir ihtiyacının altını çizdiği görülmüştür: yakınlık. Dolayısıyla yapılan çalışma, yakınlık kavramını güncel kentin sorunları üzerinden değerlendirerek geleceğin kentleri açısından çıkarımlarda bulunmaktadır. Kentlerin farklı işlevlere sahip olma yeteneği, kent yaşamının temel özelliklerinden biridir ve bu işlevler kent sakinlerine iş, eğlence, sağlık hizmetleri, eğitim, ticaret ve daha birçok şeye ulaşabilme imkânı sunar. '15 dakikalık şehir' modeli, kent sakinlerinin yaşadıkları yerden temel kentsel işlevlere araç bağımlılığı olmadan 15 dakika içerisinde ulaşabilme fikrinin şekillendirdiği yerleşimleri tasvir eder. Ancak model, yakınlık kavramı ile birlikte, çeşitlilik, yoğunluk ve dijitalleşme konularının da altını çizmektedir. Bahse konu bu kavramlar, pandemi döneminde kentlerin yaşadığı sorunlar ile örtüşür niteliktedir. Dolayısıyla bu modelin tasvir ettiği özelliklere sahip bir yerleşim, kentsel kriz dönemlerine karşı daha dirençli olabilme potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle çalışma, özellikle pandemi döneminde şehircilik literatüründe kentsel dirençlilik, esneklik, adapte olabilme, pandemi sonrası kentler gibi başlıklarla sıkça ilişkilendirilen '15 dakikalık şehir' modelinin ölçütleri ışığında Bağcılar ilçesini değerlendir-

miştir ve benzer durumdaki metropol parçalarına dair çıkarımlarda bulunmaktadır. Çalışmaya konu alan Bağcılar, istatistikî veriler, salgın kırılganlık haritaları ve salgın yayılma haritaları ışığında İstanbul'un pandemiden en fazla etkilenen yerleşimlerindendir. Bu nedenle, ilçenin 15 dakikalık şehir modeli kapsamında değerlendirilmesinin, yakınlık kavramı ve pandemide yaşanan kentsel sorunların ne derecede ilişkili olduğu, modelin ölçütlerinin ilçenin sorunlarına çözüm olabilme potansiyelini ne ölçüde taşıdığı gibi sorulara cevap vereceği düşünülmüştür. Bu bağlamda ilçe, analiz aşamasında, istatistikî veriler haricinde yoğunluk; işlev dağılımı; eğitim, sağlık, yeşil alanlar gibi farklı kentsel işlevlere yakınlık haritaları içeren kantitatif araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. İlçenin sahip olduğu özellikler kendi başlarına değerlendirildiklerinde modelin ölçütlerini kısmen karşılar niteliktedir. Örneğin ilçede yer alan ilkokul eğitim alanlarına en fazla 15 dakikalık yürüme ile ulaşılabilmektedir. Ortaokullara, sağlık merkezlerine ve yeşil alanlara erişim de aynı şekilde en fazla 15 dakikadadır. Ancak bu durum tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü ilçenin mevcut nüfus ve nüfus yoğunluğu, sahip olduğu erişim avantajlarını ortadan kaldırmaktadır. Yerleşim, bütüncül olarak ele alındığında yaşanılabilir olmaktan uzak bir görüntü çizmektedir. İlçenin pandemi döneminden bu derece etkilenmesi de sahip olduğu bu özellikler ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda yaya, bisiklet vb. şekilde taşıta bağımlı olmayan seçeneklerin ulaşım sistemlerinde daha fazla yer bulması, nüfus/nüfus yoğunluğu sorunlarının irdelenmesi, kamusal alanların çok işlevli şekilde yeniden kurgulanması ve klasik planlama yaklaşımlarının alanın sorunlarına çözüm olamayacağı, radikal adımların atılması gerekliliği çalışmanın sonuç bölümünde belirtilmiştir. Yakınlık temelli planlama yaklaşımları gelecekteki kentlerin şekillenmelerinde etkili bir rol üstlenebilir. Yapılan çalışma, büyük metropol kentlerin farklı alanlarında ya da küçük ölçekli yerleşimlerde farklı sonuçlar verebilir. Alanın kent içerisindeki konumu ve rolü, kentlerin kendilerine özgü morfolojileri ve ritimlerinin detaylı şekilde değerlendirilmesi ve kalitatif araştırma yöntemlerinin de çalışmaya dahil edilmesi gelecekteki araştırmalarda daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi sonrası şehirler, 15 dakikalık şehir, Bağcılar

Abstract

Epidemic diseases have played a significant role in shaping cities throughout history. These urban crisis periods have also served as a guide for iden-

tifying the shortcomings of cities and generating solutions. The COVID-19 pandemic that emerged at the end of 2019 and rapidly spread worldwide also negatively affected cities and urban life, but it clearly highlighted cities' needs. To understand these needs correctly, it is necessary to address the pandemic's urban, socioeconomic and environmental impacts appropriately. In this context, the assessment conducted in this study reveals that cities vary in their resilience to pandemics and similar crisis periods due to their different characteristics. However, the pandemic period has underscored a common need for modern cities globally: proximity. Therefore, this study evaluates the concept of proximity through the lens of contemporary urban problems and draws implications for future cities. The ability of cities to have various functions is one of the fundamental characteristics of urban life, and these functions provide urban residents with access to work, entertainment, healthcare, education, commerce, and many other amenities. The '15- minute city' model depicts settlements shaped by the idea that urban residents can access essential urban functions within 15 minutes of their place of residence without relying on cars. Along with the concept of proximity, this model also emphasizes diversity, density, and digitalization. These concepts overlap with the challenges that cities faced during the pandemic period. Therefore, a settlement with the characteristics described by this model has the potential to be more resilient against urban crisis periods. As a result, this study evaluates the Bağcılar district, particularly during the pandemic period, in the light of the criteria of the '15-minute city' model, which is frequently associated with urban resilience, flexibility, adaptability, postpandemic cities, and similar topics in the urban planning literature. Bağcılar, the subject of this study, is one of the most affected settlements in İstanbul according to statistical data, pandemic vulnerability maps, and pandemic spread maps. Thus, it is believed that evaluating the district within the framework of the '15-minute city' model will provide insights into the relationship between the concept of proximity and urban challenges during the pandemic, as well as the extent to which the model's criteria can effectively address the district's specific issues. During the analysis phase, the district was analyzed using quantitative research methods, including maps for various urban functions such as density and function distribution, in addition to proximity maps to education, healthcare, green areas, etc., alongside statistical data. When the characteristics of the district are evaluated on their own, they partially meet the criteria of the model. For example, elementary education areas in the district can be reached within a 15-minute walk. Access to middle schools, healthcare centers, and green areas is also within 15 minutes. However,

this situation does not carry a significant meaning on its own because the district's current population and population density negate its accessibility advantages. When considered comprehensively, the settlement appears far from being livable. The district's significant impact during the pandemic period may also be associated with these characteristics. In this context, it is emphasized in the concluding section of the study that options that are not dependent on vehicles, such as walking and cycling, should have a more prominent place in transportation systems, population/population density issues should be examined, public spaces should be restructured in a multifunctional way, and that classical planning approaches may not provide solutions to the problems in the area, and radical steps are necessary. Proximity-based planning approaches can play an effective role in shaping future cities. The study conducted may yield different results in different areas of large metropolitan cities or in small-scale settlements. A detailed evaluation of the location and role of the area within the city, the unique morphologies and rhythms of cities, and the inclusion of qualitative research methods in the study can lead to more efficient results in future research.

Keywords: Post-pandemic cities, 15-minute city, Bağcılar

Kadınların Kent Mekânına Erişimde Rota Tercihlerine Paralaks Etkisi: Algılarını Değiştiren Bir Faktör

The Parallax Effect on Women's Route Preferences in Access to Urban Space: A Factor Changing Their Perceptions

Doktora Öğrencisi Aslıhan Çetin
Süleyman Demirel Üniversitesi
mmr.aslihan.cetin@hotmail.com

Prof. Dr. Şefika Gülin Beyhan
Süleyman Demirel Üniversitesi
gulinbeyhan@sdu.edu.tr

Öz

Paralaks, kullanıcının görsel algılamasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bir objeye doğru bakış doğrultusunun değişmesi ile o objenin arka planda bulunan daha uzakta yer alan diğer objelere göre konumunun değişmesine "Paralaks" denir. Başka bir ifadeyle kullanıcıların konumundaki değişikliğe göre, görülen objenin yer değiştirmesi durumudur. İki gözümüzün farklı konumlarından kaynaklanan farklı görüntüler, beynimizde derinlik ve uzaklık algısı oluşturmaktadır. Kullanıcının kentsel mekânda hareket ettiği sürece, yakın nesneler hızlı bir şekilde hareket ederken, uzaktaki nesneler daha yavaş hareket eder veya nispeten sabit kalır. Bu paralaks etkisi, kullanıcının mekândaki derinlik algısını etkilemektedir. Değişen ve dönüşen kentte, kullanıcı deneyimlerinin çeşitliliğine odaklanan çalışma, Paralaks konseptinin çoklu özünden faydalanarak kent ve kullanıcı deneyimi ilişkisine yeni bir öneri ortaya koymaya çalışmaktadır. Kenti, içinde barındırdığı deneyim ve yaşantıları ile incelerken pek çok durumla yüz yüze gelinmektedir. Bu durumları alışılagelmişler yerine, güncel ve farklı yöntemlerle ele almak gerekmektedir. Dolayısıyla, kent kullanıcılarının farklı algı ve deneyimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Öznesi bireyi ve farklılıkları ortaya koyarak, günümüz kent yaşamı üzerine gözlem yapmayı, elde edilen veriler ışığında mimarlık yoluyla okunabilir yapmaya uğraşmaktadır. Bunu yaparken; kent-birey ilişkisini çoklu durumları, çoklu deneyimlerle açılamaya çalışmaktadır. Paralaks kavramı, mekânın kullanıcılar tarafından nasıl deneyimlendiğini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu fenomen, kullanıcı deneyimini zenginleştirebilir ve çevrenin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

Dolayısıyla bu çalışma, kadınların kent mekânına erişimdeki rota tercihlerine paralaks etkisini anlamak için bir araştırma yapmayı amaçlamaktadır. Paralaks etkisinin kadınların algıladığı fiziksel ve sosyal engeller üzerindeki etkisini değerlendirmek, kentsel planlamada kadın dostu mekânlar oluşturma açısından önemli bilgiler sağlamaktadır. Kent mekânına erişim, insanların günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmeleri için hayati öneme sahip bir konudur. Kadınlar, kentsel mekâna erişimde farklı deneyimler ve tercihler geliştirebilmektedir. Paralaks etkisi, kadınların kent mekânında hareket ederken algıladıkları fiziksel ve sosyal engellerin şekillendirdiği bir faktördür. Bu çalışmada, kadınların kent mekânına erişimdeki rota tercihlerine paralaks etkisini inceleyerek ve bu etkinin kadınların algılarını nasıl değiştirebildiğini anlamaya çalışılacaktır. Çalışmada katılımcıların kent mekânında farklı rotaları takip etmelerine olanak sağlayacak bir gözlem yöntemi kullanılmıştır. Böylece, katılımcıların gözlenen rotalardaki fiziksel engelleri, güvenlik endişelerini ve sosyal etkileşimleri nasıl değerlendirdikleri izlenmiştir. Çünkü bunun, paralaks etkisinin algılanan engeller üzerindeki etkisini anlamak için önemli bir veri sağlayabileceği düşünülmektedir. Çalışmada elde edilen verilerin analizi neticesinde kadınların kentsel mekânda rota tercihlerine paralaks etkisinin hangi faktörleri içerdiği ortaya koyulmuştur. Buna göre: 1) Paralaks etkisi, kadınların kent mekânında fiziksel engelleri algılama şekillerini etkileyebilmektedir. Yüksek binalar, dar sokaklar, yoğun trafik gibi unsurlar, kadınların rotalarını seçerken gözlemledikleri ve değerlendirdikleri engellerdir. Dar bir geçit veya köşe, kadınların algısında bir engel olarak daha belirgin hale gelebilir ve rotalarını değiştirmelerine neden olabilir. Paralaks etkisi, kadınların mekânı farklı açılardan gözlemleyerek engelleri daha iyi değerlendirmelerine ve güvenli rotaları tercih etmelerine yardımcı olabilmektedir. 2) Kadınlar, kentsel mekânda güvenlik endişeleriyle karşılaşabilirler ve paralaks etkisi bu endişeleri daha da artırabilmektedir. İzole edilmiş veya kötü aydınlatılmış bölgeler, kadınların algısında daha tehlikeli olarak algılanabilir ve bu nedenle rotalarını değiştirmelerine sebep olabilir. Paralaks etkisi, kadınların kent mekânında potansiyel tehlike unsurlarını daha iyi gözlemlemelerine ve güvenliklerini sağlamak için daha uygun rotaları seçmelerine yardımcı olmaktadır. 3) Kadınlar, kent mekânında sosyal etkileşimlere ve algılanan rahatlığa da önem vermektedir. Kalabalık alanlar, insanların birbirine yakın olması ve sosyal etkileşimlerin artması anlamına gelmektedir. Paralaks etkisi, kadınların kalabalık bölgelerdeki rahatlık düzeylerini değerlendirmelerine ve bu faktörü rotalarını belirlerken göz önünde bulundurmalarına yardımcı olmaktadır. Kadınlar, sosyal olarak rahat ettikleri ve güvende hissettikleri bölgeleri tercih edebilir ve paralaks etkisi, bu tercihlerini şekillendirmede önemli bir rol oynayabilmektedir. Sonuç olarak, kadınların kent

mekânına erişimdeki rota tercihlerine paralaks etkisi, fiziksel engellerin algılanması, güvenlik ve algılanan tehlike, sosyal etkileşim ve algılanan rahatlık gibi faktörleri içerir. Paralaks etkisi, kadınların mekânı farklı açılardan gözlemlemelerine ve algıladıkları engeller, güvenlik endişeleri ve sosyal etkileşimler temelinde rotalarını seçmelerinde yol göstericidir. Kentsel planlama ve tasarımda, paralaks etkisinin kadınların kent mekânına erişimini etkileyen faktörlerden biri olarak dikkate alınması önemlidir. Kadınların güvenli ve rahat bir şekilde hareket edebilecekleri, engelsiz ve insan odaklı mekânların yaratılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekler ve kent mekânını herkes için daha erişilebilir hale getirir. Bu yöntem önerisi, kadınların kent mekânına erişimdeki rota tercihlerine paralaks etkisini anlamak için bir temel oluşturabilir. Bu araştırma, kentsel planlamada daha kapsayıcı ve erişilebilir mekânlar oluşturmak için kadınların deneyimlerine ve tercihlerine daha fazla odaklanılmasını teşvik edebilir.

Anahtar Kelimeler: Kent, kadın, kent deneyimi, paralaks

Abstract

Parallax is a result of the user's visual perception. "Parallax" is the change in the position of an object relative to other objects in the background and farther away with a change in the direction of gaze towards an object. In other words, it is the displacement of the object seen according to the change in the position of the users. Different images resulting from the different positions of our two eyes create a perception of depth and distance in our brains. As long as the user moves in the urban space, close objects move quickly, while distant objects move more slowly or remain relatively stationary. This parallax effect affects the user's perception of depth in space. Focusing on the diversity of user experiences in a changing and transforming city, the study tries to put forward a new proposal for the relationship between the city and user experience by utilizing the multiple essences of the Parallax concept. While examining the city with its experiences and experiences, many situations are encountered. It is necessary to address these situations with current and different methods instead of the usual ones. Therefore, different perceptions and experiences of urban users are needed. By revealing the individual as its subject and the differences, it endeavors to make observations on today's urban life and to make it readable through architecture in light of the data obtained. In doing so; it tries to open the city-individual relationship with multiple situations and multiple experiences. The concept of parallax

helps us to better understand how space is experienced by users. Moreover, this phenomenon can enrich the user experience and contribute to a better understanding of the environment. Therefore, this study aims to research to understand the parallax effect on women's route choices in accessing urban space. Assessing the impact of the parallax effect on women's perceived physical and social barriers provides important information for creating women-friendly spaces in urban planning. Access to urban space is a vital issue for people to perform their daily life activities. Women may have different experiences and preferences in accessing urban space. The parallax effect is a factor shaped by the physical and social barriers women perceive when moving through urban space. This study will examine the parallax effect on women's route preferences in accessing urban space and try to understand how this effect can change women's perceptions. The study utilized an observation method that allowed participants to follow different routes through the urban space. Thus, it was observed how the participants evaluated the physical obstacles, safety concerns, and social interactions on the observed routes. Because it is thought that this can provide important data to understand the effect of parallax effect on perceived obstacles.

As a result of the analysis of the data obtained in the study, it was revealed which factors are involved in the parallax effect on women's route preferences in urban space. According to this 1) The parallax effect can affect the way women perceive physical obstacles in urban spaces. Elements such as tall buildings, narrow streets, and heavy traffic are obstacles that women observe and evaluate when choosing their routes. A narrow passage or corner may become more prominent as an obstacle in women's perception and may cause them to change their routes. The parallax effect may help women to better evaluate obstacles and choose safer routes by observing the space from different angles. 2) Women may face safety concerns in urban spaces, and the parallax effect can exacerbate these concerns. Isolated or poorly lit areas may be perceived as more dangerous in women's perception and therefore cause them to change their routes. The parallax effect helps women to better observe potential hazards in urban space and choose more appropriate routes to ensure their safety. 3) Women also attach importance to social interactions and perceived comfort in urban spaces. Crowded areas mean that people are closer to each other and social interactions increase. The parallax effect helps women assess their comfort levels in crowded areas and consider this factor when determining their routes. Women may prefer areas where they feel socially comfortable and safe, and the parallax effect can play an important role in shaping these preferences. As a result the parallax effect on women's route choices in accessing urban space includes factors such as the perception of

physical barriers, safety, perceived danger, social interaction, and perceived comfort. The parallax effect guides women to observe the space from different angles and choose their routes based on perceived barriers, safety concerns, and social interactions. In urban planning and design, it is important to consider the parallax effect as one of the factors affecting women's access to urban space. Creating barrier-free and human-centered spaces where women can move safely and comfortably promotes gender equality and makes urban space more accessible for all. This methodology proposal can provide a basis for understanding the parallax effect on women's route choices in accessing urban space. This research can encourage a greater focus on women's experiences and preferences in urban planning to create more inclusive and accessible spaces.

Keywords: City, women, urban experience, parallax

21. Yüzyılda Ülkemizde Yıkılan Tarihi ve Kültürel Yapılar

21st Century Demolished Historical Buildings in Turkey

Kastamonu eski Valisi Dr. Enis Yeter
Ankara Üniversitesi
enyeter@gmail.com

Öz

Tarihi yapılar, bir kentin geçmişinin, yaşayan en önemli tanıklarıdır. Bir kentte yaşayan veya o kenti ziyaret eden insanlar geçmişle bağlarını tarihi yapılar ile sağlarlar. Tarihi yapılar yıkıldığı zaman, yıkılan yapıyla birlikte anılar siliniyor, yaşanmışlıklar yok oluyor ve geçmişle olan bağımız kopuyor. Geçmişte afetlerle, yangınlarla, savaşlarla yok olan birçok tarihi yapıların olduğu bilinmektedir. Ancak günümüzde de tarihi ve mimari değeri olan yapılar yerine yeni yapılar yapmak veya yenilemek amacıyla kamu ya da özel sektör eliyle yıkılmaktadır. Tarihimize neden sahip çıkamıyoruz? Dünya üzerinde tarihi geçmişini hiç bozmadan koruyabilmiş ülkeler ve şehirler vardır. Örneğin; İtalya'da birçok şehrin sokaklarında gezerken, sanki Orta çağ döneminde yaşıyormuş gibi hissedebilirsiniz. Birçok farklı kültürü barındırmış olan İstanbul, neden artık o hissi uyandıramıyor? Tarihi yarımadada bir gezintiye çıktığımızda tarihi yapıların, yeni yapılaşmaların arasında sıkışıp kaldığı ve baskılandığı görülüyor. Çalışmanın amacı, bu gerçeğe dikkat çekmek ve duyarlılık yaratmaktır.

Bu çalışma kapsamındaki yapılar, bilimsel makaleler ve diğer yayınlar araştırılarak yıkılmış ve yok edilmiş olsalar bile yerinde yapılan incelemeler ile ele alınmıştır. Tarihi ve mimari öneme sahip yapılar özenle seçilmiş ve titiz bir şekilde geçmişleri, yaşanmışlıkları irdelenmiştir. Yok edilen yapıların bazen bir gece operasyonu ile alelacele bazen de duyarsız olan kamuoyunun gözleri önünde gündüz gözüyle ortadan kaldırılması ve izlerinin silinmesi söz konusudur. Bazılarının yerine yeni yapılar yapılırken diğerlerinin yeri boş bırakılmıştır. Yeni yapıların bir bölümü, yıkılan yapının rölevelerine uygun ama betonarme olarak ve hiçbir kültürel değer taşımazken bazıları ise modern binalara arsa temin etmekten öteye geçememiştir. Tarihi ve kültürel değerler zengini ülkemiz şehirlerini bu mirastan mahrum bırakan uygulamaları önlemek ve toplumun dikkatini bu yöne çevirmek başta idareciler olmak üzere her yurttaşın görevi olmalıdır. Kent bilinci, kent kimliği, kent geçmişi gibi kavramların artık bizim toplumumuzda da yer etmesi ve tarihi yapıların ranta kurban edilmemesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Bellek, Rant

Abstract
Historical buildings are the most important living witnesses of a city's past. People living in a city or visiting that city maintain their ties with the past through historical buildings. When historical buildings are demolished, memories are erased along with the demolished structure, experiences are destroyed and the connection with the past is broken. It is known that there are many historical buildings destroyed by disasters, fires and wars in our history. However, today, these buildings are demolished in order to build new buildings or renovate them. Or they are demolished for no reason at all, for lack of vision or to satisfy the ego of the manager. Why can't we protect our history? Of course, the idea of rent-seeking is at the forefront. There are countries and cities around the world that have preserved their history intact. For example, when you walk through the streets of many cities in Italy, you can feel as if you are living in the old times. Why can't Istanbul, which has hosted many different cultures, evoke that feeling? When we take a stroll around the historical peninsula, we see that historical buildings have been lost among new constructions. The aim is to draw attention to this fact and create sensitivity.

Historical buildings were examined by researching scientific articles and other publications, and by on-site inspection, even if they have been demolished or destroyed. In this regard, the buildings that have architectural and historical significance were carefully selected and their history and experiences were meticulously analyzed. Destroyed buildings have been removed and their traces erased, sometimes hastily with a night operation and sometimes in broad daylight in front of the eyes of an already insensitive public. Some were replaced by new buildings, while others were left empty. Many of the new buildings are in accordance with the surveys of the demolished buildings, but in reinforced concrete and do not carry any cultural value. It is necessary to prevent practices that deprive the cities of our country, which are rich in history and culture, of this heritage and to turn the attention of the society in this direction. Concepts such as urban consciousness, urban identity, and urban history should now be part of our society and historical buildings should not be sacrificed to rent-seeking.

Keywords: Culture, Memory, Rent

Kentlerin Kültürel Dönüşümü Sürecinde Endüstri Mirası: Yedikule Gazhanesi Örneği

Industrial Heritage in the Process of Cultural Transformation of Cities: The Example of Yedikule Gasworks

YL Öğrencisi Neda Haşemi
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
n.hasemi@etu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Pelin Gürol Öngören
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
pgurolongoren@etu.edu.tr

Öz

Yeniden işlevlendirme (adaptive reuse) konusu, tarihi değeri olan ancak günün şartlarına uymayan ve işlevsel sürecini tamamlayarak endüstri mirası haline gelen alanlar çeşitli kavramlarla, araştırmalarla ve çalışmalarla gündeme gelmektedir. Örnek olarak fabrika ve gazhane yapıları gibi üretim mekânları bulundukları konum, kent belleğinde edindikleri sosyo-kültürel katmanlar, sahip oldukları büyüklük ve mekânsal nitelikleri ile önemli kentsel ve mimari değerler taşımaktadır. Kentin yıllar içinde değişimiyle işlevsiz hale gelen bu alanlar, kentin yeni kamusal alanları olarak sosyal ve kültürel gereksinimleri karşılayacak büyük bir potansiyel barındırmakla birlikte mimari ve kültürel dönüşümüne önemli katkı sağlayabilirler. Endüstri mirası alanlarının kültür ve sanat mekânları gibi kamusal alanlara dönüşümü süreci için çeşitli amaçlarla bir araya gelen sivil toplum kuruluşları, gönüllüler ve bağımsız sanat oluşumlarının endüstri mirasının kentteki dönüşüme ve sosyo-kültürel katmanlarla olan ilişkisine nasıl katkı sağlayabileceği bu çalışmanın inceleme konusu olmuştur. Bu çalışma, kentlinin sosyal ve kültürel gereksinimleri doğrultusunda endüstri miras alanının adaptasyonuyla kültürel dönüşüme etkilerini tartışabilmek amacıyla Yedikule Gazhanesini ele almaktadır. Yapılan literatür ve arşiv taramaları, Yedikule Gazhanesinde ve benzer şekilde Feshane'de de düzenlenen etkinliklerde yer alan sanatçıların dijital ortamdan elde edilen söyleşi kayıtları ve mimarların yazıya geçirilen söyleşi metinleriyle birlikte, kentin merkezi noktalarında kalmış endüstri mirası alanlarının yeniden kente ve belleğine kazanımı için çeşitli sanat ortamlarından veya farklı disiplinlerden bir araya gelen topluluk ve oluşumların İstanbul'daki çeşitli örnekleri incelenmiştir. Bu örnekler, endüstri mirasının ko-

runması ve kente yeni kamusal mekanların kazandırılması amaçlı yeniden işlevlendirmesi doğrultusunda ele alınmıştır. 1992 yılında Yedikule Gazhanesinde gerçekleşen performans ve etkinlikleri ve fabrika çalışanlarının sosyal haklarıyla ilgili yaptıkları eş zamanlı eylemleriyle bu etkinliklere katılımı ile fabrika toplumda ilgi çekmeye başlamıştır. Etkinlikler sonunda gazhanenin dönüşümü için sürecin başladığı İstanbul Modern Sanat Müzesi dahil olmak üzere mekân önerilerinin geldiği ve günümüzde hangar kısmının yeniden işlevlendirilerek kente kazandırıldığı görülmektedir. İstanbul'un bir başka gazhane örneği olarak, Hasanpaşa Gazhanesinin Müze Gazhaneye dönüşüm sürecinde Gazhane Çevre Gönüllülerinin aktif rol aldığı görülmektedir. 1989 yılında Feshane'de gerçekleştirilen performans ve enstalasyon etkinlikleri de etkinliklerin bienal dönemine denk gelerek daha çok ilgi çekmesine, yeniden işlevlendirme konusunun gündeme gelmesine ve geçirdiği karar süreçlerinin sonucunda günümüzde korunarak ArtİstanbulFeshane adıyla hizmet vermeye başlamasına olanak sağlamıştır. Yedikule Gazhanesinin ve çevresinin korunması ve endüstri mirasının yeniden işlevlendirilerek günümüzde bir kültür ve sanat mekânı olarak kente yeniden kazandırılması, kültürel dönüşüm sürecine katkı sağlayan nitelikli bir örnek olarak değerlendirilebilir. Bu süreciyle adaptasyon hikayesini oluşturmayı başarmış gazhane ve çevresinin, mimari ve kentsel adaptasyon sürecine girmeyi bekleyen Türkiye'deki diğer terk edilmiş endüstri mirası niteliğindeki alanlara örnek olabilmiştir. Bu başarılı dönüşümün, geleceğe yönelik önemli bir söylem üretebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri mirası, yeniden işlevlendirme, kültürel dönüşüm, Yedikule Gazhanes

Abstract

The issue of adaptive reuse has become prominent in both the academic and practical realms of architecture, revolving around spaces of historical significance that have completed their functional life cycle, becoming industrial heritage sites, but no longer meet contemporary needs. Examples include production spaces such as factories and gasworks, which have significant urban and architectural value due to their location, socio-cultural layers embedded in urban memory, and spatial qualities and scale. These spaces have great potential to meet the evolving social and cultural needs of the city over the years and can contribute significantly to the architectural and cultural transformation of the city. The process of transforming industrial heritage sites into cultural, artistic, and public spaces has been the subject of various

concepts, research, and studies in architecture and related fields. This study examines how civil society organizations, volunteers, and independent artistic initiatives with different agendas can contribute to the transformation of industrial heritage into the urban fabric and its relationship with sociocultural layers. It focuses on the Yedikule Gasworks to discuss the implications of adapting industrial heritage sites to cultural transformation in line with the social and cultural needs of the residents. Literature reviews, archival research, digital interview recordings of artists who participated in events at the Yedikule Gasworks and similar sites such as Feshane, and transcribed interviews with architects were conducted. These were analyzed alongside various examples from different artistic environments or disciplines where communities and organizations come together to reclaim industrial heritage sites for the city and its memory. These examples were approached to preserve industrial heritage and introduce new public spaces to urban areas through adaptive reuse. The participation of factory workers in performance and installation events at the Yedikule Gasworks in 1992, along with their advocacy for social rights, drew attention to the factory within the community. Following these events, proposals for the transformation of the gasworks were initiated, including the involvement of the Istanbul Modern Art Museum, leading to the current repurposing of the hangar section for public use. Another example in Istanbul is the transformation of the Hasanpaşa Gasworks into the Müze Gazhane, in which the Gasworks Environmental Volunteers played an active role. Similarly, the performance and installation events at Feshane in 1989, which coincided with the Biennial, drew more attention to the concept of adaptive reuse and led to its preservation and eventual reopening as ArtIstanbul Feshane. The preservation of the Yedikule Gasworks and its surroundings, along with the adaptive reuse of industrial heritage into a cultural and artistic space, can be considered a significant example that contributes to the cultural transformation process. This successful transformation story could serve as an example for other abandoned industrial heritage sites in Turkey that are awaiting architectural and urban adaptation processes. It has been concluded that this successful transformation could generate an important discourse for the future.

Keywords: Industrial heritage, adaptive reuse, cultural transformation, Yedikule Gasworks

Mekân Organizasyonunda Başkentlik; Sinerji Etkisinin İncelenmesi: Ankara İl'inde Saraçoğlu Mahallesi Örneği

Capital in Space Organization; Investigation of the Synergy Effect: The Case of Saraçoğlu Neighborhood in Ankara Province

Prof. Dr. Harun Tanrıvermiş
Ankara Üniversitesi
tanrivermis@ankara.edu.tr

Arş. Gör. Parla Güneş
Ankara Üniversitesi
parlagunes@ankara.edu.tr

Öz

Kentsel yerleşmelerin geçmişteki varlıklarından söz edebilmek için öncelikle devlet kurgusunun tarihsel gelişimine bakmak veya devletleşme sürecini, nüfus artışı, mekânsal büyüme ve değişimleri incelemek gerekir. Başkentleri; ülkelerin siyasi, ekonomik ve tarihi süreçlerine tanıklık etmiş ve ulusal düzeyde yapılan ilk planlar doğrultusunda sürekli değişim döngüleri içinde kabul etmek yerinde olur. Başkentler öncü şehirler olarak tarihteki yerini almakta ve başkentler ilgili devletlerin politikalarına göre şekillenmektedir. Bu çalışmada kentsel kimlik ve merkezilik kavramları Ankara İli Saraçoğlu Mahallesi örneği üzerinden incelenmiş, kimlik kavramının mekânsal süreçte gelişimi, mekândaki kazanımları, yapım koşulları ve önemli yapı adaları da değerlendirilmiştir. Başkentin inşasında başkente özgü yapıların önemli olduğu ve bu yapıların başkentin var olmasının en önemli sebepleri arasında yer aldığı bilinmektedir. 1923 yıllarından günümüze kentsel gelişim ve mekânsal değişim analizi sonuçlarına göre, farklı dönemlerde inşa edilen ve işletilen yapıların kentin önemli bir değeri olarak kabul edilebileceği ve kentsel sürdürülebilirliğin tarihi ve kültürel açıdan korunması için gerekliliği kabul edilmektedir. Mevcut binaların, kentsel yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak kullanılması tarihi ve kültürel açıdan korunması ve kent yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak kullanımda tutulması, kentsel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından da özel bir önem taşımaktadır. Kentlerin kuruluş aşamalarında mekân kurgusu oluşturulmaktadır ve her kent kendine özgü gelişim dokusu sergilemektedir. Başkent olan kentler ise öncelikli yönetim yapıları üzerine kurulmaktadır.

Yönetim yapıları ise mekân organizasyonunda odak noktası olabilmekte ve mekânda çekim alanı oluşturmaktadır. Bu çekim alanı ise kentin sinerjisine etki etmektedir. Merkez olarak görülen yönetim yapılarının bulunduğu alan çerçevesinde yaşam döngüsü sağlamak amaçlı ilk yapılaşma konut üzerine gelişim göstermektedir. Bireylerin yönetim yapılarında istihdam etmesi ve bu alana erişim kolaylığı sağlamak amaçlı aynı alanda yer seçmektedir. Çalışma kapsamında ise sinerji etkisi başkent olan kentlerde ele alınmış ve Ankara'nın başkent olduğu dönemde ilk yerleşim alanı olan Saraçoğlu Mahallesi seçilmiştir. Saraçoğlu mahallesi kurulması ve kentin çekim noktasının değişimi, mekân elemanlarının yer seçimlerinin yıllar içerisindeki döngüsü gözlenmiştir. Aynı dönem başkent olan Canberra ve Islamabad mekân organizasyonunu kent merkezi oluşumu ile aynı zamanda geliştirmiştir. Her üç kent öncelikli başkente özgü yapılarına mekânda yer seçmiştir ve kimlik olgusunu dikkate alarak ülkedeki tekil yapıları kurgulamıştır. Kentlere yapılan ilk yapıların gelişim ve değişimi 40-50 yıllık bir dönemi kapsamakta olup bu dönemde ikincil yapılar ve diğer mekân elemanları süreklilik sağlamıştır. Araştırmada öncelikle önceki çalışmaların sonuçlarına ve tarihi belgelerin değerlendirilmesine dayanarak, başkentin oluşumu sırasında altyapının başkentin işlevlerine ve yapılı çevresine özgünlüğünün değerlendirilmesine dayalı olarak şehre özgü binaların sınıflandırılması yararlı olacaktır. Cumhuriyet döneminde başkent Ankara'da yapılı çevrenin önemli kültürel değerler olduğu ve tüm şehri doğrudan etkilediği bilinmektedir. Çalışmada mekân kimlik olgusuna dayalı yapılar, yapım ve kullanım açısından dönemlerine göre, yapısal değişimin mekâna yansıması değerlendirilmiştir. Ankara'da mekânsal yapı ve zaman içinde ortaya çıkan değişim, önemli yapıların dönemsel dağılımı ve her döneme özgü yapıların kentsel mekâna etkisi (sinerjistik etki) ele alınmış başkentin ilan edildiği dönemde yapılan ilk yapılar ve mekânsal büyüme-inşa ilişkileri değerlendirilerek mekân organizasyonu analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında özel alan olarak ele alınan Saraçoğlu Mahallesi ise Cumhuriyet dönemi başkent yapılarının ilk yerleşim alan planı içerisine olması açısından önem taşımakta ve bu yerleşmelerin oluşumunda kamu hizmetlerinin ve altyapının etkisinin olduğu da gözlemlenmiştir. Mekân organizasyonunun kurulmasında konut yapılaşmasının gözlenmesi mekândaki kentsel dokuda değişim ve gelişime bağlı yapılaşmayı gerekli kılmıştır. Ankara'nın cumhuriyet döneminden bugüne yerleşim dokusunda mekânsal organizasyonunda değişiklikleri irdeleyen çalışmanın sonuçlarına göre mekân organizasyonunda ilk yerleşim yapılarının sürekliliğini takip ederek kentteki yeni çekim alanlarının oluşumu değerlendirilmekte ve yer seçim kararlarının değişkenliği tartışılmaktadır. Cumhuriyet

Dönemi Başkent olan kentlerde (Canberra ve Islamabad) mekân organizasyonunda konut-yönetim yapılarının mekân kurgusundaki mekâna sinerji etkisi incelenmiştir. Mekânda yer seçim kararlarında öncelikli alanlar seçilerek mekân organizasyonu oluşturulmuştur ve Ankara İli Saraçoğlu Mahallesi yönetim kurgusu ile birebir kesişim göstermektedir. Sonuç olarak, özgün başkent yapılı çevrenin şehrin mekânsal yapısı açısından önemli bir yere sahip olduğu ve başkentin diğer şehirlerden farklılıklarını ön plana çıkardığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Başkent seçimi, mekânsal büyüme, başkent yapılı çevre, kentsel kimlik, tarihi ve kültürel değerler

Abstract

In order to talk about the past existence of urban settlements, it is necessary to first look at the historical development of the state fiction or to examine the process of statehood, population growth, spatial growth and changes. Capitals; It would be appropriate to witness the political, economic and historical processes of the countries and to accept them in continuous cycles of change in line with the initial plans made at the national level. Capitals take their place in history as pioneer cities and capitals are shaped according to the policies of the relevant states. In this study, the concepts of urban identity and centrality were examined through the example of Saraçoğlu Neighborhood of Ankara Province, and the development of the concept of identity in the spatial process, its gains in space, construction conditions and important building islands were also evaluated. It is known that the structures specific to the capital are important in the construction of the capital and these structures are among the most important reasons for the existence of the capital. According to the results of urban development and spatial change analysis from 1923 to the present day, it is accepted that the structures built and operated in different periods can be considered as an important value of the city and that urban sustainability is necessary for historical and cultural preservation. The use of existing buildings as an integral part of urban life is of particular importance in terms of ensuring urban sustainability by preserving them historically and culturally and keeping them in use as an integral part of urban life. In the foundation stages of cities, space fiction is created and each city exhibits its own unique development texture. Cities that are capital cities are built on priority management structures. Management structures can be the focal point in the organization of the space and create a field of attraction in the space. This attraction area affects the synergy of the city. The

first construction in order to provide a life cycle within the framework of the area where the management structures seen as central are located is developing on housing. It chooses a place in the same area in order to employ individuals in management structures and to provide ease of access to this area. Within the scope of the study, the synergy effect was discussed in the cities that were the capital and Saraçoğlu Neighborhood, which was the first settlement area in the period when Ankara was the capital, was selected. The establishment of the Saraçoğlu neighborhood and the change of the attraction point of the city, the cycle of location choices of the space elements over the years were observed. Canberra and Islamabad, which were the capital in the same period, developed their venue organization at the same time as the formation of the city center. All three cities have chosen a place for their structures specific to the capital and have designed the individual structures in the country by taking into account the phenomenon of identity. The development and change of the first structures built in cities covers a period of 40-50 years, and in this period, secondary buildings and other space elements have provided continuity. In the research, first of all, on the basis of the results of previous studies and the evaluation of historical documents, it will be useful to classify city-specific buildings based on the assessment of the originality of the infrastructure to the functions of the capital and its built environment during the formation of the capital. It is known that the built environment in the capital Ankara during the Republican period was important cultural values and directly affected the whole city. In the study, the reflection of structural change on space was evaluated according to the periods of construction and use of structures based on the phenomenon of space identity. The spatial structure in Ankara and the change that emerged over time, the periodic distribution of important structures and the effect of the structures specific to each period on the urban space (synergistic effect) were discussed, and the first buildings made in the period when the capital was declared and the spatial growthconstruction relations were evaluated and the space organization was analyzed. Saraçoğlu Neighborhood, which is considered as a special area within the scope of the study, is important in terms of being within the first settlement area plan of the capital structures of the Republican period and it has been observed that public services and infrastructure have an effect on the formation of these settlements. The observation of housing construction in the establishment of the space organization has made it necessary to build due to the change and development in the urban texture of the space. The concept of urban identity corresponds to the residential texture in the space and changes the reading of space by the space users. According to the results of the study, which examines the changes in the

spatial organization of the settlement texture of Ankara since the republican period, the formation of new attraction areas in the city is evaluated by following the continuity of the first settlement structures in the space organization and the variability of the location selection decisions is discussed. In the cities that were the capital of the Republican Period (Canberra and Islamabad), the synergy effect of the housing-management structures on the space in the space structure was examined in the organization of space. The venue organization has been created by selecting priority areas in the location selection decisions and it intersects with the management fiction of Saraçoğlu Neighborhood of Ankara Province. As a result, it is understood that the original capital city has an important place in terms of the spatial structure of the city and that the capital city emphasizes its differences from other cities.

Keywords: Capital city selection, spatial growth, capital city-built environment, urban identity, historical and cultural values

Erken Cumhuriyet Dönemi Konut Yarışmaları Üzerine Bir Söylem Araştırması

A Survey on the Discourses of Early Republican Period Housing Competitions

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Şahin
Bahçeşehir Üniversitesi
pinar.sahin@bau.edu.tr

Öz

Mimarlık yarışmaları nitelikli bir tasarım fikrine eleştirel bir bakış açısı ile ulaşmanın demokratik yöntemi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, yarışmalar tasarım problemlerine farklı çözümler getirmelerinin yanı sıra, aynı zamanda bir tartışma ve sorgulama ortamı da sunar. Larson (1994), mimarlık yarışmalarının söylemsel olduğunu ifade eder. Yarışmalar ürettikleri söylemler ile, mimarlığın mevcut kabullerini değiştirmek veya yeni bir bakış açısı geliştirmek için ortam yaratır. Bu bakımdan hem katılımcı hem de mimarlık ortamı için bir fırsat niteliğindedir. Türkiye'de mimarlık yarışmaları siyasi ve toplumsal gelişmelere paralel olarak değişikliklere uğramıştır (Aygün, 2004). Dolayısı ile yarışmalar, aynı zamanda bulundukları dönemin sosyal, kültürel ve ideolojik yapısını yansıtan bir tavır sergilemişlerdir. Türkiye'de ilk yarışma uygulamaları Erken Cumhuriyet Dönemi ile birlikte başlar. Erken Cumhuriyet Dönemi, geleneksel Osmanlı kültür ve yaşamından yeni 'modern' yaşam anlayışına geçiş dönemi olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda, yaşamın her alanında olduğu gibi, kent düzeninde ve mimarlık alanında da köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Yaşanan bu süreçte, başta kamu yapıları olmak üzere, yeni ve modern Türkiye'nin oluşturulması için farklı fonksiyonlarda birçok proje üretilmiştir. Bu dönemde özellikle simgesel yapıların inşası için devlet yetkilileri tarafından yabancı mimarların tercih edilmesi, yerel mimarlık camiasında büyük tepkiye neden olmuştur. "Milli bir inkılap mimarisinin yabancılar tarafından oluşturulamayacağı" vurgusuyla projelerin müsabaka yolu ile verilmesinin gerekliliği önemle belirtilmiştir (Sayar, 2004). Bu tavır, Türkiye'de yarışmayla üretimin önünü açmış, böylelikle yerel mimarlar proje üretiminde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde genellikle kamu yapıları üretiminde ön plana çıkan yarışmalar, dönemin ulus-devlet anlayışı ile örtüşen yaklaşımları ile dikkat çekmiştir. Yarışmalar bu dönemde, yeni kurulan cumhuriyetin baş-

kenti olması ve bundan kaynaklı mekânsal ihtiyaçların da etkisi ile daha çok Ankara'da yoğunlaşmıştır. Öte yandan, kamu yapılarına oranla sayıları az olsa da, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde konut yarışmaları dikkat çekmektedir. Kuşkusuz, bunda konutun diğer yapı türleri ile karşılaştırıldığında, daha özel ve özerk bir mekân olmasının da payı büyüktür. Dönemin mimarlık mecmuası olan Arkitekt dergisinin 1930- 1950 yılları arasındaki sayıları incelendiğinde bazı apartman projelerinin yanı sıra, özellikle köy evleri, memur evleri, işçi evleri ve ucuz ev başlıkları altında çeşitli konut yarışmalarına rastlamak mümkündür. Dergilerde yarışmaların şartnamelerine, jüri üyelerine, raporlarına ve kazanan projelere dair bilgiler de yer almaktadır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde, yaşanan konut sorununa çözüm bulmak için yarışmanın bir yöntem olarak tercih edilmesi ve bu yarışmaların özellikle ekonomik konut projeleri üzerinden yapılandırılması çalışma kapsamında dikkat çekici bulunmuştur. Bu bağlamda, çalışmada Erken Cumhuriyet Dönemi konut yarışmalarının içerik ve söylem olarak analiz edilmesi ve dönemin konut anlayışına yönelik bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmada Erken Cumhuriyet Dönemi'nde konut yarışmalarının içerik bakımından nasıl yapılandırıldığının belirlenmesi amacıyla, içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu bağlamda, 1930-1950 yılları arasında dönemin Arkitekt dergisinde yayınlanmış olan 12 adet konut yarışmasına dair şartnameler ve raporlar incelenmiştir. Yarışmalar içeriklerine göre, apartman projesi müsabakaları, işçi-memur evleri müsabakaları ve ucuz evler müsabakaları olmak üzere üç ana başlık halinde gruplandırılmıştır. İçerik analizinde ise, yarışmaların rapor ve şartnamelerinde ön plana çıkan kavramların belirlenmesine çalışılmış, böylelikle dönemin konut anlayışına ve konut yarışmalarına dair bir çerçeve çizilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, yarışmaların içinde bulundukları dönemin siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel koşulları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuçlar irdelendiğinde, planlama ve tasarım kararlarında arazi yerleşiminin, yere dair iklim koşullarının ve yönlenmenin ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, iç mekânda sirkülasyon elemanlarının konumu, adedi, odaların büyüklükleri, adetleri, birbirleri ile ilişkileri ve banyo, mutfak gibi ıslak hacimlere dair kriterler ön plana çıkmaktadır. Bir diğer ön plana çıkan konu da malzeme seçimleridir. Özellikle, yerel malzemelere yönelik söylemler bu noktada dikkat çekicidir. Projelere nitelik bakımından yapılan yorumlarda ise, 'güzel', 'enteresan', 'iyi', 'basit', 'ideal' gibi söylemlerin kullanıldığı dikkat çeker. Bunların yanı sıra, yarışma içerikleri ve şartnameler incelendiğinde ön plana çıkan en belirgin konulardan birinin de ekonomi olduğu görülmüştür. 'İktisadi', 'ucuz', 'uygun' gibi söylemler birçok projenin ön koşulunda, ya da raporların olumlu değerlendirmelerinde yer almıştır. Sonuç olarak, Erken

Cumhuriyet Dönemi'nde konutun bir yarışma konusu olarak ele alındığı ve bunun toplumun dezavantajlı grupları gözetilerek, ekonomik konut üretimi için bir yöntem olarak geliştirildiği görülmüştür. Neoliberal politikaların ve küreselleşme sürecinin öncesi- sonrasında yaşanan dönüşümler göz önünde bulundurulduğunda, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin sosyal konut kavramına dair bu yaklaşımı oldukça önemli ve değerlidir.

Anahtar Kelimeler: Konut, konut yarışmaları, söylem, Erken Cumhuriyet Dönemi

Abstract

Architectural competitions can be defined as the democratic method of reaching a qualified design idea with a critical perspective. In this context, competitions not only bring different solutions to the design problems but also provide an environment for discussion and questioning. Larson (1994) states that architectural competitions are discursive. With the discourses they produce, competitions create an environment for changing the existing acceptances of architecture and developing a new perspective. In this respect, it is an opportunity both for the participants and the architectural environment. Architectural competitions in Turkey have changed in parallel with political and social developments (Aygün, 2004). Therefore, the competitions also exhibited an attitude that reflected the social, cultural, and ideological structure of their period. The first competition practices in Turkey began during the Early Republican Period. The Early Republican Period can be characterized as a transition period from traditional Ottoman culture and life to a new 'modern' understanding of life. In this context, it was a period in which radical changes were experienced in the urban environment and the field of architecture, as in all areas of life. Many projects with different functions have been produced in this process to create a new and modern Turkey, especially public buildings. In this period, the preference of foreign architects by the state authorities for the construction of iconic structures caused a great reaction in the local architectural community. With the emphasis that "a national revolution architecture cannot be created by foreigners," it was emphasized that the projects should be distributed through competitions (Sayar, 2004). This attitude paved the way for production with competition in Turkey; thus, local architects began to have a say in project production. Competitions, which came to the fore in the production of public buildings in the Early Republican Period, draw attention with their approaches that overlap with the

nation-state understanding of the period. In this process, competitions were mainly concentrated in Ankara since it was the capital of the newly established republic and the spatial needs arising from it. On the other hand, although their number was low compared to public buildings, housing competitions also drew attention in the Early Republican Period. Undoubtedly, the fact that 'house' is a more private and autonomous space compared to other building types also plays a large part in this. When the issues of Arkitekt magazine between the years 1930-1950 are examined, it is possible to come across various housing competitions, especially under the titles of village houses, civil servants' houses, workers' houses, and cheap houses, as well as some apartment projects. The magazines also contain information about the specifications of the competitions, the members of the juries, their reports and the winning projects. In the Early Republican Period, the preference of competition as a method to find a solution to the housing problems and the structuring of these competitions, especially through affordable housing projects, were found remarkable within the scope of the study. In this context, the aim of the study is to analyze the housing competitions of the Early Republican Period in terms of content and discourse and to make an evaluation of the housing understanding of the period.

In the study, the content analysis method was applied in order to determine how the housing competitions were structured in terms of content in the Early Republican Period. In this context, the specifications and reports of 12 housing competitions published in Arkitekt magazine between 1930-1950 were examined. According to their content, the competitions were grouped under three main headings as apartment project competitions, worker- officer houses competitions, and cheap houses competitions. In the content analysis, it was tried to determine the concepts that came to the fore in the reports and specifications of the competitions; thus, it was aimed to draw a framework for the housing concept of the period and the housing competitions. The results obtained in the research were evaluated within the framework of the political, economic, and socio-cultural conditions of the period in which the competitions were held. When the results are examined, it is noteworthy that the land settlement, climatic conditions, and place orientation come to the fore in the planning and design decisions of the competitions. In addition, the location and number of circulation elements in the interior, the size of the rooms, their number, their relations with each other, and the criteria for wet areas such as bathrooms and kitchens come to the fore. Another prominent issue is material selection. In particular, discourses on local materials are remarkable at this point. In the comments on the projects regarding quality, it is noteworthy that discourses such as 'beautiful,' 'interest-

ing,' 'good,' 'simple,' and 'ideal' are used. In addition to these, when the content and specifications of the competition are examined, it is seen that one of the most prominent issues is the economy. Discourses such as 'economic,' 'cheap,' and 'appropriate' were included in the prerequisites of many projects or in the positive evaluations of the reports. As a result, it has been observed that housing was handled as a subject of competition in the Early Republican Period and this was developed as a method for the production of affordable housing by considering the disadvantaged groups of the society. Considering the transformations experienced after neoliberal policies and globalization, this approach of the Early Republican Period to the concept of social housing is fundamental and valuable.

Keywords: Housing, housing competitions, discourse, Early Republican Period

Mersin'de Cumhuriyet Döneminde İnşa Edilmiş Köy Okulları ve Sürdürülebilir Yeniden Kullanımı

Village Schools Built in the Republican Period in Mersin and Their Sustainable Reuse

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Manav
Toros Üniversitesi
ayse.manav@toros.edu.tr

Öz

Cumhuriyetin ilanından 1950'li yıllara kadar geçen süreçte eğitim politikaları ve önemli mimari gelişmeler kırsaldaki eğitimin ve köy okullarının şekillenmesinde etkili olmuştur. İlk olarak okur yazarlık oranının artması hedefiyle her köyde bir okul inşa edilmesi programlanmıştır. Bu doğrultuda tip köy okulu projeleri hazırlanmış, mimari proje yarışmaları düzenlenmiştir. Tasarlanan tip köy okulu projelerinde iklimle uyumluluğa, kolay inşa edilebilirliğe, köyde gerçekleştirilecek farklı eğitim modellerine cevap verecek nitelikte atölye tipi yapılar ve açık alanlarının olmasına dikkat edilmiştir. Ek olarak öğretmenlerin kalabileceği konaklama yapıları tasarlanmıştır. Ancak 1950 sonrasında eğitim politikalarındaki değişimler ve 1990'lı yılların sonundan itibaren taşımalı eğitime geçilmesi, köy okullarının büyük oranda atıllaşmasına neden olmuştur ve bu durum günümüzde de devam etmektedir. Bu çalışmada; Mersin'de Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş köy okullarının tespiti ve sürdürülebilir yeniden kullanımının araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Mersin'de inşa edilen köy okullarının tespiti için saha ve envanter çalışmaları yürütülerek belgeleme yapılmıştır. Mut, Anamur, Erdemli, Silifke, Mezitli, Toroslar ve Tarsus'ta, Mersin'in yayla ve kıyı köylerindeki farklı iklim tiplerinden etkilenen, 20 okul binası ve ek yapılar belgelenmiştir. Kullanıma dair bulgular, müze-kütüphane gibi aktif kullanım türleri ve kırsala özgü yerel potansiyel değerler araştırılarak boş yapıların sürdürülebilir korunması ve yeniden işlevlendirilmesi tartışılmıştır.

Mersin, Türkiye'nin kırsal kültürel miras yönünden oldukça zengin bir ilidir. Konumu, tarihi ve iklimi bu zenginliğin oluşumunda etkili olmuştur. Çeşitli uygarlıklara ait yerleşimlerin ve kültürlerin oluşturduğu yapılı çevrelerin doğa ile birleşiminden oluşan kırsal kültürel peyzajları Mersin kırsalında gözlemlemek mümkündür. Son yıllarda önemle üzerinde çalışılan kırsal

kültürel peyzajın korunması konusu, Mersin kırsallarındaki bu tür alanlara olan ilgiyi de arttırmıştır. Bu bağlamda, Cumhuriyet Döneminde inşa edilmiş köy okullarının sürdürülebilir yeniden kullanımı, eğitim işlevi her zaman saklı tutularak, kırsal kültürel peyzajın korunması ve yönetimi çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunun için köy yerleşimi ve çevresinin sahip olduğu kültürel miras öğeleri korunması gereken birer varlık, sürdürülebilir bir gelecek için ise birer kaynak veya potansiyel olarak değerlendirilebilir. Yöreye özgü köy evleri, okullar, arkeolojik alanlar, mağaralar, diğer jeolojik oluşumlar, bitki örtüsü ve hayvancılık, konar göçerlik kültürü Mersin'in korunması gerekli kırsal kültürel peyzajlarını oluştururlar. Bu kapsamda köy okulları; müze, toplanma alanı, köylüler için eğitim ve ziyaretçiler için alışveriş yapısı, konaklama veya köylülerle katılımcı bir yöntemle belirlenmiş bir işlev doğrultusunda kullanılabilir. Böylece Cumhuriyetin kurulmasından sonraki dönemde kırsalın ve ülkenin gelişimi için önemli bir role sahip köy okulları yeni işlevleriyle, benzer bir görevi üstlenmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, kırsal kültürel peyzaj, köy okulları, Mersin, yeniden kullanım

Abstract

In the period from the declaration of the Republic to the 1950s, education policies and important architectural developments were effective in shaping rural education and village schools. First of all, it was planned to build a school in every village with the aim of increasing the literacy rate. In this direction, typical village school projects were prepared, and architectural project competitions were organized. In the designed village school projects, attention was paid to compatibility with the climate, easy construction, and the presence of workshop-type structures and open areas that would respond to different education models to be carried out in the village. Additionally, accommodation structures have been designed where teachers can stay. However, changes in education policies after 1950 and the transition to mobile education since the end of the 1990s caused village schools to become largely inactive, and this situation continues today. In this study, it was aimed to identify village schools built during the Republican Era in Mersin and to investigate their sustainable reuse. Within the scope of the study, field and inventory studies were carried out and documentation was made to identify the village schools built in Mersin. 20 school buildings and additional buildings, affected by different climate types in the plateau and coastal villages of Mersin, were documented in Mut, Anamur, Erdemli, Silifke, Mezitli, To-

roslar and Tarsus. Findings regarding use, active use types such as museums and libraries, and rural local potential values were investigated, and sustainable preservation and reuse of empty buildings were discussed.

Mersin is a rich province of Turkey in terms of rural cultural heritage. Its location, history, and climate have been influential in the formation of this wealth. It is possible to observe the rural cultural landscapes in the rural areas of Mersin, which are formed by the combination of nature and the built environments created by the settlements and cultures of various civilizations. The issue of the protection of the rural cultural landscape, which has been studied in recent years, has also increased the interest in such areas in the rural areas of Mersin. In this context, the sustainable reuse of village schools built in the Republican Period can be evaluated within the framework of the protection and management of the rural cultural landscape, with the educational function always reserved. For this, the cultural heritage elements of the village settlement and its surroundings can be considered as assets to be protected, and as resources or potential for a sustainable future. Village houses unique to the region, schools, archaeological sites, caves, other geological formations, vegetation and animal husbandry, and nomadic culture form Mersin's rural cultural landscapes that need to be preserved. In this context, village schools, can be used as a gathering area, education building for villagers, and a shopping building, or museum for visitors, accommodation, or for a function determined by a participatory method with villagers. Thus, in the period after the establishment of the Republic, village schools, which have an important role in the development of the rural and the country, will undertake a similar task with their new functions.

Keywords: Republican period, rural cultural heritage, village schools, Mersin, reuse

İstanbul'un Kentsel Tarım ve Gıda Sisteminin Tarihsel Dönüşümü

The Historical Transformation of Istanbul's Urban Agricultural and Food System

Ayşe Nur Akdal
Boğaziçi Üniversitesi
aysenur.akdal@gmail.com

Öz

Kentlerin gıda güvenliği (sağlıklı ve uygun fiyatlı gıda tedariki) son dönemin en güncel konularından biri haline geldi. Halbuki, kentlerin gıda tedariki sadece güncel değil tarihsel boyutları da olan bir konu. Günümüzdeki gıda krizinin kökenini kapitalist şehirleşme ve modernleşme ile birlikte gelen kent-kır ilişkisinin dönüşümünde arayabiliriz. Soğutma ve nakliye teknolojilerinin yetersiz kaldığı bir dönemde, özellikle kolay bozulabilir gıdaların üretimi, dağıtımı ve tüketimi lokal olarak gerçekleşmek zorundaydı. Bu durum, şehirlerin beslenmesi için yaygın ve kompleks bir kentsel tarım sistemini gerektirmekteydi. Fakat on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllardaki gelişmelerle (kentsel büyüme, modernleşme, sanayileşme vb.) birlikte şehirlerin beslenmesi için zaruri olan kentsel tarım sistemi hızla dönüşmeye başladı. Bu açıdan İstanbul dünyadaki diğer şehirlerinden farklı bir konuma sahip değildi. Şehir yönetimine bağlı köyler, çiftlikler ve kent bostanlarından oluşan, çoğu Balkan illerinden gelen mevsimlik emek gücünü barındıran ve şehir halkının beslenmesinde mühim bir yere sahip olan İstanbul'un bin yıllık geleneksel tarım ve gıda sistemi on dokuzuncu yüzyıldan itibaren gelişen süreçlerle birlikte kademeli olarak kent sistemi ve gündelik hayattan silinmiştir. Bu sistem, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında gerçekleşen hızlı nüfus artışı ve modern kentleşme uygulamalarına paralele olarak dönüşmeye başladı. İstanbul'un nüfusu, kaybedilen topraklardan gelen göçmenlerle birlikte on dokuzuncu yüzyılın sonunda bir milyona yaklaştı. Yiyeceğe ve konuta olan talep, birbiriyle iç içe geçen iki boyutlu bir soruna neden olmuştu: bir taraftan kent içindeki tarımsal alanlar yapılaşmaya açılırken, diğer taraftan artan gıda talebini karşılamak için kentin çeperlerinde yeni tarımsal üniteler ve "saçaklanmalar" meydana geliyordu. Bu dönemde, hükümet modern standartlar ve planlama yoluyla kent dokusuna müdahale etmeye, altyapı ve kamu sağlığı alanlarında düzenlemeler yapmaya başlamıştı. Bu gelişmelere paralel olarak, kentsel

tarımın kamu sağlığı ve güvenliği açısından riskli olan tarafları, dönemin modern kent planlama anlayışına uygun olarak problematize edilmeye başlandı. Özellikle nüfus yoğunluğunun fazla ve altyapının yetersiz olduğu yerlerde tarım alanlarında kullanılan sulara (dere, kuyu, vb. sular) açıkta akan kanalizasyon sularının karışması söz konusuydu ve bu durum tifo, kolera gibi su ile bulaşan salgın hastalıkların yayılmasına zemin oluşturmaktaydı. Ayrıca bekar, göçmen işçiler gibi alt sınıfların çalıştığı ve kolayca suç ile ilişkilendirilebilecek bu kuytu ve izbe alanlar "tekinsiz" olarak addedilmekteydi. Aynı dönemde, dünyadaki gelişmelere paralel olarak kentlerde artan gıda talebini karşılayabilmek için gıdayı muhafaza etmeye yönelik yeni teknolojiler (konserve, suni buz fabrikaları, soğutma sistemli ulaşım araçları vb.) ithal etmeye başlanmıştı. Bütün bu gelişmeler yirminci yüzyılın başında yaşanacak dönüşüme ortam hazırladı. 19. Yüzyılın sonunda çekingen bir şekilde alınan ve çoğunluğu kâğıt üzerinde kalan kararlar, rejimin değişmesiyle birlikte radikal bir şekilde uygulanmaya başlandı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti kent içindeki tarım alanlarını hijyen, estetik, güvenlik ve ulusal kimlik açısından sorgulamaya başladı. Ayrıca, ulaşım ve soğutma teknolojilerindeki ilerlemelere (örnek: buz dolabının yaygınlaşmaya başlaması) paralel olarak çabuk bozulabilir gıdaların daha uzak yerlerden temin edilebilmesi ve mülkiyet yapısındaki değişimlere (örnek: vakıf sisteminin dönüşmesi) paralel olarak kentsel rantın artması, tarım alanlarının dönüşümünde diğer önemli kırılma noktaları oldu. Bu sunumda; İstanbul'un kentsel tarım ve gıda sisteminin yapısal özelliklerini ve dönüşümünü tarif edecek ve güncel uygulamalar ve örneklerle birlikte tartışacağım. On dokuzuncu yüzyıl sonundan itibaren İstanbul'un geleneksel kentsel tarım ve gıda sisteminin dönüşümünü incelemenin ve bu konuyu kent-kır ilişkisi ve gıda krizi ile ilişkilendirmenin kent araştırmaları ve kent planlama literatürü ve pratiklerine önemli katkısı olacağını düşünüyorum. Kent planlama ve tarih disiplinlerinden gelen bir araştırmacı olarak, arşiv çalışmaları ve kent kuramlarına dayandırdığım çalışmam ile kent araştırmaları literatürüne katkı sunmayı hedeflemekteyim.

Anahtar Kelimeler: Kentsel tarım ve gıda sistemi, kent-kır ilişkisi, kentleşme ve kentsel dönüşüm

Abstract

The supply of healthy and affordable food to cities has recently become a topical issue. The problem is familiar, as there have always been times of crisis in provisioning towns throughout history. However, the roots of the pre-

sent crisis lie in deeper systemic issues in the urban environment, including the transformation of the urban-rural interface that came with capitalist urbanization and modernization. In an era when the preservation and transportation technologies were insufficient, the production, distribution, and consumption of easily perishable foods were local and fast. In this condition, cities needed an extensive and complex urban agricultural system to feed themselves. However, with the developments in the nineteenth and twentieth centuries (e.g., urban growth, modernization, industrialization, etc.), the urban agricultural system, which is essential for the nutrition of the cities, began to transform rapidly. Istanbul was no exception with the thousand-year-old traditional urban agricultural system, which consisting of nearby villages, urban farms, and urban gardens (bostan), hosting the seasonal labor force coming from the Balkan provinces and having an essential place in the nutrition of the city until its gradual disappearance since the nineteenth century. The urban agricultural system of Istanbul began to transform in the late nineteenth century by the rapid population increase and adaptation of modernist urbanization. Istanbul's population had reached a million at the turn of the century by the migration from losing territories. The increase in the demand for food and settlement created a two-faced problem: on the one hand, urban gardens within the city lost ground, and on the other hand, new agricultural units emerged around the city and resulted in the creation of new "urban-rural fringes." In this period, the government began intervening in the urban fabric through modern planning standards and making infrastructure and public health regulations. In parallel with these developments, the risky aspects of urban agriculture in terms of public health and security have been problematized by the modern urban planning approach of the period. Significantly, sewages could leak into the clean water (e.g., stream, well, etc.) used in urban gardens in places with high population density and insufficient infrastructure. As secluded spaces full of "insecure" population elements such as migrant workers, urban poor, and the underclass, these also began to be classified as locations favorable for outlaws and criminal activities. During the same period, the administration started to adapt new technologies for food preservation (e.g., canning and artificial ice factories, vehicles with cooling systems) in parallel with the developments in the world. All these developments paved the for the transformation that would take place at the beginning of the twentieth century. The new Republican regime brings into effect the decisions and plans that were prepared and remained on paper in the previous century. After the First World War, the newly established Republic of Turkey began to problematize the agricultural areas in the city in terms of hygiene, aesthetics, security, and national identity. In addition, the

advances in transportation and cooling technologies that enable food supply to farther sources and the increase in urban rent with the changes of the property structure were other important breaking points in the transformation of agricultural areas. In this presentation, I will describe the structure and transformation of Istanbul's urban agriculture and food system and compare it with current practices. Examining the change in Istanbul's traditional urban agriculture system and associating this issue with the urban-rural relationship and the food crisis will contribute significantly to urban studies and planning literature and practices. Both as an urbanist and historian, I aim to contribute to the literature of urban studies with my paper based on archival research and urban theories.

Keywords: Urban agriculture and food system, urban-rural relationship, urbanization and urban transformation

İstanbul'da Kentsel Tarıma Dair Perspektifler: Beykoz ve Eyüp İlçeleri Üzerine Kıyaslamalı Bir Araştırma

Perspectives on Urban Agriculture in Istanbul: A Comparative Field Study on Beykoz and Eyüp

Dr. Öğr. Üyesi Özgür Burçak Gürsoy
Beykoz Üniversitesi
burcakgursoy@beykoz.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Ulaş Karakoç
Kadir Has Üniversitesi
ulas.karakoc@khas.edu.tr

Öz

Kentsel tarım, kentsel alanlarda yapılan tarımsal faaliyetleri kapsamaktadır. Kırsal alanlarda yürütülen geleneksel tarımsal faaliyetler ve/veya endüstriyel tarıma alternatif – kimi zaman da tamamlayıcısı- olarak son yıllarda gündeme gelmiştir. Kavram içeriği itibariyle, kentsel alanda yürütülen hem öz tüketim veya geçimlik olarak yapılan küçük ölçekli bahçecilik/bostan işlerini hem de ticari amaçla yürütülen ve daha büyük ölçekli üretim biçimlerini kapsamaktadır. COVID pandemisi sonrasında, gıda güvenliğine dönük dışsal şoklar ve kentlerin gıda ihtiyacına ve iklim değişiklerine ilişkin artan kaygılar kentsel alanlardaki tarımsal arazilerin etkin kullanımını öne çıkarmaktadır. Konuya dair, özellikle son on yılda sayıca artan akademik araştırmalarda, kentlerde daha geniş ölçeklerde tarım yapılabilmesinin, lojistik ağların kısalması, kentlerin kırılganlığını azaltması ve kendine yeterliliğinin arttırılmasına olumlu etkilerinin olacağı dile getirilmektedir. Öte yandan kentlerdeki arazi yapısı, uygunluğu ve ekonomikliği; üretim faktörlerinin verimliliği ve üretilen ürünün kalitesi bakımından dezavantajlara sahip olduğu da belirtilmektedir. İstanbul, bir mega kent olarak çok odaklı yapısı ile ülke iktisadi hayatının kalbi pozisyonundadır. Sanayi, ticaret ve hizmet sektörünün gelişkin yapısı ve yoğun kentleşme dinamiklerine rağmen kent içinde tarımsal alanlar mevcuttur. TUİK'in yeni açıkladığı yoğun kent – orta yoğun kent – kır olmak üzere üçlü bir ayrıma dayanan veri setine göre, İstanbul'da yaklaşık toplam 16 milyonluk nüfusun %96'sı yoğun kent, %3'ü orta yoğun kent ve %1'i kırsal alanlarda yaşamaktadır. Ülke genelinde en düşük kırsal alan nüfusuna sahip olsa da İstanbul'da bu alanların halen tükenmemiş ve iktisa-

den tarım – hayvancılık faaliyetleriyle aktif olması oldukça önemlidir. İstanbul kırsalı bakımından Şile, Silivri ve Çatalca'dan sonra Eyüp ve Beykoz ilçeleri özellikle öne çıkmaktadır zira hem kırsal mahalle sayısı hem de aktif üretim bakımından diğer ilçelerden farklıdırlar. Ayrıca, yoğun kent merkezlerine sahip olmalarına rağmen kendi kırsal alanlarına odaklı yerel politikalar üretilmesi de her iki ilçeyi ayırt edici kılmaktadır. Bu göreli özgün özelliklerine dayanarak, bu araştırma İstanbul'un Eyüp ve Beykoz ilçelerini kentsel tarım bakımından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, ilk olarak Eyüp ve Beykoz özelindeki tarımsal yapı merkezi ve yerel otoritenin açık dokümanlarına dayanarak sunulacaktır. Ardından, ilçelerde yürütülen saha çalışmasının sonuçları ortaya koyacaktır. Saha çalışması kapsamında, her iki ilçede ilgili bürokratlar, tarımsal zincirin içinde yer alan şirket temsilcileri, yerel yönetimlerdeki uzmanlar, kooperatif ve dernekler ve aktif üreticiler ile derinlemesine mülakatlar ve odak grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Varılan ön sonuçlardan birincisi, her iki ilçede de konuyla ilgili neredeyse tüm tarafların tarımsal faaliyetlerin sürmesine dönük istekliliğidir. Bu motivasyonda, kentsel tarım literatürü içinde güncel olarak ortaya konan, ev bahçeciliği, topluluk temelli ve ortak bahçecilik, ticari mahsul üretim, hayvancılık ve balıkçılık ve kurumsal gıda yetiştirme olmak üzere dört ayrı grubun izlerini de tespit etmek mümkündür. Yoğun bir arazi rantı baskısı altında olsa da her iki ilçede de benzer bir örüntünün olması tarımsal faaliyetlerin devamı konusunda iyimser olunabileceğini göstermektedir. Yine, kent merkezine yakın olmanın lojistik avantajının daha iyi kullanılması için teknolojik yeniliklerin, merkezi ve yerel desteklerin ve farklı pazarlama kanallarının geliştirilmesi konusunda da muhtelif çapta girişimler olduğu görülmüştür. Son olarak, sürdürülebilirlik, agro-ekoloji, permakültür, şeffaflık, izlenebilirlik, topraksız tarım, robotik toplama gibi güncel ve yenilikçi unsurların farkındalık ve kısmen de uygulama düzeyinde bir karşılığı olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel tarım, İstanbul, sürdürülebilirlik

Abstract

Urban agriculture includes agricultural activities in urban areas. It has come to the fore in recent years as an alternative – sometimes complementary – to traditional agricultural activities and/or industrial agriculture carried out in rural areas. The urban agriculture concept includes both small-scale gardening/orchard works carried out for self-consumption or subsistence in the urban area, and larger-scale production forms carried out for commercial purposes. In the aftermath of the COVID pandemic, external shocks to food se-

curity and growing concerns about urban food needs and climate change highlight the effective use of agricultural lands in urban areas. The scholar works on the subject, which have increased in number especially in the last decade, state that the cultivation of larger scales in cities will have positive effects on shortening logistics networks, reducing the fragility of cities and increasing self-sufficiency. On the other hand, land structure of urban areas has disadvantages in terms of the suitability and efficiency of production factors and the quality of the final crop. As a mega city, Istanbul is at the heart of the country's economic life with its multi-focused structure. Despite the advanced industry, trade and service sectors and intense urbanization dynamics, there are still agricultural areas in the city. According to the TURKSTAT data set announced recently and based on a triple division as densely populated areas - intermediate density areas – thinly populated areas, 96% of the total population of 16 million in Istanbul is living in densely populated areas, 3% is intermediate density areas and 1% is thinly populated areas. Although Istanbul has the lowest rural population in the whole country, it is very important that these areas are still not depleted within the borders of the city and are economically active with agricultural and livestock activities. In terms of rural Istanbul, Eyüp and Beykoz districts stand out after Şile, Silivri and Çatalca, because they differ from other districts in terms of both the number of rural neighborhoods and active agricultural production. In addition, although they have dense urban centers, the existence of local policies focused on their own rural areas makes both districts distinctive. Based on these relatively unique features, this research aims to evaluate Eyüp and Beykoz districts of Istanbul in terms of urban agriculture. The research first presents the agricultural structure in Eyüp and Beykoz based on open-source documents of policy makers. Then, it reveals the results of the fieldwork carried out in the districts. Within the scope of the fieldwork, in-depth interviews and focus group meetings were held with relevant bureaucrats, company representatives in the agricultural chain, experts in local administrations, cooperatives and associations and active producers in both districts. The first of the preliminary results is the willingness of almost all involved parties to continue agricultural activities in both districts. In this motivation, it is possible to identify the traces of four distinct groups that are currently being put forward in the urban agriculture literature: home-based gardening, community-based and other shared gardening, commercial crop production, livestock and fisheries, and institutional food growing. Despite being under intense land rent pressure, the fact that there is a similar pattern in both districts shows that it is possible to be optimistic about the continuation of agricultural activities. Additionally, it has been observed that there are various

initiatives on the development of technological innovations, central and local supports and different marketing channels in order to better use the logistics advantage of being close to the city center. Finally, it has been revealed that current and innovative topics such as sustainability, agro-ecology, permaculture, transparency, traceability, soilless agriculture, robotic harvesting have a counterpart at the level of awareness and partly implementation.

Keywords: Urban agriculture, Istanbul, sustainability

Yerel Yönetimlerin Kentsel Tarım Yaklaşımlarının İncelenmesi: Baltimore, Austin ve Viyana Örnekleri

Examination of Local Governments' Approaches to Urban Agriculture: Examples of Baltimore, Austin, and Vienna

Arş. Gör. Ayşe Burcu Kısacık
İstanbul Üniversitesi
abkisacik@istanbul.edu.tr

Öz

Tarih boyunca temel ihtiyaçlardan biri olan gıda, kent ile yakından ilişki içerisindedir. Ancak sanayi devrimi sonrası kent gündeminden uzaklaşmış ve kırsal alanla özdeşleşmiştir. Böylece kentsel alanda gıda planlamanın ilgisi dışına çıkmış ve kent gıda sistemi içerisinde üreticiden tüketici haline gelmiştir. Diğer yandan, gıdanın kentten tamamen koptuğu söylenemez. Sanayi devrimi sonrasında farklı kaygılardan yola çıkılarak geliştirilen pek çok planlama yaklaşımı ve kentsel politikalar gıdanın tekrardan kentin bir parçası olarak ele alınmasına katkı sağlamıştır. Bugün ise kentsel tarım kavramı ile gıda kentsel sistemlerin bir parçası olarak görülmekte ve yerel yönetimler tarafından farklı konseptlerde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışma tarih boyunca gıda ve kent ilişkisini incelerken, yerel ölçekte kentsel tarım yaklaşımlarını ele almaktadır. Çalışmanın amacı farklı dünya örneklerinin kent ajandalarına gıdayı ve kentsel tarımı nasıl dahil ettiklerini incelemektir. Çalışma öncelikli olarak gıda ve kent ilişkisini tarihsel açıdan incelemekte, gıdanın kentsel planlamaya dahil olması ile kentsel tarım kavramını ele almaktadır. Bu doğrultuda kentsel tarımın yerel ölçekte gıda sorunlarına nasıl çözümler doğurduğu literatür araştırmasıyla incelenmiştir. Yerel ölçekte kentsel tarıma nasıl yaklaşıldığını incelemek amacıyla Baltimore, Austin ve Viyana kentlerinin kentsel gündemleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerinin yayımladığı dokümanlar, stratejik planlar ve bahsedilen şehirlerin kentsel tarım uygulamalarını ele alan akademik çalışmalar incelenmiştir. Daha sonrasında çalışma bahsedilen şehirlerin yerel ölçekteki kentsel tarım yaklaşımlarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir.

Çalışma kentsel tarımın yerel ölçekteki faydalarının "yerel ekonomik gelişme", "sosyal etki ve sağlık" ve "ekolojik ve çevresel katkılar" olmak üzere üç ana başlıkta toplamıştır. Tarih içerisindeki kentsel tarım faaliyetlerinin alt-

larında yatan motivasyonu belirtilen başlıkların desteklenmesine yöneliktir. Kentsel tarımın kent gündemine dahil olmasında ana atılım 2000'ler sonrası uluslararası ajandalardaki gelişmelerin sıklığıdır. Bu bağlamda en öne çıkan gelişme 2015 yılındaki Milan Kentsel Gıda Politikası Antlaşması'dır. Kentsel tarım faaliyetlerinin altında yatan motivasyonların farklı olması ve 2000ler sonrası uluslararası gündemde sıklıkla yer alması kentlerin tüketici olarak görüldüğü klasik gıda sistemlerinden alternatif gıda sistemlerine geçişini tartışma konusu haline getirmiştir. Bahsedilen alternatif gıda sisteminde kentler tüketici konumlarının yanı sıra üretici rolü kazanmaktadır. Kentlerin bahsedilen alternatif gıda sistemlerinin nasıl hayata geçirecekleri ise yerel yönetimlerin konusudur. Bu bağlamda çalışma özellikle Milan Kentsel Gıda Politikası Antlaşması'nı imzalamış olan şehirleri incelemiş, antlaşma ile belirlenen farklı kategorilerdeki şehirlerin yerel yaklaşımlarına odaklanmıştır. Bahsedilen antlaşma kentleri belirlediği "yönetişim", "sürdürülebilir diyet ve beslenme", "sosyal ve ekonomik eşitlik", "gıda üretimi, gıda arzı ve dağıtımı" ve "gıda israfı" kategorileri üzerinden değerlendirmektedir. Çalışmada kentlerin kentsel tarıma yönelik politikalarının şekillenmesinde kentsel planlama kültürlerinin ve kentlerin güncel ana planlama yaklaşımlarının etkisi olduğu görülmüştür. Baltimore ve Austin kentsel tarımı mekânsal analitik bir yaklaşım ile ele alırken, Viyana örneğinin kentsel tarımı şehrin genel stratejik planına entegrasyonu üzerinden ele almaktadır. Bir diğer bulgu ise bahsedilen üç örneğin de yerel ölçekte tek bir departman yerine farklı departmanların entegrasyonu ile kentsel tarımı gündemlerinde değerlendirmektedir. Baltimore ve Austin kentlerinin kentsel tarım yaklaşımının altındaki motivasyon kentte kırılgan ve gıdaya erişimi kısıtlı olan kesimlerinin gıda erişimini arttırmaktır. Bu bağlamda gıda öncelikli alanların belirlenmesi yerel yönetimlerin öncelikli kaygısıdır. Diğer taraftan Viyana, kentsel tarımı ekolojik kaygılar üzerinden incelemekte ve Avrupa Birliği'nin programlarına dahil olmaktadır. Viyana için öne çıkan bulgulardan biri ise kentin gıda eylem planıdır. Bu planda gıdaya erişimin yanı sıra yine çevresel etkiler ve iklim değişikliği ön plandadır. Sonuç olarak, kentsel tarım farklı sebepler nedeniyle kentsel mekânda yerini almakta ve yerel yönetimlerin gündeminde ele alınmasındaki motivasyon farklılıklar gösterebilmektedir. Dünya genelinde kentsel tarıma yönelik yaklaşımlarıyla öne çıkan kentler, sürdürülebilir, dirençli ve adil kentler için öne çıkarken, gelecek kentlerin temel bileşenlerinden biri olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel tarım, yerel yönetim, kent gündemi, kentsel politika

Abstract
Food, which has been one of the basic needs throughout history, is closely related to the city. However, after the industrial revolution, it moved away from the urban agenda and became identified with the rural area. Thus, it has gone out of the interest of food planning in the urban area and has become a consumer from a producer in the urban food system. On the other hand, it cannot be said that food is completely cut off from the city. After the industrial revolution, many planning approaches and urban policies developed based on different concerns contributed to the reconsideration of food as a part of the city. Today, with the concept of urban agriculture, food is seen as a part of urban systems and is handled by local governments in different concepts. In this direction, this study examines the relationship between food and the city throughout history and deals with urban agriculture approaches on a local scale. The aim of the study is to examine how different world examples include food and urban agriculture in urban agendas. The study primarily examines the relationship between food and the city from a historical perspective and deals with the concept of urban agriculture with the inclusion of food in urban planning. In this direction, how urban agriculture creates solutions to food problems on a local scale has been examined through literature research. The urban agendas of the cities of Baltimore, Austin, and Vienna were researched in order to examine how urban agriculture is approached at the local scale. In this context, documents published by local governments, strategic plans, and academic studies dealing with the urban agricultural practices of the cities mentioned were examined. Afterward, the study comparatively evaluates the local- scale urban agriculture approaches of the mentioned cities.

The study gathered the benefits of urban agriculture on a local scale under three main headings: "local economic development", "social impact and health" and "ecological and environmental contributions". The underlying motivation of urban agricultural activities throughout history is aimed at supporting the mentioned topics. The main breakthrough in the inclusion

of urban agriculture in the city agenda is the frequency of developments in the international agenda after the 2000s. The most prominent development in this context is the Milan Urban Food Policy Agreement in 2015. The fact that the motivations underlying urban agricultural activities are different and that they are frequently on the international agenda after the 2000s has made the transition from classical food systems, where cities are seen as consumers, to alternative food systems a matter of debate. In the aforementioned alternative food system, cities gain a producer role as well as a consumer position. How the cities will implement the mentioned alternative food systems is the subject of local governments. In this context, the study especially examined the cities that signed the Milan Urban Food Policy Agreement and focused on the local approaches of the cities in different categories determined by the agreement. The aforementioned treaty evaluates cities through the categories of "governance", "sustainable diet and nutrition", "social and economic equality", "food production, food supply and distribution" and "food waste". In the study, it has been seen that urban planning cultures and the current main planning approaches of cities have an effect on the shaping of urban policies of cities. While Baltimore and Austin consider urban agriculture with a spatial analytic approach, urban agriculture of the Vienna example is handled through its integration into the overall strategic plan of the city. Another finding is that in the three examples mentioned, instead of a single department on a local scale, the integration of different departments and urban agriculture is on their agenda. The motivation behind the urban agriculture approach of the cities of Baltimore and Austin is to increase the food accessibility of the vulnerable and food-limited segments of the city. In this context, determining food priority areas is the primary concern of local governments. On the other hand, Vienna examines urban agriculture through ecological concerns and is included in the programs of the European Union. One of the prominent findings for Vienna is the city's food action plan. In this plan, in addition, to access to food, environmental effects, and climate change are at the forefront. As a result, urban agriculture takes its place in urban space due to different reasons and the motivation for its handling on the agenda of local governments may differ. Cities that come to the fore with their approaches to urban agriculture throughout the world will stand out as sustainable, resilient, and fair cities, and will be one of the main components of future cities.

Keywords: Urban agriculture, local government, urban agenda, urban policy

Metropoliten Bölgelerde Tarım Politikaları ve Yerel Yönetimler

Agricultural Policies and Local Governments in Metropolitan Regions

YL Öğrencisi Hatice Kübra Kekillioğlu
Gazi Üniversitesi
kubra.koglu@gmail.com

Prof. Dr. Tanyel Özelçi Eceral
Gazi Üniversitesi
tozelci@gazi.edu.tr

Öz

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra dünyada kentleşme hızlı bir ivme kazanırken, kentlerin yapısında da önemli değişimler görülmüştür. Üretimde, ulaşımda ve iletişimde ileri düzeyde teknolojik gelişmeler sonucunda metropoliten kentlerin yapısında, büyümesinde ve çevresindeki yerleşimlerle ilişkilerinde farklılaşmalar oluşmaya başlamıştır. Kentsel işlevler metropoliten kentin yerleşim alanlarının dışında yer seçmiş, bu durum; kentlerin yerleşik sınırlarını aşıp kırsal alanlara yayılarak ve saçaklanarak büyümesine neden olmuştur. Kırsal alanların içinde barındırdığı doğal alanlar kentleşme baskısı altında kalmasıyla birlikte ekolojik açıdan hassas bölgeler tahrip olmakta, kentlerin önemli üretim alanlarından biri olan tarımsal alanlar yok edilmekte, kentler bir anlamda beslenme alanlarını yok etmektedir. Bu durum büyükşehirlerde tarım alanlarının korunması yönündeki tedbirlerin daha etkili bir şekilde alınması gerektiğini ve ilgili aktörlerin yerel yönetimler olması gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmanın amacı; Metropoliten bölgeler için gıda temininde tarım alanlarının önemi ve yerel yönetimlerin rolünü tartışmaktadır. Metropoliten bölgelerde artan nüfus, artan gıda ihtiyacı ve ekolojik bozulma gibi önemli problemler ile karşı karşıya kalmaktadır. Kentsel nüfustaki artış ve kentsel mekâna olan ihtiyaç ile birlikte kentleşme doğal alanlar, özellikle tarım alanları üzerindeki olumsuz etkisini arttırmaktadır. Tarım alanları üzerindeki bu baskı gıda temini ve güvenliği sorununu da tetiklemektedir. Büyük kentsel alanlar yoğun yerleşimlere sahip olmasına rağmen sürdürülebilir gıda ihtiyacı için çeperindeki tarımsal potansiyel açısından önem taşımaktadır. Bu ihtiyacın düzenlenmesinde temel aktörlerden biri yerel yönetimlerdir. Türkiye'de mevcut mevzuat belediye sınırları içinde kalan yerleşimleri kentsel alan olarak kabul etmekte, dolayısıyla 6360 sayılı yasa

kapsamında idari yapısı değişen illerin arazi varlığı içindeki tarım alanları, orman ve fundalıklar, çayır ve meralar gibi tarımsal üretim alanları kentsel alanlarda/kentsel yönetim yapısı içinde yerel yönetimlerin yani belediyelerin yetki alanı içerisinde kalmaktadır. Bu durum büyükşehirlerde tarım alanlarının korunması yönündeki tedbirlerin daha etkili bir şekilde alınması gerektiğini ve bunda da ilgili aktörlerin yerel yönetimler olması gerektiğini göstermektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin ilgili birimleri ile metropoliten Ankara'da tarım politikaları ve bu kapsamda gerçekleştirilen tarım kampüsünün kapasitesi, faaliyet alanları, geleceğe dönük planlamaları doğrultusunda Ankara'nın diğer kentsel politikaları ile ilişkisine yönelik derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu görüşmeler sonucu elde edilecek bulgular değerlendirilecek, Türkiye'de bu konuda girişimi bulunan İzmir Büyükşehir Belediyesi uygulamalarına da değinilerek büyükşehirlerde özellikle gıda güvenliği açısından önem kazanan tarım politikaları ve kentsel gelişmeye yönelik değerlendirmeler yapılacaktır. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarıma ve kırsal kalkınmaya yönelik faaliyetlerini Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı altında yürütmektedir. Ankara'da yerel yönetimler tarafından tarım ve kırsal kalkınmaya yönelik faaliyetlerinde yerli üretimi arttırmak, kent ekonomisini canlandırmak önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda Ankara Büyükşehir Belediyesi, dengeli bir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla üreticilere uygun eğitim, üretim ve pazarlama desteği ile kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek, tarımsal alanları korumak, yeni istihdam alanlarının açılmasını ve kadın istihdam politikalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle Ankara'nın yerel yönetim-yerel kalkınma açısından incelenmeye değer bir örnek olacağı düşünülmüştür. Ankara Büyükşehir Belediyesi, dengeli bir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla üreticilere uygun eğitim, üretim ve pazarlama desteği ile kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek, tarımsal alanları korumak, yeni istihdam alanlarının açılmasını ve kadın istihdam politikalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Gölbaşı ilçesinde 2700 dekarlık alanda Gölbaşı Karaoğlan Tarım Kampüsü kurulmuştur. Tarım kampüsüyle birlikte, Başkent tarımının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Kampüste; Karşılama Merkezi, Tarım Akademisi, ARGE Merkezi, Bilişim Merkezi, Üretim Alanları, Tarımsal Regülasyon Alanları yer almaktadır. Günümüz yerel yönetimlerin yönetim sorunlarının çözümüne yönelik yapılan yasal düzenlemeler sonucunda büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanlarındaki genişlemeyle birlikte geniş bir tarımsal alan büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanına dahil edilmiştir. Bu durum tarımsal üretime yönelik konuların büyükşehir yönetimlerinin çalışma alanları içinde yer almasına neden olmuştur. Bu kapsamda yerel yöne-

timlerin tarımsal faaliyetlerin kentlerde yapılabilmesine yönelik gerekli düzenlemeleri yapması, kentsel alanlarda tarımsal üretimin desteklenmesi ve organize edilmesinde önemli görevleri edinmesi gerektiği, kentsel tarımın büyükşehirlerde uygulanabilirliği yönünde aktif rol alması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi dengeli bir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla üreticilere uygun eğitim, üretim ve pazarlama desteği ile kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek, tarımsal alanları korumak, yeni istihdam alanlarının açılmasını ve kadın istihdam politikalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bunun sonucu olarak Başkent Ankara Kalkınma Projesi (BAKAP) kapsamında Gölbaşı Karaoğlan mahallesinde kurulan tarım kampüsüyle birlikte kentin artan gıda ihtiyacı ve yerel yönetimlerin rolü bu çalışmada incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim, gıda politikaları, kentsel tarım

Abstract

While urbanization gained rapid growth in the world after the second half of the 20th century, significant changes were also observed in the structure of cities. As a result of advanced technological developments in production, transportation and communication, differentiations have begun to occur in the structure, growth and relations of metropolitan cities with the surrounding settlements. Urban functions have chosen places outside the residential areas of the metropolitan city, this situation; It has caused cities to grow by exceeding their established borders and spreading and spreading into rural areas. As the natural areas in rural areas are under the pressure of urbanization, ecologically sensitive areas are being destroyed, agricultural areas, which are one of the important production areas of cities, are being destroyed, and cities are, in a sense, destroying nutritional areas. This situation means that measures to protect agricultural areas in metropolitan cities can be implemented more effectively. and that the relevant actors should be local governments. The purpose of this study; It discusses the importance of agricultural lands and the role of local governments in food supply for metropolitan regions.

Metropolitan areas are faced with important problems such as increasing population, increasing food demand and ecological degradation. Along with the increase in the urban population and the need for urban space, urbanization increases its negative impact on natural areas, especially agricultural areas. This pressure on agricultural areas also triggers the problem of food supply and safety. Although large urban areas have dense settlements, they

are important in terms of the agricultural potential around them for sustainable food needs. One of the main actors in the regulation of this need is local governments. The current legislation in Turkey considers settlements within the boundaries of municipalities as urban areas, therefore, agricultural areas within the land assets of provinces whose administrative structure has changed within the scope of Law No. 6360, agricultural production areas such as forests and heathlands, meadows and pastures are localized in urban areas/urban management structure. remains within the jurisdiction of municipalities, that is, administrations. This situation shows that measures to protect agricultural areas in metropolitan cities should be taken more effectively and the relevant actors should be local governments. Meetings will be held with the relevant units of Ankara Metropolitan Municipality regarding agricultural policies in metropolitan Ankara and its relationship with other urban policies of Ankara in line with the capacity of the agricultural campus, its areas of activity and future planning. The findings obtained as a result of these interviews will be evaluated, and the practices of Izmir Metropolitan Municipality, which has initiatives in this regard in Turkey, will be mentioned and evaluations will be made regarding agricultural policies and urban development, which are especially important in terms of food security in metropolitan cities. Ankara Metropolitan Municipality carries out its activities for agriculture and rural development under the Rural Services Department. Increasing domestic production and revitalizing the urban economy play an important role in activities for agriculture and rural development by local governments in Ankara. In this context, Ankara Metropolitan Municipality aims to diversify and improve the rural economy, to protect agricultural areas, to open new employment areas and to support women's employment policies with appropriate training, production and marketing support for producers in order to realize a balanced rural development. It was thought that it would be an example worth examining in terms of development. Ankara Metropolitan Municipality aims to diversify and improve the rural economy, protect agricultural areas, create new employment areas and support women's employment policies with appropriate training, production and marketing support for producers in order to achieve a balanced rural development. In this context, Gölbaşı Karaoğlan Agriculture Campus was established on an area of 2700 decares in Gölbaşı district. Together with the agriculture campus, it is aimed to strengthen the agriculture of the Capital. on campus; Welcoming Center, Agricultural Academy, R&D Center, Information Center, Production Areas, Agricultural Regulation Areas are located. As a result of the legal arrangements made to solve the management problems of today's local governments, a wide agricultural area has been includ-

ed in the authority and responsibility of the metropolitan municipalities with the expansion of the authority and responsibility areas of the metropolitan municipalities. This situation has caused the issues related to agricultural production to be included in the working areas of the metropolitan administrations. In this context, it is concluded that local governments should make the necessary arrangements for agricultural activities to be carried out in cities, take important duties in supporting and organizing agricultural production in urban areas, and take an active role in the applicability of urban agriculture in metropolitan cities. Ankara Metropolitan Municipality aims to diversify and improve the rural economy, to protect agricultural areas, to open new employment areas and to support women's employment policies with appropriate training, production and marketing support for producers in order to realize a balanced rural development. As a result of this, with the agriculture campus established in Gölbaşı Karaoğlan neighborhood within the scope of Başkent Ankara Development Project (BAKAP), the increasing food needs of the city and the role of local governments are examined in this study.

Keywords: Local government, food policies, urban agriculture

Türkiye'de Konut Sorunu Tartışmalarını *Mimarlık* Dergisi Üzerinden Okumak

Reading the Housing Question Discussions in Turkey Through the Mimarlık Journal

Arş. Gör. Melike Atıcı Şahin
Atılım Üniversitesi
melike.atici@atilim.edu.tr

Prof. Dr. Cana Bilsel
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
bilsel@metu.edu.tr

Öz

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından ortaya çıkan ilk kentsel sorunlardan biri konut sorunudur. Cumhuriyet ile akran olan konut tartışmaları, bu yüzyıl boyunca, kentsel ve tarihsel bağlam, konut politikaları, konut gereksinimi duyan grupların kimliği, konut yerleşiminin ölçeği, konut üretim teknolojileri ve modelleri gibi değişkenlere bağlı olarak çeşitli eksenlerde gelişmiştir. 13 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in başkenti olarak ilan edilen Ankara, modern bir kent kurma faaliyetinin başlangıç noktası olur. Başkent olmanın kente çektiği yeni bürokrat ve memur nüfus için konut sağlama çalışmaları da bu faaliyetin önemli bir parçasıdır. Bugün Ulus çevresi olarak bildiğimiz eski şehrin güneyinde bir dizi kamulaştırma ile başlayan imar hareketi, modern başkentin yeni kurum ve sakinleri için Yenişehir'in planlanmasıyla devam etmiştir. Alman mimar ve plancı Hermann Jansen'in 1932'de onaylanan planına göre inşa edilen Yenişehir'i, Bahçelievler Konut Kooperatifi, Saraçoğlu Mahallesi gibi konut yerleşimleri takip etmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'yı inşa eden modern yaklaşımın, ne kadar sürekli olabildiği tartışmaya açık olsa da Anadolu'nun diğer kentleri için de model olması hedeflenmiştir. 1950 sonrası, değişen yönetim anlayışı ve endüstrileşmenin de etkisiyle, kentleşme hızının ülke genelinde arttığı gözlemlenir. Kentlerde gelişen hizmet ve endüstri sektörleri, yeni iş olanaklarıyla, kırsal nüfusun kentlere hareketini tetiklemiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da artan memur nüfusun barınma sorununa odaklanan konut sorunu tanımı, Cumhuriyet tarihi boyunca değişen toplumsal ilişkiler, sanayileşme, çeşitli konut politikaları ve gelişen inşaat teknolojilerinin etkisiyle yeniden tariflendi. Farklılaşan konut sorunu tanımları ve dolayısıyla ortaya çıkan farklı çözüm öneri-

leri günümüze kadar tartışılmaya devam etmiştir. Bu süreçte, konut sorununa çözüm olarak ortaya çıkan, yapsatçı eliyle üretilen apartmanlar, gecekondu yerleşimleri, toplu konut alanları ve kooperatif konut gibi modeller – farklı dönemlerde mimarlık ve kent ortamındaki vurguları değişse de – bugün hâlâ mimarlık ve planlama disiplinlerinin gündeminde olan konulardır.

Türkiye'de konut sorununun tanımlanmasında ve bu soruna ilişkin söyleminin geliştirilmesinde önemli rol oynamış mimari yayınlardan biri, Türkiye Mimarlar Odası tarafından hazırlanan Mimarlık dergisidir. İlk yayınlandığı 1963 yılından bugüne, çok çeşitli mimari ve kentsel konuları (gündemdeki projeler, kentsel ve mimari yarışma sonuçları, eleştirel makaleler, dünyanın farklı yerlerinden mimari haberler, yeni yayınların tanıtımı ve değerlendirilmesi gibi) içeriğine dahil ederek mimari yazının belirleyicilerinden biri olmuştur. Bu çalışma kapsamında, farklı dönemlerde Türkiye'de konut sorunu için geliştirilen tanımlamaları, farklı yaklaşımları ve çözüm modellerini, konut sorunu bağlamında gündeme gelen farklı aktörleri, dünyadan ve Türkiye'den konut yerleşimi projelerini ve bu projelerin nasıl değerlendirildiğini – derginin kurumsal kimliği ve sürekliliği göz önünde bulundurularak, Mimarlık dergisi üzerinden analiz etmek hedeflenmektedir. Konut sorunu, derginin ilk sayısından itibaren gündeme alınmış ve üzerinde en çok durulmuş konulardan biridir. Özellikle derginin yayın hayatının ilk yirmi yılı, 1963 yılından Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nın (TOKİ) kurulduğu 1984 yılına kadar, konut sorunu tartışmalarında çok farklı yaklaşımları ortaya koyar. 1963-1983 yılları arası, ülke genelinde gerçekleşen hızlı kentleşme, konut sorununu çözmeye yönelik geliştirilen çok sayıda yasal düzenleme, sorunun çözümüne planlı ya da plansız olarak dahil olan farklı aktör ve kurumlar ve değişen konut üretim teknolojilerinin de etkisiyle hem konut üretiminin hem de konut sorunu söyleminin çeşitlendiği bir dönemdir. Bu bağlamda, 1963-1983 döneminde, Mimarlık dergisinde yayımlanmış konut sorununu konu alan metinler, derginin içeriğine dahil edilmiş yurtiçi ve yurtdışından konut projeleri taranarak bu konudaki tartışmaların nasıl geliştiği izlenecektir. Bu yöntemle, konut sorunun nasıl tanımlandığı, bu tanımın zaman içinde nasıl evrildiği, farklı dönemlerdeki konut uygulamaları ve eleştirileri, konut konusundaki metinlerin değişen odakları, ne tür çözümlerin önerildiği ve bu önerilerin nasıl bir söylem içinde geliştirildiği incelenecektir. Bu metin taraması, Cumhuriyet sonrası dönem için konut tarihi sunma iddiasından uzak olsa da mimarlık ortamında konut sorunu söyleminin nasıl ele alındığını tarihsel olarak göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konut sorunu, *Mimarlık* dergisi, 1963-1983 arası değişen konut söylemi

Abstract
One of the first urban problems that emerged after the establishment of the Republic of Turkey is the housing problem. Housing discussions in Turkey developed in various axes throughout the century, depending on variables such as the urban and historical context, housing policies, the identity of groups in need of housing, the scale of housing settlement, housing production technologies and models. Declared as the capital of the Republic on October 13, 1923, Ankara became the starting point of a modern city-building activity. The efforts to provide housing for the new bureaucrats and civil servants who moved to the new capital is an important part of this activity. The construction movement, which started with a series of expropriations in the south of the old city, which we know today as the Ulus district, continued with the planning of the new city (Yenişehir) for the new institutions and residents of the modern capital. Yenişehir, which was built according to the plan approved in 1932 by the German architect and planner Hermann Jansen, was followed by housing settlements such as Bahçelievler Housing Cooperative and Saraçoğlu Mahallesi. The modern approach that built Ankara in the first years of the Republic was aimed to be a model for other cities of Anatolia, although its continuity is open to question. After 1950, it is observed that the rate of urbanization increased throughout the country, with the effect of industrialization process and the shift in governmental approach. The service and industry sectors that developed in the cities triggered the movement of the rural population to the cities with new job opportunities. With the spread of urbanization across the country, the definition of the housing question began to differ from the framework drawn for Ankara in the early years of the Republic. Throughout the history of the Republic, the definition of the housing problem evolved under the influence of changing social relations, industrialization, different housing policies, and developing construction technologies. Different definitions of the housing problem, and hence different proposals for solutions, have been the subject of debate up to the present day. In this process, models such as build-and-sell, squatter settlements, mass housing projects and cooperative housing that emerged as a solution to the housing question – although their emphasis on architecture and urban environment changed in different periods – are still on the agenda of architecture and planning disciplines today.

One of the architectural publications that played an important role in defining the housing question in Turkey and developing the discourse on this problem is the *Mimarlık* journal prepared by the Turkish Chamber of Architects. Since its first publication in 1963, it has been one of the determinants of architectural writing by including a wide variety of architectural and urban

topics (such as current projects, urban and architectural competition results, critical articles, architectural news from different parts of the world, promotion and evaluation of new publications). Within the scope of this study, It is aimed to analyze the definitions developed for the housing question in Turkey in different periods, different approaches and solution models, different actors coming to the agenda, housing settlement projects from the world and Turkey and evaluation of these projects through the *Mimarlık* journal, taking into account the institutional identity and continuity of the journal. Housing question is one of the themes that has been on the agenda since the first issue of the magazine and has been emphasized the most. In particular, the first twenty years of the journal's publication life, from 1963 to 1984, when the Mass Housing and Public Partnership Administration (TOKİ) was established, reveal very different approaches in the discussion of the housing question. Between 1963 and 1983, both the housing production and the housing question discourse were diversified with the effect of the rapid urbanization that took place throughout the country, many legal regulations developed to solve the housing problem, different actors and institutions involved in the process, and new construction technologies. In this context, the texts on the housing question published in the *Mimarlık* journal during the 1963-1983 period and the domestic and international housing projects in the magazine were scanned and how the discussions on this issue developed were followed. With this method, how the housing question was defined, how this definition evolved over time, housing practices and critiques in different periods, the changing focus of the texts, different housing solutions and the discourse behind these solutions will be examined. Although this text review is far from presenting a history of housing for the post-Republican period, it is important in terms of showing historically how the discourse of the housing question was handled in the architectural environment.

Keywords: Housing question, the *Mimarlık* journal, Housing discourse changing between 1963-1983

Konut Sorununa Alternatif Çözüm Önerisi: Konut Mülkiyet Türlerinin Çeşitlendirilmesi

An Alternative Solution to Housing Problem: Tenure Diversification

Selin Çınar Erdüzgün
Yıldız Teknik Üniversitesi
selincnr@gmail.com

Füsun Çizmeci Yöreş
Yıldız Teknik Üniversitesi
fusuncizmeci@yahoo.com

Öz

Günümüzde pek çok insan, gelirine uygun ve yaşamaya elverişli konuta erişememektedir. Genellikle arz-talep dengesizliğinin bir sonucu olduğu savunulan bu sorunun temeli, konutun "yaşam alanı" olmaktan çok "yatırım aracı" olarak görülmesine dayanmaktadır. Hızla metalaşan, finansallaşan ve küreselleşen konut; birçok ülkede toplumsal bir mücadele alanı haline gelmiştir. Türkiye'de de süreç benzer bir şekilde gelişmiş ve bu durum, inşaat sektörünün faaliyetlerinde ve konut fiyatlarında kurgusal bir artışa neden olmuştur (Erol, 2019). Konut satış fiyatlarının yükselmesi, ekonomik krizler etkisiyle yaşanan finansman sorunları ve artan konut kredisi faiz oranları alt ve orta gelirli hane halklarının konut satın almasını engellemektedir. Diğer yandan, ev sahibi ol(a)mayan kesimin tek seçeneği, piyasa fiyatları üzerinden sunulan kiralık konut olmaktadır. Konu hakkında yapılan araştırmalar, konut sahibi olmanın giderek güçleştiği göstermektedir. Bunun yanında, artan konut fiyatları ve ekonomik kriz nedeniyle konut kira fiyatlarında da ciddi bir artış olması, kiracı olarak barınma seçeneğini de zora sokmaktadır. Son yıllarda üretilen konutların büyük bir kısmının orta üst ve üst gelirli kesimi hedefleyen "lüks konut" olduğu ve mevcut konut stokunun büyük bir kısmının depreme karşı dayanıksız olduğu (Daşkıran ve Ak, 2015; ÇŞB, 2017) göz önüne alındığında, konut arzının nitelik ve nicelik olarak mevcut konut talebini karşılayamadığı görülmektedir. Özetle, dünya genelinde gündemde olan konut krizi Türkiye'de de yoğun bir şekilde kendini göstermekte; bu durum, giderek daha da şiddetli ve yaygın hale gelmektedir. Bu sistemsel sorunun çözümü, ancak konut politikalarının düzenlenmesiyle mümkündür.

Bu çalışma bireylerin konuta erişimini, konut mülkiyet türleri bağlamında ele alarak konut sorununun çözümüne alternatif bir yol önermeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, farklı ülkelerdeki mevcut konut mülkiyet türleri incelenerek bunların hangi koşullarda ortaya çıktığı, nasıl bir sistem ile işlediği ve konut sorununun çözümünde nasıl bir rol oynadığı incelenecektir. Çalışmanın sonucunda, bireylerin konuta erişimini kolaylaştıracak farklı konut mülkiyet türlerinin Türkiye bağlamına uyarlanmasının ve hayata geçirilmesinin tartışılması hedeflenmektedir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak konuyla ilgili akademik literatür ile politika belgeleri, raporlar ve uygulama kılavuzları üzerinden farklı ülkelerdeki konut mülkiyet türlerinin çeşitliliği sorgulanacaktır. Bu doğrultuda, politikaların ortaya çıktığı coğrafyadan harekete geçirilmesi yoluyla farklı bir coğrafyaya uyarlanarak kullanılmasını inceleyen "politika hareketliliği" yaklaşımı kullanılacaktır (Crivello, 2015). Politika hareketliliği yaklaşımı ile politikalar ve politika araçlarının izi takip edilerek uyarlandığı bölgelerde nasıl sonuçlar verdiği bağlamsal olarak incelenebilir. Bu sayede; sosyal, ekonomik, kültürel ve politik olarak birbirinden farklı ülkelerin karşılaştırılması güçlüğü de aşılmış olacaktır. Ek olarak, söz konusu mülkiyet türlerine yol açan durumlar ve bunlardan doğan politika araçları nedensellik ve ilişkisellik bağlamında ele alınarak bütüncül bir analiz ortaya konacaktır. "Konut mülkiyeti" (housing tenure), bireylerin bir konuttaki barınma koşullarını sınıflandıran bir kavramdır. Ev sahipliği ve kiracılık ana başlıkları altında; ekonomik, sosyal, kültürel ve politik özelliklerine göre değişik çeşitlilikte mülkiyet türleri bulunmaktadır (Ruonavaara, 1993). Ekonomik bakımdan öngörülemeyen ülkelerde, konut fiyatlarının ve kiralarının aşırı yükselmesi olasılığına karşı "ev sahipliği" (owner-occupation) önemli bir statü olarak görülmektedir. Bununla ilişkili olarak ev sahiplerinin (homeownership) kullanım fazlası olan ya da yatırım aracı olarak edindikleri konutu kiralamaları "özel kiracılık" (private tenancy) türünü ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bazı ülkelerde şirketler, kiralamaya yönelik konut üretmektedir. Konutun metalaşmasını teşvik eden ev sahipliğine karşı, alternatif mülkiyet türleri, bireylerin konuta erişiminde önemli bir anahtardır. Bu noktada sahipliğe yönelik "ortak sahiplik" (shared ownership), "ortak öz-sermaye" (shared equity), "kooperatif", "erişilebilir konut" (affordable housing) türleri öne çıkmaktadır. Diğer yandan, genellikle piyasa koşullarında serbest bırakılan özel kiracılığa alternatif olarak piyasa fiyatlarının altında (hatta bazen bedelsiz) kiralama seçeneği sunan "kamu konutu kiracılığı" (public housing tenancy), "sosyal konut kiracılığı" (social housing tenancy), "vakıf/dernek konutu kiracılığı", "sübvanse konut kiracılığı", "erişilebilir konut kiracılığı" (affodable housing tenancy), "ılımlı/yarı-özel kiracılık" ve belirlenen konutların kiralanması ve sözleşme sonunda satın alınabilmesine

yönelik düzenlemeler içeren "sahiplik için kiralama" (right to buy) türleri mevcuttur. Hükümetlerin benimsedikleri ideolojiler, uygulanacak konut politikalarının da çizgisini dolayısıyla mülkiyet türlerini belirlemektedir. Türkiye'de konut piyasasını yönlendiren, ekonomik bakımdan konuta erişimi kısıtlı olan alt ve orta gelir grubunun konut talebi değil, üst gelir grubunun talebi ve lüks konut üreten yapım firmalarının arzıdır. Her geçen gün zorlaşan koşullar altında, konuta erişimde sıkıntı yaşayan grupların lehine düzenlemeler yapılması zorunluluktur. 11. Kalkınma Planı Konut Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda (2018), konut sahibi olamayacak sakinler için diğer sosyal konut seçeneklerinin hayata geçirilmesi gerektiğine değinilerek mülkiyet türlerinin çeşitlendirilmesine işaret edilmiştir. Günümüzde ev sahipliği ve kiracılık üzerinden kurgulanan konut mülkiyet türlerinin çeşitlendirilmesinin, konuta erişim sorununun çözümünde de önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konut mülkiyet türleri, erişilebilir konut, konut sorunu, konut politikaları

Abstract

Many people today are unable to access affordable and suitable housing according to their income. This issue, which is often attributed to a supply-demand imbalance, stems from the perception of housing as a "investment instrument" rather than a "living space". Housing has become a source of social conflict in many nations as it has become increasingly commodified, financialised, and globalised. In Turkey, the process has unfolded in a similar manner, resulting in a speculative increase in construction activity and house prices (Erol, 2019). Rising house prices, financing issues caused by economic crises, and rising interest rates on mortgages prevent lower and middle-income households from owning homes. Rental housing, on the other hand, is the only choice for individuals who cannot afford to buy a home. According to research, homeownership is becoming increasingly difficult. Furthermore, the significant rise in housing rental prices as a result of growing house prices and economic crises makes renting a home a challenging option for tenants. Considering that the majority of houses built in recent years are "luxury houses" aimed at the upper middle and upper income groups, and that the majority of existing housing stock is not earthquake resistant (Daşkran and Ak, 2015; ÇŞB, 2017), it is clear that the housing supply cannot meet current housing demand in terms of both quality and quantity. In brief, the housing problem, which is a global issue, is also evident in Turkey and is

becoming more severe and pervasive. The solution to this systemic problem is only possible through the organisation of housing policies.

The purpose of this research is to provide an alternate solution to the housing problem by examining individuals' access to homes in the context of housing tenure types. To that purpose, the study explores the existing types of housing tenure in various nations, as well as the circumstances under which they develop, how they operate, and what role they play in resolving the housing crisis. The study's goal is to discuss the adaptation and implementation of various types of housing tenure to the Turkish context in order to facilitate persons' access to housing at the end. Through academic literature, policy documents, reports, and implementation instructions, qualitative research methodologies will be employed in this study to analyze the diversity of housing tenure types in different nations. To that goal, the "policy mobility" approach will be utilized, which investigates the usage of policies by adapting them to a different geography via mobilization from the geography where they originated (Crivello, 2015). Policies and policy instruments can be traced and contextually analyzed using the policy mobility approach in terms of how they produce effects in the locations where they are adapted. Thus, the difficulty of comparing different countries on social, economic, cultural, and political grounds will be eliminated. Furthermore, a comprehensive analysis will be presented, addressing the events that lead to these sorts of tenure as well as the policy tools that result from them in the context of causation and relationality. “Housing tenure” is a term that categorizes persons' living situations in a dwelling. There are numerous types of tenure under the primary headings of ownership and leasing based on economic, social, cultural, and political factors (Ruonavaara, 1993). In economically unpredictable countries, "owner-occupation" is regarded as a crucial status in order to protect against excessive increases in house prices and rentals. In connection with this, homeowners rent out their extra dwelling or as an investment, giving rise to "private tenancy". Furthermore, in some nations, companies build rental houses. In contrast to home ownership, which promotes the commodification of housing, other forms of tenure are critical to individuals' access to housing. At this time, the terms "shared ownership," "shared equity," "co-operatives," and "affordable housing" come to the fore. On the other hand, "public housing tenancy," which provides the option of renting at below-market prices (sometimes even for free) as an alternative to private tenancy, which is typically liberalized under market conditions, "social housing tenancy," "association housing tenancy," "subsidised housing tenancy," "affordable housing tenancy," "moderate/semi-private tenancy," and "right to buy," which includes arrangements for renting designated

housing and buying it at. Government ideologies determine the line of housing policies to be implemented, and thus the types of tenure. In Turkey, the housing market is driven not by lower and middle income groups with limited access to housing, but by upper income group demand and the supply of construction companies producing luxury housing. Under increasingly difficult conditions, it is critical to make arrangements for groups that have difficulty accessing housing. Other social housing options should be implemented for residents who cannot own a house, according to the 11th Development Plan Housing Policies Special Expertise Commission Report (2018), and tenure types should be diversified. Diversification of housing tenure types, which are currently based on ownership and tenancy, is expected to contribute significantly to addressing the problem of housing access.

Keywords: Housing tenure types, affordable housing, housing problem, housing policies

Türkiye'de Boş Konutta Yeni Trend: Sistematik Literatür Taraması ve Daha Fazla Tartışma Çağrısı ile İlerleme Yolu

New Trend in Vacant Housing in Türkiye: Way Forward through Systematic Review and a Call for Further Debates

Abubakar Sadiq Abass
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
sqidas2@gmail.com

Öz

Son yıllarda, konut sorunu, dünya çapında politikacıların elinde giderek daha kötü bir soruna dönüşmektedir. Konut krizine kalıcı bir çözüm bulunmasına yönelik acil ihtiyaç, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşim Programı (UN-Habitat) gibi uluslararası kuruluşların, dünya uluslarını konutu yeni kentsel gündemlerinin merkezine koymaya teşvik etme konusundaki ilgisini tetiklemiştir. Bu çağrı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının üzerinden 100 yıl geçtikten sonra, son dönemde konut sektöründe yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında daha da anlamlı hale gelmektedir. Son birkaç yılda, özellikle pandemi döneminde üretimdeki düşüş nedeniyle (kısmen) tüm dünyada konut maliyetlerinde, özellikle kiralık konutların fiyatlarında keskin bir artış görülmüştür. Mevcut konut stokunun artan talebi karşılayamaması nedeniyle Türkiye'de son yıllarda konut fiyatlarının aniden yükselmesinin temel nedeninin bu olduğu ileri sürülmektedir. Ancak, Türkiye'deki gözlemler, konut maliyetlerindeki bu artışın yalnızca (düşük) üretimin bir sonucu olmadığını göstermektedir. Bu çalışmalarda "konut istifçiliği" olarak adlandırılan, ev sahiplerinin kasıtlı olarak evlerini kiralık piyasaya sürmediği, böylece suni bir kıtlık yarattığı hatta zaten var olan açıkları daha da kötüleştirdiği olgusu mevcuttur. Türkiye'de bu olgunun birkaç nedeni olduğu söylenebilir. Kira artışı yüzdesini mevcut kiranın sadece %25'i ile sınırlayan son düzenleme, ev sahiplerinin bu üst sınıra bağlı kalmamak için evlerini kullanım dışı bırakmanın (stoklama/istifleme) bir nedeni olarak gösterilse de burada istiflemenin geleneksel sebebi istifçilerin genellikle gelecekteki fiyat artışlarını tahmin ederek ya da piyasadan beklediklerini elde edene kadar istifçiliğe devam etmesidir. Yine Türkiye'de bu olgunun yaygınlaşmasının bir diğer nedeninin de efektif talep olmadan ultra lüks konutların üretildiği ve proje fizibilitesinin yanlış olduğu söylenebilir. Özellikle ülkenin 6 Şubat depremlerin-

den etkilenen ilave 13 milyon kişiyi barındırmak zorunda kaldığı bir dönemde, konut istifçiliğinin vahim doğası daha da belirginleşecektir. Uzun vadeli bir politika tepkisi olarak, Türkiye Cumhuriyet devleti bir dizi konut programını harekete geçirmiştir. Bunlar arasında, düşük ve orta gelirliler için tarihinin en büyük sosyal konut programı olarak adlandırdığı ve her vatandaşı uzun vadede her zaman en az bir ev sahibi yapmayı hedeflediği program yer almaktadır. Kısa vadede ise kira artışının %25 ile sınırlandırılması gibi fiyat kontrolleri de uygulanmaktadır. Bu önlemlere rağmen ev sahipleri istifçilik yapmaya devam ederlerse ülkede çok daha büyük konut krizlerinin olması kuvvetle muhtemeldir. Bu çalışma bu çerçevede mevcut literatürü değerlendirerek konut istifçiliğini önlemek için olası önlemleri araştırmayı amaçlamaktadır. Son zamanlarda ülkedeki konut literatürü araştırmalarının ortaya koyduğu bulgulardan hareketle bu çalışma potansiyel olarak konuyu bilim camiasındaki tartışmalar için masaya yatıran türünün ilk örneğini teşkil etmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan 100 yıl sonra bu çalışmanın, BM-Habitat'ın konutu dünya ülkelerinin kentsel gündemlerinin merkez haline getirme çağrısına yanıt vermeye çalışan Türkiye'nin kentsel politikalarının etkilenmesine katkıda bulunması beklenmektedir. Bunlara ek olarak, çalışma aynı zamanda yeni konut araştırmacılarına (boş) konut literatüründeki en son gelişmelerden haberdar olmaları için uygun bir kaynak sağlayacaktır. Bu bağlamda, boş konutlarla ilgili literatür kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmiştir. Sistematik İncelemeler ve Meta-Analiz için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (PRISMA) yönergelerinin kullanılmasıyla, makaleler, kitap bölümleri, kitaplar ve diğer bilimsel çalışmaları kapsayan 162 çalışmanın nihai bir listesi, başlangıçtaki uzun bir listeden sonra bu çalışma için seçilmiştir. Web of Science (WoS) Core Collection'da "boş VEYA tutulmamış VEYA boşaltmış" VE "konut VEYA mülk* VEYA mesken" gibi alakalı arama terimleri kullanılarak 900 öğe bulundu. Bu eserlerin konuları, çalışma sahaları, yayın yılı, boş konutların neden boş kaldıkları, bunların fiziki çevreye bıraktığı etkiler ve nasıl ele alındığıdır. Neticede, Türkiye'deki sorunların üstesinden gelmek, olası bir öneriye ilişkin içgörü sağlamak ve Dünya örnekleriyle ve Türkiye arasında sağlıklı bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla Türkiye'nin sosyo-kültürel, ekonomik, yasal ve siyasi bağlamlarındaki farklılıklarını dikkate alan değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bulgular, Türkiye'de "havuç ve sopa" metaforu kapsamında değerlendirilebilecek, mülklerini piyasaya sürenlere kira vergisinden muafiyet gibi teşviklerin sunulduğu buna karşılık mallarını istifçiliğine devam edenlere cezai vergilerin uygulandığı çözümlerin bu olguyu frenlemede işe yarayabileceğini düşündürmektedir. Bu metafor aynı zamanda literatürde dünya çapında Kuzey Amerika'dan Asya'ya ve Avrupa'ya kadar oluşan uzmanlardan da

yaygın olarak onaylanmıştır (örneğin, Gu ve diğerleri, 2019; Zhu, 1997; Li ve Song, 2008; Menard, 2012; Hayashi ve Hynes, 2021; Barrett, 2018; Segu, 2020). Bu metaforun önerildiği durumlar ise Türkiye'deki duruma daha çok benzemekte zira bu tür boş konutlar henüz terk edilme aşamasına gelmeyip halen kiralanabilir durumdalardır. Bu mülklerin piyasaya sürülmemesinin önündeki engelleyici faktörler, ev sahipleri açısından dostane olmayan kira yasaları, spekülasyonlar, (out-of-town ownership) OOT'lardan kaynaklanan çoklu mülk sahipliğinin çoğalması ve diğerleri arasında hayalet evlerin görülmesidir. Türkiye'de bu çalışmada konut istifçiliği olarak adlandırılan durum da bu kategoriye girmektedir, çünkü bu faktörler, ev sahibinin mülklerini kiralama isteğine engel olan faktörlerdir. Örneğin, kira artışına konulan %25'lik üst sınır ve buna uymayan ev sahiplerine ağır cezalar verilmesi, yalnızca İstanbul'da 500.000'den fazla boş konuta yol açtığı zaten belirtilmiş olan bir kiracı düzenlemesidir (Sputnik Türkiye, 2023). Mevcut kriz başladığından bu yana, ev sahipleri en yüksek teklifi verenin mülklerini kiralamasını beklerken spekülasyonlar artmaktadır. Ancak bu önlemin Türkiye'de uygulanmasında, bu önlemlerin ekonomik ve politik sonuçlarının bu çalışmanın önerdiği gelecekteki araştırmalarda daha fazla dikkate alınmasını gerektirecektir.

Anahtar Kelimeler: Konut açığı, boş konut, konut istifçiliği, konut amaçlı gayrimenkul, Türkiye

Abstract

In recent years, the housing problem is increasingly turning into a wicked problem on the hands of policy makers around the world. The urgent need for a lasting solution to the housing crisis has triggered the interest of international organisations such as the United Nations Human Settlement Programme (UN-Habitat) in encouraging nations of the world to put housing at the centre of their new urban agenda (UN-Habitat, 2015). This call is even more relevant to Türkiye 100 years since becoming a republic considering the recent development in its housing sector. The last couple of years has seen a sharp rise in housing costs especially rental housing the world over owing (in part) to the drop in production especially during the pandemic. This has also been argued as the main cause of the sudden rise in the cost of housing in recent years in Türkiye as the existing housing stock fails to meet rising demands. Also, other evidence in Türkiye suggests that the gaping housing deficit to which this rogued increase in housing costs is often attributed is not

a function of (low) production alone. In addition to it, there is the phenomenon of what this study terms as, "housing hoarding" where homeowners deliberately fail to put their homes on the rental market, thereby creating an artificial shortage, or more so, making worse the already existing deficits. In Türkiye, a few causes of this phenomenon can be pointed out. Even though the recent regulation that caps the percentage of rent increment to only 25% of going rent is cited as a reason for the hoarding of homes by homeowners in which this is done to avoid being bound by this cap, the traditional reason for hoarding where hoarders of goods generally do so in anticipation of future price increment or until they obtain what they expect from the market also holds true for this situation in the Turkish housing market. Again, another reason for the widespread of this phenomenon in Türkiye could be said to be inaccurate project feasibility where ultra luxury housing is produced without existing effective demand. The dire nature of housing hoarding cannot be overemphasised enough particularly at a time when the country is having to house additional 13 million people affected by the February 6 earthquakes. As a long-term policy response, the Turkish government has put in motion a number of housing programs. These include what it calls the biggest social housing program in its history for the low- and middle-income earners where it aims at making every citizen an owner of at least one home in the long run at every point in time. And in the short term, price controls such as the capping of rent increment to 25% are also being implemented. Regardless of these measures, hoarding continues to portend for much bigger housing crises in the country if homeowners continue to do so. In view of this, this work seeks to look for possible measures to curb this new trend, by evaluating existing literature in a systematic manner. As per recent search of Turkish housing literature reveals, this study is potentially the first of its kind to bring this issue to the table for debates within the scientific community. 100 years since becoming a republic, this work is expected to contribute to influencing urban policies of Türkiye that seek to respond to the UN-Habitat's call of making housing central to the urban agendas of countries around the world. In addition to these, the work would also serve to provide a convenient platform to new housing researchers to be abreast of the latest development in (vacant) housing literature. In this regard, literature on vacant housing was thoroughly reviewed. Through the use of the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analysis (PRISMA) guidelines, a final list of 162 studies covering articles, book chapters, books and other scientific works were adopted for this work after an initial long list of over 900 items was found through a search on Web of Science (WoS) Core Collection using relevant search terms such as "vacant OR unoccupied OR empty"

AND "hous* OR propert* OR dwelling". The main issues examined in these works include, the places of study, the year of publication, the main causes of vacancies, the effects this left on the physical environments and how it was tackled. These were done to enable for healthy comparison with the situation in Türkiye so as to provide insights regarding a possible recommendation for dealing with the problem in Türkiye while taking into account the differences in socio- cultural, economic, legal and political contexts of Türkiye and the settings of these studies.

The findings suggest that the "carrot and stick" metaphor may be considered for adoption in Türkiye in curbing this phenomenon where incentives such as rent tax waivers are offered to those who put up their properties on the market and punitive taxes imposed on those who continue to hoard theirs. This metaphor has also seen widespread approval in the literature from experts around the world. It ranged from experts from North America to Asia through Europe (e.g., Gu, et. al., 2019; Zhu, 1997; Li and Song, 2008; Menard, 2012; Hayashi and Hynes, 2021; Barrett, 2018; Segu, 2020). And the cases for which this metaphor is recommended tend to be more similar to the situation in Türkiye as these forms of vacancies are still not yet at the level of abandonment. In other words, these vacant housing units are still in tenantable conditions. The only inhibiting factors for not putting these properties up in the market were found to be unfriendly rent laws, speculation, the proliferation of multiple property ownership arising from out-of-town ownerships (OOT's), incidence of ghost homes among others. The situation in Türkiye termed in this work as housing hoarding falls well within this category as these factors are the very ones militating against landlord's willingness to rent out their properties. For instance, the 25% cap put on rent increment along with hefty penalties on non-complying landlords is a pro tenant regulation which has already been noted to lead to over 500,000 vacant housing in Istanbul alone (Sputnik Türkiye, 2023). Since the current crisis started, speculation has been on the rise as landlords wait for the highest bidder to rent out their properties to. However, in applying this measure in Türkiye, the economic and political implications of these measures would require further consideration in future research which this study recommends.

Keywords: Housing deficit, vacant housing, housing hoarding, residential real estate, Türkiye

Konutun Finansallaşması ve Sağlığın Ticari Belirleyeni Olarak Konut Üzerine Bir İnceleme

A Review: Financialization of Housing and Housing as a Commercial Determinant of Health

Arş. Gör. Dr. İrem Şevik
Ege Üniversitesi
iremsevik@gmail.com

Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu
Ege Üniversitesi
meltem.cicekli@gmail.com

Öz

Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam esenlik hali olarak tanımlamaktadır. Ottawa Bildirgesi bu tanımı genişleterek sağlığı erişilmesi gereken bir hedeften ziyade, gündelik hayat için gerekli bir kaynak olarak tanımlamış ve barış, barınma, eğitim, gelir, stabil bir ekosistem, sürdürülebilir kaynaklar ve sosyal adalet ve hakkaniyeti sağlığın temel koşul ve kaynakları olarak öne sürmüştür. Buradan anlaşıldığı üzere, sağlık sadece sağlık hizmeti odaklı bir kavram olarak değerlendirilemez. Sağlık, yaşadığımız ve çalıştığımız ortam ve koşullar, gündelik hayatı biçimlendiren güç ve sistemler tarafından belirlenir. Bu belirleyenler, sağlığın sosyal belirleyenleri olarak isimlendirilir ve sağlığın sosyal belirleyenleri (SSB) çerçevesiyle oldukça geniş bir biçimde ele alınırlar. Kökenleri 19-20.yy sosyal tıp geleneğine uzanan bu çerçevede, konut ve sağlık ilişkisi önemli yer tutar. SSB, konutla ilişkili adaletsiz sağlık sonuçlarını değerlendirmek için önemli bir çerçeve sağlamakla beraber, giderek metalaşan ve finansallaşan konut ve sağlık arasındaki, kar odaklı dinamikleri işaret etmek için oldukça geniş kalmaktadır. Konutun metalaşması ve finansallaşması; ödenebilir konuta erişimin zorlaştırmakta, tahliye riski, mega projeler veya rant için el koymaya bağlı toplu yerinden etme/yeniden yerleştirme gibi sonuçlarıyla sürekli bir güvencesizlik hali yaratmaktadır. Ticari aktörlerin sağlığı ve sağlığın dağılımını yönlendirdiği her sistem, uygulama ve süreç sağlığın ticari belirleyenleri (STB) olarak tanımlanmaktadır. Bu ticari aktörler; küçük işletmeler, ulusötesi şirketler veya kamu işletmeleri de dahil olmak

üzere öncelikle kar veya yatırım getirisi için mal veya hizmet alım satımı yapan tüm kuruluşları kapsar. STB, sağlığın sosyal belirleyenlerini dikkate alır, ancak sağlık ve hastalıkla ilgili esas olarak piyasa aktörlerine ve piyasa gücüne odaklanır. Bu noktada, sağlığın ticari belirleyenleri (STB) çerçevesi, SSB çerçevesini dışlamadan konutun finansallaşması ve sağlık ilişkisini incelemek için bir mercek işlevi görebilir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de konutun finansallaşması ile sağlık ilişkisini STB çerçevesini kullanarak değerlendirmektir. Çalışmada, Türkiye'de konutun finansallaşması sürecini STB çerçevesi açısından ortaya koymak ve konutun finansallaşması ve sağlık ilişkisini değerlendirmek için ulusal ve uluslararası akademik veri tabanlarında literatür taraması gerçekleştirilmiştir. "Commercial determinants of health" ve "financialization of housing" anahtar kelimelerinin yanı sıra konutun finansallaşmasının sağlıkla ilişkisi daha kolaylıkla kurulabilecek olası sonuçları olan "forced eviction", "housing insecurity", "housing instability" gibi kavramlar da dizinlerde taranmıştır.

STB; "politik ve ekonomik sistemler", "düzenleyici yaklaşım ve politikalar", "sektörel kamu politikaları", "sağlığa zararlı hale gelen çevreler", "sağlık ve sağlık eşitsizliklerinden önceki son süreçler" ve "sağlıksızlık ve sağlık eşitsizlikleri" olmak üzere sırasıyla altı seviyeye sahiptir. İlk basamak olan politik ve ekonomik sistemler karşılığını, Türkiye'nin 2001 krizi sonrası "ekonomik olanı politik olandan kurumsal olarak ayırarak" izlediği derin neoliberal dönüşümde bulmaktadır. Bu süreçte konutun finansallaşması devlet öncülüğünde gerçekleştirilmiştir, bu nedenle STB basamaklarından özellikle sektörel kamu politikaları göze çarpmaktadır. TOKİ'nin yetki ve kaynaklarının arttırılması, 2007'deki yasal düzenlemelerle mortgage sisteminin önünün açılması ve piyasanın genişlemesi, yabancılar tarafından emlak alımını kolaylaştıran yasal düzenlemelerin yapılması bunun en önemli örnekleridir. TOKİ aynı zamanda, dönüşüm projeleri geliştirmek, bir mahalleyi riskli ilan etmek ve mahalle sakinlerini güç kullanarak tahliye etmek gibi haklara sahip olmuştur. Tahliye edilen alanlar, gayrimenkul gelişimine açık hale gelmiş, kent arazisinin metalaşması hızlanmıştır. Bunun yanı sıra TOKİ, yoksul kesimin mortgage ve borçlanma çemberine dahil edilmesinde önemli rol oynamıştır. Konutun finansallaşması, konut güvencesizliği ve zorla tahliyeler gibi birtakım sonuçları üzerinden sağlığı etkilemektedir. Türkiye'de konutun finansallaşması ve sağlık ilişkisini araştıran yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle yabancı literatür incelendiğinde görülecektir ki şehir merkezlerinde ödenebilir konuta erişim kısıtlılığı, konut harcamalarının sağlık bakımı dahil diğer ihtiyaçların önüne geçmesi ve olumsuz fiziksel koşullara sahip veya kalabalık konutlarda ikamet edilmesi yoluyla olumsuz sağlık sonuçları doğurmaktadır, diğer bir deyişle insanları sağlığa zararlı

hale gelen çevrelere maruz bırakmaktadır. Konut güvencesizliği; depresyon, anksiyete, stres ve intihar veya intihar riski gibi pek çok ruh sağlığı sorunuyla pozitif ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, zorla tahliyeler, gençlerde daha fazla depresif semptom ve daha kötü sağlık algısıyla ilişkilidir. Bu sağlık sonuçları ise çerçevenin son seviyesine işaret etmektedir. Günümüzde konutu ve yaşam çevresini sadece fiziksel özellikleriyle ele alan ve sağlıkla bunun üzerinden ilişkilendiren yaklaşımlar, Türkiye'nin içinde bulunduğu konut krizinin sağlık sonuçlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmek için yetersiz kalmaktadır. Bir insan hakkı olarak değil, bir meta olarak kavranan konut, Ottawa Bildirgesi ve SSB çerçevesinde yer alan sağlığın temel koşul ve kaynağı olarak konut kavramıyla çelişmektedir. Barınmanın temel bir insan hakkı olarak sağlık hakkıyla ilişkilendirilerek savunulması, konutun dekomodifikasyonu tartışmaları için bir kaynak yaratabilir. Bu nedenle konutun finansallaşmasının yereldeki mekânizmaları ve bu mekânizmaların sağlıkla ilişkisini detaylıca değerlendirmeye ihtiyaç vardır. STB çerçevesi, bunu sistemli bir şekilde gerçekleştirmeye imkân sağlamaktadır. Bir sonraki adım, Türkiye bağlamında konutun finansallaşma yollarının incelenmesi, bağlama uygun değişken tanımlarının geliştirilmesi ve bu değişkenlerin sağlık sonuçlarıyla ilişkisinin toplum tabanlı olarak araştırılmasıdır. Bu çalışmaları toplum tabanlı ve sosyal politika odaklı müdahale çalışmaları izlemelidir.

Anahtar Kelimeler: Konutun finansallaşması, sağlığın ticari belirleyenleri, sağlık eşitsizlikleri

Abstract

The World Health Organization defines health not only as the absence of illness and infirmity, but as a state of complete physical, mental, and social well-being. The Ottawa Charter expands on this definition, framing health not merely as an objective but as an essential resource for daily life, advocating for peace, shelter, education, income, a stable ecosystem, sustainable resources, social justice, and equity as fundamental conditions and resources for health. This implies that health cannot be assessed solely from a healthcare-focused perspective. Health is shaped by the environment and conditions in which we live and work, and the power relations and systems that shape daily life. These determinants are referred to as social determinants of health (SDH) and are considered extensively within the framework of SDH. In this framework, which traces its roots back to the 19th and 20th-century social medicine tradition, the relationship between housing and health holds a significant place. While SDH provide a crucial framework for

evaluating the unjust health outcomes associated with housing, it is considerably broad to indicate profit-driven dynamics between commodified and financialized housing and health. The commodification and financialization of housing create a state of constant insecurity with consequences such as making affordable housing access more difficult, eviction risks, and mass displacements/relocations driven by mega-projects. Any system, practice, or process where commercial actors direct health and its distribution is defined as commercial determinants of health (CDH). These commercial actors encompass all organizations engaged primarily in the buying and selling of goods or services for profit or investment return, including small businesses, transnational corporations, or public enterprises. CDH takes into account the social determinants of health but primarily focuses on market actors and market power concerning health and disease. At this point, the CDH framework can serve as a lens to examine the relationship between housing financialization and health without excluding the SDH framework. The aim of this study is to evaluate the relationship between housing financialization and health in Turkey using the CDH framework. In this study, the process of housing financialization in Turkey is elucidated within the CDH framework, and a literature review has been conducted using national and international academic databases to assess the relationship between housing financialization and health. In addition to the keywords "Commercial determinants of health" and "financialization of housing," terms related to potential outcomes that can be more easily linked to the relationship between housing financialization and health, such as "forced eviction," "housing insecurity," and "housing instability," have also been searched in the indexes.

The framework of commercial determinants of health (CDH) consists of six levels, namely "political and economic systems," "regulatory approaches and upstream policies," "sectoral public policies," "environments that are increasingly damaging to health," "final routes to health and equity impacts," and "ill-health and health inequities." The first level, political and economic systems, corresponds to Turkey's deep neoliberal transformation following the 2001 crisis, where “the economic was institutionally separated from the political”. In this process, the financialization of housing has been carried out under state leadership, making sectoral public policies particularly prominent within the CDH levels. The increase in the authority and resources of the Housing Development Administration of Turkey (TOKI), the opening of the way for the mortgage system with the legal regulations in 2007, and the expansion of the market are among the most significant examples of this. Additionally, legal regulations facilitating property acquisition by foreigners were made. TOKI also gained rights such as developing transformation pro-

jects, declaring a neighborhood as risky, and using force to evacuate residents. The evacuated areas became open to real estate development, accelerating the commodification of urban land. Moreover, TOKI played a significant role in including the low-income population in the mortgage and borrowing circle. The financialization of housing affects health through its various outcomes such as housing insecurity and forced evictions. There is a limited number of studies examining the relationship between housing financialization and health in Turkey. Therefore, when international literature is examined, it is observed that limited access to affordable housing in city centers leads to prioritizing housing expenses over other needs, including healthcare, and exposure to adverse physical conditions or residing in crowded housing leads to negative health outcomes, in other words, exposing people to environments harmful to health. Housing insecurity has been positively associated with various mental health issues such as depression, anxiety, stress, and suicide or suicide risk. Additionally, forced evictions are associated with more depressive symptoms and a worse perception of health in young people. These health outcomes point to the last level of the framework. Approaches that only consider housing and living environment based on their physical attributes and relate them to health are insufficient to comprehensively assess the health outcomes of the housing crisis in which Turkey is currently situated. Considering housing as a commodity rather than a fundamental human right contradicts the concept of housing as a fundamental condition and resource for health, as outlined in the Ottawa Charter and the SDH framework. Advocating for housing as an essential human right linked to the right to health, rather than as a commodity, can create a resource for discussions on the de-commodification of housing. Therefore, there is a need for a detailed assessment of the local mechanisms of housing financialization and their relationship with health. The CDH framework provides a systematic way to accomplish this. The next step involves examining the mechanisms of housing financialization in the context of Turkey, developing context-appropriate variable definitions, and investigating the relationship between these variables and health outcomes on a community-based level. These studies should be followed by community-based and social policy-focused intervention efforts.

Keywords: Financialization of housing, commercial determinants of health, health inequalities

Edebî Hafızada Biriken Şehir Tecrübesi ve Kentin Geleceğinde Edebiyatın İddiası

City Experience Accumulated in Literary Memory and the Claim of Literature in the Future of the City

Prof. Dr. Ebru Burcu Yılmaz
İnönü Üniversitesi
ebru.yilmaz@inonu.edu.tr

Öz

Şehir, mazisi ve kökleriyle birlikte zengin bir birikime işaret ederken, kent daha ziyade kendisiyle birlikte sorunlarını da büyüten ve bilhassa modern etkilerle şekillenen bir mekânsal örgütlenmeye karşılık gelir. Başlıkta her iki kelime arasındaki söz konusu farka vurgu yapılmasının amacı, mekânın hikayesine en başından beri şahitlik eden edebiyatın, -hikâye anlatmanın dışında- kentin geleceği konusunda ortaya koyabileceği teklif ve çözümlere dikkat çekmektir. Zira edebiyatın hafıza mekânları, yazar ve şairlerin, şehre dair rüyalarını, kaygılarını, anılarını ve hayallerini kayıt altına aldıkları birer veri deposudur. Şehirde yaşayan insanların görsel ve duyuşsal yetilerinin dışarıdan gelen uyarıcılarla desteklenmesi ve yönlendirilmesi konusunda edebiyat, işlevsel bir sanat dalı olarak kent araştırmalarına önemli katkılar sunabilir. Bu iddiayı destekleyecek örneklerden hareketle, kent araştırmalarında edebiyatın yeri ve işlevine dikkat çekmeyi amaçlayan bu bildiride, edebiyattaki kent imgesinden yola çıkılarak zaman içinde değişen kent ve kentli profili yorumlanmaya çalışılacaktır. Kentin sorunlarına çözüm üretebilecek disiplinlerden biri olan edebiyat, pozitif bilimlerden farklı olarak ifşa ederek değil, dolaylı ve duygusal bir anlatımla meseleye nüfuz eder. Edebiyatın farklı devirlerinden seçilen örneklerde, yazar ve şairlerin kent anlatımlarına dikkat kesilmek, hem zaman içinde şehirden kente doğru evrilen mekânsal örgütlenmenin mahiyetini anlamayı hem de sanatçı duyarlılığı ve refleksiyle yapılan eleştirileri fark etmeyi sağlayacaktır. Bilhassa Türk edebiyatındaki eleştirel yaklaşıma bakıldığında edebiyatçıların güçlü öngörülerle işaret ettikleri sorunların hâlâ çözüme kavuşmamış olduğu görülebilir. Mevcut sorunların çözümü için geleceğin kentini inşa ederken kurulan temsili yuvarlak masada bir sandalyenin de edebiyata ait olması gerektiği muhakkaktır. Zira, mekânı duygusal olarak anlamlandırmayı en tesirli şekilde öğretebilen edebi eserler, kentle insan arasındaki aidiyet bağını güçlendirmenin yanı sıra bir-

birlerini karşılıklı olarak zenginleştirmenin imkânlarını gözler önüne sererler. Yaşadığı kente nasıl bakacağı konusunda sistemli ve kurumsal bir eğitim imkanı bulamayan kent insanı, ailesinden intikal eden yaşama kültürü ve kendi çabasıyla kaynaklardan edindiği bilgilerin dışında bu konudaki yönlendirici etkiyi edebiyattan alabilir.

Mekânsal hafızanın taşıyıcısı olan dil ve edebiyat, Kevin Lynch'in ifadesiyle, "kentte her durumda gözün görebileceği ve kulağın işitebileceğinden fazlası, keşfedilmeyi bekleyen bir dekor ya da manzara"nın varlığına dikkat çeker. Bu farkındalık, kişide yaşadığı yeri sahiplenme konusunda bir duyarlılığın ortaya çıkmasını sağlar. Edebî hafıza, mekâna sinen hatıraları bugünle buluştururken geçmişin mekân tecrübelerini de yaşanmış bir hayatın içinden manzaralar eşliğinde okuruna sunar. Şehrin ya da kentin bir roman kahramanı kadar ön planda olduğu eserlerde, hafızanın en önemli taşıyıcılarından biri olan mekân, başlı başına bir metin gibi okunabilir. Edebiyat bir hayal perdesinin ardından sunduğu şehir temsilleri ile okurun, yetişemediği zamanları mekân düzleminde bugüne taşır. Modern kent insanının maruz kaldığı çok sayıda uyaran karşısında, çevresini sadece zihniyle algılayabilecek zaman ve enerjiye sahip olması, onu körleştirdiği gibi dış dünyaya karşı da duyarsızlaştırabilir. Modernizmin hafıza üzerindeki unutturucu etkisi, mazi bilincini zayıflatarak mekânla insan arasındaki ilişkinin, ağırlıklı olarak rasyonel boyutla sınırlanmasına sebep olur. Bu durum şehrin manevi çehresini silikleştirirken, hafıza ve kimlik konularında ortaya çıkan boşluk, şehirlerin gittikçe tek tipleşmesi sonucunu doğurur. Edebiyat ve kent ilişkisinden doğan çalışmalardan elde edilen bulgular, ekoeleştiri, edebi peyzaj, psikocoğrafya gibi çevresel insanbilimlerin çalışma konularına ve şehir tarihi yazımına destek sağlayabilir. Yaşanabilir bir kent, etik değerler kadar estetik değerlerle de kuşatılmış olmalıdır. Edebi eserlerde, kentteki estetik yaşantılara dair çok sayıda örnek bulunabilir. Edebî hafızada biriken şehir tecrübesi, algısal ve estetik yaşantılar eşliğinde geniş zamanlara yayılan bir yaşama üslûbunun ayrıntılarını gözler önüne serer. Şehrin kayıp zamanlarını eski haliyle kentte ihya etmek mümkün olmamakla birlikte geleceğin kentlerini insanileştirmek adına edebiyatın estetik bakış açısından yararlanılabilir. Bir görme ve gösterme biçimi olan edebiyatın kente dair tespit ve eleştirileri, zaman içinde yaşanan değişimi göstermekle birlikte geçmişte yapılan hataların yer aldığı sabıka kayıtları olarak da değerlendirilebilir. Edebiyat, insanla mekânın hafızasını buluşturarak uzak zamanların birbirine dokunmasını sağlar. Derin insan tecrübelerine dayanan edebi eserlerin bugüne söyleyecek sözlerine dikkat kesilmek, teknoloji ve ekonomik imkânlar kadar, bir kentin manevi çehresi ve estetik yönünün de ihmal edilmemesi gerektiğini hatırlatır. Kentin fiziki gerçekliğini metafizikle tamamlayan edebiyat, okuru kur-

maca düzlemde hayali yolculuklara çıkarırken mekâna bütün duyularını açarak estetik bir keşif deneyimi yaşayan karakterleri birer rol model olarak takdim eder. Yaşadığı şehri bir takım estetik uyaranlar refakatinde gezmeyi öğrenmek, bugünün şehirlisi için oldukça önemli ve lüzumludur. Çünkü estetik tavır, zihni ve gönlü terbiye ederken yaşadığı şehre karşı sorumluluk duygusunun da gelişmesine yardımcı olur. Böylece kent, sadece imkanları tüketilen hatta sömürülen bir yer olmaktan çıkarak, korunan ve güzelleştirilen bir yer olarak algılanır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, hafıza, şehir, kent

Abstract

While the city refers to a rich accumulation with its history and roots, the city refers to a spatial organization that grows its problems along with itself and is especially shaped by modern influences. The purpose of emphasizing the difference between these two words in the title is to draw attention to the proposals and solutions that literature, which has witnessed the story of the space from the very beginning, can put forward for the future of the city -apart from telling a story-. This is because the memory spaces of literature are a repository of data where writers and poets record their dreams, concerns, memories and dreams about the city. Literature, as a functional branch of art, can make important contributions to urban studies in terms of supporting and directing the visual and affective abilities of people living in the city with external stimuli. In this paper, which aims to draw attention to the place and function of literature in urban studies based on examples that support this claim, it will be tried to interpret the changing city and urbanite profile over time based on the city image in literature. Unlike the positive sciences, literature, one of the disciplines that can produce solutions to the problems of the city, penetrates the issue not through disclosure but through indirect and emotional expression. Paying attention to the city narratives of writers and poets in selected examples from different periods of literature will enable us to both understand the nature of the spatial organization that has evolved from city to city over time and to recognize the criticisms made with an artist's sensitivity and reflex. Especially when we look at the critical approach in Turkish literature, it can be seen that the problems pointed out by the literati with strong predictions are still unresolved. In order to solve the current problems, it is certain that literature should have a chair at the representative round table established while building the city of the future. Because literary

works, which can most effectively teach us how to make sense of space emotionally, not only strengthen the bond of belonging between the city and people, but also reveal the possibilities of mutually enriching each other. Urban people, who cannot find a systematic and institutionalized education on how to look at the city they live in, can get the guiding influence on this issue from literature, apart from the culture of living passed down from their families and the information they acquire from sources through their own efforts.

Language and literature, which are the carriers of spatial memory, draw attention to the existence of, in Kevin Lynch's words, "more than what the eye can see and the ear can hear in the city, a décor or landscape waiting to be discovered". This awareness leads to the emergence of a sense of ownership of the place where one lives. While literary memory brings together the memories that permeate the place with the present, it also presents the spatial experiences of the past to the reader accompanied by landscapes from a life lived. In works where the city or the city is as prominent as the protagonist of a novel, the place, one of the most important carriers of memory, can be read as a text in itself. With the representations of the city that literature presents behind a veil of imagination, it carries the times that the reader has not been able to catch up with into the present on the plane of space. The fact that the modern city dweller has the time and energy to perceive his surroundings only with his mind in the face of the many stimuli he is exposed to can not only blind him but also desensitize him to the outside world. The forgetting effect of modernism on memory weakens the consciousness of the past and causes the relationship between space and people to be limited mainly to the rational dimension. While this situation obscures the spiritual face of the city, the resulting gap in memory and identity leads to the gradual uniformization of cities. The findings from the studies arising from the relationship between literature and the city can provide support for the study of environmental human sciences such as ecocriticism, literary landscape, psychogeography and urban historiography. A livable city should be surrounded by aesthetic values as well as ethical values. Numerous examples of aesthetic experiences in the city can be found in literary works. The city experience accumulated in literary memory reveals the details of a style of living that spans over a wide period of time, accompanied by perceptual and aesthetic experiences. Although it is not possible to revive the lost times of the city in the city as it was, the aesthetic perspective of literature can be used to humanize the cities of the future. The determinations and criticisms of literature, which is a way of seeing and showing, can be considered as a record of the mistakes made in the past, as well as showing the change over time. Literature brings together the memory of people and space, allowing distant times to touch each other.

Paying attention to the words of literary works based on deep human experiences reminds us that the spiritual face and aesthetic aspect of a city should not be neglected as much as technology and economic opportunities. Complementing the physical reality of the city with metaphysics, literature takes the reader on imaginary journeys on the fictional plane and presents the characters who experience an aesthetic discovery by opening all their senses to the place as role models. Learning to travel the city in the company of some aesthetic stimuli is very important and necessary for today's urbanite. Because aesthetic behavior helps to develop a sense of responsibility towards the city they live in while disciplining the mind and heart. In this way, the city is perceived as a place that is protected and beautified, rather than a place whose facilities are consumed and even exploited.

Keywords: Literature, memory, urban, city

Cumhuriyet Kentinde Kültür-Sanat: Yerel Yönetimlerin Hizmet Fonksiyonu

Culture and Arts in the Republic City: Service Function of Local Governments

Dr. Fatih Çam
İstanbul Gelişim Üniversitesi
fcam@gelisim.edu.tr

Öz

Cumhuriyet tarihine kent tarihi araştırmaları perspektifinden bakıldığında, kültür-sanat alanının değerli bir siyasi mücadele alanı olduğu görülmektedir. Bu sebeple Türkiye'de iktidarı elde etmenin ya da iktidarda kalmanın yalnızca siyasi gücü tekelinde tutmak ve onun aygıtlarıyla politika üretmek olmadığı kabul edilmektedir. Türkiye'de yürütme gücünü elinde bulunduranların kültürel alanda da faaliyet gösterdikleri veya en azından böyle olmaya çalıştıkları bilinen bir gerçekliktir. Cumhuriyet kurulduktan sonra kültürel sanatsal politikaların hayata geçirilmesi noktasında örneğin başkent Ankara'nın sadece siyasi bir merkez olarak değil aynı zamanda toplumsal ilerleme adına kültürel gelişme alanı olarak da merkezi konumda olması dönemin yönetici elitleri tarafından hedeflenen bir durumdur. Ancak kent ölçeğinde kültürel sanatsal alanda hizmet planlama, eğitim verme ve sunma gücü dönemin belediyecilik kapasitesinin oldukça üzerindedir. Bu sebeple yerel seviyede doğrudan bir misyon tanımlanmadan önce toplumsal kültürel gelişim için en önemli yapısal görevler eğitim kurumlarına tevdi edilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminin eğitim kurumları ile başlayan süreç ilerleyen zaman içerisinde yerel seviyede güçlü ve kurumsallaşmış devam niteliğinde yeni modellerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Söz gelimi, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu alt yapısı üzerinde yükselen Beltek gibi merkezlerle birlikte meslek edindirmenin yanı sıra sanat eğitimleri de verilmeye başlanmıştır. Yükseköğrenim kurumlarının niteliği değişmeye başlayınca bu kez Gazi Eğitim Fakültesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi iş birliğinde olduğu gibi kültürel-sanatsal alanda yerel seviyede eğitimler verilmiştir. Başlangıçta devlet eliyle kurulan eğitim kurumu-belediye iş birlikleri, bulundukları kentlerin dışına çıkarak ülke genelindeki belediyelerin de yeni eğitim kurumları kurmasında etken rol oynamışlardır. 2000'li yıllardan itibaren şirketleşen, kısmi mali özerkliğe kavuşan ve kamusal mal ve hizmet sunma önceliğinde ilk sı-

raya oturan belediyeler her alanda olduğu gibi kültürel ve sanatsal alanda da söz sahibi olmaya başlamışlardır.

Günümüzde açık bir biçimde kültür sanat alanında görülen etkin uygulamalar, siyasi gücün uygulayıcıları adına tecelli etmesinde büyük öneme sahiptir. Tespit edilen gerçeklikle koşut biçimde siyaset kurumunun iş görme platformu olarak yerel yönetimler bu noktadan itibaren devreye girmektedirler. Modern dünyanın serbest pazar yaklaşımına bağlı olarak belirlediği kurallara göre belirli bir alanda gerçekleşen artı değer sadece bir kurumun ya da merkezin kontrolünde olamaz. Ayrıca merkezi müdahaleyi zayıflatan, devleti ve siyasi erki kamusal alandan uzak tutmaya çalışan yeni kamu işletmeciliğinin yoğun varlığıyla da baş etmekte zorlanan merkezi idare bu sebeplerle zaman zaman ticari, girişimci nitelikleriyle yerel yönetimler vasıtasıyla devrede kalmaya çalışmaktadır. Akademik açıdan değerlendirildiğinde tanımlanan alan içerisinde yerel yönetimlerin, merkezi idarenin ve sivil toplum kuruluşlarının kent temelli kültür sanat hizmeti sunması, kamu politikaları üretme sürecinde üzerinde çok fazla çalışılmamış ve ayrıca ihmal edilmiş bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen, dönüşen dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinin de sağladığı olanaklarla yerel seviyede gerçekleşen kentsel kültür-sanat hizmet sunumu birçok yönüyle artık yerellikten uzaklaşarak evrensel niteliğe bürünmektedir. Yürütülen araştırmalarda ve yükseköğrenim müfredatında yer alan Kentleşme Politikaları derslerinde kent adı verilen çok katmanlı sosyolojik yapının biçimsel varlığının kent kültürü aleyhine daha fazla irdelendiği yönünde bulgular tespit edilmiştir. Bu sebeple yaşayan, değişen ve dönüşen canlı bir organizma gibi kent kültürünün de sanat ve sanata konu olan her öğeyle birlikte ele alınıp incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Disiplinler arası bir yaklaşımla yönetim bilimlerinin sanatı ve kültürü de kent temelinde değerlendirmeye alması gerektiği araştırmacı tarafından savunulmaktadır. İleri denebilecek bir seviyeye ulaşamamış toplumlar için en azından sanat ve kültürün yaşam alanı olan kentte yüksek organizasyon kapasitesine sahip siyasi ya da devlet erkinin varlığının bir süreliğine de olsa zorunlu olması gerekmektedir. Ancak talep edilen varlık belirli bir alanda sınırlı kalmalıdır. Devletin ve siyasi erkin sınırları görece bağımsız yapıdaki sivil inisiyatiflere ve girişimcilere destek olunması ya da temel misyonların kazandırılması amacıyla eğitim, bilgi desteği ve bürokratik kolaylıklar sağlanmasıyla şeklinde olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetimler, kent kültürü, kültür-sanat yönetimi, Cumhuriyet kenti

Abstract
Looking at the history of the Republic from the perspective of urban history studies, it is seen that the field of culture and art is a valuable field of political struggle. For this reason, it is accepted that obtaining or staying in power in Turkey is not just monopolizing political power and producing policies with its devices. It is a known fact that those who hold the executive power in Turkey also operate in the cultural field or at least try to be so. After the establishment of the Republic, it was aimed by the ruling elites of the period for the capital Ankara to be central to the implementation of cultural and artistic policies, not only as a political center but also as a cultural development area for social progress. However, the power to plan, provide training and provide services in the cultural and artistic field on a city scale is well above the municipality capacity of the period. For this reason, before a direct mission was defined at the local level, the most important structural tasks for social and cultural development were entrusted to educational institutions. The process, which started with the educational institutions of the early Republican period, led to the emergence of new models that were strong and institutionalized at the local level over time. For example, with centers such as Beltek, which is built on the infrastructure of Ankara Higher Teacher Training School, art training has begun to be provided in addition to vocational training. When the quality of higher education institutions began to change, this time, training was provided at the local level in the cultural and artistic field, such as in cooperation with Gazi Education Faculty and Ankara Metropolitan Municipality. Educational institution-municipality collaborations, which were initially established by the state, went beyond the cities in which they were located and played an active role in municipalities across the country establishing new educational institutions. Since the 2000s, municipalities that have been incorporated, gained partial financial autonomy, and come first in the priority of providing public goods and services have begun to have a say in the cultural and artistic fields, as in every field.

Today The effective practices that are clearly seen in the field of culture and arts are of great importance in the manifestation of political power on behalf of its practitioners. In line with the established reality, local governments come into play from this point on as the operating platform of the political institution. According to the rules determined by the modern world based on the free market approach, the surplus value realized in a certain area cannot be under the control of only one institution or center. In addition, the central administration, which has difficulty coping with the intense presence of new public management that weakens central intervention and tries to keep the state and political power away from the public sphere, tries to

remain active from time to time through local governments with their commercial and entrepreneurial qualities. When evaluated from an academic perspective, the provision of city-based culture and arts services by local governments, central administration and non-governmental organizations within the defined area appears as an area that has not been studied much and is also neglected in the process of public policy production. In the developing and transforming world, urban culture and art service provision, which takes place at the local level with the opportunities provided by information and communication technologies, is now moving away from locality and becoming universal in many aspects. In the research conducted and in the Urbanization Policies courses included in the higher education curriculum, findings have been identified that the formal existence of the multi-layered sociological structure called the city is examined more to the detriment of urban culture. For this reason, it is thought that urban culture, like a living organism that lives, changes and transforms, should be considered and examined together with art and every element subject to art. The researcher advocates that management sciences should also evaluate art and culture on the basis of the city, with an interdisciplinary approach. For societies that have not reached an advanced level, the existence of a political or state power with a high organizational capacity in the city, which is the living space of art and culture, must be mandatory, at least for a while. However, the requested asset must remain confined to a particular area. The boundaries of the state and political power should be such as supporting relatively independent civil initiatives and entrepreneurs or providing education, information support and bureaucratic facilities in order to enable them to achieve basic missions.

Keywords: Local governments, urban culture, culture and arts management, Republican city

Cumhuriyet'in Sınırlarında Göç, Sinema ve Mekân

Migration, Cinema and Space on the Borders of the Republic

Dr. Öğr. Üyesi Şölen Köseoğlu
Atatürk Üniversitesi
solen.koseoglu@atauni.edu.tr

Arş. Gör. Merve Kılıçbay
Amasya Üniversitesi
kilicbaym@itu.edu.tr

Öz

Türkiye, geçmişten bugüne, tarih boyunca çeşitli iç ve dış göçlerden etkilenmiş; bu göçler sayesinde zengin bir kültüre ve çok katmanlı bir sosyo-mekânsal yapıya sahip olmuştur. Mekânsal, algısal ve zamansal bir bütün olarak gerçekleştirilen göç, ülkelerin ve kentlerin inşasında önemli bir yer tutar. Dış göç ya da uluslararası göç dinamik, çok boyutlu, karmaşık ve devinim halinde bir olgudur. Göç yönü, nedenleri ve etkileri sürekli bir değişim içerisindedir. Cumhuriyet tarihinde uluslararası göç ilk defa Yunanistan ve Balkanlar mübadelesi ile başlamış; günümüze kadar 2. Dünya savaşı, Körfez savaşı, Bosna savaşı, Suriye ve son olarak da Rusya- Ukrayna savaşı sonrası göç dalgalarıyla devam etmiştir. Birleşmiş Milletler verilerine göre günümüzde en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundaki Türkiye'nin, Avrupa ile sınır devleti olması nedeniyle, gelecekte kitlesel göç akınlarından daha fazla etkileneceği düşünülmektedir. Tüm bu toplulukların ekonomik, politik, coğrafi ve sosyolojik birçok veriyle birlikte kentlere eklemlenmesi kentleri de dönüştürmektedir. Göçün ve göçmenlerin zaman ve mekân içindeki devinimlerini konu edinen önemli bir kaynak olarak göç sineması, bu anlamda kentsel okumalara veri sağlayabilir. Türkiye'de bu alandaki çalışmalara bakılarak, literatürde başka ülkelerden Türkiye'ye göçün ve başka iki ülke arasındaki göçte bir geçiş mekânı olarak Türkiye'nin ele alındığı çalışmaların çok daha az sayıda olduğu görülmüştür. Türkiye'deki mülteci nüfusu ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan insanların sayısı düşünüldüğünde bu iki konunun göç sinemasındaki izlerin araştırılması gerektiği düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada 18 adet kısa ve uzun metrajlı, ulusal ve uluslararası film incelenmiştir. Seçkiye dâhil edilen filmler yıllarına göre listelenmiştir: Laleli'de Bir Azize (1998), Bulutları

Beklerken (2003), Kaplumbağalar da Uçar (2004), Rıza (2007), Yaşamın Kıyısında (2007), Sonbahar (2008), Denizden Gelen (2009), Ayrılık (2010), Dedemin İnsanları (2011), Gergedan Mevsimi (2012), Kumun Tadı (2014), Terkedilmiş (2015), Misafir (2016), İki Ada Yarım Aşk (2017), Daha (2017), Penaber (2017), Ronaldo (2020), Yüzücüler (2022).

Bu seçki oluşturulurken, Türkiye'nin sadece göçün başlangıç konumu olmadığı, hatta kimi zaman sadece bir durak olduğu filmlerin de ele alınmasına önem verilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca yaşanan uluslararası göçlerin mekânsal izlerinin sinema aracılığıyla incelenerek haritalandırılmasıdır. Öncelikle, çok büyük bir film grubu içinden bu çalışma kapsamında ele alınacak filmler seçilmiştir. Filmler seçilirken temsil ettikleri göç hareketlerine göre kategorize edilmiş ve mekânsal zenginlikleri analiz edilmiştir. Daha sonra, oluşturulan film seçkisi aracılığıyla mekânsal, algısal ve zamansal haritalamalar yapılarak formel ve enformel mekânlar tespit edilerek tartışılmıştır. Yapılan çalışma tarihsel bir panorama üzerinden uluslararası göçlerin en küçük yapı ölçeğinden kent ölçeğine morfolojik özellikleri ve mekân stratejilerini sunmaktadır. Göç hareketliliklerinin artarak çeşitlendiği günümüzde yapılan çalışmanın uluslararası göçlerin kent mekânlarına farklı ölçeklerdeki etkilerini anlamakta faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sinema, kent, göç, göç sineması, dış göç

Abstract

Turkey has been affected by various internal and external migrations throughout history, from past to present; Thanks to these migrations, it has a rich culture and a multi-layered socio-spatial structure. Migration, which occurs as a spatial, perceptual and temporal whole, has an important place in the construction of countries and cities. External migration or international migration is a dynamic, multidimensional, complex and moving phenomenon. The direction, causes and effects of migration are in constant change. International migration began for the first time in the history of the Republic with the exchange between Greece and the Balkans; It has continued until today with waves of migration after World War II, the Gulf War, the Bosnian War, Syria and finally the Russia-Ukraine war. According to United Nations data, Turkey, which is the country hosting the most refugees today, is thought to be more affected by mass migration influxes in the future, as it is a border state with Europe. The integration of all these communities into cities along with many economic, political, geographical and sociological data also

transforms cities. Migration cinema, as an important source that deals with migration and the movements of immigrants in time and space, can provide data for urban readings in this sense. By looking at the studies in this field in Turkey, it has been seen that there are very few studies in the literature that deal with migration from other countries to Turkey and Turkey as a transition place in migration between two other countries. Considering the refugee population in Turkey and the number of people trying to cross to Europe through Turkey, it is thought that the traces of these two issues in migration cinema should be investigated. Based on this, 18 short and feature-length, national and international films were examined in this study. The films included in the selection are listed according to their years: 1. A Saint in Laleli (1998), Waiting for the Clouds (2003), Tortoises Also Fly (2004), Rıza (2007), On the Edge of Life (2007), Autumn (2008), Coming from the Sea (2009), Separation (2010), My Grandfather's People (2011), Rhino Season (2012), Taste of Sand (2014), Abandoned (2015), Guest (2016), Two Islands Half Love (2017) More (2017), Penaber (2017), Ronaldo (2020), Swimmers (2022).

While creating this selection, importance was given to include films in which Turkey is not only the starting point of migration, but sometimes even just a stop. As a result, the aim of this study is to examine and map the spatial traces of international migrations throughout the history of the Republic of Turkey through cinema. First of all, the films to be discussed within the scope of this study were selected from a very large group of films. While selecting the films, they were categorized according to the migration movements they represent and their spatial richness was analyzed. Later, spatial, perceptual and temporal mappings were made through the created film selection, and formal and informal spaces were identified and discussed. The study presents the morphological characteristics and spatial strategies of international migrations from the smallest building scale to the urban scale through a historical panorama. It is thought that the study conducted today, when migration movements are increasingly diversified, will be useful in understanding the effects of international migrations on urban spaces at different scales.

Keywords: Cinema, city, immigration, cinema of migration, emigration

"Ev Kira, Semt Bizim": Tiyatro Mekânı, Şehir İlişkisi Bağlamında İstanbul ve Ankara'daki Bağımsız Tiyatro Mekânları

"The House is Rented but The District is Ours": The Relationship Between Independent Theater Venues and the Cities, The Case of İstanbul and Ankara

Dr. Zeynep Baykal
Bağımsız Araştırmacı
zbaykal83@gmail.com

Öz

Kentlerin kamusal kültüründe önemli bir yer tutmakla birlikte, Henri Lefebvre'in "yapıt ve ürün" olarak imlediği toplumsal mekân tanımına paralel olarak kamusal sanat mekânları, (Lefebvre: 2014, 126) toplumsal ilişkilenme biçimlerinin yanında sanatsal üretim biçimlerini de şekillendiren üretim ve tüketim alanları olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tiyatro mekânları bu mekânların başında gelir. Türkiye'de tiyatro erken cumhuriyet döneminden itibaren yönetici kadrolar tarafından ulusal kültürün şekillendirilmesinde, toplumun yönlendirilmesinde, aydınlatıcı, eğitici bir role sahip olmuştur. Tiyatroya atfedilen bu toplumsal rol üretim mekânlarını biçimsel olarak şekillendirirken, açılan tiyatro üretim mekânları da Carslon'un değimiyle "kültürel bir anıt, baskın bir sosyal sınıfın kendini ifade alanı mekânı, doğrunu yanlışı işaret edicisi, politik bir aktivizm merkezi, acımasız gerçeklik dünyasına karşı bir sığınak oluşturmuştur" (Carslon: 1989, 8). Tanzimat döneminden itibaren İstanbul'da ve özellikle Pera'da kendi üretim mekânlarını oluşturan pek çok tiyatro kumpanyasından söz etmek mümkündür. Yine, 1914'de kurulmuş olan Darülbedayi- İstanbul Şehir Tiyatrosu; 1935 senesine gelindiğinde Tepebaşı Tiyatrosu'nda dram ve komedi, Fransız Tiyatrosu'nda operet, Tepebaşı Asri Sinema'da çocuk tiyatrosu alanlarında üç ayrı sahnede gösterimlerini sürdürür. Ankara'da ise 1940'lı yıllardan itibaren, kent merkezine inşaa edilen geniş, yüksek tavanlı, çerçeve (İtalyan) sahne yapısına sahip kamusal tiyatro binalarına rastlanmaya başlanır. Erken Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde, Ankara'nın bayındırlaşma projesinin merkezi olan Ulus semtinde, çok amaçlı bir bina olarak Mimar Kemalettin tarafından tasarlanan ve ilk toplu konut örneği olarak gösterilen Evkaf Apartmanının alt katına Küçük Tiyatro kurulur. Devlet konservatuarı mezunları bu tiyatro binasından

üretimlerini sürdürmeye başlar. 1948 yılında ise yine aynı semtte opera bale gösterimlerinin yapılacağı Büyük Tiyatro kullanıma açılır. Bu ödenekli kurumların tiyatro binalarının yanı sıra 1950'lerle oluşmaya başlayan çıkan özel tiyatroların kurdukları toplulukları da kendi salonlarını kurmaya başlar. Özellikle Türk Tiyatrosunun Altın Çağı olarak görülen 1960'lı yıllarda biçimsel olarak çeşitlilik göstermekle birlikte sayıları da gün geçtikçe artan ve bir bölümü yılları içinde kurumsallaşan özel tiyatrolar üretim yaptıkları sabit mekânlarla kimliklerini var etmeye başlar. Ankara'da Ankara Sanat Tiyatrosu, Ekin Sahnesi, İstanbul'da Kenter Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosu, Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu bu tiyatro gruplarına örnek olarak verilebilir. Dönemin politik tiyatro üretimleri ile sanat mekânlarından, fabrikalara, lokallere, sokaklara taşan tiyatro, artan politik baskı ve özellikle 1980 darbesi sonrasında yeniden sönümlenen bir sanatsal üretim alanı olarak karşımıza çıkar. Buna karşılık, 1980'lerin sonundan itibaren filizlenen ve dönüşerek varlığını sürdüren bağımsız tiyatro hareketi ile tiyatral alan yeni bir sürece girer. Farklı biçimsel denemelerle, farklı mekânsallık kullanımları ile deneysel üretimler yapan Bilsak Tiyatro Atölyesi, Kumpanya, 5. Sokak Tiyatrosu gibi toplulukların 1990'lardan bugüne bağımsız tiyatro hareketinin öncüllüğünü yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Son 20 yıldır, sıklıkla depo, kuaför, garaj, apartman dairesi gibi farklı kullanım amaçlarına sahip alanlardan dönüştürülen tiyatro mekânları İstanbul merkezli olmakla birlikte Ankara, İzmir ve diğer şehirlerde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu kentlerin yaşadığı hızlı dönüşümün yanında yine aynı 20 yıla yayılan toplumsal ve ekonomik çalkantılar (terör olayları, darbe girişimi, OHAL süreci, ekonomik krizler ve COVİD- 19 Pandemisi) irili ufaklı tiyatro mekânlarının sürdürülebilirliğini azaltıp, süreksiz bir üretimi zorunlu kılmıştır. Bugün bağımsız tiyatro mekânları İstanbul ve Ankara'da belli merkezlere yoğunlaşmış bir biçimde devam ederken, bu merkezler şehrin yoğunluğu içinde orta sınıf, üst ortasınıf seyirci için kent yaşantısının günlük akışını kesintiye uğratan özgürleştirici, izole edilmiş, kurtarılmış bölgelere ya da nefes alma alanlarına dönüşmüş görünmektedir. Bu bağlamda, bağımsız tiyatroların Richard Lloyd'un neo-bohemia (Lloyd: 2002) olarak adlandırabileceği bölgelerde konuşlanarak, bu lokasyonlarda üretim ve tüketim pratiklerini bir araya getirdiğini, ekonomik dönüşümün vazgeçilmez bir parçası haline geldiğini söylemek mümkündür. Tüm bu noktalardan hareketle, bildirinin ilk kısmında İstanbul ve Ankara'daki tiyatro mekânlarının tarihselliği içinde genel bir okuma yapılması amaçlanmıştır. Araştırmacının 2019 Kasım ayına dek sürdürdüğü iki yılı aşkın bir sürede tamamladığı ve 72 bağımsız tiyatro çalışanıyla yaptığı derinlemesine mülakatları kapsayan doktora çalışmasının verilerinden beslenen bildirinin ikinci kısmında ise bağımsız tiyatro mekânlarının bugünkü

durumuna, içinde konumlandıkları kentle, kent kültürüyle ve kentin seyircisi ile ilişkisine odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Tiyatro mekânları, İstanbul, Ankara, kamusal alan, 2000 sonrası

Abstract

While holding a significant place in the public culture of cities, public art spaces, parallel to Henri Lefebvre's definition of social space as a "work and product," emerge as production and consumption spaces that shape not only forms of social interaction but also artistic production forms (Lefebvre: 2014, 126). Theater venues stand out as prominent examples of these spaces. Lefebvre argues that since the early Republican era, theater has played a crucial role in forming national culture, regulating society, and adopting an enlightening and instructive role in Turkey. While attributing such a social role to theater, the theatre spaces, in Carlson's words, shaped themselves as "a cultural monument, a site of display for a dominant social class, an emblem of depravity and vice, a center of political activism, a haven of retreat from the world of harsh reality" (Carslon: 1989, 8). Starting from the Tanzimat period, many theater companies in Istanbul, especially in Pera, established their own production spaces. The Darülbedayi-Istanbul City Theater, founded in 1914, continued its performances in three separate stages at Tepebaşı Theater: drama and comedy at Tepebaşı Theater, operetta at the French Theater, and children's theater at Tepebaşı Asri Cinema. In Ankara, from the 1940s onwards, large, high-ceilinged, frame (Italian) stage structures began to be built in the city center. In the early Republican period of Turkey, in the Ulus district, which was the center of Ankara's development project, a multi-purpose building designed by Architect Kemalettin was erected, and Küçük Tiyatro was established on the ground floor of the Evkaf Apartment, shown as the first example of mass housing. State conservatory graduates started producing in this theater building. In 1948, Büyük Tiyatro where opera and ballet performances would take place, was opened in the same neighborhood. In addition to the theater buildings of these state funded institutions, private theaters groups that emerged in the 1950s also began to establish their own venues. Especially in the 1960s, namely in "the Golden Age of Turkish Theater", these private theaters, whose numbers increased day by day despite showing formal diversity, began to establish their identities with the fixed venues where they produced. Examples of these theater groups include Ankara Sanat Theater, Ekin Stage in Ankara, Kenter Theater, Dormen Theater,

Gönül Ülkü- Gazanfer Özcan Theater in Istanbul. Theater spread from theater venues to factories, locals, streets with political plays dimmed again after the increasing political pressure and especially after the 1980 coup d'état. In contrast, with the independent theater movement that emerged in the late 1980s and continued to survive by transforming itself, the theatrical space of artistic production entered a new phase. It would not be wrong to say that groups like Bilsak Tiyatro Atölyesi, Kumpanya, 5th Sokak Tiyatrosu, which made experimental productions with different formal experiments and spatial uses, pioneered the independent theater movement from the 1990s to the present. In the last 20 years, theater venues transformed from spaces with different purposes such as warehouses, hairdressers, garages, apartment buildings have become widespread, especially in Istanbul but also in Ankara, Izmir, and other cities. Alongside the rapid transformation of these cities, social and economic upheavals that have occurred over the same 20 years (terror incidents, coup attempts, state of emergency, economic crises, and the COVID-19 pandemic have reduced the sustainability of small theater venues and a discontinuity of spaces became inevitable. While independent theater venues continue to operate intensively in certain centres in Istanbul and Ankara, these centres seem to have turned into liberating, isolated, salvaged areas interrupting the daily flow of urban life for middle-class and upper-middle-class audiences in the city. In this context, it is possible to say that independent theaters, by settling in areas that Richard Lloyd could call "neo-bohemia" (Lloyd: 2002), have become an indispensable part of economic transformation, bringing together production and consumption practices in these locations. Based on all these points, the first part of the paper aims to provide a general reading within the historicity of theater venues in Istanbul and Ankara. In the second part of the paper, nourished by the data of the doctoral study, which the researcher completed over a period of more than two years until November 2019 and includes in-depth interviews with 72 independent theater workers, the focus will be on the current situation of independent theater venues, their relationship with the city they are in, urban culture, and the audience of the city.

Keywords: Independent theater venues, İstanbul, Ankara, public space, post 2000's

Sokaklarda Görsel Estetik Kalitenin Geliştirilmesine Yönelik Arayışlar

Quests for Improving Visual Aesthetic Quality in Streets

YL Öğrencisi Aygül Demir
Gazi Üniversitesi
ayguldemir95@gmail.com

Doç. Dr. Zeynep Aslı Gürel
Gazi Üniversitesi
zagurel@gazi.edu.tr

Öz

Gündelik hayatın önemli kamusal mekânlarından biri sokaklardır. Sokak ve caddelerin görsel estetik kalitesini geliştirmek, iyileştirmek, görsel estetik kalitesi yüksek sokak ve caddeler oluşturabilmek için öncelikle sokak ve caddelerde görsel estetik kaliteyi etkileyen unsurların neler olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir (Tekel, 2021). Bir sokakta peyzaj öğelerinin bulunması hem görsel kalite hem de fraktal boyutundaki değişiklikler üzerinde etkili olan önemli bir faktör olarak kabul edilir (Cooper ve diğerleri, 2013). Özellikle küresel kentleşmenin gelişmesiyle birlikte, sakinlerin kentsel yeşil alan algısını ve tercihini anlamak, insan odaklı tasarım yoluyla insan refahını ve yaşam kalitesini artırmak için vazgeçilmez hale gelmiştir (Jim ve Chen, 2006; Van den Berg vd., 2014). Görsel estetik kaliteyi etkileyen unsurlardan biri olarak peyzaj algısı ve tercihi 1960'lardan beri kapsamlı bir şekilde çalışılmaktadır. Önceleri sadece fiziksel özellikler dikkate alınarak yapılan ölçüm ve değerlendirmeler, estetik felsefenin de değişmesiyle beraber, yerini kullanıcıların beğenisi ve algısını esas alan yöntemlere bırakırken, sadece kullanıcı tercihinin sorgulanması bir ölçüm ve analiz için yeterli görülmemektedir (Arthur, 1977). İlgili yazında, sokaklardaki peyzaj öğelerinin kentin görsel estetik kalitesine etkisine dair çalışmalar olmasına rağmen, az sayıda çalışma mevsimsel dinamikleri (Junge ve diğerleri, 2015; Palang ve diğerleri, 2007; Stobbelaar ve Hendriks, 2007) dikkate almaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, mevsimsel dinamikleri de dikkate alarak, sokaklardaki peyzaj öğeleri ile sakinlerin estetik beğenileri arasındaki ilişkiyi analiz etmek, estetik beğeniyi arttıran nitelikleri saptamak; mevsimsel farklılıklara göre fraktal boyutlardaki değişiklikler ve yaya algısı arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Cumhuriyetin başkenti olarak yeni bir kimlik kazanan Ankara'da hızlı bir inşa faaliyeti başlamış, artan nüfusun barınma sorununu çözecek konut yerleşimleri

gerçekleştirilmiştir. 100 yıllık süreçte birçok mahalle ekonomik, sosyal ve politik kararlar doğrultusunda değişmiş/dönüşmüş, bu süreç yerleşimlerdeki sokak ve caddelerin görsel ve estetik kalitelerini olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmiştir. Cumhuriyetin ikinci yüzyılına girerken, kentsel estetiğin geliştirilmesi, önemli kamusal mekânlar olan sokak ve caddelerin görsel estetik kalitelerinin iyileştirilmesi önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında Cumhuriyet Ankara'sının ilk planlı mahallelerinden biri olan Mebusevleri ele alınmıştır. 1930'lu yıllarda milletvekilleri için yapılmış olan mahalle, günümüzde farklı dönemlerin izlerini taşımaktadır. Mebusevleri Mahallesinden seçilecek sokakların görsel estetik kalitesi farklı mevsimlerden 3. Boyuttaki (sokak görüntüsü) görselleri üzerinden, nicel ve nitel araştırma yöntemler bir arada kullanılarak sorgulanacaktır. Lothian (1999), doğal ve yapılı çevrenin görsel estetik kalitesini değerlendirmek için hem objektif hem de subjektif paradigmaların birlikte kullanıldığı karma bir yaklaşım önermektedir. Sokakların görsel niteliklerini objektif olarak değerlendirmek için Fraktal analiz (Cooper ve diğerleri, 2010), sokak görüntüleri üzerinden estetik beğeniyi sübjektif olarak değerlendirmek için ise anket uygulanacaktır. Fraktal geometri ile elde edilen nicel veri seti ile anket sonuçları arasındaki ilişki korelasyon yöntemleri ile değerlendirilecektir.

Çalışma alanında farklı mevsimsel dönemlere ait farklı yapıdaki sokak görüntüleri üzerinden karşılaştırmalı sorgulamalar yapılarak kentsel mekânların görsel estetik kalitesini etkileyen unsurlar ortaya konulacaktır. Cumhuriyetin ilk yıllarında geliştirilen modern yerleşmelerden biri olan ancak farklı dönemlerin izlerini de taşıyan Ankara'daki Mebusevleri Mahallesi örneği üzerinden yapılan analizlerin ışığında sokakların ve dolayısıyla kentlerin görsel estetik kalitelerinin geliştirilmesine yönelik önemli ipuçlarına ulaşılacaktır. Sonuç olarak çalışma, geçmiş deneyimlerden yola çıkarak mevcut kentsel dokunun bir laboratuvar olarak kullanılması ile daha kaliteli kentsel kamusal alanların yaratılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel tasarım, sokak, görsel estetik kalite, fraktal geometri

Abstract

Streets are one of the important public spaces of daily life. In order to develop and improve the visual aesthetic quality of streets and avenues, and to create streets and avenues with high visual aesthetic quality, it is first necessary to determine what factors affect the visual aesthetic quality of streets and avenues (Tekel, 2021). The presence of landscape elements on a street is consid-

ered an important factor that affects both visual quality and changes in fractal dimension (Cooper et al., 2013). Especially with the development of global urbanization, understanding the urban green space perception and preference of residents has become indispensable to improve human well- being and quality of life through human-centered design (Jim and Chen, 2006; Van den Berg et al., 2014). Landscape perception and preference as one of the factors affecting visual aesthetic quality has been studied extensively since the 1960s. While measurements and evaluations, which were previously made only by considering physical characteristics, have been replaced by methods based on the taste and perception of users, with the change of aesthetic philosophy, questioning only user preference is not considered sufficient for a measurement and analysis (Arthur, 1977). In the related literature, although there are studies on the effect of landscape elements on the visual aesthetic quality of the city, few studies take into account seasonal dynamics (Junge et al., 2015; Palang et al., 2007; Stobbelaar and Hendriks, 2007). In this context, the aim of the study is to analyze the relationship between the landscape elements in the streets and the aesthetic tastes of the residents, to determine the qualities that increase the aesthetic taste, taking into account the seasonal dynamics; To determine the relationship between the changes in fractal dimensions and pedestrian perception according to seasonal differences. A rapid construction activity started in Ankara, which gained a new identity as the capital of the Republic, and residential settlements were built to solve the housing problem of the increasing population. In the 100-year period, many neighborhoods have changed / transformed in line with economic, social and political decisions, and this process has positively or negatively affected the visual and aesthetic qualities of streets and avenues in settlements. As we enter the second century of the Republic, it is important to develop urban aesthetics and to improve the visual aesthetic quality of streets and avenues, which are important public spaces. Within the scope of the study, Mebusevleri, one of the first planned neighborhoods of the Republic of Ankara, was discussed. The neighborhood, which was built for the deputies in the 1930s, carries the traces of different periods today. The visual aesthetic quality of the streets to be selected from Mebusevleri Neighborhood will be questioned through the 3rd dimension (street view) images from different seasons, using a combination of quantitative and qualitative research methods. Lothian (1999) proposes a mixed approach in which both objective and subjective paradigms are used together to evaluate the visual aesthetic quality of the natural and built environment. Fractal analysis (Cooper et al., 2010) will be applied to objectively evaluate the visual qualities of the streets, and a questionnaire will be applied to subjectively evaluate aesthetic taste through street

images. The relationship between the quantitative data set obtained by fractal geometry and the survey results will be evaluated by correlation methods.

In the study area, the factors affecting the visual aesthetic quality of urban spaces will be revealed by making comparative inquiries on street images with different structures belonging to different seasonal periods. In the light of the analyzes made on the example of Mebusevleri Mahallesi in Ankara, which is one of the modern settlements developed in the first years of the Republic, but also carries the traces of different periods, important clues will be reached for the improvement of the visual aesthetic quality of the streets and therefore the cities. As a result, the study will contribute to the creation of better quality urban public spaces by using the existing urban fabric as a laboratory based on past experiences.

Keywords: Urban design, street, visual aesthetic quality, fractal geometry

Kentsel Dönüşüm Projelerinde Farklı Yaklaşımlar

Different Approaches in Urban Renewal Projects

Dr. Öğr. Üyesi Seher Kalender Çetinkaya
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
skalender@fsm.edu.tr

Öz

Günümüz dünyasında üretim yöntemlerinin değişmesi, kültür endüstrisinin ağır sanayinin önüne geçmesiyle kentler atıl kalan eski sanayi alanlarının yeniden işlevlendirilmesi problemi ile yüzleşmişlerdir. Bu bölgelerin dönüştürülmesi sürecinde fiziksel dönüşüm ile birlikte sosyal ve ekonomik kalkınmanın da sağlanması kentsel planlamanın öncelikli konularından biri haline gelmiştir. Fiziksel çevreyi düzenlerken kentin ekonomisini, kültürünü ve sosyal yapısını güçlendirmeyi önceleyen sürdürülebilir yaklaşımlar, kentsel dönüşüm projelerinde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada dünyanın farklı şehirlerinde farklı yaklaşımlarla gerçekleştirilen üç sanayi dönüşüm projesi karşılaştırılacaktır. Bu kentlerden ilki Fransa'nın Bordeaux şehridir. Bordeaux'da nehir kıyısına konumlanan sanayi bölgesinin buradan çekilmesi akabinde uygulanan kentsel dönüşüm yaklaşımı oldukça dikkat çekicidir. Sürdürülebilir bir dönüşüm için ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınma ile birlikte kültürel kalkınmayı da önceleyen bir yaklaşım Bordeaux şehrinde uygulanmıştır. İncelenecek bir diğer kentsel dönüşüm projesi ise Bilbao eski sanayi alanın dönüşüm süreci olmuştur. Bilbao'da yine bir su kenarına yerleşmiş eski sanayi alanının dönüşümü söz konusudur. Kültür yapılarının öncelendiği proje Bordeaux'da uygulanandan farklı bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Son olarak ise İstanbul Kağıthane ilçesinde eski sanayi bölgesinin kentten çekilmesi sonrasında yaşanan kentsel dönüşüm irdelenmiş ve bu üç farklı yaklaşım karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın amacı, benzer sorunlarla karşılaşan kentlerin planlama süreçlerindeki yaklaşım farklılıklarının nasıl sonuçlar yarattığını gözlemlemektir. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma tekniklerinden durum araştırması seçilmiştir. Süreci anlamaya yönelik her türlü belge, harita, plan, fotoğraflar ve kent deneyimleri kullanılmıştır. Bölgelerin yaşadığı fiziksel dönüşümü incelemek amacıyla önerilen projeler literatür taraması ile elde edilmiştir. Projelerin hayata geçen kısımları yine literatür taraması ve sahada elde edilen fotoğ-

raflar üzerinden anlatılmıştır. Fiziksel dönüşüm sonrası bölgede yaşanan ekonomik değer artışı yerel yönetimlerin yayınladığı istatistikler üzerinden açıklanmıştır. Bahsedilen bölgelerde yapılan gözlemler ve kullanıcı deneyimleri ile dönüşümün sosyal hayattaki karşılığı araştırılmıştır. Bordeaux, Bilbao ve İstanbul'da yer alan üç sanayi bölgesinin yaşamış olduğu kentsel dönüşüm süreci birbirinden farklıdır. İstanbul'da uygulanan dönüşüm süreci yalnızca ekonomik ve fiziksel kalkınmayı hedeflerken, Bilbao'da bölgeye yeni bir kültürel yapı adapte edilerek kentin dönüşüm süreci başlatılmıştır. Bordeaux'da ise kentin sahip olduğu kültür, dönüşüm sürecinin bir parçası haline getirilerek sürdürülebilir bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Kentlerin sahip olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri dikkate alan sürdürülebilir planlama yaklaşımları fiziksel kalkınmanın yanı sıra, ekonomik ve sosyal kalkınmanın da gerçekleşmesinin önünü açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, sanayi dönüşümü, sürdürülebilir yaklaşımlar

Abstract

In today's world, cities have faced the problem of re-functioning the old industrial areas. In the process of transforming these regions, providing social and economic development along with physical transformation has become one of the priority issues of urban planning. Sustainable approaches that prioritize strengthening the economy, culture and social structure of the city while arranging the physical environment have led to the emergence of different approaches in urban renewal projects.

In this study, three urban renewal projects will be compared. The first city is Bordeaux. The urban renewal approach applied after the withdrawal of the industrial zone located on the riverside in Bordeaux is quite remarkable. For a sustainable renewal, an approach that prioritizes cultural development along with economic, social and environmental development has been implemented. Another urban renewal project to be examined is the transformation process of the old industrial area of Bilbao. The project, in which cultural buildings were prioritized, was carried out with a different approach than the one applied in Bordeaux. Finally, the urban transformation experienced after the withdrawal of the old industrial zone from the city in Kağıthane district of Istanbul was examined and these three different approaches were compared. The purpose of this comparison is to observe how the differences in approaches in planning processes create results. Case research, one of the qualitative research techniques, was chosen as the method

in the research. All kinds of documents, maps, plans, photographs and urban experiences were used to understand the process. The projects proposed to examine the physical transformation experienced by the regions were obtained through literature review. The implemented parts of the projects are explained through literature review and photographs obtained in the field. The increase in economic value in the region after the physical transformation is explained through statistics published by local governments. The impact of transformation in social life was investigated through observations and user experiences in the mentioned regions. The urban transformation process experienced by the three industrial zones in Bordeaux, Bilbao and Istanbul is different from each other. While the transformation process implemented in Istanbul aimed only at economic and physical development, a new cultural structure was adapted to the region in Bilbao, and the transformation process of the city was initiated. In Bordeaux, a sustainable transformation was realized by making the culture of the city a part of the urban renewal process. Sustainable planning approaches that take into account the economic, social and cultural values of cities pave the way for the realization of economic and social development as well as physical development.

Keywords: Urban renewal, industrial transformation, sustainable approaches

"Kanserli Kasaba"- Nevşehir İli Gülşehir İlçesi Tuzköy Beldesinde Kentsel Dönüşüm Sorunu

"Cancer Town"-Urban Renewal Problem in Tuzköy Town of Gülşehir District of Nevşehir Province

Doktora Öğrencisi Çağla Dalkıran
Ankara Üniversitesi
dalkirancagla@gmail.com

Öz

Kentler insanların çevresel, sosyo-ekonomik, kültürel ve sağlık gibi yönlerden etkileşim içerisinde olduğu yerlerdir. Kentlerdeki sorunlu, sağlıksız, çöküntü alanların iyileştirilmesi ve yaşam şartlarının daha iyi hale getirilmesi amacıyla kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmaktadır. Çalışma özelinde incelenen Nevşehir ili Gülşehir ilçesi Tuzköy Beldesi, yerel halk tarafından "Kanserli Kasaba" olarak anılmaktadır. Nevşehir ili Kapadokya Bölgesi turistik açıdan son derece önemli yere sahip olmasının yanı sıra arazinin yapısı ve yaşam alanlarının inşasında kullanılan maddelerin yapısı nedeniyle sağlıksız koşullara neden olmaktadır. Yıllar boyu yapılan araştırmalar bölgedeki yapılarda bulunan asbest ve eriyonit mineralleri Mezotelyoma (Akciğer Zarı Kanseri) hastalığına yol açmaktadır. Bu nedenlerle yerleşim yeri Afete Maruz Bölge olarak ilan edilerek yerleşim yerinin taşınması kararı alınmıştır. 1980'li yıllarda başlayan süreç günümüzde halen devam etmektedir. Bu çalışmada sağlık nedeniyle taşınan Tuzköy beldesindeki afet evleri incelenmiş, kentsel dönüşüm kapsamına alınan yöredeki sorunlar ele alınmıştır. Çalışma kapsamında literatür taraması yapılmış, gazete ve haber arşivi araştırılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak yerel yöneticiler ve halk ile görüşmeler yapılmıştır. 1974 yılında Ankara Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Tuzköy'den ayrı şikayetlerle gelen hastaların artması sonucunda araştırmalara başlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda bölgedeki evlerin yapımında kullanılan malzemede asbest ve eriyonit minerallerine rastlanıldığı, bu minerallerin soluma yolu ile akciğer zarı kanserine yol açtığı tespit edilmiştir. 1980 yılında 17177 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile bölge Afete Maruz Bölge olarak ilan edilmiş ve köyün taşınmasına karar verilmiştir. Bakanlar Kurulu kararı ile köyün taşınasına karar verilmesine rağmen sürecin belirsiz olması, taşınacak bölgenin ekonomik faaliyet alanına da uzak kalması gibi nedenlerle yerel halk köyün taşınmasını istememektedir. Bu tepkilere karşı 1984 yılında 18518 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Ba-

kanlar Kurulu kararı ile bölgenin yerinde ıslah edilmesi kararlaştırılmış, köyün taşınması kararı iptal edilmiştir. Ancak 1980 askeri darbesi sonrası belirsiz süreç bu kararların uygulanmasını zorlaştırmış, bölgedeki halk sağlıksız yapılarda yaşamaya devam etmiştir. Ayrıca yine aynı yıllarda köyün taşınacağı konuşulan bölgede havalimanı yapılacağı söylentileri başlamış, taşınma işleminin gündem dışı kalmasının bir nedeninin de havalimanı olduğu konuşulmuştur. 1994 yılına gelindiğinde bölgede kanser oranlarının artması, ölüm yaşının ortalama 45 yaşına düşmesi yerel yönetimi harekete geçirmiştir. Belediye kendi imkanları ile kooperatif kurmuş, eski yerleşim yeri ile günümüz afet evleri arasında kalan bir alana 50-60 konut arasında kooperatif evleri yapmıştır. Böylelikle belli sayıda ailenin kooperatif evlere taşınması sağlanmış, soruna kısmi de olsa çözüm bulunmuştur. Belediyenin imkanlarının da yetersiz kalması, yerel halkın baskıları sonucunda, 2000 yılı sonrasında merkezi yönetim devreye girmiştir. AFAD ve TOKİ iş birliği ile Afete Maruz Bölge ilan edilen bölgede Afet Evleri yapımına karar verilmiştir. 2005 yılında bir kısmı mera bir kısmı hazineye ait ham toprak niteliğinde arazi olan, eski yerleşim yerine yaklaşık 5 km uzaklıkta bir alana 245 Konut ve 13 işyeri inşa ediliyor. Böylelikle eski yerleşim yerinin sağlıksız evleri yerine daha sağlıklı yeni yaşam alanı oluşturulmuştu. Ancak; tek katlı, 3+1, sobalı olarak inşa edilen Afet Evleri sadece konut ve bahçe olarak tasarlanmıştır. Köy faaliyetlerinin sürdüğü beldede hayvancılık için bir alan ayrılmamış olması büyük eksikliktir. Yerel halk ve yöneticiler ile yapılan görüşmelerde; eski yerleşim yerinde hayvancılık faaliyetlerine devam ettiklerini, sosyalleşme alanı olarak kullandıkları alanların da eski yerleşim yerinde halen aktif olduğunu, yeni yaşam yerlerinde bu alanların eksik olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bir başka sorun da 28.000 TL bedel karşılığında yapılan Afet Evleri'nde halkın eski evlerinin karşılığında, bedelsiz yapıldığı algısının oluşmasıdır. Yapılan görüşmelerde katılımcılar borç tebligatı gelene kadar bu bedelden haberdar olmadıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak; 1970'lerde başlayan süreç halen devam etmektedir. Kısmi ilerleme olsa da sorun tam olarak çözüme kavuşmamıştır. Yerel halkın ihtiyaçları göz önüne alınmadan yapılan yeni yerleşim alanları yetersiz kalmıştır. Oysaki köy faaliyetlerinin başında tarım ve hayvancılık gelmektedir ve bu faaliyetler en az konut kadar önemlidir. Bu nedenledir ki yerel halk sağlık riskine rağmen eski yerleşim yerinde bu faaliyetlere devam etmektedir. Eski yerleşim yeri için sağlıksız bölgenin üzerinin kapatılıp yerine İnsanlık Parkı yapılması projesi konuşulmasına rağmen eski yerleşim yeri hala kullanılmakta, ıslah çalışmaları ikinci plana atılmaktadır. Sürecin başlangıcından bugüne bilgilendirme açısından eksiklikler mevcuttur. Tüm bu sorunlar bireylerin sağlıklı çevrede yaşama hakkını olumsuz etkilemekte ve kentsel dönüşüm uygulamalarının amacına ulaşmasını engellemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, Tuzköy, Mezotelyoma

Abstract
Cities are places where people interact in environmental, socio-economic, cultural and health aspects. Urban renewal practices are carried out in order to improve the problematic, unhealthy and collapsed areas in the cities and to improve the living conditions. The Tuzköy Town of the Gülşehir district of Nevşehir province, which was examined specifically in the study, is referred to as the "Cancer Town" by the local people. Nevşehir Province Cappadocia Region, besides having an extremely important place in terms of tourism, causes unhealthy conditions due to the structure of the land and the nature of the materials used in the construction of living spaces. Asbestos and erionite minerals found in the structures in the region cause Mesothelioma (Lung Membrane Cancer) disease. For these reasons, the settlement was declared as a Disaster Exposed Area and it was decided to move the settlement. The process that started in the 1980s still continues today. In this study, disaster houses in Tuzköy town, which were moved due to health reasons, were examined and the problems in the region included in the scope of urban transformation were discussed. Within the scope of the study, a literature review was made, newspaper and news archives were searched. Interviews were conducted with local administrators and the public using the in-depth interview method, one of the qualitative research methods. In 1974, as a result of the increase in patients coming to Ankara Hacettepe University Faculty of Medicine from Tuzköy with the same complaints, researches were started. As a result of the researches, it was determined that asbestos and erionite minerals were encountered in the materials used in the construction of the houses in the region, and that these minerals caused lung cancer by inhalation. With the decision of the Council of Ministers published in the Official Gazette No. 17177 in 1980, the region was declared as a Disaster Exposed Area and it was decided to relocate the village. Despite the decision of the Council of Ministers to move the village, the local people do not want the village to be relocated due to the uncertainty of the process and the fact that the region to be moved is far from the economic activity area. Against these reactions, with the decision of the Council of Ministers published in the Official Gazette No. 18518 in 1984, it was decided to rehabilitate the area on site, and the decision to move the village was cancelled. However, the uncertain process after the 1980 military coup made it difficult to implement these decisions, and the people in the region continued to live in unhealthy structures. In addition, in the same years, rumors began that an airport would be built in the region where it was spoken that the village would be moved, and it was discussed that the airport was one of the reasons why the relocation was not on the agenda. By 1994, the increase in cancer rates in the region and the decrease in the average age of death to 45 years prompted the local government to act. The municipality established a cooperative with its own means, and built 50-60 coopera-

tive houses in an area between the old settlement and today's disaster houses. Thus, a certain number of families were moved to cooperative houses, and a partial solution was found to the problem. As a result of the insufficient facilities of the municipality and the pressure of the local people, the central government came into action after 2000. With the cooperation of AFAD and TOKİ, it was decided to build Disaster Houses in the region declared as a Disaster Exposed Area. In 2005, 245 residences and 13 workplaces are being built on an area of approximately 5 km from the old settlement, part of which is pasture and part of which is raw land belonging to the treasury. Thus, a healthier new living space was created instead of the unhealthy houses of the old settlement. However; Disaster Houses, built as a single storey, 3+1, with stove, are designed only as residences and gardens. It is a great deficiency that there is no area for livestock in the town where village activities continue. In interviews with local people and administrators; It was stated that they continued their animal husbandry activities in the old settlement, the areas they used as socialization areas are still active in the old settlement, and these areas are missing in the new living areas. Also, another problem; It is the perception of the public that their old houses are built free of charge in the Disaster Houses, which were built for a price of 28.000 TL. In the interviews, the participants stated that they were not aware of this price until the debt notification was received. In conclusion; The process that started in the 1970s still continues. Although partial progress has been made, the problem has not been fully resolved. The new settlement areas built without considering the needs of the local people were insufficient. However, agriculture and animal husbandry are at the forefront of village activities, and these activities are at least as important as housing. For this reason, the local people continue these activities in the old settlement despite the health risk. Although the project of covering the unhealthy area for the old settlement and building a Humanity Park in its place is discussed, the old settlement is still used and the improvement works are put into the background. There are deficiencies in terms of information since the beginning of the process. All these problems negatively affect the right of individuals to live in a healthy environment and prevent urban transformation applications from reaching their goals.

Keywords: Urban renewal, Tuzköy, Mesothelioma

Cumhuriyetin 100. Yılında Bursa Kentinin Kentleşme Dinamikleri ve Kentsel Dönüşüm Öyküsü

Urbanization Dynamics and Urban Transformation Story of Bursa City in the 100th Anniversary of the Republic

Dr. Onur Uzer
Bursa Teknik Üniversitesi
onur.uzer@btu.edu.tr

Öz

Bursa kent tarihi neolitik çağdan itibaren birçok uygarlığa sahne olmuştur. Bursa Uludağ'ın eteklerine kurulmuş, Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinin izlerini gerek kültürel gerek mimari açıdan üzerinde taşıyan bir kenttir. Bursa'nın tarihsel gelişiminde kentin stratejik konumu, uygun iklim koşulları, verimli toprak arazileri vb. gibi birçok etken kentin çekiciliğini arttırmıştır (Kuter, 2008: 1). Bursa'nın son yedi yüzyıllık tarihine bakıldığında kentin üç önemli yapısal değişiklik geçirdiği gözlenmektedir. Tekeli'ye (2007: 3) göre bu dönüşümlerden birincisi, 14. yüzyılın ikinci yarısında kale dışında bedesten merkezli bir çarşı sisteminin oluşması ve kentin gelişme dinamiğini ve kimliğini belirleyen güçlü bir odak haline gelmesidir. İkincisi 19. yüzyılın ikinci yarısında kentin Osmanlı modernitesinin etkisi altında yaşadığı yeniden yapılanmasıdır. Üçüncüsü ise Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı kentleşmenin ve Bursa'da özellikle 1970'li yıllardan sonra gözlenen sanayideki niteliksel bir sıçramanın kentte yaratığı dönüşümdür. Bursa Cumhuriyet sonrası 100 yıllık süreçte özellikle 1980 sonrası neo- liberal gelişmeler sonucu 2000'li yıllara kadar sanayi kenti olma özelliğine bağlı olarak iç göç dinamikleri ile 2010 yılı sonrası ise uluslararası göçün getirdiği farklı değişkenler, kentin heterojen yapısını belirlemiş, toplumsal dönüşümünü yeniden üretmiştir. Cumhuriyetin 100. yılında da Bursa fiziksel, kültürel, sosyal dönüşümünde farklı dinamikleri sanayi kentinden göç kentine evrilen süreçte kentleşme ve kentsel dönüşüm süreçleri bu bildiri de ele alınacaktır. Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti, Türkiye'nin 4. büyük kenti olan Bursa'nın, Cumhuriyet'in 100. Yılında değişen kentleşme pratikleri özellikle fiziksel ve sosyal dönüşümün bir izdüşümü olarak kentin sosyolojik analizini önemli bir hale getirmiştir. Bursa Cumhuriyet dönemi ile birlikte hızlı sanayileşme politikalarına cevap veren nitelikte bir dönüşüm

sürecinden geçmiştir. Tekstil atölyeleri ile başlayan ve 1980'li yıllara gelindiğinde birçok fabrikanın oluştuğu kent bu dönemde iç göç alarak hızlı nüfus dinamiklerinin parçası olmuştur. Tekeli'nin (1999) de dikkat çektiği gibi Bursa'da merkezi iş alanları ve ticari yaşamın canlanması, hızlı göçün yarattığı yoğunlaşmaya bağlı olarak var olan kent dokuları, eski konut stokları yıkılarak, hızlı bir apartmanlaşma başlamıştır. Sanayi ile kentsel büyümesini gerçekleştiren Bursa'da konut ihtiyacı da artan göçle birlikte artmıştır. Harvey (2020: 205)'in ifade ettiği gibi, kapitalizmin iç çelişkileri sermayenin ve emek gücünün yeniden üretimi ile konut üretiminde mekânın organizasyonu sermayenin tekeline bırakılmıştır. Kentin tarihsel kimliğinin yanında, inşaat sektörünün hareketliliği birçok kentsel dönüşüm projesiyle kenti yeniden imar etmenin önünü açmıştır. 2000 sonrası teknolojik gelişmeler, altyapı hizmetlerinin iyileşmesi ve kentin İstanbul gibi bir metropol kente konumsal yakınlığı ile birlikte Bursa, geçiş güzergahında olan bir göç kenti olmaktadır. Özellikle uluslararası göç ile birlikte sanayi kenti konumunda olan Bursa'nın Cumhuriyet'in 100. Yılında göç kenti konumuna geldiği kentin periferisinden anlaşılmaktadır. Bursa gibi tarihi kent dokusu ile ön plana çıkan kentlerde sadece ekonomik belirleyiciler değil, tarihsel, ekolojik, fiziksel ve sosyal boyutlarıyla bütünsel düşünülmelidir.

Türkiye'nin 4. büyük ili olan Bursa, Cumhuriyet'in 100. yılında kentleşme, kentsel dönüşüm, kentsel hareketlilik ve göç gibi temel sosyal bilim konu alanlarının çok merkezinde bir kent olup pek çok bilimsel çalışmaya önemli katkı sunacak bir potansiyel taşımaktadır. Akademik araştırmalar ve kamusal politikalarla Bursa'nın kentsel gelişim tarihi güncelliğini her daim koruyan yapısıyla yeni eylem planlarına, çalıştaylara ve özgün önerilere açık bir kent inşasını beklemektedir. Bu bildiride yöntemsel olarak nitel içerik analizleri kapsamında Bursa kentinin üç merkez ilçesi olan Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer ilçelerinde gerçekleşen 3 farklı kentsel dönüşüm uygulaması örneklem alanı olarak seçilmiştir. Bu kapsamda Osmangazi ilçesinde yer alan Doğanbey Kentsel Dönüşüm Projesi, Yıldırım ilçesinde yer alan Mevlana Kentsel Dönüşüm Projesi ve Nilüfer ilçesinde yer alan Ataevler Kentsel Dönüşüm Projesi saha verilerine dayanan bulgularla analiz edilmiştir. Her bir proje alanı kapsamında evleri kentsel dönüşüme girmiş ve yeni konutlarda oturan 5 kişiyle, toplamda 15 katılımcı ile görüşmeler sağlanmıştır. Kamusal paydaş olarak her belediyenin şehir plancıları ile toplamda 3 katılımcı, dönüşümün olduğu mahalle muhtarları ile toplamda 3 katılımcıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin 100. Yılında Bursa kentinde konutların dönüşümü ile Bursa'nın yaşayanları, kenttaşları ve kamusal aktörlerin sunduğu farklı perspektiflerle, Bursa'nın sosyolojik dönüşümündeki dinamikler katılımcıların ifadeleriyle analiz edilmiştir. Bildiride, seçilen örneklem grupları ile söy-

lem analizleri çerçevesinde Bursa'nın günümüz kentleşmesi ve dönüşüm öyküsüne saha bulguları üzerinden ışık tutulacaktır. Bu bildiride aynı zamanda, Bursa'nın Cumhuriyetin 100. Yılında kentleşme pratikleri ve kentin dönüşüm öyküsü, kentsel dönüşüm projelerinin odağında ele alınıp tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 100. yılda Bursa, kentleşme, kentsel dönüşüm, göç, kentsel hareketlilik

Abstract

Bursa city history has been the scene of many civilizations since the Neolithic Age. Bursa is a city built on the skirts of Uludağ and carries the traces of Hittite, Lydian, Phrygian, Roman, Byzantine, Seljuk and Ottoman cultures, both culturally and architecturally. In the historical development of Bursa, the strategic location of the city, suitable climatic conditions, fertile lands etc. Many factors such as increased the attractiveness of the city (Kuter, 2008: 1). Looking at the history of Bursa in the last seven centuries, it is observed that the city has undergone three important structural changes. According to Tekeli (2007: 3), the first of these transformations is the formation of a bazaar system centered on the bazaar outside the castle in the second half of the 14th century and becoming a strong focus that determines the development dynamic and identity of the city. The second is the restructuring of the city in the second half of the 19th century, under the influence of Ottoman modernity. The third is the transformation created by the urbanization that Turkey experienced after the Second World War and a qualitative leap in the industry observed in Bursa, especially after the 1970s. In the 100-year period after the Republic of Bursa, especially as a result of the neo-liberal developments after 1980, the dynamics of internal migration due to its feature of being an industrial city until the 2000s, and the different variables brought by international migration after 2010, determined the heterogeneous structure of the city and reproduced its social transformation. In the 100th anniversary of the Republic, the different dynamics of the physical, cultural and social transformation of Bursa, in the process of evolving from an industrial city to a city of migration, will be discussed in this paper. The changing urbanization practices of Bursa, the first capital of the Ottoman Empire and the 4th largest city of Turkey, in the 100th anniversary of the Republic, made the sociological analysis of the city important, especially as a projection of physical and social transformation. Bursa has gone through a transformation process that

responds to rapid industrialization policies with the Republican period. The city, which started with textile workshops and where many factories were formed in the 1980s, became a part of rapid population dynamics by taking internal migration in this period. As Tekeli (1999) pointed out, the revival of central business areas and commercial life in Bursa, the existing urban textures due to the concentration created by rapid migration, the old housing stocks were destroyed and a rapid apartment building started. Realizing its urban growth with industry, the need for housing in Bursa has also increased with the increasing immigration. As Harvey (2020: 205) states, the internal contradictions of capitalism, the reproduction of capital and labor power, and the organization of space in housing production are left to the monopoly of capital. Besides the historical identity of the city, the dynamism of the construction sector has paved the way for reconstructing the city with many urban transformation projects. With the technological developments after 2000, the improvement of infrastructure services and the locational proximity of the city to a metropolitan city like Istanbul, Bursa becomes a migration city on the transit route. It is understood from the periphery of the city that Bursa, which was in the position of an industrial city with the international migration, became a city of migration in the 100th year of the Republic. In cities like Bursa, which stand out with their historical urban texture, not only economic determinants, but also historical, ecological, physical and social dimensions should be considered holistically.

Bursa, the 4th largest city of Turkey, is a city in the center of basic social science subject areas such as urbanization, urban transformation, urban mobility and migration in the 100th anniversary of the Republic and has a potential to contribute to many scientific studies. With academic research and public policies, Bursa's urban development history awaits the construction of a city that is open to new action plans, workshops and original proposals with its structure that is always up to date. In this paper, within the scope of methodological qualitative content analysis, 3 different urban transformation applications in the three central districts of Bursa, Osmangazi, Yıldırım and Nilüfer districts, were selected as sample areas. In this context, Doğanbey Urban Transformation Project in Osmangazi district, Mevlana Urban Transformation Project in Yıldırım district and Ataevler Urban Transformation Project in Nilüfer district were analyzed with findings based on field data. Within the scope of each project area, interviews were held with 5 people whose houses had undergone urban transformation and who lived in new houses, for a total of 15 participants. As public stakeholders, interviews were held with the urban planners of each municipality with a total of 3 participants, and with the headmen of the neighborhoods where the transfor-

mation took place, with a total of 3 participants. The transformation of housing in the city of Bursa on the 100th anniversary of the Republic and the dynamics of the sociological transformation of Bursa were analyzed with the different perspectives offered by Bursa's residents, citizens and public actors, with the expressions of the participants. In the paper, the current urbanization and transformation story of Bursa will be shed light on the field findings within the framework of discourse analysis with selected sample groups. In this paper, Bursa's urbanization practices and the transformation story of the city in the 100th anniversary of the Republic will be discussed and discussed in the focus of urban transformation projects.

Keywords: Bursa in it's 100th anniversary, urbanization, urban transformation, migration, urban mobility

Kent Merkezlerinin Canlandırılmasında Üniversite Kampüslerinin Rolü

The Role of University Campuses in Revitalizing Urban Centers

Doktora Öğrencisi Hasan Ege Söğüt
Ankara Üniversitesi
hasanege.ankara@gmail.com

Öz

Kent merkezlerinin canlandırılması birçok farklı kentsel girişimi (altyapı iyileştirmeleri, tarihi ve kültürel mirasın korunması, yeniden kullanım ve dönüşüm projeleri, kamusal alanların geliştirilmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi vd.) içeren kapsamlı bir süreçtir. Kentleşme süreci ve üniversite yerleşkeleri arasındaki ilişki ise tarihsel süreçte önemli değişimlere uğramıştır. Bu ilişki, kentleşmenin ve üniversitelerin evrimi ile birlikte farklı boyutlar kazanmıştır. Orta Çağ'da üniversiteler genellikle kent merkezlerinde dini öneme sahip mekânlarla eklemli kurulmakla beraber, kentlerin entelektüel ve kültürel merkezleri olarak önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Sanayi Devrimi ile birlikte kentlerde büyük bir dönüşüm yaşanmış ve endüstriyel kentleşme süreci hızlanmıştır. Üniversiteler de bu dönemde, büyüyen sanayi merkezlerine yakın bölgelere yerleşmeye başlamıştır. Sanayi bölgelerindeki üniversiteler, sanayinin ihtiyaçlarına cevap verecek teknik ve mühendislik alanında eğitim vererek, kentlerin ekonomik ve endüstriyel gelişimine katkı sağlamıştır. Yirminci yüzyıldan itibaren üniversitelerin ve kampüslerinin, kent merkezlerine ve nüfus yoğunluğunun olduğu bölgelere daha fazla yerleşmeye başladığı bilinmektedir. Kent üniversiteleri olarak isimlendirilen bu kurumlar, kentteki sosyal ve ekonomik hayatın canlılığını artıran, kültürel ve sanatsal etkinliklerle kentleşmeyi ve kentsel dönüşümü destekleyen önemli bir aktör haline gelmiştir.

Tipolojik olarak üniversite yerleşkelerinin genelde kentsel Yerleşkeler, kırsal yerleşkeler, kampüs yerleşkeleri veya şehir içi yerleşkeler biçiminde konumlandıkları görülmektedir. Türkiye açısından değerlendirildiğinde, kent merkezlerinin canlandırılmasında üniversite kampüslerinin rolü sınırlı düzeydedir. Özellikle son yıllarda büyük kentlerde imara açık arazi kısıtlılığı, kent merkezlerinin yüksek trafik ve nüfus yoğunluğu ve diğer sebepler nedeniyle üniversitelerin kampüslerinin kent dışında yerleşkelere yöneldiği görülmektedir. Kent içi üniversite kampüsleri, ekonomik canlılık kazandırma,

sosyal etkileşimi artırma, kültürel zenginlik sunma ve fiziksel/mekânsal gelişimi destekleme gibi başlıklarda kent merkezlerinin canlanmasına olumlu etkilerde bulunmaktayken; ulaşım ve trafik, kültürel ve toplumsal değerler, konut ve işyeri kalite ve maliyetlerinin değişimi, mülkiyet hakları, rekabetçilik ve kampüsün kamusal alan sınırlılığı gibi başlıklarda olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de devlet üniversitelerinin yoğun biçimde kurulduğu 2006-2018 yılları arasındaki süreçte, kurulan üniversitelerin kent merkezlerini canlandırılma etkisi sınırlı düzeyde kalmıştır. Bu bağlamda incelendiğinde birkaç örnek dışında neredeyse tamamının bulundukları kentin merkezinden uzak alanlarda konumlandığı ve böylece kent merkezlerinin canlandırılması rolünü yeterince üstlenemediği sonucuna varılmıştır.,

Anahtar Kelimeler: Kentsel canlandırma, üniversite kampüsleri, Türkiye

Abstract

The revitalization of urban centers is a comprehensive process that involves many different urban initiatives (infrastructure improvements, preservation of historical and cultural heritage, reuse and transformation projects, development of public spaces, organization of cultural and artistic events, etc.). The relationship between the urbanization process and university campuses has undergone significant changes in the historical process. This relationship has gained different dimensions with the evolution of urbanization and universities. In the Middle Ages, universities were generally established in urban centers in conjunction with places of religious significance, and it is known that they played an important role as intellectual and cultural centers of cities. With the Industrial Revolution, cities underwent a major transformation and the process of industrial urbanization accelerated. During this period, universities started to settle in areas close to growing industrial centers. Universities in industrial zones contributed to the economic and industrial development of cities by providing technical and engineering education to meet the needs of industry. Since the twentieth century, it is known that universities and their campuses have started to settle more in urban centers and areas with high population density. These institutions, called urban universities, have become important actors that increase the vitality of social and economic life in the city and support urbanization and urban transformation through cultural and artistic activities.

Typologically, university campuses are generally located in the form of urban campuses, rural campuses, campus campuses or inner-city campuses. In Turkey, the role of university campuses in revitalizing urban centers is

limited. Especially in recent years, it is observed that university campuses have shifted to out-of-town locations due to the limited land available for development in large cities, the high traffic and population density of urban centers, and other reasons. While in-city university campuses have positive effects on the revitalization of city centers in terms of economic vitality, increasing social interaction, providing cultural richness and supporting physical/spatial development, they have negative effects in terms of transportation and traffic, cultural and social values, changes in housing and workplace quality and costs, property rights, competitiveness and limitation of public space. In the period between 2006 and 2018, when state universities were intensively established in Turkey, the impact of the established universities on the revitalization of city centers remained limited. When examined in this context, it is concluded that, except for a few examples, almost all of them are located in areas far from the center of the city where they are located, and thus, they have failed to assume the role of revitalizing city centers.

Keywords: Urban revitalization, university campuses, Turkey

Geleceğin Şehirleri İçin Yenilikçi Yerel Yönetişim Stratejileri

Innovative Local Governance Strategies for Future Cities

Dr. Arzu Ulusoy Shipstone
Prince Sultan University
ashipstone@psu.edu.sa

Öz

Günümüz şehirlerinin karşı karşıya olduğu çok-yönlü zorluklar, geleceğin şehirlerini tasavvur etmeyi ve yerel yönetim biçimlerinde gerekli dönüşümü sağlayacak faktörleri hem akademik hem de profesyonel camiaların ilgi odağı haline getirmektedir. Geleceğin şehirlerini ele alırken "insan-merkezli" bir yaklaşım benimseyen bu çalışma, Cumhuriyetin 100. yılında Türk yerel yönetimleri için temel dersler çıkarmak amacıyla farklı aktörlerin iş birliğini ve farklı düzeylerdeki gayretlerin koordinasyonunu destekleyen yenilikçi yönetişim stratejilerine yakından bakmaktadır. Çalışma, geleceğe yönelik olarak şehirleri yönetim anlayışımızın nasıl ve neden değişmesi gerektiğini sorgulamak için sistematik literatür taraması ve vaka çalışması metodolojilerini kullanmaktadır. Bu çerçevede, ilk olarak 'Kentsel Avrupa' vizyonuna odaklanarak farklı 'geleceğin şehirleri' tanımlarını incelemektedir. Ardından, böyle bir vizyonu gerçekleştirmek için gereken dönüşümün özelliklerine ve bu dönüşümü başarı ile uygulamaya koymak için gerekli yönetişim stratejilerine odaklanmaktadır. Son olarak çalışma, yenilikçi yönetişim stratejilerinin başarı ile uygulandığı Avrupa şehirlerinden öğrenilen derslerin bir özetini Türk yerel yönetimlerinin bilgisine sunmaktadır.

2050 yılına kadar dünya nüfusunun 'inin şehirlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Aynı dönemde şehirlerinin toplam yerleşim alanının ikiye katlanması beklenmektedir. Çalışmanın ön bulguları, artarak devam eden hızlı kentleşmenin ve çok-yönlü küresel krizlerin toplumun en büyük zorlukları ile mücadelede şehirleri ön saflara yerleştirdiği tezini desteklemektedir. Ayrıca, şehirlerin bu zorluklarla başa çıkabilmek için, yerel yönetişim stratejilerini eleştirel bir şekilde gözden geçirmelerine ve daha yenilikçi yaklaşımlar benimsemelerine olan ivedi gereksinimi vurgulamaktadır. Spesifik olarak çalışma, gelecekte canlı, yaşanabilir, doğa-dostu ve dirençli şehirler yaratmanın yerel yönetişim stratejilerinde beşli sarmal inovasyon modeli ile tutarlı büyük bir değişim gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Çalışma, Türk şehirlerinin de bu gelişmelerden etkilenmemesinin mümkün olmadığına işaret ederek, on-

ların da bugün ve gelecekte sakinlerinin yaşam kalitesini iyileştirmek için yerel üstünlüklerine yatırım yapmaları ve yenilikçi yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğinin altını çizmektedir. Çalışma, gelecekteki şehir yönetişim sistemlerinin olanak sağlaması gereken diyaloğun örgütler-arası, sektörler-arası ve katılımcı doğasına dikkat çekmekte ve bu bağlamda şehir yönetimlerinin ve liderlerinin yerel sakinlerin geleceğini güvence altına almak için yönetişimi güçlendirmeye yönelik yenilikçi stratejileri kasıtlı olarak benimseyerek düzenleyici bir rol üstlenmeleri gerektiği sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetişim, geleceğin şehirleri, yenilikçi yönetişim stratejileri, Beşli Helix Model

Abstract

There is a growing focus on envisioning the cities of the future and on the major transformation required in the way that they are governed in light of the multiple multi-faceted challenges that they face. Taking a "people- centric" approach to defining future cities, this study analyses the innovative governance strategies that support collaboration among different actors and coordination of efforts at different levels with an aim to draw key lessons for Turkish local governments on the 100th anniversary the republic. The study uses the systematic literature review and case study methodologies to reveal how and why the way we govern cities must change moving forward. In doing so, it first reviews the different definition of 'future cities' with particular focus on the vision for 'the Urban Europe'. It then explores the characteristics of the transformation required to realise such a vision and the type of governance strategies to enable its successful delivery. Finally, it studies some successful examples of how innovative governance strategies were applied in different European cities with a summary of lessons-learnt for Turkish local governments.

The preliminary findings of the study reiterate that the 55% of the global population is estimated to live in cities by 2050 and highlight that the total built-up area of world cities is expected to double during the same period. It echoes that this rapid urbanisation along with the ongoing global crises placed cities at the forefront of the society's biggest challenges. It finds that cities need to critically review their local governance strategies and to adopt more innovative approaches to address these challenges. The study reveals that creating vibrant, liveable, nature-positive and resilient urban environments for the future requires a step-change in local governance strategies that is consistent with the quintuple helix model of innovation. Establishing that

Turkish cities are not immune to these developments, it underlines that they need to invest in their local strengths and to enhance innovative capabilities to improve the quality-of-life of their citizens today and into the future. By drawing attention to the inter-organisational, cross-sectoral and participatory nature of the dialog that future governance systems need to facilitate, the study concludes that local government and their leaders should become the orchestrating force for strengthening local governance to secure their society's future by adopting of innovative strategies in a deliberate way.

Keywords: Local governance, future cities, innovative governance strategies, Quintuple Helix Model

Cumhuriyet'in Ütopyası'nı Sürdürmek: Gelecekte Başkent Ankara

Sustaining the Utopia of the Republic: The Future of Capital Ankara

Prof. Dr. Mehmet Tunçer
Çankaya Üniversitesi
mehmettuncer56@gmail.com

Yüksek Harita Mühendisi İrem Yurday
Konya Teknik Üniversitesi
yurdayirem@gmail.com

Öz

Bu bildiride, Başkent Ankara'nın 1920'lerden itibaren geçirdiği dönüşümler özetlenmekte ve Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına girerken gelecek için planlama önerileri geliştirilmektedir. Ankara, binlerce yıllık tarihi boyunca çeşitli uygarlıkların eserlerine ev sahipliği yapmış ve bu eserler iç içe geçmiş ve yan yana yer almıştır. Bu sebeple, korunması gereken önemli bir Başkent'tir. Başkent Ankara, kuruluşundan günümüze kadar nüfus, ekonomi ve genişlediği alanlar bakımından büyük bir büyüme göstermiştir. Ancak, Cumhuriyetin başlangıcında hedeflenen "çağdaş" ve "planlı" bir Başkent vizyonuna maalesef ulaşılamamıştır. Ankara, arkeolojik değerlerinin ve tarihi kent dokusunun büyük bir kısmını kaybederek, derelerini, çaylarını, bağlarını ve verimli tarım arazilerini yok ederek büyümüştür.

Bu bildiri çerçevesinde, Jansen'den başlayarak Metropoliten Alan Nazım Planları değerlendirilecek ve sorunların kökenine inilerek geleceğe yönelik öneriler geliştirilecektir. Cumhuriyetin "Ütopyası" olan Ankara, artan nüfus ve yetersiz altyapıyla karşı karşıya olmasına rağmen, ikinci yüzyılda alınabilecek önlemler ve planlama çalışmaları üzerinde durulacaktır. Bildirinin amacı, Cumhuriyetin "Ütopyası" Ankara'nın artan nüfusa ve yetersiz altyapıya rağmen ikinci yüzyılda alınabilecek önlemleri ve yapılacak planlama çalışmalarını vurgulamaktır. Bu çerçevede, Jansen'den başlayarak Metropoliten Alan Nazım Planları incelenmeli ve bu planlardaki eksiklikler ve hatalar belirlenerek geleceğe yönelik öneriler geliştirilmelidir. Ankara'nın sürdürülebilir bir başkent olması için altyapı, ulaşım, merkezleşme, konut ve sanayi alanları, yeşil-mavi altyapı ve donatı alanları gibi sorunların çözümüne odaklanılmalıdır. Bu sayede, Ankara'nın gelecek yüzyılda daha yaşanabilir, sürdürülebilir ve çağdaş bir başkent olması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Ankara, kentleşme, koruma, planlama, ütopya

Abstract
This paper provides an overview of the transformations that the capital city Ankara has undergone since the 1920s and develops planning proposals for the future as it enters the second century of the Republic. Throughout its thousands of years of history, Ankara has been a home to various civilizations, with their monuments intertwining and coexisting. Therefore, it is an important capital city that needs to be preserved.

Since its establishment, Ankara has experienced significant growth in population, economy, and expanding areas. However, it has unfortunately not achieved the envisioned vision of a "modern" and "planned" capital city at the beginning of the Republic. Ankara has expanded by losing a significant part of its archaeological values and historical urban fabric, destroying its streams, tea gardens, vineyards, and fertile agricultural lands.

Within the framework of this paper, Metropolitan Area Master Plans, starting from Jansen, will be evaluated, and proposals for the future will be developed by delving into the roots of these problems. Despite the increasing population and inadequate infrastructure, the focus will be on measures and planning efforts that can be taken in the second century of the Republic. The purpose of the paper is to highlight the measures that can be taken and the planning efforts that can be made in the second century of the "Utopia" of the Republic, despite the increasing population and inadequate infrastructure. In this context, starting from Jansen, the Metropolitan Area Master Plans should be examined, and the deficiencies and mistakes in these plans should be identified to develop recommendations for the future. To make Ankara a sustainable capital city, the focus should be on solving issues such as infrastructure, transportation, centralization, housing, industrial areas, green-blue infrastructure, and amenity areas. This can ensure that Ankara becomes a more livable, sustainable, and modern capital city in the future.

Keywords: Ankara, preservation, planning, utopia, urbanization

Cumhuriyetin 100. Yılında Bilişim Çağında Kent Planlama

Urban Planning in The Age of Information in the 100th Anniversary of the Turkish Republic

YL Öğrencisi Hasan Aday
Gazi Üniversitesi
hasanaday@gmail.com

Doç. Dr. S. Bahar Yenigül
Gazi Üniversitesi
yenigul@gazi.edu.tr

Öz

Cumhuriyetin 100. yıldönümünü kutladığımız bugünler, aynı zamanda "bilişim çağı" olarak adlandırılmaktadır. Endüstri 4.0, toplum 5.0, yapay zekâ, makine öğrenmesi, derin öğrenme, büyük veri, dijital ikiz, giyilebilir teknoloji, artırılmış gerçeklik/sanal gerçeklik (AR/VR) teknolojisi, blok zincir, kuantum hesaplama, bulut teknolojileri, e-ticaret, metaverse, 3B yazıcı, hologram, nesnelerin interneti, insansı robot kavramları birçok alanda kullanılmaya, tartışılmaya başlanmıştır. İnsanın doğa ve mekânla ilişkilerini tasarlayan kent planlama bilim ve meslek alanı bu kavramlardan ne kadar etkilenmektedir? Kâğıt üzerinden, bilgisayarlardaki çizim programlarına 2 boyutlu geçiş yapan planlama, 3. boyutun kullanımı ve hatta zaman içerisindeki değişimlerin (deprem öncesi/sonrası, yangın öncesi/sonrası vb.) devreye girmesiyle 4. boyuta ne kadar geçebildi ya da geçebilir? Akıllı şehirler, dijital ikiz şehirler gibi kentsel olgulardan yola çıkarak bu soruları tersten de sormak mümkün olabilmektedir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin kent planlama üzerindeki etkileri sorgulanırken; Kent planlama süreçlerinin bilişimdeki etkisi neler olabilecektir? Teknoloji bölgelerinin oluşturulması; silikon vadileri/teknopark bölgelerinin tasarlanması, bilgi/veri/teknoloji alanlarında nasıl etki yaratmaktadır? Gerek yer altı, yer yüzeyi ve yerin yüzeyinden gökyüzüne kadar birçok verinin olduğu, gerekse verilecek bir kararla etkilenecek birçok öğenin olduğu planlama süreci ile ilişkilere dair bir irdeleme ve Cumhuriyetin 100. yılında planlama yaklaşımına öneriler sunulması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Günümüzde, planlama sürecinde aktif kullanılan "bilgisayar destekli çizim (CAD)" programları yeteneklerini geliştirerek, geometrik veri ile iletişimde olan sözel bilgi verilerini de kapsayan coğrafi bilgi sistemle-

ri yazılımı olarak kullanılmaktadır. Ağırlıklı 2 boyutlu olan bu süreç artık 3 boyuta geçmiştir. Ayrıca gerek üretim sürecindeki ortak üretimden gerek kullanıcıların kolay erişebilmesi amacıyla bulut ortamında paylaşımları ile web tabanlı hale gelmiştir. Bilişim çağının en önemli özelliklerinden biri olan hız, bu süreci de devindirmekte ve dijital bir ikizini oluşturmanın da ötesine geçmeye çalışmaktadır. Masaüstü ve/veya web tabanlı sistemleri de aşarak daha gerçekçi örneklemleri oluşturmak amaçlı, sinema endüstrisinde kullanılan efekt sistemleri (blender gibi) ve dijital oyun endüstrisinde kullanılan oyun motorları (unreal engine gibi) devreye girmiş durumdadır. Giyilebilir teknolojideki gelişimin etkisiyle, 3 boyutlu gözlükler kullanılarak, yapılan bir planı önümüzde görebilmek ve hatta içerisinde gezmek hissi yaratılabilmektedir. İlerleyen zamanlarda hologram teknolojisinde yaşanması muhtemel ilerlemeler, bu giyilebilir teknolojilere de gerek kalmaksızın bu işlevi gerçekleştirecektir. Bu kapsamda, bahsi geçen teknolojilerin, kent planlamasında kullanımı küçük örneklerle anlatılmaya çalışılacaktır. Ancak görsel ve sunum sürecindeki bu gelişmeleri oluşturabilmenin de temeli olan; Teknik/bilimsel/planlama/mühendislik bilgi ve verilerinin toplanması, Birbiriyle uyumlu ve sistematik bir araya getirilmesi, İstek ve ihtiyaca göre işlenmesi, gerekmektedir. Bu çalışmada yukarıda bahsi geçen süreç bir örnek üzerinden detaylandırılacaktır. Bu örnekte olası verilerin nasıl çeşitlendirilebileceği, istenilen sonuç için nasıl bir veri çeşitliliği olması gerektiği değerlendirilecektir. Web tabanlı ve 3 boyutlu yapılması planlanan bu örneklemin, hem planlama öncesi sağlıklı kararlar verilmesi hem de tasarım sonrası, uygulamaya geçilmeden olabilen en gerçekçi durumuyla izlenebilmesine olan katkıları aktarılacaktır. Bu anlamda başta dijital ikiz kavramı olmak üzere, hayatımıza giren bu yenilikçi sistemlerin bir anlamda planlama çalışmalarındaki yeri, önemi, katkıları ve olası sorunları gözlemlenmeye çalışılacaktır. Böylece Cumhuriyetimizin 100. doğum gününde; bilim, teknoloji ve bilişimde yaşanan gelişmelerin etkisini kullanarak olabilen en iyi kentler yaratma noktasında katkı, hediye edilmek istenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Cumhuriyet, bilişim, kent planlama, 3 boyutlu şehir modeli, dijital ikiz

Abstract

These days, when we celebrate the 100th anniversary of the Republic, is also called the "Information Age". The terms of industry 4.0, society 5.0, artificial intelligence, machine learning, deep learning, big data, digital twin, wearable technology, augmented reality/virtual reality (AR/VR) technology, block-

chain, quantum computing, cloud technologies, e- commerce, metaverse, 3D printing, hologram, internet of things, humanoid robot are been used and discussed in many study areas Urban planning, which designs people, nature, space, how much affected by these developments? To what extent has/can planning, which has made a 2- dimensional transition from paper to drawing programs on computers, transitioned to the 4th dimension with the use of the 3rd dimension and even the changes over time (before/after earthquakes, before/after fires, etc.)? Based on urban phenomena such as smart cities and digital twin cities, it is possible to ask these questions in reverse. While questioning the effects of developments in information technologies on urban planning; What will be the impact of informatics on urban planning processes? How does the creation of technology zones; the design of silicon valleys/technopark zones create an impact in the fields of information/data/technology? The aim of this study is to examine the relationship between the planning process and the planning approach in the 100th anniversary of the Republic, where there are many elements that will be affected by a decision to be made, and where there are many data from the underground, the surface of the earth and the surface of the earth to the sky, and to offer suggestions for the planning approach in the 100th anniversary of the Republic. Nowadays, "computer-aided drawing (CAD)" programs, which are actively used in the planning process, have improved their capabilities and are used as geographical information systems software, including verbal information data that communicate with geometric data. This process, which was predominantly 2-dimensional, has now shifted to 3- dimensional. In addition, it has become web-based with sharing in the cloud environment in order to provide easy access to users both from the joint production process in the production process. Speed, which is one of the most important features of the information age, is also moving this process and trying to go beyond creating a digital twin. Effects systems used in the movie industry (such as Blender) and game engines used in the digital game industry (such as Unreal Engine) have come into play in order to create more realistic samples that go beyond desktop and/or web-based systems. With the impact of the development in wearable technology, 3D glasses can be used to create the feeling of seeing a plan in front of us and even walking around in it. In the future, possible advances in hologram technology will realize this function without the need for these wearable technologies. In this context, the use of these technologies in urban planning will be explained with small examples. However, it is also the basis of creating these developments in the visual and presentation process; Collection of technical/scientific/planning/engineering information and data, A harmonious and systematic bringing together, Pro-

cessing according to demand and need, is required. In this study, the above-mentioned process will be detailed with an example. The contributions of this example, which is planned to be web-based and 3-dimensional, to both making healthy decisions before planning and monitoring the most realistic situation possible after the design, before implementation, will be conveyed. In this sense, it will be tried to observe the place, importance, contributions and possible problems of these innovative systems, especially the digital twin concept, in planning studies. Thus, on the 100th birthday of our Republic, we would like to contribute to the creation of the best possible cities (using the impact of developments in science, technology and informatics).

Keywords: Republic, informatics, urban planning, 3d city model, digital twin

Cumhuriyetten Günümüze Kırsal Kalkınma Stratejileri ve Mimarın Rolü: Kırsal Göçü Azaltma ve Yerel Ekonomiyi Canlandırma Yolları

Strategies For Rural Development from The Republic Era to The Present and The Role of The Architect: Ways to Reduce Rural Migration and Revitalize the Local Economy

Doktora Öğrencisi Ayşegül İpçioğlu
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
aysegul-adymn@hotmail.com

Doktora Öğrencisi Melih İpçioğlu
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
melihipcioglu@gmail.com

Öz

Cumhuriyet döneminde Türkiye'de kırsaldan kente göç, bir dizi ekonomik, sosyal ve politik faktörün sonucu olarak artmıştır. Bu göç hareketi hem kırsal bölgelerde hem de şehirlerde çeşitli sosyal ve ekonomik sorunları beraberinde getirmiştir. Kırsal alanlarda nüfusun azalması, zamanla tarımsal üretimin ve yerel ekonomilerin olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Öte yandan, kentlerde hızla artan nüfus, konut sıkıntısı, işsizlik, yetersiz altyapı ve sosyal hizmetler gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, bu sorunların çözümüne yönelik politikaların oluşturulması gerekmektedir. Günümüzde ise kırdan kente göç, karmaşık bir sosyo-ekonomik ve demografik süreçtir. Kırdan kente göçün nedenleri ve sonuçları birçok faktörle ilişkilidir. Bu faktörleri; ekonomik fırsatlar, yaşam kalitesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, tarımsal yaşamın zorlukları ve iklim değişikliği başlıkları altında sıralayabiliriz. Ekonomik Fırsatlar ve Yaşam Kalitesi: Kırdan kente göç, genellikle ekonomik fırsatların ve yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu algısından kaynaklanmaktadır. Şehirler genellikle daha fazla iş imkânı ve daha iyi sosyal hizmetler sunar, ancak aynı zamanda yaşam maliyeti de genellikle daha yüksektir. Dolayısıyla, bu göç genellikle farklı yaşam kalitesi beklentilerini dengeleme çabası ile ortaya çıkmaktadır. Kırsal Yaşamın Zorlukları: Tarımsal yaşamın zorlukları, özellikle gençler arasında kırsaldan kente göçü teşvik edebilmektedir. Tarım genellikle mevsimlik, düşük gelirli ve yoğun emek is-

teyen bir iştir ve bu da gençleri daha düzenli ve daha yüksek gelirli işler aramak için şehirlere çekmektedir. Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim: Şehirler genellikle kırsal alanlardan daha iyi eğitim ve sağlık hizmetlerine sahip olma eğilimindedirler. Bu, özellikle gençler ve aileler arasında kırsaldan kente göçü teşvik etmektedir. İklim Değişikliği: İklim değişikliği de kırsaldan kente göçü etkileyen önemli bir faktördür. Özellikle tarımın iklim koşullarına bağımlı olduğu kırsal alanlarda, kuraklık, seller ve diğer iklim olayları tarımsal üretimi etkileyebilmekte ve bu da kırsal halkı şehirlere taşınmaya zorlayabilmektedir. Kırdan kente göç, karmaşık ve çok boyutlu bir sorundur ve çözümü, kırsal kalkınma stratejilerinin ve politikaların kapsamlı ve entegre bir yaklaşımını gerektirir. Bu çözümler oluşturulurken ilk olarak göçün nedenleri üzerinde durularak, bu bağlamda çalışmalar geliştirilmelidir. Cumhuriyet döneminden başlayarak günümüze kadar tarihsel süreç incelendiğinde; kırsal alanlarda yaşayanların daha düşük yaşam kalitesine sahip olması, köy idarelerinin yetersizliğiyle bağlantılı olarak ortaya çıkan hizmet açıklıklarının bulunması temel sebep olarak sunulabilir. Kırsal kalkınma için tarihsel süreç göz önünde bulundurularak; ekonomik fırsatları genişletmek, yaşam kalitesini artırmak, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi iyileştirmek ve iklim değişikliğine adapte olmayı teşvik etmek için stratejiler ve politikalar geliştirmelidir. Bu çalışmanın amacı; mimarinin kırsal kalkınma stratejileri içindeki rolünü belirlemektir. Bu rol belirlenirken tarihsel süreçte cumhuriyetten günümüze, daha iyi yaşam koşullarının, ekonomik fırsatların ve sürdürülebilir kırsal toplulukların nasıl oluşturulabileceği konusundaki çeşitli stratejileri incelemeye odaklanacaktır. Bu bağlamda, mimari tasarım ve planlamanın, kırsal toplulukların sürdürülebilirliğini, ekonomik canlanmayı ve yaşam kalitesini nasıl iyileştirebileceği üzerinde durulacaktır. Bunun yanı sıra, çalışma kırsaldan kente göçü azaltmayı hedefleyen politikalar ve stratejiler geliştirmeyi amaçlar. Yine bu bağlamda cumhuriyetten günümüze tarihsel süreç incelenecektir. Sonuç olarak, bu çalışmanın çıktıları, kırsal kalkınmada mimarların ve tasarım ve planlamanın etkin rolünü artırmaya ve kırsal toplulukların yaşam standartlarını iyileştirmeye yardımcı olacak stratejiler ve politikalar sunmayı hedeflemektedir. Mimari, kırsal kalkınma stratejilerinin önemli bir parçası olabilir ve bu alanda çeşitli roller üstlenebilir. Bu roller; sürdürülebilir kırsal konutlar, kırsal altyapı ve hizmetler, kırsal turizm ve kültürel mirasın korunması, yerel toplulukların katılımı, doğal kaynakların ve çevrenin korunması alt başlıkları altında sıralanabilir. Sürdürülebilir Kırsal Konutlar: Mimarlar, enerji verimliliği ve çevresel etkisi düşük, yerel malzemelerle inşa edilen konut tasarımları yoluyla kırsal alanların sürdürülebilirliğine katkıda bulunabilirler. Bu tür konutlar, kırsal yaşamın kalitesini artırabilir ve kırsaldan kente göçü azaltabilir. Kırsal Altyapı ve Hizmetler: Mi-

marlar, kırsal alanlardaki altyapı projelerinin (örneğin yol, köprü, su ve enerji sistemleri) ve kamu hizmet binalarının (örneğin okul, sağlık merkezi) tasarımında önemli bir rol oynayabilirler. Bu tür projeler, kırsal bölgelerin sosyal ve ekonomik kalkınmasını destekleyebilir. Kırsal Turizm ve Kültürel Mirasın Korunması: Mimarlar, kırsal turizmi teşvik etmek ve kültürel mirası korumak için önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, yerel mimari tarzına uygun konaklama tesisleri veya kültürel mirasın restorasyonu ve korunması gibi projelerde yer alabilirler. Yerel Toplulukların Katılımı: Mimarlar, yerel toplulukların kendi yaşam alanlarını tasarlamalarına ve inşa etmelerine yardımcı olabilir. Bu hem yerel kapasiteyi geliştirebilir hem de projelerin yerel ihtiyaçlara ve koşullara daha iyi uyum sağlamasına yardımcı olabilir. Doğal Kaynakların ve Çevrenin Korunması: Mimarlar, doğal kaynakların ve çevrenin korunmasını destekleyen tasarım stratejileri geliştirebilirler. Örneğin, yeşil binalar veya doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik eden projeler tasarlayabilirler. Sonuç olarak, mimarlar, sürdürülebilir ve uygun maliyetli konut tasarımı, yerel malzeme ve tekniklerin kullanımı, kırsal altyapının planlanması ve tasarlanması, topluluk katılımının teşvik edilmesi ve kırsal ekonomiyi destekleyecek yapıların oluşturulması gibi konularda önemli katkılar sağlayabilirler. Bu çabalar, kırsal yaşamın cazibesini artırabilir ve kırdan kente göçün azaltılmasına yardımcı olabilir. Kırsal kalkınma, sadece ekonomik veya sosyal politikalarla değil, aynı zamanda mekânsal tasarım ve planlama ile de elde edilebilecek bir hedef olarak görülmelidir. Mimarların kırsal kalkınma sürecine daha fazla dahil edilmesi, kırsal alanların ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğinin artırılmasına ve kırsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma stratejileri, kırsal göç, Cumhuriyet döneminde mimarlık, mimarlık

Abstract

During the Republican era, rural-to-urban migration in Turkey has increased as a result of various economic, social, and political factors. This migration has brought about various social and economic issues both in rural areas and cities. The decrease in population in rural areas has led to adverse effects on agricultural production and local economies over time. Conversely, the rapidly growing population in cities has resulted in problems such as housing shortages, unemployment, inadequate infrastructure, and social services. Therefore, the formulation of policies aimed at addressing these issues is nec-

essary. Currently, rural-to-urban migration represents a complex socio-economic and demographic process. The reasons and consequences of this migration are associated with numerous factors. These factors can be categorized under economic opportunities, quality of life, access to education and healthcare, challenges in agricultural life, and climate change. Economic Opportunities and Quality of Life: Rural-to-urban migration is often rooted in the perception that there are higher economic opportunities and a better quality of life in cities. Cities generally offer more job opportunities and better social services, but at the same time, the cost of living is usually higher. Therefore, this migration often emerges as an attempt to balance different expectations regarding quality of life. Challenges of Rural Life: The challenges of agricultural life can incentivize rural-to-urban migration, especially among young individuals. Agriculture often demands seasonal, low-income, and labor-intensive work, attracting young people to seek more stable and higher-paying jobs in cities. Access to Education and Healthcare: Cities generally tend to have better access to education and healthcare compared to rural areas. This particularly encourages migration from rural to urban areas among young individuals and families. Climate Change: Climate change is also a significant factor influencing rural-to-urban migration. Especially in rural areas where agriculture depends on climate conditions, droughts, floods, and other climate-related events can impact agricultural production, thus pushing rural populations to move to cities. Rural-to-urban migration is a complex and multifaceted issue, requiring a comprehensive and integrated approach through rural development strategies and policies. While developing these solutions, focusing on the causes of migration should be the initial step, and studies should be conducted in this context. When examining the historical process from the Republican era to the present, the lower quality of life among rural residents and the existence of service gaps associated with inadequate rural governance can be presented as primary reasons. Strategies and policies should be developed for rural development considering the historical process, aiming to expand economic opportunities, improve quality of life, enhance access to education and healthcare, and promote adaptation to climate change. The aim of this study is to determine the role of architecture within rural development strategies. While identifying this role, the focus will be on examining various strategies on how better living conditions, economic opportunities, and sustainable rural communities could be created from the historical process from the Republic era to the present. In this context, emphasis will be placed on how architectural design and planning can contribute to the sustainability of rural communities, economic revitalization, and improving quality of life. Additionally, this study aims to develop poli-

cies and strategies aimed at reducing rural-to-urban migration. In this context, the historical process from the Republic era to the present will also be examined. Consequently, the outputs of this study aim to increase the effective role of architects and design and planning in rural development, presenting strategies and policies that will help improve the living standards of rural communities. Architecture can be an integral part of rural development strategies and can assume various roles in this field. These roles can be categorized under sustainable rural housing, rural infrastructure and services, preservation of rural tourism and cultural heritage, community participation, and conservation of natural resources and the environment. Sustainable Rural Housing: Architects can contribute to the sustainability of rural areas through housing designs built with low environmental impact and high energy efficiency using local materials. Such housing can enhance the quality of rural life and reduce rural-to-urban migration. Rural Infrastructure and Services: Architects can play a significant role in the design of infrastructure projects (such as roads, bridges, water, and energy systems) and public service buildings (such as schools, healthcare centers) in rural areas. These projects can support the social and economic development of rural regions. Preservation of Rural Tourism and Cultural Heritage: Architects can play a vital role in promoting rural tourism and preserving cultural heritage. For instance, they can be involved in projects such as accommodation facilities matching local architectural styles or the restoration and preservation of cultural heritage. Community Participation: Architects can assist local communities in designing and constructing their living spaces. This can not only enhance local capacity but also help projects better align with local needs and conditions. Conservation of Natural Resources and the Environment: Architects can develop design strategies that support the conservation of natural resources and the environment. For example, designing green buildings or projects promoting the sustainable use of natural resources. In conclusion, architects can make significant contributions in areas such as sustainable and cost-effective housing design, utilization of local materials and techniques, planning and design of rural infrastructure, promotion of community participation, and creating structures that support rural economies. These efforts can enhance the appeal of rural living and aid in reducing rural-to-urban migration. Rural development should be seen not only through economic or social policies but also as an achievable goal through spatial design and planning. Increased involvement of architects in the rural development process can help increase the economic, social, and environmental sustainability of rural areas and improve the quality of rural life.

Keywords: Rural development strategies, rural migration, architecture in the Republic era, architecture

Kızılay Meydanı'nın Sosyo-mekânsal Dönüşümünü Yeniden Değerlendirmek: Kızılay Sosyal ve Rant Tesisleri'nin Öyküsü*

*Reevaluating the Socio-Spatial Transformation of Kızılay Square: The Story of "Kızılay Social and Commercial Building"**

Arş. Gör. Duygu Gören
Ankara Medipol Üniversitesi
duygu.goren@metu.edu.tr

Öz

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Kızılay Alışveriş Merkezi'nin bulunduğu parsel, hem Kızılay Meydanı'nın bir kamusal mekân olarak tanımlanmasında ve algılanmasında hem de meydanın toplumsal ve fiziksel üretiminin zaman içinde dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Mekânsal pratiklerdeki ve toplumsal-siyasal dinamiklerdeki değişimlerle birlikte, 1960'lı yıllarda, Kızılay Meydanı farklı sınıf ve toplumsal grupların mücadele alanı haline gelmiştir. 1980'lere yaklaşırken Kızılay, ekonomik genişleme, emek ve çalışma biçimlerindeki dönüşümler ve bundan doğan yeni ihtiyaçları karşılayacak mekânsal düzenlemeler aracılığıyla bir şantiye alanına dönüşmüş; parsel bazında yıkımlar ve yapı yüksekliklerinin artması yapılı çevreyi büyük ölçüde değiştirmiştir. Bu dönüşümler hem gündelik hayat pratiklerinde hem de Kızılay Meydanı'nın kamusal niteliğinin değişmesinde kendini göstermiştir. Bu bağlamda, 1929 yılında inşa edilmiş olan ve meydana ismini veren Kızılay Genel Müdürlüğü Binası yıkılmış ve 1980 yılında Kızılay Sosyal ve Rant Tesisleri Mimari Yarışması ilan edilmiştir. Birinci seçilen ve Affan Yatman, Nesrin Yatman ve Vedat İşbilir tarafından tasarlanan proje; aktörler arasındaki gerilimleri (mimarlar, işverenler, belediye), proje yapım ve inşaat aşamalarındaki belirsizlikleri ve revizyonları barındıran uzun yolculuğuna başlamıştır. Çeşitli revizyonlar ve hukuki süreçlerin ardından, yapı Kızılay Alışveriş Merkezi olarak 2011 yılında hizmete açılmıştır. Dolayısıyla, yapının öyküsü ve Kızılay Meydanı ile ilişkisi, kente dair karar alma süreçlerini, mimarlık yarışmalarının mimari üretim ve kent ölçeğindeki rolünü ve farklı aktörlerin kamusal alan konusundaki bakış açılarını tartışmak için önemli bir zemin sunmaktadır. Bu bağlamda, çalışma, Kızılay Meydanı'nın kamusal karakterinin dönüşümünü merkeze alarak, projenin mimari tasarımını meydana dair projeksiyonuyla paralel olarak incelemektedir. Bunu yaparken, söz

konusu parselin erken cumhuriyet döneminden günümüze meydanla ilişkisi mekânsal, politik ve sosyal yönleriyle ele alınırken, mimari yarışma süreci ve seçilen projenin hayata geçirilme aşamaları çalışmanın ana odağı olarak belirlenmiştir. Araştırma sürecinde dönemin gazete haberleri, fotoğraflar, yarışma şartnamesi, proje önerilerinin mimari çizimleri ve farklı aktörler arasındaki resmi yazışmalar incelenmiş ve belge olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca yapının mimarlarından Nesrin Yatman ile yapılan görüşme hem tasarım sürecinin hem de sonrasındaki aşamalarının anlaşılmasında önemli olmuştur.

Dönemin sözlü tarih anlatıları ve gazete haberlerinin gösterdiği üzere, Kızılay Genel Müdürlüğü Binası'nın yıkılması, yapının meydanın kimliğinin oluşmasındaki rolü ve mekânsal pratikleri de örgütleyen konumu dolayısıyla, kültürel mirasın kaybı ve mekânsal hafızanın zarar görmesi bağlamında değerlendirilebilir. Sonrasında Kızılay Rant ve Sosyal Tesisleri adıyla açılan yarışma şartnamesinde Kızılay Meydanı'nın problemleri ortaya konmakta, tasarlanacak olan yapının meydanla fiziksel, mekânsal ve görsel ilişkisine dikkat çekilerek bu problemlere yanıt vermesi beklenmektedir. Bu anlamda, yapı ölçeğinde düşünülen yarışma şartnamesinde hem meydan hem de kent adına verilecek çok ölçekli kentsel tasarım kararlarının gerekliliği ve önemi açıkça görülmektedir. Proje önerileri, jüri görüşleri ve tartışmaların da işaret ettiği gibi, dönemin mimarlık pratiğinde, sembolik bir yapı tasarlamak bina yüksekliğiyle doğrudan ilişkili olarak değerlendiriliyordu. Seçilen proje, diğer önerilere göre bu yanıyla yapılı çevreden büyük ölçüde ayrışmasa da, ölçek ilişkisi bakımından meydanı domine ettiği söylenebilir. Jüri raporlarında seçilme sebebi olarak yapının formunun özgünlüğü ve önerdiği ortak mekân çözümleri olmak üzere iki başlık öne çıkmakta. Yapının zemin kotunda geriye çekilerek yarattığı alan -mimarın ifadesiyle alternatif bir meydan-, kurgulananın aksine sadece bir geçiş alanı olarak çalışmakta, herhangi bir toplanma veya kolektif etkinlikte meydanla organik olarak ilişkilenen mekânsal organizasyonu parçalamakta ve zayıflatmaktadır. Öte yandan, iç ve dış mekan ilişkilerinin geçirgen tasarlandığı öne sürülen tasarımın ticari fonksiyonlar ve tüketim merkezli bir kurguda somutlandığı görülmektedir. Güvenpark'taki yeşili yansıtması istenerek tasarlandığı belirtilen devasa cam cephe ise hem konumlanışı itibariyle bunu mümkün kılmamakta, hem de kavşaktaki yoğunluk arka planıyla birlikte gözetlenme-denetlenme hissi yaratarak yapılı çevreye dair deneyimi olumsuz etkilemektedir. Kızılay Derneği, jüri ve belediye arasındaki anlaşmazlıklar, pek çok revize ve sonrasında 1990 yılında imzalanan protokol ve Estetik Kurul tutanağı ardından, 1992 yılında yapının temeli atılmıştır. Metro inşaatıyla birlikte 92-94 yılları arasında meydanın şantiye alanı haline geldiği, yapının ise yap-işlet-devret modeliyle şirketlere

devredildiği, çeşitli hukuki süreçler sonucunda ise 2011 yılında alışveriş merkezi olarak hizmete açıldığı görülmektedir. Bu süreçte, yapının müellif mimarlarına sorulmadan pek çok değişik yapılmış, bunun da ötesinde program tamamen tüketim ve ticari amaçlarla şekillendirilip, buna uygun olarak kat sayıları ve metrekareler arttırılmıştır. Ekonomik çıkar odaklı yürütülen ve meydanın kamusal ve mekânsal niteliğini yok sayan bu süreçler sonucu, Kızılay Meydanı'nı tanımlayan bu alan otuz bir sene boyunca kentli kullanımına kapalı kalmıştır. Sonrasında ise, güncel durumda cephe elemanları reklam panoları ve ekranlarla donatılmış olan yapının, alışveriş ve tüketimden başka ne sunabildiği sorgulanabilir durumdadır. Gelinen noktada ise, işleten firma iflas etmiş, yapının tahliyesi gündeme gelmiş ve pek çok dükkân boşaltılmıştır. Yapının akıbetine ya da ilerdeki işleyişine yönelik net bir bilgi olmamakla beraber, yapının seçilme aşamasından itibaren tüm bu süreçler, meydanın bir kamusal alan olarak algılanmasında ve toplumsal pratiklerin örgütlenmesinde olumsuz bir rol oynamış, meydanın giderek daha fazla geçiş alanı haline gelmesine etki etmiştir. Hem ekonomik süreçlerin hem de kamusallığın dönüşümü, incelenen parsel ve Kızılay Meydanı bağlamında karşılıklı okunmuştur. Bu anlamda, karar alma süreçlerinin ve gelinen durumun gösterdiği şu ki, şirketlerin ve kurumların sermaye büyütme odaklı kararlarının kent mekânı üzerindeki tahribatı, bu örnekte de kendini göstermekte ve kamusal mekanlara ve yaşam pratiklerine zarar vermektedir. Sonuç olarak, kamu yararı gözeten mekanlar talep etmekten öte; halkın tüm bu süreçlerde belirleyici olabileceği koşulları ve mekanizmaları yaratmak üzerine kafa yormanın, bunları çok ölçekli ve mekân spesifik biçimde ele alabilecek araçları kurgulamanın elzem bir ihtiyaç olduğu açıkça görülüyor.

Anahtar Kelimeler: Kızılay Meydanı, Kızılay Sosyal ve Rant Tesisleri, sosyo-mekânsal dönüşüm, kent mekânı, kamusal alan

*Bu araştırma, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi lisansüstü programında, 2022-2023 bahar döneminde Prof. Dr. T. Elvan Altan Altuğ tarafından yürütülen "Mimarlık Tarihi Araştırma Stüdyosu: Ankara, 1950-1980" adlı ders kapsamında yapılmıştır.

Abstract
Since the early years of the Republic, the parcel in which the Kızılay Shopping Center is located has played a significant role in both defining and perceiving Kızılay Square as a public square and the transformation of its social and physical production over time. With the changes in spatial practices and

socio-political dynamics, Kızılay Square became a site of struggle between different classes and social groups in the 1960s. Towards 1980, Kızılay was transformed into a construction site through economic expansion, the transformation of forms of labor and work, and spatial arrangements to meet the new needs arising from this; parcel-based demolitions and the increase in building heights considerably changed the built environment. These transformations have manifested themselves both in daily life practices and in the change of the public character of Kızılay Square. In this context, the Kızılay General Directorate Building, which was built in 1929 and gave the square its name, was demolished and the Kızılay Social and Commercial Building Architectural Competition was announced in 1980. The winning project, designed by Affan Yatman, Nesrin Yatman, and Vedat Isbilir, began a long journey that included conflicts between the actors (architects, employers, municipality), and uncertainties and revisions during the design and construction phases. After several revisions and legal processes, the building came into service in 2011 as Kızılay Shopping Center. Therefore, the story of the building and its reciprocal relationship with Kızılay Square provides an important ground for discussing urban decision-making processes, the role of architectural competitions in architectural production and urban scale, and the perspectives of different actors on public space. In line with these, this study centres on the transformation of the public character of Kızılay Square and examines the architectural design of the project in parallel with its projections on the square. In doing so, the relationship of the parcel with the square from the early republican period to the present day is discussed in terms of its spatial, political, and social aspects, while the architectural competition process and the implementation of the selected project are determined as the main focus of the study. During the research process, several newspaper news of the period, photographs, competition specifications, architectural drawings of the proposals, and official correspondences between different actors were analyzed and evaluated as documents. Besides, the interview with Nesrin Yatman contributes to understanding both the design phases and the following stages.

As the oral history narratives and newspaper reports of the period indicate, the demolition of the Kızılay General Directorate Building can be evaluated in the context of the loss of cultural heritage and damage to the spatial memory considering the building's role in the formation of the square's identity and in organizing spatial practices as well. In the competition specification, the problems of Kızılay Square were put forward, and the building to be designed was expected to respond to these problems by drawing attention to its physical, spatial, and visual relationship with the square. In this sense, the

necessity and importance of multi-scale urban design decisions to be made on behalf of both the square and the city are obviously seen in the competition specification, which is considered at the building scale. As the project proposals, jury opinions, and discussions indicate, in the architectural practice of the period, designing a symbolic building was perceived to be directly related to the height of the building. Although the selected project does not differ from the built environment to a great extent in this respect compared to the other proposals, it can be said that it dominates the square in terms of scale relation. In the jury reports, the reasons for the selection come to the forefront in two main characteristics: originality of the form of the building and the common space solutions it proposes. However, the space in front of the building that is created through an inclined façade on the ground level - an alternative square in the architect's words- works only as a transitory area contrary to the imagined, and it fragments and weakens the spatial organization that is organically associated with the square in any gathering and collective event. On the other hand, architectural design, which is claimed to be permeable in terms of interior and exterior relationships, is embodied in a spatial organization that is centered on commercial functions and consumption activities. The huge glass façade of the building, which is claimed to be designed to reflect the greenery of Guvenpark, does not enable this due to its positioning and negatively affects the experience of the built environment by creating discipline and surveillance with a reflected background of the chaotic junction. After conflicts between Kızılay Dernegi, jury members, and the municipality, and several revisions, and then the protocol signed in 1990 and the report of the Aesthetic Committee, the foundation of the building was laid in 1992. It is seen that the building was transferred to companies with the build-operate-transfer model, and as a result of various legal processes, it was put into service as a shopping center in 2011. In this process, many changes were made without consulting the architects, and beyond that, the program was shaped entirely for consumption and commercial purposes, and the number of floors and square meters were increased accordingly. As a result of these economic interest-oriented processes, which ignored the public and spatial character of the square, this area remained closed to public use for thirty-one years. Afterward, it is questionable what the building, whose façade elements are currently equipped with billboards and screens, can provide other than shopping and consumption. At this point, the operating company has gone bankrupt, the eviction of the building has come to the agenda and many shops have been evacuated. Although there is no clear information about the aftermath of the building or its future functioning, all these processes since the selection of the building have played a negative role

in the perception of the square as a public space and in the organization of social practices, affecting the square to become more and more a transitory area. Both the transformation of economic models and policies and of publicness have been reciprocally examined in the context of the analyzed parcel and the Kızılay Square. In this sense, the decision-making processes and the current situation show that the destruction of the urban space by the capital growth-oriented decisions of companies and institutions is also evident in this example and damages public spaces and living practices. As a result, beyond demanding spaces for public interest, it is essential to contemplate creating conditions and mechanisms where the public can be decisive in all these processes and to construct instruments that can treat these in a multiscale and site-specific approach.

Keywords: Kızılay Square, Kızılay Social and Commerical Building, sociospatial transformation, urban space, public space

*This research was conducted within the scope of the course titled "Architectural History Research Studio: Ankara, 1950-1080" which was instructed by Prof. Dr. T. Elvan Altan Altug, in the Middle East Technical University Architectural History Graduate Program, in the spring semester of 2022-2023.

Eskişehir'in Kent Kimliği: Kuşaklar Arası Görünüm

Eskişehir's City Identity: Intergenerational View

Arş. Gör. Dr. Tuğba Canbulut
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
tugba.canbulut@iuc.edu.tr

Sosyal Hizmet Uzmanı Afranur Kısa Memişoğlu
afranurkisaa@gmail.com

Şevval Uğur
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Bölümü

Öz

Bu çalışmada kentler, toplumsal alanın birlikte üretme mekânları olarak ele alınmaktadır. Toplumsal birer mekân olan kentler, toplumu oluşturan her bireyin hafızasında ve söylemlerinde farklı izler bırakmaktadır. Çalışma kapsamında bu farklılıklar, kuşaklarla kategorize edilerek irdelenmiştir. Farklı kuşakların kenti görme, yaşama, dönüştürme ve onunla birlikte dönüşme biçimleri bağlamında kent kimliğinin bileşenlerine odaklanılmıştır. Çalışmanın amacı, kentin farklı kuşaklara nasıl bir kimlik sunduğunu, kolektif hafızanın üretimindeki kuşak odaklı kırılma noktalarını keşfetmektir. Çalışmanın kentsel siyaset, kentsel hafıza, kentsel- kamusal alan gibi noktalarla ilişkiselliği söz konusudur. Bir diğer deyişle sadece kuşak farkı izlemine değil, aynı zamanda kentin farklı dinamiklerini gözlemleme fırsatına da imkân bulunmuştur. Çalışma, nitelden nicele doğru ilerleyen karma yöntemin ilk aşamasıdır. Çalışma kapsamında Eskişehir'de yaşayan dört farklı kuşağın 3'er temsilcisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen bulgulara getirilecek akademik kritikler ile geniş kapsamlı bir nicel çalışmanın hazırlığına gidilmesi planlanmaktadır. Burada iki noktaya açıklık getirmek önemlidir: saha olarak Eskişehir'in seçilme sebebi ve görüşme yapılan 10 katılımcının belirlenme aşaması. Eskişehir, Cumhuriyet'in ilanı itibariyle il statüsünde olan ve 1993 yılında büyükşehir olmuş bir kenttir. Mevcut nüfusu yaklaşık 1 milyondur. Nüfus etnisite (Bulgar, Manav, Çerkez, Yörük…) ve yaşam tarzı (üniversite öğrencisi, asker, çiftçi…) olarak farklı kültürleri barındırmaktadır. Eskişehir sanayileşmenin de yoğun olduğu bir kent olarak işçi sınıfı yoğunluğuna sahiptir. Ayrıca kentte bulunan 3 önemli üniversite,

kent kimliğinde önemli parametreler olarak görülmektedir. Aynı zamanda kentin 1912 itibariyle başlayan askeri havacılık faaliyetleri de kent kimliğinin önemli belirleyenidir. Görüşme yapılan 12 kişi, dört farklı kuşaktan 3'er kişi olarak random şekilde çalışmaya dahil edilmiştir. Görüşmecilerin belirlenmesinde yaşları dışındaki bir diğer kriter, Eskişehir'den başka bir yerde yaşama deneyimine sahip olmamaları, doğma-büyüme Eskişehirli olmalarıdır. Görüşmelere ek olarak kuşaklara yönelik değişen kentsel hizmetlere dair içerik analizi yapılması da söz konusudur. Burada özellikle şu an en büyüğü 10 yaşında olan alfa kuşağına yönelik hizmetlere odaklanılmıştır. Çünkü alfa kuşağının temsilcileri ile, yaşları itibariyle görüşme yapılmasında oluşabilecek herhangi bir etik ihlale sebep olmamak söz konusudur. Şehirde 2022 verilerine göre nüfusun .3'ü çocuklardan oluşuyor. Çocuklara sunulan hizmetlere baktığımızda; 2021 verilerine göre 148 tane ilkokul, 80 tane okul öncesi, 130 ortaokul, 72 lise, 49 meslek lisesi bulunduğu görülmektedir (EBB, 2021). Alfa kuşağına yönelik hizmetlerde 0-6 yaş için ulaşım, yapay plaj, müze, bilim merkezi gibi alanlar ücretsizken öğrenciler için ise -25 arası indirim uygulandığı görülmektedir. Belediyenin alfa kuşağına yönelik hizmetlerine baktığımızda; 0-6 yaş için temel olarak bakım ve oyun odaklı hizmetlerin sağlandığı görülmektedir. Çocuklar için kreş, oyun evi, bakımevi gibi projeler geliştirilmiş, aynı zamanda hem Gençlik Spor Bakanlığı'na bağlı hem de Belediyeye ait Gençlik Merkezleri'nin bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Söz konusu kuşak için satranç, yaratıcı drama gibi atölyeler, spor okulları, oyuncak ve kitap kütüphanelerinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca sosyoekonomik seviyesi düşük olan çocuklar için Es Çocuk Evi okul öncesi eğitim hizmeti bulunmaktadır. Belediyede bulunan Çocuk Hakları Birimi uygulaması ile de çocukların aile ve toplum içindeki bedensel, zihinsel ve sosyal sağlığının gelişmesine yönelik hak temelli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Söz konusu hizmetlerin çocuk katılımını önemseyen faaliyetler olduğu, çocuklar için şehrin kimliğini oluşturan unsurların sosyal belediyecilik anlayışıyla şekillenen uygulamalar olduğu söylenebilir. Çalışmanın göze çarpan bulguları, görüşmecilerin kent kimliğine dair farklı noktaları ön plana çıkarmaları, kentsel alanın kuşaklar arası etkileşime imkân verene mekânları barındırmaması, kuşakların kentsel siyasete dair söyleyecek sözlerinin birbirinden oldukça farklı olmasıdır. Detaylı bakmak gerekirse, görüşmeciler ilk olarak, kent kimliğini, ait oldukları kuşağın dinamikleri bağlamında ele almışlardır. Bu dinamikler, çalışma-iş deneyimleri, yaşam alanları, sosyal ilişkilerdir. Özellikle meslek ve öğrenciliğin ön plana çıkması söz konusudur. Asker kenti, öğrenci kenti gibi tanımlar mevcuttur. İkinci olarak, kentsel alanın kullanımına dair farklı yaklaşımlar görülmüştür. Örneğin tek bir parkın farklı kuşaklar için farklı anlamlar barındırması söz konusudur. Kentsel alan, aynı yerden bah-

sediliyor olsa dahi, farklı kuşaklar için birbiriyle benzeşmeyen anlamlara gelmektedir. Aynı yerde bir araya gelseler dahi farklı noktalara dikkat çekmeleri de söz konusudur. Herhangi bir mekân ortak mekân olarak görülmemekte, hatta ortak mekânlara dair bir ihtiyaç emaresi bulunmamaktadır. Üçüncü olarak farklı kuşaklar, kentsel siyaset üzerinden farklı kent kimliği geliştirmektedirler. Çalışma sonucunda, farklı kuşakların kent kimliğindeki görünümleri cumhuriyetin ilk yılı itibariyle kent olan Eskişehir'de niteliksel yöntemle gözlenmiştir. Kentin kolektif birikiminde ve kentsel siyasette kuşak farkının gözetilmesinin önemi dikkat çekmiştir. Karma yöntemin ilk aşaması olan nitel verilen toplanmasının ardından, sunulacak verilere gelecek akademik yorumlar doğrultusunda, örneklemin genişletildiği niceliksel çalışmanın planlanması söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir, kent kimliği, kuşak çalışması, nesil farkı

Abstract

In this study, cities are considered as places of co-production of social areas. Cities, which are social areas, leave different traces in the memory and discourse of each individual who constitutes the society. Within the scope of the study, these differences were examined by categorizing them with generations. The focus is on the components of city identity in the context of different generations' ways of seeing, living, transforming and transforming the city. The aim of the study is to discover what kind of identity the city offers to different generations, and the generation-oriented breaking points in the production of collective memory. The study is related to points such as urban politics, urban memory, urban-public sphere. In other words, it was possible not only to monitor the generation gap, but also to observe the different dynamics of the city. The study is the first stage of the mixed method that progresses from qualitative to quantitative. Within the scope of the study, in-depth interviews were conducted with 3 representatives of four different generations living in Eskişehir. It is planned to prepare a comprehensive quantitative study with academic criticisms to be brought to the findings obtained from these interviews. It is important to clarify two points here: the reason for choosing Eskişehir as the site and the stage of determining the 12 interviewees. Eskişehir is a city that has the status of a province as of the proclamation of the Republic and became a metropolitan city in 1993. Its current population is about 1 million. The population includes different cultures as ethnicity (Bulgarian, Greengrocer, Circassian, Yörük…) and lifestyle (university student, soldier, farmer…). Eskişehir, as a city where industrialization

is intense, has a working class density. In addition, 3 important universities in the city are seen as important parameters in the identity of the city. At the same time, the city's military aviation activities, which started in 1912, are also an important determinant of the city's identity. Twelve people interviewed were randomly included in the study as 3 people from four different generations. Another criterion, apart from their age, in determining the interviewees is that they do not have the experience of living in a place other than Eskişehir, and they are from Eskişehir by birth. In addition to the interviews, there is also a content analysis on the changing urban services for generations. A particular focus is placed on services for the alpha generation, the oldest of which is now 10 years old. Because it is in question not to cause any ethical violations that may occur when interviewing the representatives of the alpha generation due to their age. According to 2022 data in the city, 21.3% of the population consists of children. When we look at the services offered to children; According to 2021 data, it is seen that there are 148 primary schools, 80 pre-schools, 130 secondary schools, 72 high schools and 49 vocational high schools (EBB, 2021). In services for the alpha generation, areas such as transportation, artificial beaches, museums and science centers are free for 0-6 years old, while a discount of 10-25% is applied for students. When we look at the services of the municipality for the alpha generation; It is seen that mainly care and game-oriented services are provided for 0-6 years old. Projects such as kindergartens, playhouses, and nursing homes have been developed for children, and it has been learned that there are Youth Centers both affiliated to the Ministry of Youth and Sports and belonging to the Municipality. It is seen that there are workshops such as chess and creative drama, sports schools, toy and book libraries for the mentioned generation. In addition, there is a pre-school education service in Es-Children's House for children with low socioeconomic status. With the implementation of the Child Rights Unit in the municipality, rights-based activities are carried out to improve the physical, mental and social health of children in the family and society. It can be said that these services are activities that care about the participation of children, and that the elements that make up the identity of the city for children are practices shaped by the understanding of social municipality. The striking findings of the study are that the interviewees highlight different points about the urban identity, the urban area does not contain spaces that allow intergenerational interaction, and the words of the generations about urban politics are quite different from each other. To look at it in detail, the interviewees first discussed the urban identity in the context of the dynamics of the generation they belong to. These dynamics are work-work experiences, living spaces, social relations. In particu-

lar, profession and studentship come to the fore. There are definitions such as soldier city, student city. Secondly, there were different approaches to the use of urban space. For example, a single park may have different meanings for different generations. Urban area, even if the same place is mentioned, has dissimilar meanings for different generations. Even if they come together in the same place, it is also possible to draw attention to different points. Any space is not seen as a common space, and there is even no sign of need for common spaces. Thirdly, different generations develop different urban identities through urban politics. As a result of the study, the appearances of different generations in the urban identity were observed qualitatively in Eskişehir, which was a city as of the first year of the republic. The importance of observing the generation gap in the collective accumulation of the city and in urban politics has attracted attention. After the qualitative data collection, which is the first stage of the mixed method, a quantitative study is planned in which the sample is expanded in line with the academic comments on the data to be presented.

Keywords: Eskişehir's city identity, generation studies, generational gap

Devletin Yeniden Ölçeklenmesi ve Mesleki Yeterlilik: Belediye Hizmet Personelinin Ölçme ve Değerlendirme Süreçleri[1]

Re-scaling of the State and Vocational Qualification: The Processes of Measuring and Evaluating of Municipal Service Personnel

YL Öğrencisi Hilal Çelebi
Kastamonu Üniversitesi
hilalcelebii55@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Eray Aktepe
Kastamonu Üniversitesi
eaktepe@kastamonu.edu.tr

Öz

Kentlerin yerel ile evrensel arasındaki simbiyotik ilişkinin sonucu olarak küresel alanda kabul görmüş kalite standartlarının yerelleşmesi ve bu vasıtayla yerel hizmet süreçlerinin küreselleşmesi ölçekler arası mücadelede yerele ait olanı önemsenmesi gereken bir konuma taşımıştır. Çalışmanın temel amacı, kentsel kamusal hizmetleri sağlayan beledi personelin liyakati ve ölçme-değerlendirmesi kapsamında uluslararası alanda oluşturulan standartlar ve yeterlilikler çerçevesinde hazırlanan yerel hizmetlere yönelik ulusal yeterlilikler ve standartların incelenmesidir. Çalışma, sınırları git gide genişleyen büyükşehirlerde sunulan kentsel kamusal hizmetlerin sağlanmasında görev alan belgelendirme zorunluluğuna tabi personelin liyakatinin hangi ölçütler çerçevesinde, hangi aktörler ve mekanizmalarca belirlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Günümüzde, küreselleşmenin kentsel siyaset ve kentsel politik ekonomi üzerindeki etkisini ele alan bir dizi literatür, küreselleşmenin kentsel siyaseti üç temel açıdan etkilediğini iddia etmektedir (Brenner 2004, Hambleton ve Gross 2007; Pierre 2011; Peirre, 2014). Bu çalışma, küreselleşmenin kentsel siyaseti etkilediği iddiası çerçevesinde güncel yazında yer alan ulus devletin yeniden ölçeklenmesi, yerelin uluslararasılaşması ve küreselleşmenin özel sermayeye etkisi (Peirre, 2014:883; Özgül, 2020:35) varsayımlarını kendi varsayımlarının çıkış noktası olarak belirlemiş; ancak bu üç

[1]Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Eray Aktepe danışmanlığında Hilal Çelebi tarafından hazırlanan "Belediye Hizmet Personelinin Ölçme ve Değerlendirme Süreçleri: Mesleki Yeterlilik" başlıklı yüksek lisans tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

hipotezin oluşumunda da Brenner (2004:44)'ın ulus devletin küreselleşmenin getirdiği dünya kapitalizmine eklemlenme çabaları perspektifinde yeniden yorumlamıştır. Çalışmanın araştırma konusunu oluşturan yerel hizmet personellerinin regülasyon süreçleri, Castells (1977:440)'in ifadelerinden çıkışla, emek işgücünün yeniden üretiminde kullanılan kolektif araçların organizasyonunun bir parçası ve dolayısıyla üretim biçimlerinin genişletilmiş yeniden üretim formları olarak savlanmaktadır. Çalışmada, Türkiye'de büyükşehir niteliği taşıyan belediyelerdeki Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ve Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) bünyesinde belgelendirme zorunluluğu olan beledi meslekler belirlenerek, Avrupa Yeterlilik Çerçevesi, Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu ve Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından belirlenen uluslararası standart meslek sınıflandırmaları bağlamında uluslararası alanda oluşturulan standartlar ve yeterlilik formlarının ulusal mesleki standart (UMS) ve yeterliliklere (UYS) nasıl dönüştüğü tespit edilmiştir. Çalışmada, büyükşehir belediyesi bünyesinde var olan kentsel hizmetler arasında hangi ulusal mesleki standardın ve yeterliliğin zorunlu olduğu, hangi sektörler tarafından regüle edildiği, bu hizmetleri sunan belediye personelinin hangi kurum ve kuruluşlar tarafından denetlendiği küyerel rekabetçi devlet yaklaşımı üzerinden ele alınmıştır.

MYK belge zorunluluğu kapsamındaki mesleklerin incelenmesi sonucunda, belge zorunluluğu kapsamındaki 429 mesleğin %32'sinin belediye hizmet başkanlıkları altında yer alan kentsel hizmetler olduğu tespit edilmiştir. Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından belirlenmiş olan 27 sektör komitesi ile büyükşehir belediyeleri tarafından oluşturulan daire başkanlıklarının paralel biçimde yapılandığı görülmüştür. Kentsel nitelikli ve belediye hizmet başkanlıkları altında yer alan belge zorunluluğuna tabi hizmetlerin, yoğunluklu olarak ulaştırma, lojistik ve haberleşme; inşaat; sağlık ve sosyal hizmetler; adalet ve güvenlik; eğitim ve çevre sektörlerinin kapsam alanı içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Belediye hizmet başkanlıkları altında verilen belge zorunluluğu kapsamındaki hizmetler (meslekler) itfaiyeci, belediye zabıtası, harita kadastrocu, coğrafi bilgi sistemleri operatörü, şehir içi toplu taşıma otobüs şoförü, kamyon şoförü, kar küreme ve tuzlama aracı operatörü, metrobüs şoförü, fidan yetiştiricisi, tohum yetiştiricisi, süs bitkileri yetiştiricisi, çocuk bakım elemanı, hasta hizmetleri personeli, aile danışmanı, engelli ve yaşlı bakım elemanı olarak sıralanabilir. ISCO'nun mesleklere yönelik belirlemiş olduğu uluslararası sınıflandırma ve mesleki yeterlilik standartları Türkiye'de ulusal ölçeğe, Ulusal Meslek Standartları (UMS) ve Ulusal Yeterlilik Standartları (UYS) olarak yansımıştır. Mesleki yeterlilik kurumu öncülüğünde hazırlanan toplam 901 Ulusal Meslek Standardının 248 tanesinin büyükşehir belediyeleri tarafından sağlanan kentsel kamusal hizmetler ile ala-

kalı olduğu görülmektedir. Yerel hizmet meslekleri ve bu hizmet skalasında görev alan personelin ölçme ve değerlendirme süreçlerini düzenleyen bir diğer uluslararası sistem Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ)'dir. Kentsel kamusal hizmetler ile alakalı Ulusal Meslek Standartlarının, AYÇ kapsamında belirlenmiş olan 8 seviyeli bilgi, beceri ve yetkinlik dizisine uygun oluşturulduğu görülmektedir. Mesleki yeterlilik belgesine entegre olarak verilen Europass belgesi ile hizmet personelinin beceri, deneyim ve yeterliliklerini ülke dışında da kanıtlayabilmelerinin ve özellikle AB hareketliliklerinin desteklendiği görülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin personel yapısı incelendiğinde, belediye hizmet personelinin liyakatinin, memur ve diğer kamu personeli olarak iki başlıklı bir belediye personel rejimine göre değerlendirildiği görülmektedir. Çalışmada memur statüsünde çalışacak kesimin ölçme ve değerlendirme süreçlerinin merkez tarafından yapılan Kamu Personel Seçme Sınavı ile yürütüldüğü, buna paralel olarak sınava tabi tutulmayan ve diğer kamu personeli olarak ifade edilen sözleşmeli personel, işçi, geçici işçi, mevsimlik işçi ve yarı zamanlı personelin liyakat ölçme ve değerlendirme süreçlerinin yine merkeze bağlı Mesleki Yeterlilik Kurumunun denetimindeki personel belgelendirme kapsamında yürütülmekte olduğu görülmüştür. Çalışmada kentsel kamusal hizmetleri sağlayan özel sektör işletmecilerinin yoğunluğuna paralel olarak, Yetkilendirilmiş Belgelendirme Kuruluşlarında da özel sektörün ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu durum belge zorunluluğu olan personelin mesleği boyunca tabi olacağı bir özel sektör vesayet mekanizmasına işaret etmektedir. Küreselleşme sürecine uyum sağlamaya ve uluslararası ekonomiye eklemlenmeye çalışan ulus devlet, kentsel kamusal hizmetlere dair mesleki yeterlilikleri uluslararası standartlara göre belirlemektedir. Bu standardizasyon süreci, bir taraftan ulus devletin küresel pozisyonunu güçlendirirken, bir taraftan da belediye hizmet personeli liyakatinin ölçme ve değerlendirilmesi üzerinden merkezin belediyeler üzerindeki vesayet yetkisini genişlettiği bir prosese dönüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel hizmetler, belediye hizmet personeli, mesleki yeterlilik

Abstract

Due to the symbiotic relationship between local and universal elements in cities, the localization of globally recognized quality standards and the globalization of local service processes have elevated the significance of the local factor in the ongoing struggle between different scales. The main purpose of the study is to examine the national qualifications and standards for local

services prepared under the leadership of the Vocational Qualifications Authority, a new regulation mechanism established under the auspices of the Ministry of Labor and Social Security, within the scope of the qualification and measurement-evaluation of the municipal personnel providing urban public services. The objective of the research is to investigate the specific criteria, actors, and mechanisms that determine the qualifications of personnel engaged in delivering urban public services in expanding metropolitan cities. Today, various literature pieces addressing the influence of globalization on urban politics and urban political economy argue that globalization has three primary impacts on urban politics (Brenner 2004, Hambleton and Gross 2007; Pierre 2011; Peirre, 2014). This study examines the impact of globalization on urban politics, focusing on the concepts of rescaling the nation-state, the internationalization of the local, and the influence of globalization on private capital (Peirre, 2014:883; Özgül, 2020:35). In the formation of these three hypotheses, the Study interpreted Brenner's (2004:44) perspective, which examines how the nation-state attempts to align itself with global capitalism that has emerged as a result of globalization. The study considers the regulation processes of local service personnel as an integral part of organizing the collective tools used in labor force reproduction. It argues that these processes serve as extended forms of reproduction for production methods, drawing inspiration from Castells' (1977: 440) insights. The study investigated the impact of both centralization and internationalization by analyzing the municipal occupations in Turkish metropolitan municipalities that are required to obtain certification from the Vocational Qualifications Authority (MYK) and the Turkish Accreditation Agency (TÜRKAK). The study explored the process of converting the standards and qualification frameworks established at the international level by the European Qualifications Framework, International Standardization Organization, and International Labor Organization into national occupational standards (UMS) and qualifications (UYS). The study investigates which urban service personnel employed in the metropolitan municipality are required to adhere to national professional standards and qualifications, and which sectors are regulated through this process. The study explores the institutions and organizations responsible for certifying and inspecting the municipal personnel involved in providing the relevant services through the glocal competitive state approach.

After analyzing the professions covered by the MYK document requirement, it was found that 32% of the total 429 professions falling under this requirement belong to urban services under municipal service presidencies. A parallel structure has been identified between the 27 sector committees established by the Vocational Qualifications Authority and the departments estab-

lished by the metropolitan municipalities. It has been observed that the services falling under the document requirement within the municipal service departments predominantly pertain to sectors such as transportation, logistics and communication, construction, health and social services, justice and security, education, and the environment. Within the scope of document obligation, services (professions) provided under municipal service departments are firefighter, municipal police, map cadastre, geographic information systems operator, city public transport bus driver, truck driver, snow plow and salting vehicle operator, metrobus driver, seedling grower, seed grower, ornamental plant breeder, child care staff, patient services staff, family counselor, disabled and elderly care staff. The occupational classifications and professional qualification standards established by ISCO are adopted on a national level in Turkey as National Occupational Standards and National Qualification Standards. Out of the 901 National Occupational Standards developed under the guidance of the vocational qualification institution, it is evident that 248 standards are specifically applicable to the urban public services offered by metropolitan municipalities. The European Qualifications Framework is an additional global system that governs the assessment and evaluation procedures for local service professions and personnel operating within this service scope. The National Occupational Standards associated with urban public services are developed in alignment with the 8-level series of knowledge, skills, and competencies defined within the framework of the European Qualifications Framework. The integration of the Europass document with the vocational qualification certificate allows service personnel to demonstrate their skills, experience, and competencies internationally, enabling them to particularly benefit from enhanced mobility within the European Union. Upon examining the personnel composition within metropolitan municipalities, it is observed that the qualifications of municipal service personnel are assessed based on a personnel regime consisting of two categories: civil servants and other public personnel. The study reveals that the assessment and evaluation procedures for individuals aspiring to work as civil servants are conducted through the Public Personnel Selection Examination administered at the central level. Concurrently, it is noted that the merit assessment and evaluation processes for personnel categorized as "other public personnel" (contracted personnel, workers, temporary workers, seasonal workers and part-time workers) who are not required to take the examination are conducted through personnel certification overseen by the Vocational Qualifications Authority, which operates under the jurisdiction of the central government. The study reveals that, aligned with the high presence of private sector entities offering urban public services, the private sector domi-

nates also the Authorized Certification Bodies. This observation suggests the existence of a mechanism where the private sector exerts control over personnel who are obligated to possess certification throughout their professional careers. In an effort to align with the globalization process and integrate into the global economy, the nation-state establishes the professional competencies for urban public services based on international standards. While this process of standardization enhances the nation-state's global standing, it also leads to an expansion of central control over municipalities by assessing and evaluating the qualifications of municipal service personnel.

Keywords: Urban services, municipal service personnel, vocational qualification

Kent Nasıl Ayrışır? Bursa'da Üç Şehrin Hikâyesi

How Does the City Separate? The Story of Three Cities in Bursa

Öğr. Gör. Dr. Kemal Temel
Bursa Uludağ Üniversitesi
kemaltemel@uludag.edu.tr

Öz

Toplumsal farklılaşmalara nesnel görünümler kazandıran mekânsal ayrışmayı inşa eden ilke ve mekânizmaların ne olduğu sorusu kent araştırmalarının gündemini en çok meşgul eden konular arasındadır. Her ne kadar modern kent miti farklı toplumsal tabakaların bir aradalığı üzerine kurgulansa da kamusal alanın paylaşımı "işlevsel" ve sınıflandırıcı bir biçimde temayüz etmiştir. Nitekim kent planlama politikaları kentsel alanların farklı toplumsal gruplar arasında dengeli bir dağılımını öngörse de yerleşimler arasında ayrımlaşmış yapı varlığını önemli ölçüde muhafaza etmiştir. Bu bağlamda çalışmada kentsel yerleşimleri parçalı bir yapıya kavuşturan dinamiklerin üzerinde, Bursa kent alanını merkeze alarak, durulmaktadır. Kent merkezini oluşturan Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinin oluşumu ve bu ilçelerin ayrışmasındaki kurucu faktörler ele alınmaktadır. Bursa'da 19. Yüzyılın son döneminden 21. yüzyıla mekânsal güzergâhın serüveni Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün ayrım kavramından hareketle değerlendirilmektedir. Çalışmanın sonuçları toplumsal gruplar arasında cereyan eden mekânsal rekabetin ve özellikle orta sınıf hacminde yaşanan genişlemenin kentsel ayrışmanın kurucu unsurları arasında olduğunu göstermektedir.

Kent araştırmaları mekânsal ayrışmayı, küreselleşme, çok uluslu sermayenin kentsel rantlara yönelimi ve yerel yönetimlerin kentsel süreçlerde artan ağırlığı gibi mekânizmalarla açıklama eğilimindedir. Oysa Bursa kent alanında, kentin mevcut ayrımlaşmış yapısı bu faktörlerin dışında cereyan eder. Çok uluslu şirketler konut endüstrisinde oldukça sınırlı bir varlık gösterirken, yerel yönetimin kentsel tasarrufları da ayrışmanın artan derinliğinin önüne geçememiştir. Buradan hareketle çalışmanın temel amacı ayrışmaların oluşumunda etkili olan ilke ve mekânizmaları ele almaktır. Öte yandan Türkiye'de kent araştırmaları alanında daha ziyade metropol kentler (Ankara, İstanbul, İzmir) akademik ilginin odağında yer alırken Bursa'nın bu ilginin dışında kaldığı kent hakkında sınırlı sayıdaki çalışmadan anlaşılmaktadır. Bu bakımdan ilgili yazındaki Bursa'nın boşluğuna katkı sunulması çalışmanın bir diğer amacıdır. Toplumsal farklılaşmanın mekânda nasıl somutlaştığının

çözümlenmesi için Bursa'da kentin son bir buçuk asırlık tarihine odaklanılmaktadır. Bunun için kentsel yerleşimin geçirdiği dönüşümler hakkında tarihsel verilerden yararlanılmıştır. Özellikle göç ve endüstrileşme süreçlerinin kentsel yerleşime yansımaları üzerinde durularak; kentsel ayrışma, şehrin tarihindeki beş farklı kritik dönüm noktası üzerinden açıklanmaktadır. Birincisi 19. Yüzyılda ipek çekme fabrikalarının kentin merkezi alanlarında faaliyete geçmesidir. İkincisi erken cumhuriyet dönemindeki kamu iktisadi teşebbüsleri ve Türkiye'deki ilk organize sanayiinin kuruluşudur. Üçüncüsü 1960'lı yıllarda tekstil üretiminde küçük girişimciliğin gelişimidir. Dördüncüsü 1990'lı yıllarda üretim endüstrisinde yaşanan dönüşümlerin kentsel dönüşüme etkisidir. Sonuncusu ise 2000'li yıllarda sanayinin farklı sahalarında ortaya çıkan gelişmelerin üretimin iki kutbunda (işçi ve işveren) dönüşümleri meydana getirmesidir. Tüm bu gelişmeler şehrin endüstriyel hacminde, nüfus artışında dönüşümleri tetikleyerek mekânın dönüşümüne de zemin hazırlamıştır. Çalışmada bu dinamiklerin kurucu rolü üzerinde durularak mekânsal ayrışma, beş kritik dönem etrafında Bourdieu'nün ayrım kavramıyla açıklanmaktadır. Bursa'da beş farklı dönemde meydana gelen gelişmeler sadece mekânsal yerleşimlerin işlevsel hiyerarşisini belirlememiş; kentin tabakalaşmış yapısını da yeniden biçimlendirmiştir. Nihayetinde 2000'li yıllarda Türkiye'nin daha kentleşmiş bir toplum olarak varlık göstermesi de, ülkede sanayileşmenin simgesel şehri olan Bursa'da mekânın sınıfsal dönüşümüyle sonuçlanmıştır. Özellikle yeni orta sınıf hacminde yaşanan genişleme şehirde konut endüstrisinin ağırlığının artmasını da beraberinde getirmiştir. Böylelikle yeni, lüks konut kompleksleri, bir tür mekânsal sermaye olarak toplumsal farklılığı pekiştirmiş ve şehrin farklı alanları arasında daha heterojen bir görünüm kazandırmıştır. Sonuç olarak mekânsal ayrışmanın 21. yüzyıldaki derinleşmesinin arkasındaki faktörleri, orta sınıf grupların artan oranı, üretim ölçeğindeki çeşitlilik ve işgücünün yapı ve rollerindeki değişimde aramak gerekir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel ayrışma, yerel yönetim, ayrım, mekânsal pratik

Abstract

The question of what are the principles and mechanisms that build the spatial segregation that gives objective appearances to social differentiations is among the topics that occupy the agenda of urban studies the most. Although the modern city myth is built on the coexistence of different social strata, the sharing of the public space has emerged in a "functional" and classifying way. As a matter of fact, although urban planning policies foresee a

balanced distribution of urban areas among different social groups, the differentiated structure between settlements has preserved its existence to a large extent. In this context, the study focuses on the dynamics that make urban settlements a fragmented structure, by putting the city area of Bursa in the center. The formation of Nilüfer, Osmangazi and Yıldırım districts that make up the city center and the founding factors in the separation of these districts are discussed. The adventure of the spatial route from the last period of the 19th century to the 21st century in Bursa is evaluated on the basis of the French sociologist Pierre Bourdieu's concept of distinction. The results of the study show that the spatial competition between social groups and the expansion of the middle class in the last quarter century are among the founding elements of urban segregation.

Urban studies tend to explain spatial segregation with mechanisms such as globalization, the tendency of multinational capital to urban rents and the increasing weight of local governments in urban processes. However, in the urban area of Bursa, the existing differentiated structure of the city takes place outside of these factors. While multinational companies have a very limited presence in the housing industry, local government's urban savings have not been able to prevent the increasing depth of segregation. From this point of view, the main purpose of the study is to deal with the principles and mechanisms that are effective in the formation of segregations. On the other hand, while metropolitan cities (Ankara, Istanbul, Izmir) are mostly in the focus of academic interest in the field of urban studies in Turkey, it is understood from the limited number of studies about the city that Bursa is out of this interest. In this respect, it is another aim of the study to contribute to the gap of Bursa in the related literature. In order to analyze how social differentiation is embodied in space, Bursa focuses on the city's history of the last century and a half. For this, historical data about the transformations of the urban settlement were used. With particular emphasis on the reflections of migration and industrialization processes on urban settlement; the urban segregation is explained through five different critical turning points in the city's history. The first is that in the 19th century, silk drawing factories started operating in the central areas of the city. The second is the state economic enterprises in the early republican period and the establishment of the first organized industry in Turkey. The third is the development of small entrepreneurship in textile production in the 1960s. The fourth is the effect of the transformations in the production industry in the 1990s on urban transformation. The last one is that the developments that emerged in different fields of industry in the 2000s brought about transformations in the two poles of production (employee and employer). All these developments triggered

transformations in the industrial volume of the city and in the population growth, and paved the way for the transformation of the space. Spatial segregation is explained with Bourdieu's concept of distinction around five critical periods, emphasizing the founding role of these dynamics in the study. The developments that took place in Bursa in five different periods did not only determine the functional hierarchy of spatial settlements; ıt also reshaped the stratified structure of the city. Finally, Turkey's presence as a more urbanized society in the 2000s resulted in a class transformation of the space in Bursa, the symbolic city of industrialization in the country. The expansion experienced especially in the new middle class volume has brought about an increase in the weight of the housing industry in the city. Thus, the new, luxury residential complexes reinforced the social difference as a kind of spatial capital and gave a more heterogeneous appearance between different areas of the city. In conclusion, the factors behind the deepening of spatial segregation in the 21st century should be sought in the increasing proportion of middle-class groups, the diversity in the scale of production, and the change in the structure and roles of the workforce.

Keywords: Urban segregation, local government, distinction, spatial practice

Yerel Yönetimlerin Karbon Ayak İzinin Belirlenmesi için Bir Yaklaşım: İstanbul İlçeleri için Örnek Çalışma

An Approach for Determining the Carbon Footprint of Local Governments: A Case Study for Istanbul Districts

Dr. Öğr. Üyesi B. Hande Gürsoy Haksevenler
Marmara Üniversitesi
hande.gursoy@marmara.edu.tr

Öz

İklim krizi, günümüzde karşı karşıya olduğumuz en büyük küresel tehditlerden biridir. İnsan faaliyetleri ile ilgili olarak nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin hızla artış göstermesi sonucu oluşan karbon emisyonları, iklim krizine yol açan ana faktörlerden biri olarak bilinmektedir. Birleşmiş Milletler tarafından gündeme getirilen İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamındaki Paris Sözleşmesi yüzyılın sonuna kadar karbon nötrlüğünü sağlamak üzere ülkelerin taahhütler vermesini gerekli kılmıştır. Ülkemiz, diğer ülkeler ile kıyaslandığında yıllara bağlı olarak yüksek emisyon artışı gözlenen ülkeler arasındadır. Bu kapsamda, ülkemiz iklim değişikliği ile mücadelede etkin olma hedefi ile Paris İklim Değişikliği Sözleşmesini 06 Ekim 2021'de onaylamış ve 2053 yılı için Net Sıfır Karbon Emisyonuna geçme taahhüdü vermiştir. Bu hedef, ülkemizde kısa vadede enerji, sanayi, ulaştırma, konut ve atık alanlarında emisyon azaltımına gidilmesini ve yeni eylem planları hazırlanmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan çalışmalar karbon emisyonlarının 'inin kentlerden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimler, iklim krizi ile mücadelede önemli bir role sahiptir. Bu sorumlulukla birlikte, yerel yönetimlerin karbon ayak izini belirlemek ve azaltma önlemleri almak için stratejik bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Bu çalışmada, yerel yönetimlerin karbon ayak izini belirlemek için kullanılabilecek basit ve etkili bir yaklaşım geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda barındırdığı yüksek nüfus ve yoğun ekonomik faaliyetler dikkate alınarak İstanbul ili seçilmiş, 39 ilçesinin 2022 yılına ait karbon emisyonu faaliyetler bazında hesaplanmıştır. Hesaplama sürecinde, her bir ilçedeki konut, sanayi tesisi, ticarethane ve resmî kurumların (hastaneler, okullar vb.) doğalgaz, kömür ve elektrik tüketimleri; ulaşımda toplu taşıma ve özel araçların güzergâh, sayı, yakıt

cinsi ve tüketimleri ve evsel katı atık bertarafında düzenli depolama tesisine gelen atık miktarları dikkate alınarak emisyon değerleri hesaplanmıştır. Hesaplama için gerekli veriler, ulusal ve yerel kurumlar ile kuruluşlardan temin edilmiştir. Hesaplamada Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından önerilen Tier yaklaşımları kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, İstanbul genelindeki karbon emisyonu 2022 yılı için yaklaşık 52 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Kişi başına düşen emisyon miktarı ise 3,26 ton CO2/kişi olarak belirlenmiştir. Bu veriler, İstanbul geneli için karbon emisyonu değerinin önceki yıllara göre artış gösterdiği ve İstanbul'un iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir hedefle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Çalışmada tespit edilen emisyonların dağılımı analiz edildiğinde, ulaşımın, doğalgaz ve kömür kullanımından kaynaklanan ısınmanın, elektrik tüketiminin ve atık bertarafının oranında emisyonlara sebep olduğu belirlenmiştir. İlçeler arasında karşılaştırma yapıldığında, en yüksek emisyonların havalimanı varlığına bağlı olarak Arnavutköy (%6,12) ve Pendik (%5,99), evsel katı atık düzenli depolama alanı varlığına bağlı olarak Şile (%5,78) ve Silivri (%7,80) ve yüksek nüfusa sahip olan Esenyurt (%5,37) ilçelerinde olduğu belirlenmiştir. En düşük emisyon ise nüfusun nispeten az oluşu, ulaşımın ve sanayi faaliyetlerinin olmayışına bağlı olarak Adalar (%0,08) ilçesinde tespit edilmiştir. Bu çalışma, yerel yönetimlerin iklim kriziyle mücadelede karbon ayak izlerini belirlemelerine ve azaltma önlemleri alabilmelerine yardımcı olacak bir yaklaşım sunmaktadır. İstanbul ilçeleri üzerinde yapılan örnek çalışma, diğer yerel yönetim birimleri için de benzer bir değerlendirme yapmanın ve iklim değişikliğiyle mücadelede ilk adımı atmalarının yolunu göstereceği umulmaktadır. Bu örnek çalışma, yerel yönetimlerin karbon ayak izini belirlemek ve iklim değişikliğiyle mücadeledeki sorumluluklarını yerine getirmek için bir rehber niteliğindedir. Daha fazla araştırma ve uygulama ile, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaları ve iklim kriziyle mücadelede liderlik etmeleri desteklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Karbon ayak izi, iklim krizi, İstanbul, yerel yönetimler, hesaplama yaklaşımı

Abstract

Climate crisis is one of the greatest global threats we face today. Carbon emissions resulting from the rapid increase in population and economic activities associated with human activities are known as one of the main factors contributing to the climate crisis. The Paris Agreement, introduced by the United Nations under the framework of the United Nations Framework

Convention on Climate Change, requires countries to make commitments to achieve carbon neutrality by the end of the century. Compared to other countries, Turkey is among the countries experiencing high emissions increase over the years. In this context, our country ratified the Paris Agreement on October 6, 2021, with the aim of being effective in combating climate change and committed to achieving Net Zero Carbon Emissions by 2053. This target necessitates short-term emission reductions in energy, industry, transportation, housing, and waste sectors in our country, as well as the preparation of new action plans. Studies indicate that 70% of carbon emissions originate from cities. Therefore, local governments play a crucial role in the fight against the climate crisis. Along with this responsibility, local governments need to adopt a strategic approach to determine and mitigate their carbon footprint. This study aims to develop a simple and effective approach for determining the carbon footprint of local governments. Istanbul province has been selected considering its high population and intense economic activities, and the carbon emissions of its 39 districts for the year 2022 have been calculated based on activity-based emissions. In the calculation process, the natural gas, coal, and electricity consumption of residential buildings, industrial facilities, commercial establishments, and public institutions (hospitals, schools, etc.) in each district were taken into account, as well as the route, number, fuel type, and consumption of public transportation and private vehicles for transportation, and the amount of waste received by the landfill site for household solid waste disposal. The necessary data for the calculations were obtained from national and local institutions and organizations. The Tier approaches recommended by the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) were used for the calculations. According to the results, the total carbon emissions in Istanbul were estimated to be approximately 52 million tons for the year 2022, with a per capita emission rate of 3.26 tons CO2 per person. These data indicate that carbon emissions in Istanbul have increased compared to previous years, and Istanbul is facing a significant challenge in the fight against climate change. When the distribution of emissions among districts was analyzed, transportation accounted for 19%, heating from natural gas and coal usage accounted for 33%, electricity consumption accounted for 36%, and waste disposal accounted for 12% of emissions. In terms of a comparison among districts, the highest emissions were observed in Arnavutköy (6.12%) and Pendik (5.99%) due to the presence of airports, Şile (5.78%) and Silivri (7.80%) due to the presence of landfill sites for solid waste disposal, and Esenyurt (5.37%) due to its high population. The lowest emissions were found in the Adalar (0.08%) district, attributed to its relatively low population and the absence of transportation and industrial ac-

tivities. This study provides an approach to help local governments determine their carbon footprint and implement mitigation measures in their fight against the climate crisis. The case study conducted on Istanbul districts is expected to serve as a guide for other local government units to conduct similar assessments and take the first steps in combating climate change. With further research and implementation, local governments can be supported in achieving their sustainability goals and leading the way in the fight against the climate crisis.

Keywords: Carbon footprint, climate crisis, Istanbul, local governments, calculation approach

Kentsel Yönetişimin Çoklu Krizi ve Kalıcılaşan Çevresel Adaletsizlik: İzmir Harmandalı Atık Depolama Tesisi ve Etki Alanı Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma

The Multiple Crises of Urban Governance and The Persistent Environmental Injustice: A Comprehensive Research on the Izmir Harmandalı Waste Storage Facility and Its Impact Area

Doç. Dr. Aysun Aygün Oğur
Pamukkale Üniversitesi
aaygun@pau.edu.tr

Doç. Dr. Mehmet Penpecioğlu
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
mehmetpenpecioglu@iyte.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Sezen Savran Penpecioğlu
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
sezensavran@mu.edu.tr

Öz

Araştırmamızın amacı, İzmir Harmandalı Katı Atık Depolama Tesisi (HADT) ve bu tesisin kentsel etki alanının neden olduğu kentsel-çevresel adaletsizliği verilerle ortaya koymak ve bu durumun ardındaki kentsel yönetişim sorunlarını derinlemesine çözümleyerek açığa çıkarmaktır. 1992 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından kurularak hizmete sokulan HADT, 31 yıldır faaliyet göstermektedir ve İzmir İlindeki atıkların %93'ünün depolandığı tesis konumundadır. Kurulduğu dönemde kentsel yerleşik alandan uzak konuma sahip olan tesis, günümüzde kentsel yerleşik alan içerisinde kalmıştır. Heyelan riski olan bir alana inşa edilmiş olan HADT, İzmir'in neredeyse tüm katı atık depolama ihtiyacını tek başına yüklenmesi; yıllarca kapasitesinin çok üstünde kullanılması, kentsel etki alanında sebep olduğu aşırı kirlilik ve yarattığı afet riski nedeniyle, gittikçe derinleşen bir kentsel-çevresel adalet sorunu oluşturmaktadır. HADT'nin kentsel etki alanındaki üç mahallede (Harmandalı GMK, Cumhuriyet ve İnönü Mahalleleri) heyelan, yangın ve aşırı kirlilik gibi afetler düzenli olarak yaşanmıştır. Bu afetler halen yaşanmakta olup afetlere ilişkin riskler de, tesisin varlığını sürdürmesi sebebiy-

le, gittikçe artış göstermiştir. Yaşanan heyelanlar nedeniyle, tesisin etki alanındaki 11 konut boşaltılmıştır; ayrıca atığın taşınması, yarattığı trafik, koku ve kirlilik, yaşam kalitesi üzerinde sürekli ve kalıcılaşan olumsuz etkilere neden olmaktadır. Tüm bu risklerin ve olumsuz etkilerin, tesisin etki alanında yaşayan ve yer değiştirme imkanları kısıtlı olan yoksul ve dar gelirli kesimleri mağdur ettiği göz önüne alındığında; HADT'nin kentsel-çevresel adaletsizliği üç mahallede zamanla kalıcılaştırdığı da anlaşılmaktadır. HADT ve kentsel etki alanı vakası, İzmir'in sürdürülemez, kırılgan ve çatışma yüklü kentsel metabolizmasının çarpıcı bir tezahürü olarak araştırmamızda ele alınmaktadır. Bu vakada gözlemlenen kentsel-çevresel adalet sorununun temel sebebi, Bayırbağ ve Penpecioğlu'nun (2017) "kentsel kriz" olarak tanımladığı, "kentsel yönetişimin çoklu krizleri" çerçevesinde irdelenecektir. HADT ve kentsel etki alanı vakası göstermektedir ki, atığın ve afetin bağlantılı yönetişim süreçlerinde biriken-çözümlenemeyen sorunlar, derinleşen kurumlar arası ihtilaflar ve güç ilişkileri, "kentsel yönetişimin çoklu krizlerine" neden olmaktadır. Son 20 yıllık süreçte, İzmir Büyükşehir Belediyesi, HADT'nin kullanımını büyük oranda azaltmak ve yeni tesisleri hizmete açarak sürdürülebilir atık yönetişim sistemi oluşturmak hedefine ulaşabilmiş değildir. Ayrıca, yerel yönetimler tarafından heyelanlardan direkt etkilenen alanların "Afet Riskli Alan" ilan edilmesi girişimi, Afet ve Acil Durum Başkanlığı tarafından kabul görmemiştir. Atığın yönetişiminde ve afet yönetişiminde çözümlenemeyen sorunlar, merkezi ve yerel yönetim kurumları arasındaki çekişmeler ve ihtilaflar, kentsel yönetişimin çoklu krizlerine zemin hazırlamaktadır. Araştırmamız, nicel, nitel ve coğrafi verilerin birlikte irdelendiği karma yöntemi benimsemektedir. Çevre kirliliği verileri; atığın miktarına, dağılımına ve dolaşımına ilişkin veriler; HADT kentsel etki alanının genişlediğini gösteren kentsel büyüme ve heyelan riski verileri, Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak haritalandırılacak ve çözümlenecektir. Bu nicel ve coğrafi verilerin yanı sıra; odak grup toplantıları ve yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ile nitel verilere erişilecektir. Üç adet odak grup görüşmesi yapılması planlamaktadır: (1) Atığın Yönetişiminde Uzmanlar ve Yetkililer; (2) Afet Yönetişiminde Görevli Bürokratlar ve Yerel Yöneticiler ve (3) HADT kentsel etki alanındaki mahallelerde yaşayanlar. Bu üç gruptan seçilecek kilit görüşmeciler ile daha sonra yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmektir. Görüşme ses kayıtları deşifre edildikten sonra, nitel araştırma yazılımlarının desteği ile analiz edilecektir. Belirtilen, birincil veri kaynaklarının yanı sıra; kent planları ve plan raporları, İzmir atık yönetişimine ve HADT'ne ilişkin hazırlanmış planlar ve raporlar, medya kaynaklarının/gazete haberlerinin taranması, araştırmanın ikincil veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

Araştırmamızın ilk bulgularını iki madde çerçevesinde aktarmak mümkündür. Birinci olarak, HADT, yarattığı çevresel kirlilik, afet riskleri, barınma ve ulaşım sorunları nedeniyle, İzmir ilinde belirli bir kitleyi/coğrafyayı yoğun olarak etkilemekte ve burada kentsel-çevresel adaletsizlik sorununu kalıcılaştırmaktadır. İkinci olarak ise, HADT, kentsel yönetişimin iki ana unsurundan olan Atık Yönetişimindeki ve Afet Yönetişimindeki çoklu krizleri ortaya koymaktadır. Atığın Yönetişimindeki ve Afetin Yönetişimindeki sorunlar, ihtilaflar ve güç ilişkileri sürmekte ve şiddetlenerek krizlere dönüşmektedir. Bu durum, İzmir İlinin atığının neredeyse tümünün belirli bir kentsel coğrafyada yoğunlaşmasına ve o coğrafyada yaşayanların kalıcı biçimde etkilenmesine neden olmaktadır. Atığın yarattığı etkiler ve afet riskleri, kentsel-çevresel adalet sorununu zamanla kalıcılaştırmaktadır. İzmir'in sürdürülemez, kırılgan ve çatışma yüklü kentsel metabolizmasını gözler önüne seren en çarpıcı vakalardan birisi olan, HADT ve kentsel etki alanı, Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında kentsel yönetişime ve kentsel- çevresel adalet konularında yaşanan sorunlara ışık tutmaktadır. İkinci yüzyılına giren Cumhuriyetimiz için bu konularda hangi yeni iddialar ileri sürülebilir? Bu iddiaların gerçekleştirilmesi ve adil kentlere, sürdürülebilir çevrelere, etkili işleyen kentsel yönetişim yapılanmalarına sahip olabilmek için, nelerin yapılması gerekmektedir? Odaklandığımız vaka araştırması, bu sorulara dönük eleştirel yanıtlar sağlayacak ve böylece kilit politika çıkarımları oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel yönetişim, atığın yönetişimi, afet yönetişimi, kentsel-çevresel adalet; İzmir Harmandalı katı atık depolama alanı

Abstract

The aim of the research is to reveal the urban-environmental injustice caused by İzmir Harmandalı Solid Waste Storage Facility (Harmandalı Atık Depolama Tesisi - HADT) and its urban impact area with relevant data and to reveal the urban governance problems behind this situation by analyzing them in depth. HADT, established and put into service by Izmir Metropolitan Municipality in 1992, has been operating for 31 years and is the facility where 93% of the wastes in Izmir are stored. The facility, which was located away from the urban area at the time of its establishment, has remained within the urban area today. HADT, which was built on an area with a landslide risk, is responsible for handling almost all of the İzmir's solid waste storage needs by itself; years of use far beyond its capacity; It creates a deepening urban-environmental justice problem due to the excessive pollution it causes in the urban impact area and the disaster risk it creates. In three

neighborhoods in the urban impact area of HADT (Harmandalı GMK, Cumhuriyet and İnönü Neighborhoods), disasters such as landslides, fires and excessive pollution have been regularly experienced. These disasters are still occurring, and the risks related to disasters have increased due to the continued functioning of the facility. Due to the landslides, 11 apartments in the impact area of the facility have been evacuated. In addition, the transportation of waste, the traffic, and pollution it creates cause continuous and permanent negative effects on the quality of life. Considering that all these risks and negative effects victimize the poor and low-income groups living in the facility's sphere of influence and those with limited relocation opportunities. It is also understood that HADT perpetuates urban-environmental injustice in three neighborhoods over time. The case of HADT and its urban impact area is considered in our research as a striking manifestation of Izmir's unsustainable, fragile, and conflict- laden urban metabolism. The root cause of the urban-environmental injustice observed in this case will be examined within the framework of the "multiple crises of urban governance" that was once defined by Bayırbağ and Penpecioğlu (2017) as the underlying causes "urban crisis". The case of HADT and urban impact area indicates that unresolved problems accumulated in the governance processes of waste and disaster, deepening inter-institutional conflicts and power relations cause "multiple crises of urban governance". In the last 20 years, Izmir Metropolitan Municipality has not been able to achieve its goal of reducing the use of HADT and creating a sustainable waste governance system by opening new facilities. In addition, the initiative of local governments to declare the areas directly affected by landslides as "Disaster Risk Areas" has not been accepted by the Disaster and Emergency Presidency. Unresolved issues in waste governance and disaster governance, conflicts and contestations between central and local government institutions set the ground for multiple crises of urban governance. Our research adopts a mixed method in which quantitative, qualitative and geographical data are examined together. Environmental pollution data; data on the amount, distribution and circulation of waste; urban growth and landslide risk data indicating the expansion of the HADT urban impact area will be mapped and analyzed by using Geographic Information Systems. In addition to these quantitative and geographical data; Qualitative data will be accessed through focus group meetings and semi- structured in-depth interviews. Three focus group meetings are planned: (1) Experts and Officials in Waste Governance; (2) Bureaucrats and Local Authorities in Disaster Governance, and (3) Residents of neighborhoods in the HADT urban impact area. Then, some key interviewees will be selected from these three groups and we will make semi-structured in-depth interviews with them.

After deciphering the interview audio recordings, we will analyze the findings of the interviews with the support of qualitative research software. In addition to these primary data sources; city plans and plan reports, plans and reports prepared on Izmir waste governance and HADT, scanning of media sources/newspapers constitute the secondary data sources of the research.

It is possible to state the preliminary findings of the research within the framework of two initial arguments. Firstly, due to the environmental pollution, disaster risks, housing, and transportation problems it creates, HADT intensively affects a certain mass/geography in Izmir and perpetuates the problem of urban-environmental injustice. Secondly, the case of HADT indicates the multiple crises in Waste Governance and Disaster Governance, two of the main components within the modern structure of urban governance. Problems, conflicts and power relations in Waste Governance and Disaster Governance continue and over time they turn into crises. This multiple crisis causes almost all the waste of Izmir to be concentrated in a certain urban geography and the people living in that geography are permanently affected. The effects of waste and disaster risks make the urban-environmental injustice permanent over time. HADT and its urban impact area, as one of the most striking cases revealing the unsustainable, fragile and conflict-laden urban metabolism of Izmir, sheds light on urban governance and urban-environmental injustice in the centenary year of Turkish Republic. What new claims can be made on these issues for our Republic, which has entered its second century? What needs to be done to realize these claims and to have fair cities, sustainable environments and effectively functioning urban governance structures? The case study we focus on will provide critical answers to these questions and thus draw key policy conclusions.

Keywords: Urban governance, governance of waste, disaster governance, urban-environmental justice, İzmir Harmandalı solid waste storage facility

100 Sorun 100 Strateji: Kentsel Planlamanın 100. Yılında İklim Değişikliğinden Kaynaklı Afet Planlaması İçin İzlek

100 Problems 100 Strategies: A Path for Climate Change Disaster Planning in the 100th Anniversary of Urban Planning

Dr. Öğr. Üyesi Çağla Ercanlı
İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu
cagla.ercanli@kavram.edu.tr

Öz

1923-2023 yılları arasındaki dönem dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye için de siyasal, ekonomik ve toplumsal değişimlerin ve dönüşümlerin yüzyılı olmuştur. Türkiye de "Muasır medeniyet seviyesine ulaşmak" ilkesi doğrultusundaki atılımları ve Cumhuriyet devrimlerine temellenen yapılanma süreciyle bu hızlı döngüdeki yerini almıştır. 1980'lerden itibaren bütüncül kentsel planlama ve kentsel tasarım eksikliği gelişigüzel bir yapılanmaya, çevre ve değerlerini yok sayan bir anlayışın oluşumuna neden olmuştur. Geride kalan yüzyılda kentsel planlamada kentsel-çevresel bütünlüğün sağlanamadığı açıktır. Öte yandan, geçmişten edinilen bu olumlu ve olumsuz deneyimler ışığında artık geleceğe odaklanarak 21. yüzyılın getirileri ile düş kurmaya başlanılması ve yapılamayanlardan ziyade mevcut durum değerlendirmeleri ışığında gerçekleştirilecek hızlı atılımlar ile Türkiye kentlerinin hem yüz yıldır süre gelen sorunları hem de bu yeni yüzyılda da "Muasır medeniyet seviyesine ulaşmak" ilkesi doğrultusunda dünya kentlerinin tartıştığı güncel planlama sorunları için tasarım ve stratejilerin ortaya konması gerekliliktir.

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren iklim değişikliği ve çevre sorunları çok yönlü ve küresel bir sorun olarak ortaya çıkmış olup, bugün iklim değişikliğinden kaynaklı afetler ile mücadele ekonomik, kültürel, tarihsel açılardan önem taşıyan tüm dünya kentlerinin temel sorunsalını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, iklim değişikliğinden kaynaklanan afetlerin kentler üzerinde coğrafi/morfolojik, mekânsal/işlevsel ve yönetsel açılardan ortaya çıkardığı 100 temel sorunu ortaya koyarak, uygulanabilecek bütüncül 100 stratejiyi tartışmak ve bu stratejilerin ortaya çıkmasını sağlayan, kentsel tasarım kararlarına rehberlik edebilecek bir izleği sunmaktır. Çalışmanın yöntemi, teorik araştırmalar sonucu belirlenen coğrafi/morfolojik, mekânsal/işlevsel,

yönetsel analiz parametreleri ile makro ölçekten mikro ölçeğe (küresel/bölgesel/ulusal/kentsel/mimarlık) gerçekleştirilen mevcut durum değerlendirmesine dayanmaktadır. Afetlerin kentler üzerinde oluşturduğu sorunlar bu beş temel ölçek altında coğrafi/morfolojik, mekânsal/işlevsel ve yönetsel olmak üzere üç parametre ile sınıflandırılmıştır. Ortaya konan bu sınıflandırma, farklı ölçeklerde ve parametrelerde oluşan/oluşabilecek sorunların tanımlanmasını sağlarken, bu sorunlara özgü doğru ve etkili stratejilerin belirlenmesini mümkün kılmaktadır. 100 temel sorundan elde edilen bulgular, kentsel ve mimari tasarımın kentlerde iklim değişikliği kaynaklı afetlerin etkilerine yönelik doğru stratejilerin belirlenmesinde önemli bir role sahip olduğu savını desteklemektedir. Sonuç olarak; farklı ölçek ve parametreler altında belirlenen bu 100 temel sorun için stratejilerin belirlenmesini sağlayabilecek bir izlek önerilmektedir. Tanımlanan izlek farklı coğrafi/morfolojik, mekânsal/işlevsel ve yönetsel özellikler gösteren kentlere yönelik doğru, uygulanabilir stratejilerin belirlenebilmesi için esnek, yinelenebilir ve yenilenebilir bir süreci tanımlarken; düzenleme sistemleri, planlama ve tasarlama sistemleri, mali kaynak sistemleri ve sektörel sistemler olmak üzere dört temel aşamayı kapsar ve bütüncül kent planlama süreçlerine yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, afetler, kentsel tasarım, uyum stratejileri, politika geliştirme

Abstract

The period between 1923 and 2023 has been the century of political, economic and social changes and transformations for Turkey. Turkey has taken its place in this fast cycle with its breakthroughs in line with the principle of "Reaching the level of contemporary civilization" and the structuring process based on the Republican revolutions. Since the 1980s, the lack of holistic urban planning and urban design has led to a haphazard structuring and the formation of an understanding that ignores the environment and its values. It is clear that, urban environmental integrity could not be achieved in the past century. In the light of these positive and negative experiences from the past, it is necessary to start dreaming and focusing on the future, and to put forward designs and strategies for current planning problems discussed by world cities.

Since the 20th century, climate change and environmental problems have emerged as a multifaceted and global problem, and today struggling disasters caused by climate change constitutes the main problematic of all world

cities, which are economically, culturally and historically important. The aim of the study is to reveal 100 fundamental geographical/morphological, spatial/functional, administrative problems caused by climate change and discuss 100 holistic strategies with a path that can guide urban design decisions that enable these strategies to emerge. The method of the study is; based on the current situation assessment from macro scale to micro scale (global/regional/national/urban/architectural) with geographical/morphological, spatial/functional, administrative analysis parameters determined as a result of theoretical research. The problems caused by disasters on cities are classified under these five fundamental scales with three parameters: geographical/morphological, spatial/functional and administrative. While this classification provides the definition of problems that occur/may occur in different scales and parameters, it makes possible to determine correct and effective strategies specific to these problems. Finding support the argument that urban and architectural design has an important role in determining the right strategies for the climate change-induced disasters in cities. As a result; a path is suggested that can enable the determination of strategies for these 100 fundamental problems determined under different scales and parameters. The path has defined a flexible, repeatable and renewable process in order to determine correct and applicable strategies for cities with different characteristics. The path can assist holistic urban planning processes in four key phases: regulatory systems, planning and design systems, financial resource systems, and sectoral systems.

Keywords: Climate change, disasters, urban design, adaptation strategies, policy development

Suya Duyarlı Kentsel Tasarım ve Yönetim: Gazi Üniversitesi Kampüsü Örneği

Water Sensitive Urban Design and Management: The Case of Gazi University Campus

YL Öğrencisi Şeyma Bulut
Gazi Üniversitesi
seumabulut@gmail.com

Doç. Dr. Zeynep Aslı Gürel
Gazi Üniversitesi
zagurel@gazi.edu.tr

Öz

Sağlıklı ekosistemin devamlılığı ve tüm sosyo-ekonomik gelişimler için gerekli olan su, tabiatın en önemli kaynaklarındandır ve sınırlıdır. Su kaynakları üzerindeki baskılar doğal ve beşeri etkenler sebebiyle her geçen gün artmaktadır. Nüfus, tarımsal ve endüstriyel su kullanımıyla beraber artan baskı, arz ve talep arasında dengesizlikler oluşturmaktadır ve su kıtlığı adı verilen küresel bir sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunla su kullanımının sürdürebilir bir şekilde yönetilmesinin gerekliliği daha da önem kazanmaktadır. Kentler, iklim değişikliği ile mücadelede, kullanabilir su miktarının azalması, kentsel ısı adalarının oluşması, yağış desenindeki değişimlere bağlı olarak artan şehir selleri, doğal afetlerin sıklığı ve taşkın riski altında olan alanlar gibi birçok tehlike faktörüyle karşı karşıyadır. İklim değişikliğinin olası risklerine karşı kentsel altyapı direncinin artırıldığı ve doğaya uyum sağlayan yöntemler ile su döngüsünün sürekliliğinin sağlandığı "Suya Duyarlı Kentsel Tasarım" yaklaşımı, kentsel su yönetimini, planlama ve tasarıma entegre ederek kentleşmenin su kaynakları üzerindeki etkisini en aza indirmeyi amaçlar. Bu çalışmanın amacı, suya duyarlı şehir olma yolunda kentlerin nasıl dirençli olabileceklerinin, suyun kentsel tasarıma nasıl entegre edilebileceğinin ve suya duyarlı tasarım ögeleri ile alternatif su kaynaklarının kullanılabileceği uygulamaların kamusal alan örnekleri üzerinden değerlendirmesini yapmaktır. Çalışma temel olarak 3 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, literatür verileri ve sayısal bilgiler toplanarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Literatür araştırması kapsamında kentlerin su kaynakları üzerindeki baskıları ve su kaynaklarının kentlere etkileri araştırılmış, kentsel su planlamasına yönelik

mevcut kuram ve yöntemler incelenmiştir. Günümüz kentlerinin iklim değişikliği ile mücadele kapsamında karşılaştığı ve ekosistemi maruz bıraktığı problemlere yönelik doğa temelli çözüm önerileri sunan Suya Duyarlı Kentsel Tasarım yaklaşımı, karşılaştırmalı literatür araştırması ile örnek projeler üzerinden değerlendirilmiştir. İkinci aşamada, yapılan araştırmalar ve incelenen örnekler neticesinde, Suya Duyarlı Kentsel Tasarım stratejileri ve yönetim kriterleri belirlenmiş, kamusal alanlar üzerinden uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla çalışma alanı olarak kampüs yerleşkesi seçilmiştir. Çalışma alanının iklim ve ekosistem verileri ile güncel sayısal haritaları gibi gerekli veriler temin edilerek mevcut durum analizi yapılmıştır. Kampüs arazisinin sağlayacağı olanaklar ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak, kampüs içerisindeki yağmur suyunun çeşitli alanlarda verimli kullanımı ve geçirimsiz yüzeyler nedeniyle oluşan akıntıların etkilerini azaltabilecek sürdürülebilir yağmur suyu yönetim uygulamaları önerileri geliştirilmiştir. Son aşamada ise analizler sonucu elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Su kentin yaşanabilirlik ve sürdürebilirliğine katkı sağlayan çevresel bir kaynaktır. Doğal ve kıt bir kaynak olan suyun yönetimi ve tasarıma entegre edilmesi sürdürebilir bir çevre için büyük önem taşımaktadır. Suya göre tasarlanmayan ve dayanıklı hale getirilmeyen kentler, ekosistem tahribatına neden olmakta ve kentsel yaşam kalitesini düşürmektedir. Kentsel gelişimin hidroloji üzerindeki baskısının azaltılması, doğal alanların ve geçirimli yüzeylerin mümkün olduğunca artırılması, yağmur sularının bir kaynak olarak ele alınarak yeniden dönüştürülmesi gerekmektedir. Su yönetimi, yeşil altyapı tasarım ilkeleri de dahil edilerek ele alınmalı ve karşılaşılan sorunlara yönelik ekosistem odaklı çözümler üretilmelidir. Böylelikle çevresel, ekolojik ve sosyal sorunların önüne geçilerek, kentler dirençli hale getirilebilir. Üniversitelerin iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalar yaparak ve teknolojiler geliştirerek yeşil kampüsü teşvik etmesi ve sürdürebilir kalkınmada topluma öncülük edebileceği hipotezinden yola çıkılarak seçilen kampüs alanları araştırmanın temelini oluşturmuştur. Suya Duyarlı Kentsel Tasarım yaklaşımı ile yürütülen, Suya Duyarlı Kampüs Alanları çalışmalarının en belirgin örnekleri Avusturalya'da bulunmaktadır. Aynı şekilde yağmur suyu yönetimi ve tasarım ilkeleri bakımından benzerlik gösteren Sünger Şehirler yaklaşımını benimseyen Çin, Sünger Kampüsler kapsamında yol gösterici örnekler sunmaktadır. Araştırma sonucu, iklim değişikliğinin etkilerini azaltma, daha sürdürülebilir bir dünya inşa etme, çevreyi daha iyi koruma gibi hedefler açısından bakıldığında Türkiye'deki üniversitelerin bu hedeflere stratejik planlarında yer vermediği görülmüş, benzer bir şekilde su tasarrufu, suyun geri dönüşümü, verimli su tüketim cihazlarının kullanımı ile arıtılmış su kullanımı da oldukça az sayıda üniversite tarafından politik

bir hedef olarak tanımlanmıştır. Çalışmanın, üniversitelerdeki iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik uygulamaların artması, sürdürebilir ve su unsurunu tasarım merkezine koyan kampüs yönetimlerinin teşvik edilmesi ve yaşam alanlarının şekillendirilmesinde suya duyarlı yaklaşımların ön planda tutulduğu örneklerin kentlerimizde daha fazla yer alması için katkı sağlanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suya duyarlı kentsel tasarım, kentsel su yönetimi, kentsel taşkınlar, yağmursuyu yönetimi, iklim değişikliği

Abstract

Water, which is necessary for the continuity of healthy ecosystems and all socio-economic developments, is one of the most important resources of nature and is limited. Pressures on water resources are increasing day by day due to natural and human factors. Increasing pressure due to population, agricultural and industrial water use creates an imbalance between supply and demand and leads to a global problem called water scarcity. With this problem, the necessity of managing water use in a sustainable manner becomes even more important. In the fight against climate change, cities face many hazard factors such as the decrease in the amount of usable water, the formation of urban heat islands, increased urban flooding due to changes in precipitation patterns, the frequency of natural disasters and areas at risk of flooding. The "Water Sensitive Urban Design" approach, which increases the resilience of urban infrastructure against the possible risks of climate change and ensures the continuity of the water cycle with methods that adapt to nature, aims to minimize the impact of urbanization on water resources by integrating urban water management into planning and design. The aim of this study is to evaluate how cities can be resilient on the road to becoming a water-sensitive city, how water can be integrated into urban design, and how alternative water resources can be used with water- sensitive design elements through public space examples. The study basically consists of 3 stages. In the first stage, a conceptual framework was created by collecting literature data and quantitative information. Within the scope of the literature review, the pressures of cities on water resources and the effects of water resources on cities were investigated, and existing theories and methods for urban water planning were examined. The Water Sensitive Urban Design approach, which offers nature-based solutions to the problems faced by today's cities within the scope of combating climate change and exposing the ecosystem, has been evaluated through comparative literature research and sample projects. In the second stage, as a result of the researches and examples examined, Water Sensitive Urban Design

strategies and management criteria were determined, and the campus campus was selected as the study area to evaluate its applicability over public spaces. The current situation was analyzed by obtaining the necessary data such as climate and ecosystem data and current digital maps of the study area. Considering the possibilities and needs of the campus land, sustainable rainwater management practices that can reduce the effects of runoff caused by impervious surfaces and the efficient use of rainwater in various areas within the campus have been developed. In the last stage, the findings of the analysis are discussed.

Water is an environmental resource that contributes to the livability and sustainability of the city. The management of water, a natural and scarce resource, and its integration into design is of great importance for a sustainable environment. Cities that are not designed and made resilient to water cause ecosystem destruction and reduce the quality of urban life. The pressure of urban development on hydrology should be reduced, natural areas and permeable surfaces should be increased as much as possible, and rainwater should be recycled as a resource. Water management should be addressed by incorporating green infrastructure design principles and ecosystem-oriented solutions should be produced for the problems encountered. In this way, environmental, ecological and social problems can be prevented and cities can be made resilient. Based on the hypothesis that universities can promote green campus and lead the society in sustainable development by conducting studies and developing technologies to reduce the effects of climate change, the selected campus areas formed the basis of the research. The most prominent examples of Water Sensitive Campus Areas carried out with a Water Sensitive Urban Design approach are in Australia. Likewise, China, which adopts the Sponge Cities approach, which is similar in terms of stormwater management and design principles, offers guiding examples within the scope of Sponge Campuses. As a result of the researches, in terms of goals such as mitigating the effects of climate change, building a more sustainable world, and better protecting the environment, the study found that universities in Turkey do not include these goals in their strategic plans, and similarly, water conservation, water recycling, the use of efficient water consumption devices, and the use of treated water are defined as a political goal by very few universities. The study is expected to contribute to the increase of practices to mitigate the effects of climate change in universities, to encourage campus administrations that are sustainable and put water at the center of design, and to contribute to the inclusion of more examples in our cities where water-sensitive approaches are prioritized in the shaping of living spaces.

Keywords: Water sensitive urban design, urban water management, urban floods, stormwater management, climate change